

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE
HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Praha, 2019

Ladislav Beneš

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

Taneční umění

Taneční věda

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Právní a organizační rámce soukromých škol uměleckého tance v Čechách
1900 - 1945

Ladislav Beneš

Vedoucí práce: prof. Mgr. Dorota Gremlicová, Ph.D

Oponent práce: MgA. Karolína Bulínová, Ph.D

Datum obhajoby: červen, 2019

Přidělovaný akademický titul: MgA.

Praha, 2019

ACADEMY OF PERFORMING ARTS PRAGUE

FACULTY OF MUSIC AND DANCE

Dance art

Dance science

MASTER 'S THESIS

Legal and organisational frames of the private schools of artistic dance in
Bohemia 1900 – 1945

Ladislav Beneš

Supervisor: prof. Mgr. Dorota Gremlicová, Ph.D

Oponent of the exam: MgA. Karolína Bulínová, Ph.D

Date of rebuttal: June, 2019

Awarded academic degree: MgA.

Prague, 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem magisterskou práci na téma

Právní a organizační rámce soukromých škol uměleckého tance v Čechách 1900 -
1945

vypracoval samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá problematikou legislativních podmínek pro povolování a provoz škol pohybového umění na území Československa v období let 1900-1945. V práci volně navazuji na svoji bakalářskou práci. Hlavním pramenným materiálem byly archivní fondy ministerstev a konkrétních škol, uložené v Národním archivu v Praze. V jednotlivých kapitolách představuji zákony, které se na školy vztahovaly a požadavky, které musel ohlašovatel splnit pro vzetí školy pohybového umění ministerstvem „na vědomí“, složitosti povolovacího procesu, dokladování odborné kvalifikace, adaptace prostor aj. Tyto skutečnosti dokladuji na řadě konkrétních příkladů škol pohybového umění té doby. Dále se zabývám přípravou státních tanečních zkoušek ve spolupráci Ministerstva školství a národní osvěty v Praze se Svazem Tanec-Rytmika-Gymnastika, a dalšími dílčími tématy (přípravné kurzy ke státní zkoušce z tanečního umění, Státní zkouška z rytmiky a gymnastiky v Brně, o kterou se zasloužila Eliška Bláhová, fungování škol pohybového umění v období Protektorátu Čechy a Morava, diskriminace židů, subvence ministerstva školství a národní osvěty na pomoc školám pohybového umění ve složité finanční situaci.

Abstract

The diploma thesis gives an overview of the issue of legal regulation, permitting and the operation of dance arts schools in Czechoslovakia over the years 1900-1945. In my work I freely follow my graduate, semester and Bachelor Thesis. Within the diploma thesis in individual chapters I document the laws and legal issues used for school permitting, requirements, which the applicant had to fulfill to get the Ministry of Education acceptance, the complexity of the permitting processes, documentation, professional qualification documentation, adaptation of rooms, etc. I document these facts on a number of specific examples of the schools of that time. Next I deal by preparing state dance tests in cooperation with the Ministry of Education in Prague with the Union of Dance-Rhythmic-Gymnastics TRG, preparatory courses for the "state exam in dance art" and "the state exam in Rhythms and Gymnastics" in Brno about which Eliška Bláhová deserved. I also deal with the functioning of movement art schools during the Protectorate of Bohemia and Moravia period and discrimination against Jews in relation to movement art schools. I also deal with subsidies from the Ministry of Education on helping schools in difficult financial situations.

Klíčová slova

Školy pohybového umění; výrazový tanec; balet; gymnastika; rytmika; společenský tanec; legislativa; Praha; období 1900-1945

Keywords

Schools of Motion Art, expression dance, ballet, gymnastics, rhythms, , ballroom dancing, laws, legislation, age 1900-1945

Poděkování

Rád bych vyjádřil velké poděkování mé vedoucí práce paní prof. Mgr. Dorotě Gremlicové, Ph.D za podporu, cenné rady a odborné vedení při zpracování této diplomové práce.

Obsah

Úvod	1
1. Zákony a právní problematika	5
1.1 Zákon z roku 1836	7
1.2 Zákon z roku 1850	7
1.3 Příručka školské a osvětové správy 1934 (dokumenty)	8
1.4 Povolování škol společenských tanců tzv. po „školském způsobu“ podle zákona z roku 1850	12
1.5 Zákon z roku 1922	15
2 Požadavky pro vzetí „školy na vědomí“	18
2.1 Vzetí školy na vědomí – dokumenty	18
2.2 Příklady dokumentů předkládaných pro „vzetí školy na vědomí“	20
2.3 Požadavek všeobecného vzdělání	20
2.4 Požadavek čs. státního občanství -výjimky v zákoně	23
2.5 Požadavek právní bezúhonnosti.....	25
2.6 Organizační statut a učební osnova	27
2.7 Stanovisko MŠANO k akrobacii ve stanovách škol	29
2.8 Rozbor osnovy ministerstvem – příklad školy Viktora Jassika	30
3. Dokument o „vzetí školy na vědomí“	33
3.1 Zákon z roku 1905 - vyučovací řád pro školy obecné	33
3.2 Zákon z roku 1919 o práci dětí	34
3.3 Ohlašovací povinnosti školy při pořádání veřejné produkce.....	35
3.4 Ohlašovací povinnost při změně sídla školy	36
3.5 Povinné vybavení prostor školy	38
3.6 Protichůdná stanoviska ministerstev.....	39
4. Školy „pohybového umění“	43
4.1 Specifika povolování jednotlivých druhů škol pohybového umění	43
4.2 Povolování škol gymnastiky a rytmiky	51
4.2.1 „Státní zkoušky z rytmiky a gymnastiky“ v Brně.....	52
4.3 Odborná kvalifikace získaná ve škole Ludmily Stejskalové-Rabasové	55
4.4 Odborná kvalifikace získaná ve škole Ervíny Kupferové	56
4.5 Odborná kvalifikace získaná ve škole Milči Mayerové	56
4.6 Odborná kvalifikace získaná studiem na zahraničních školách	57

4.7 Školy rytmiky, gymnastiky a uměleckého tance.....	60
4.8 Škola současně vyučující společenský tanec, rytmiku a balet.....	64
4.9 Kombinované školy baletu, gymnastiky, rytmiky	64
4.10 Povolování škol zřizovaných spolky	65
4.11 Povolení soukromých škol pohybového umění s podmínkou.....	68
4.11.1 Bohumil Boris Milec	69
4.11.2 Otakar Landa.....	70
4.12 Pobočky škol pohybového umění.....	71
5. Zákony ovlivňující chod škol tanečního umění v období Protektorátu Čechy a Morava	74
5.1 Povolení taneční školy v období protektorátu.....	76
5.1.1 Emilie Urbanová-Bublová.....	76
5.1.2 Povolení židovské taneční školy v době protektorátu	77
5.2 Problémy fungování tanečních škol v podmínkách Protektorátu	79
6. Příklady zamítavých řízení.....	82
7. Prostory a jejich zdravotní nezávadnost.....	85
7.1 Maximální počet vyučovaných osob	87
7.2 Vytápění prostor.....	89
7.3 Záchody a sociální vybavení.....	90
7.4 Zajištění bezpečnosti na chodbách a schodech	92
7.5 Prostory bez připomínek	93
7.6 Revize existujících tanečních škol v Praze	94
7.7 Soukromé budovy škol	98
8. Problematika přípravy státních tanečních zkoušek.....	101
8.1 Návrh Svazu TRG na řešení odborné kvalifikace škol pohybového umění v roce 1931	101
8.2 Stanovisko MŠANO k návrhům Svazu TRG roku 1931	102
8.3 Návrh Svazu TRG na řešení odborné kvalifikace škol pohybového umění v roce 1933	103
8.3.1 Situace škol pohybového umění na Slovensku v roce 1934.....	104
8.4 Spolupráce Svazu TRG a MŠANO při přípravě státních zkoušek v roce 1940	105
8.5 Stanovisko Anny Dubské k přípravě státních zkoušek z roku 1940	107
8.6 Stanovisko MŠANO k přípravě státních zkoušek z roku 1941	108
9. Přípravné kurzy ke státní zkoušce z tanečního umění	111
9.1 Poradci ministerstva v oblasti tance a taneční problematiky	117
10. Stížnosti	120
10.1 Stížnosti na neoprávněné užívání titulu akademie v názvu školy..	120

10.2 Stížnosti na užívání neschváleného názvu školy	121
10.3 Stížnosti na nekalé praktiky	125
10.4 Stížnosti na neoprávněné používání titulu profesor	131
11. Další úřední aspekty související se školami pohybového umění	133
11.1 Vysvědčení chudoby	133
11.2 Náklady na otevření a provoz školy pohybového umění	135
11.3 Státní tělovýchovné kurzy	141
12. Žádosti škol pohybového umění o finanční podporu	147
12.1 Žádost o existenční podporu	147
12.2 Žádosti o finanční podporu uměleckou	148
12.3 Žádost Jelizavety Nikolské o finanční podporu na představení	149
12.4 Subvence pro činnost svazu TRG	152
12.5 Subvence pro Pražskou školu Jacques Dalcroze	154
Závěr	157
15 Prameny a literatura:	162
Prameny:	162
Archiv hlavního města Prahy	162
Národní archiv České republiky	162
Archiv Národního muzea	165
Archiv Památníku národního písemnictví	165
Literatura:	166
Vysokoškolské kvalifikační práce:	168
Periodika, sborníky	170
Elektronické dostupné zdroje	171
Rejstřík:	175

Úvod

Záměrem této diplomové práce je zmapování legislativních podmínek pro vznik a fungování soukromých škol uměleckého tance v období 1900 – 1945, které doposud leželo stranou badatelského úsilí.

Navazuji na svou bakalářskou práci, ve které jsem se zabýval školami pohybového umění z odlišného úhlu pohledu, dílčími tématy dokumentujícími jednotlivé aspekty vzniku, fungování, repertoárem, způsobem výuky. V ní jsem se především opíral o novinové články, recenze a inzeráty. Nyní se předmětem mé práce stalo to, za jakých podmínek bylo v daném období možné vykonávat pedagogickou praxi a nakolik snadné nebo naopak obtížné bylo otevřít si soukromou školu tanečního/pohybového zaměření. Vzhledem k faktu, že touto problematikou se doposud nikdo z autorů nezabýval, bylo mým cílem vytěžit z archivních materiálů potřebné informace a provést jejich analýzu. Řada prací z taneční oblasti se tohoto problému dotýká jen velmi okrajově a omezuje se na konstatování, že škol byl nadbytek, některé existovaly bez úředního povolení, pedagogická úroveň byla nízká a odborné vzdělání nedostatečné. Z toho důvodu jsem pracoval téměř výhradně s archivními materiály, které jsem se snažil interpretovat tak, jak byly chápány v dané době.

Většinu zásadních informací mi poskytl fond Ministerstva školství v Národním archivu ČR, ve kterém jsou uloženy v 18 kartonech spisy jednotlivých škol pohybového umění, ale i několika škol společenského tance a nauky o slušnosti.

Abych se k těmto konkrétním kartonům dostal, musel jsem v případě ministerských fondů projít řadu rozsáhlých *archivních pomůcek* a vybrat ty, u nichž se zdálo, že obsahují mnou hledané materiály. V těchto kartonech jsou kromě spisů pražských škol, které byly předmětem mého zájmu, také spisy z Čech, Moravy a částečně i Slovenska, u kterého jsou fondy limitovány vznikem Slovenského státu v roce 1939.

Tanečníci a tanečnice často používali umělecké pseudonymy. V úředním styku však byli povinni uvádět své občanské jméno, což bylo také třeba prát v potaz, například mezi nimi byli: Laura (Lurette) Hrdinová, Josef (Joe) Malec, Vlasta (Rafaela) Černoorská, Milča (Milada) Mayerová, Anna Karla (Nina) Jirsíková-Gurská, aj. Dokumenty k jedné a téže škole bylo možné objevit i ve třech různých spisech a šanonech. Většinou se však jednalo o stále stejné dokumenty, pouze v některých případech v nich bylo možné nalézt něco nového. Například

jeden ze spisů *Pražské školy Jacques Dalcroze* obsahoval informace o „vzetí školy“ na vědomí, druhý spis obsahoval evidované žádosti o finanční podporu, účetnictví a doklady s tím spojené.

Fond *Ministerstva školství* také přinesl nejkomplexnější pohled na povolování soukromých škol pohybového umění a lze si z něho udělat představu, jak se k otázkám stavěly jednotlivé instituce vyjadřující se k povolování a regulaci.

Ve stejném archivu se také nachází fond ministerstva veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy a fond ministerstva zdravotní a sociální správy, který po reorganizaci převzal jeho kompetence. Materiály pro potřeby své práce jsem zde našel v počtu šesti a dvou kartonů. Přesto, že se ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy vyjadřovalo k povolování škol po stránce zdravotní a mělo kompetence v oblasti rytmiky a gymnastiky, nepodařilo se v jeho spisech dohledat jiné dokumenty, než které již obsahovaly spisy ministerstva školství. Fond ministerstva sociální a zdravotní správy Praha poskytl pouze několik šanonů vztahujících se k problematice tanečního školství. Spisy, které mne zajímaly, obsahují především několik seznamů evidovaných škol společenského tance a pohybového umění. Tyto seznamy škol však nebyly příliš použitelné, neboť dokumenty ukazují, že ohledně množství škol měla ministerstva v té době ještě kusejší informace, než jaké se mi podařilo shromáždit v mé bakalářské práci. Ve fondu je uložena i malá lístková kartotéka obsahující seznam škol tanečního umění, které se nacházely na území odstoupeném nacistickému Německu v roce 1938. Údaje v ní jsou však příliš obecné a nelze je využít jako zdroj k dalšímu výzkumu.

Ke stanoviskům MVZT¹ a MZS² v oblasti povolování škol jsem kupodivu našel více informací, byť v interpretované podobě, ve spisech MŠANO³, neboť právě zde se dokumenty všech zainteresovaných institucí většinou scházely. Doplnující informace poskytla také dobová periodika, ve kterých bylo možné nalézt doplňující informace v řadě novinových článků, rubrik a inzerátů škol. Spisy uložené ve fondu ministerstva školství jsou často neúplné, řada dokumentů chybí, neboť byly po vyřízení vráceny ohlašovatelům a ve spisech se zachovaly jen

¹ Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy

² Ministerstvo zdravotnictví a veřejné správy

³ Pro Ministerstvo školství a národní osvěty je dalším textu práce použita zkratka MŠANO, která byla používána v úřední dokumentaci mnou studovaných fondů škol.

jejich opisy nebo interpretace jejich obsahu. Například složka Joe Jenčíka⁴ obsahuje jediný dokument, jiné složky nadepsané jménem školy nebo jejího majitele jsou úplně prázdné nebo je v příslušném kartonu místo nich uložen jen list tvrdého papíru s jednacím číslem, názvem školy a poznámkou, kam byl spis přesunut. Tyto spisy pravidelně putovaly mezi jednotlivými úřady a v tomto případě tak mohly skončit jinde a být skartovány. Některé školy, o kterých z mé bakalářské práce víme, že existovaly, nemají v šanonech svůj spis vůbec. Je to pravděpodobně zapříčiněno tím, že ohláška školy se podávala na zemskou správu politickou, později zemský úřad. Následně se k nim vyjadřovalo MŠANO, magistrát HLMP⁵, ministerstvo zdravotnictví, později tedy sociální správy a ministerstvo vnitra. Uvedené dokumenty pak mezi těmito úřady putovaly a mohlo dojít k jejich ztrátě.

Některé další zajímavé informace bylo možno vytěžit z fondu Státní tělovýchovné kurzy, uloženém v archivu Národního muzea. Nemohu opomenout ani osobní fondy Míry Holzbachové⁶ a Heleny Štěpánkové⁷ uložené tamtéž. Fond Heleny Štěpánkové uložený v archivu Národního muzea čítající čtyři kartony, obsahuje mimo jiného i čtyři alba s několika sty fotografií jejích žaček nejen v době, kdy navštěvovaly její školu, ale i pozdějším kariéřním životě. Podobným způsobem mapovala také svůj profesní a umělecký život. Tento fond obsahuje kromě jiného například soukromou korespondenci, plakáty její školy, aj. Pro naši potřebu, ale však byla důležitá část obsahující úřední doklady vztahující se ke škole, a to až do období po roce 1948. Z fondu Míry Holzbachové, který je zde také uložen, se k dané problematice dokumenty nevztahovaly. Stejně tak i dokumenty uložené ve stejnojmenném fondu v Památníku národního písemnictví.

Publikaci Doroty Gremlicové *Taneční umění na scénách Nového německého divadla v Praze*⁸, jsem použil jako doplňující zdroj informací ohledně dobového kontextu v kapitole, v níž jsem se pokusil nastínit finanční náročnost zřízení a provozu soukromé školy. Zabývám se sice především pražskými školami, ale

⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Joe Jenčík, (č. 0011)

⁵ Hlavního města Prahy

⁶ Národní muzeum, divadelní oddělení, fond př. č. 3/85, H6p-3/85, Míra Holzbachová, šanon I-IV

⁷ Národní muzeum, divadelní oddělení, fond př. č. 2/77, H6p2/77, Helena Štěpánková, šanon I-IV

⁸ GREMLICOVÁ, Dorota. *Taneční umění na scénách Nového německého divadla v Praze, (1888-1938)*. Praha: Státní opera, 2002. ISBN 80-238-8488-3.

příručka Elišky Bláhové – *Pohyb, rytmus, výraz*⁹, přinesla zajímavý náhled na problematiku soukromých škol rytmiky na Moravě. Z toho vyplynula možnost srovnání přístupů k řešení odborné kvalifikace učitelů/učitelek v Brně a Praze.

Cílem mé práce je odpovědět na následující výzkumné otázky: Jaké byly právní podmínky pro otevření školy pohybového umění, jak se tyto podmínky měnily v čase, jak probíhal proces schvalování, na jaké úskalí úředníci i žadatelé naráželi, jaké byly další okolnosti týkající se vzniku a provozu škol uměleckého tance?

⁹ BLÁHOVÁ, Eliška. *Pohyb, rytmus, výraz: příručka pro učitele rytmiky*. 3. dopl. vyd. V Praze: Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport, 1949.

1. Zákony a právní problematika

O povolování baletních škol před rokem 1918 mnoho nevíme, k dispozici jsou jen dílčí informace, situace v 19. století zatím nebyla soustavně prostudována. Většina „škol“ působila při divadle, vychovávala budoucí zaměstnance a byla považována za jednu ze složek divadla. V roce 1868 uveřejnily *Národní listy* inzerát, že při Královském českém divadle byla zřízena „*baletní škola pro dámy, ve které se bezplatně vyučuje tanci*“. Inzerát sliboval, že slečny od 14 do 20 let, které se tomuto „*cvičení chtějí věnovat, mohou být dle svých schopností přijaty do sboru*“.¹⁰ Již čtyři dny po otištění inzerátu tisk informoval, že baletní škola má 12 adeptek baletního umění.¹¹ Tisk také uváděl, že baletní mistr Augustin Berger jako 12 letý chlapec o školních prázdninách 1873 utekl „*k pramalé radosti svých rodičů*“ do baletní školy „*slečny Marie Hentzové*“.¹² Jednalo se však opět o školu při divadle.

V roce 1889 tisk hovořil „*kromě sólistek i o 30 členkách baletního sboru a 40 elévkách baletní školy Národního divadla*“.¹³ Obdobně avizovaly v roce 1902 *Plzeňské listy* založení baletní školy při městském divadle „*po příkladu Národního divadla v Praze*“. Hlásit se měly dívky ve věku 16 až 20 let, které „*budou se učit z počátku tancům charakterním i fantastickým a mimice*“, a po dostatečném zaškolení budou „*vystupovati v celém souboru*“.¹⁴ V červnu téhož roku pak již bylo do baletní školy přihlášeno na „*30 elévek*“.¹⁵

Soukromé školy uměleckého tance představovaly nový fenomén, který se u nás zřejmě začal objevovat na začátku 20. století. Nejstarší zmínka o soukromé baletní škole, kterou jsem našel, pochází z roku 1905, kdy „*od 4. ledna příštího roku otvírá slečna Růžena Semanová svoji Soukromou školu tance a baletu*“.^{16 17} Tato byla povolena c. k. místodržitelstvím pod č. 253219 na základě koncese podle zákona z roku 1836 a Semanová v inzerátu použila titul „*majitelka a ředitelka soukromé školy tance a baletu a učitelka tance pro Prahu a Království české*“. Současně se Semanové škola v inzerátech tvrdě vymezovala proti použití

¹⁰ *Národní listy*, 8. 2. 1868, str. 4, ročník 8, výtisk č. 38

¹¹ *Národní listy*, 12. 2. 1868, str. 3, ročník 8, výtisk č. 42

¹² *Humoristické listy*, 23. 8. 1889, str. 303, ročník, výtisk č. 34

¹³ *Humoristické listy*, 23. 8. 1889, str. 303, ročník, výtisk č. 34

¹⁴ *Plzeňské listy* – dříve „*plzeňské noviny*“ – založeny 1864, 26. 4. 1902, str. 3, výtisk č. 96

¹⁵ *Plzeňské listy* – dříve „*plzeňské noviny*“ – založeny 1864, 1. 7. 1902, výtisk č. 147

¹⁶ *Národní Listy*, 31. 12. 1905, str. 5, výtisk 359, ranní vydání

¹⁷ *Národní politika*, 6. 10. 1908. str. 10, výtisk 275, ranní vydání

slova „baletní“, např. v inzerátech Linhartovy školy, která byla presentována pod názvem „*Linhartův I. soukromý taneční a baletní ústav*“.¹⁸ V inzerátu z 24. 1. 1909 Semanová tvrdila, že „*jest jediná povolená soukromá baletní škola v Království českém*“.¹⁹ Také Zdena Zabylová obdržela v roce 1925 povolení vyučovat společenské tance na základě zákona z roku 1836. Následně v roce 1926 pak získala povolení na *Školu tanečního a baletního umění Zdenky Zabylové* na základě zákona z roku 1850.

Rozvoj soukromých školy uměleckého tance a pohybového umění byl spojen s vývojem nových pohybových metod a výrazového tance. V roce 1912 byl založen pražský *Spolek Jacques Dalcroze*, který vedl kurzy rytmické gymnastiky pro děti a mládež. Kurzy po vypuknutí 1. světové války na nějaký čas zanikly a posléze na konci roku 1916²⁰ se jich ujal spolek „*Rytmus (dříve Spolek Jacques Dalcroze)*“²¹, v němž učily Anna Dubská²² a Marie Volková, obě žačky školy Émile Jacques Dalcroze v Hellerau a diplomované učitelky jeho rytmické gymnastiky. Řada tanečnic a choreografek výrazového tance prošla školením v jacques dalcrozeově rytmické gymnastice, například Jarmila Kröschlová navštěvovala kurzy v letech 1916-1919.²³ Později si vzdělání doplnily na tanečních školách v cizině a po návratu si otevíraly vlastní soukromé taneční školy a některé i taneční skupiny.

Výraznější boom škol rytmiky, gymnastiky a uměleckého tance, nastal počátkem 20. let, kdy v souvislosti s bojem za práva žen a dalším celospolečenským změnami došlo k velkému nárůstu jejich množství. Při jejich zakládání a fungování se jejich majitelé a majitelky museli vyrovnat s existující legislativou, která nebyla formulována s ohledem na jejich specifickou náplň a potřeby. Ke školám pohybového umění se vztahovalo několik zákonů.

¹⁸ Národní politika, ročník 2, 10. 1. 1909, č. 10, str. 5, 2. příloha

¹⁹ Národní listy, ročník 49, 14. 1. 1909, č. 14, str. 4, večerní vydání

²⁰ První zmínka o kurzech rytmické gymnastiky pod spolkem Rytmus doložena v Listopadu 1916. Národní politika, datum: 3. 11. 1916, č. 34/305, str. 7, ranní vydání

²¹ Národní politika, datum: 2. 11. 1916, č. 34/304, str. 7, ranní vydání

²² Učila zde od roku 1916 (HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001. ISBN 80-7008-112-0. str. 61)

²³ HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001. ISBN 80-7008-112-0. str. 159

1.1 Zákon z roku 1836

Vyučování tance a nauky o slušnosti upravoval dvorský dekret ze dne 6. 1. 1836 Sb. z. a n. svazek 64, který vyžadoval licenci, kterou udělovala zemská správa politická na základě §14 odd. min. nař., ze dne 19. 1. 1853 č. 10 ř. z. V roce 1927 přešly tyto kompetence na zemský úřad, jako nástupnický orgán zemské správy politické.^{24 25}

1.2 Zákon z roku 1850

Zřizování škol pro „*výchovu uměleckou*“ se řídilo císařským nařízením ze dne 27. 6. 1850, č. 309 ř. z., jímž byl schválen prozatímní zákon o soukromém vyučování, podle kterého bylo možné vyučovat na soukromých školách stejné předměty jako na gymnasiích a reálných školách. O tanci v tomto nařízení není žádná zmínka. Podle §4 „*tyto soukromé ústavy jsou dvojího způsobu: buďto mají právo, jmenovati se gymnasiem, nebo školou reální, nebo nemají k tomu práva.*“ V případě tanečních škol se jednalo o druhý jmenovaný případ. V §9 jsou zakotveny podmínky „*aby se ústav takový mohl otevřít:*

1. *Nejméně tři měsíce před tím aby učinilo se o tom oznámení místodržícímu země korunní v které ústav zřízen má býti.*
2. *Aby se událo místo, kde bude ústav ten.*
3. *Aby se předložil program, v kterém jest vysloven účel a zřízení ústavu.*
4. *Aby se prokázalo, že se učinilo zadost ustanovením §2. a §3.*“

Podle §2 muselo „*každé takové učiliště míti představeného, který je sám a přímo spravuje a úřadům vládním odpovídá z toho, v jakém stavu jest ústav.*“

Podle §3 musel představený ústavu splnit následující podmínky.:

- „1. *Být rakouský státní občan.*
2. *Být v mravním a politickém ohledu bezúhonným.*
 3. *Co se týče věd, musí prokázat tu způsobilost, která se žádá od učitele na škole státní stejného způsobu.*

²⁴ Sbírka zákonů a nařízení státu Československého, částka 57, vyd. 12. 8. 1927, č. 125 Zákon o organisaci politické správy zemských a okresních zastupitelstev

²⁵ KRÁL, Lukáš. Země Československé republiky. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2019, 19.11.2018 [cit. 2019-01-19]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Zem%C4%9B_%C4%8Ceskoslovensk%C3%A9_republiky

4. *Od toho, že se má prokazovati rakouské státní občanství, může v případech zvláštního zřetele hodných zemský úřad školní osvoboditi.*"

Konkrétněji hovoří *Slovník veřejného práva Československého* z roku 1929²⁶ v kapitole E. *Školy pro výchovu uměleckou* odstavec III. *výchova v pohybovém umění*. V tomto oddíle se dozvídáme, že jednotná organizace „*výchovy v pohybovém umění*“ je ve stadiu příprav a zavedena je na školách hudebních a školách pohybového umění. „*Školy pohybového umění jsou trojího druhu, podle tří různých oborů pohybového umění, jež jsou:rytmika, umělecký tanec a balet.*“ Rytmika, „*kteřá buduje se na metodě Jacques Dalcrozově, „sleduje výchovu v první řadě hudební a proto jest zařazována do učebních osnov hudebních škol.*“ Vyučování rytmice bylo v té době zavedeno „*na obou státních konzervatořích, jakož i na obou hudebních akademiích, na soukromých hudebních školách*“. Umělecký tanec a balet spadaly do oboru „*umění jevištního*“. Protože nebyly zavedeny jednotné kvalifikační průkazy „*posuzována jest, a to dosti přísně prokazovaná způsobilost v každém případě ohlášky školy podle předběžného odborného vzdělání a dřívější umělecké činnosti ohlašovatele*“. Soukromé školy tělovýchovné se dělily podle předmětu výchovy na školy gymnastické a školy rytmického tělocviku, „*na nichž je vyučováno podle metody Otčenášek-Pospíšil*“.²⁷

1.3 Příručka školské a osvětové správy 1934 (dokumenty)

V roce 1934 byla vydána *Příručka školské a osvětové správy* nesoucí podtitul *pro potřebu služby školských a osvětových úřadů a orgánů*.²⁸, která se kromě jiného věnuje i oblasti soukromého tanečního školství. Zde jsou pro nás v oddílu VI nazvaném *Soukromé školy pohybového umění a tělesné výchovy* podstatné tyto články:

- Článek I *Soukromé školy rytmiky a uměleckého tance* říká:

„Rytmikou sledována jest v první řadě hudební výchova. Proto je tento obor pohybového umění zařazen do učebních osnov státních a právem veřejnosti

²⁶ HÁCHA, Emil, Jiří HOETZEL, František WEYR a Karel LAŠTOVKA, ed. *Slovník veřejného práva československého*. Brno: Polygrafia, 1938, str. 862-863

²⁷ HÁCHA, Emil, Jiří HOETZEL, František WEYR a Karel LAŠTOVKA, ed. *Slovník veřejného práva československého*. Brno: Polygrafia, 1938, str. 862-863

²⁸ BUZEK, Kamil, HAVELKA, František Josef, ed. a PLACHT, Otto, ed. *Příručka školské a osvětové správy: pro potřebu služby školských a osvětových úřadů a orgánů*. V Praze: Státní nakladatelství, 1934. xxxiv, s. 564-1206. str. 1608-1609

nadaných hudebních učilišť na soukromých hudebních školách. Zpravidla toto studium slouží za podklad dalšímu uměleckému vývoji. Umělecký tanec naproti tomu spadá do oboru umění jevištního."

K zřízení soukromé školy pohybového umění byla potřeba, „*aby škola byla vzata na vědomí příslušným zemským úřadem v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, na Slovensku a v té době i na Podkarpatské Rusi.*"²⁹

Každá soukromá škola musela mít představeného, který byl za školu vůči úřadům odpovědný³⁰. Představený, který byl většinou i zřizovatelem musel prokázat:

1. státní příslušnost československou
2. bezúhonnost v ohledu mravním i politickém
3. náležité předběžné vzdělání pozůstávající z absolvování tří tříd školy občanské, nebo studia tomuto na roveň postaveného
4. odborné vzdělání, jež nutno, pokud není zaveden jednotný průkaz kvalifikace, prokázat vysvědčením o úspěšně absolvovaném studiu na veřejném nebo právem veřejnosti nadaném nebo soukromém učilišti téhož oboru, zemském případně zahraničním a vedle toho pedagogickou praxí.

Z výše uvedených požadavků mohlo *ministerstvo školství a národní osvěty* (MŠANO) v případě okolností „*hodných zvláštního zřetele*“ udělit tzv. dispens na základě výnosu ze dne 19. 9. 1930, č. 126058.³¹ Ministerstvo tento nástroj užívalo v případě nesplnění podmínky státní příslušnosti.

Z předložených dokumentů musel být zcela zřejmý název školy, který musel korespondovat s učební osnovou a zároveň s žadatelovou kvalifikací.³²

„*Vydržovatel*“ zde musel uvést přesnou adresu sídla školy, dobu studia v dané instituci, organizační strukturu dané školy, postup při přijímání žáků, lhůty

²⁹ BUZEK, Kamil, HAVELKA, František Josef, ed. a PLACHT, Otto, ed. *Příručka školské a osvětové správy: pro potřebu služby školských a osvětových úřadů a orgánů*. V Praze: Státní nakladatelství, 1934. xxxiv, s. 564-1206. str. 1609

³⁰ BUZEK, Kamil, HAVELKA, František Josef, ed. a PLACHT, Otto, ed. *Příručka školské a osvětové správy: pro potřebu služby školských a osvětových úřadů a orgánů*. V Praze: Státní nakladatelství, 1934. xxxiv, s. 564-1206. str. 1608-1609

³¹ BUZEK, Kamil, HAVELKA, František Josef, ed. a PLACHT, Otto, ed. *Příručka školské a osvětové správy: pro potřebu služby školských a osvětových úřadů a orgánů*. V Praze: Státní nakladatelství, 1934. xxxiv, s. 564-1206. str. 1609

³² BUZEK, Kamil, HAVELKA, František Josef, ed. a PLACHT, Otto, ed. *Příručka školské a osvětové správy: pro potřebu služby školských a osvětových úřadů a orgánů*. V Praze: Státní nakladatelství, 1934. xxxiv, s. 564-1206. str. 1608-1609

zápisu, výši školného a také potvrzení o vhodnosti prostor po stránce stavební, zdravotní, bezpečnostní.

Zároveň také platilo, že byla-li škola schválena, „vzata na vědomí“, byly tím schváleny dokumenty jako organizační statut a učební osnova. V opačném případě byl zájemce vyrozuměn dopisem zemského úřadu s příslušnými výhradami k dodaným dokumentům. Proti rozhodnutí bylo možné podat odvolání do 15 dnů ode dne doručení.

V případě povolení dané taneční školy musel zájemce většinou splnit další podmínky vyplývající z připomínek jednotlivých úřadů na základě individuálního posouzení

Podle oběžníku ministerstva vnitřní z 19. 5. 1930 č. 27 925 měl zemský úřad v případě kladného vyřízení ohlášky povinnost zasílat MŠANO opis svých výnosů, organizačního statutu učebních osnov a kvalifikačních průkazů³³. Je zřejmé, že uvedené nařízení nebylo uváděno do praxe vždy důsledně, neboť ve složce Bedřicha Gissubela se ještě v roce 1934 objevuje žádost MŠANO, „aby zemskému úřadu bylo uloženo zasílat zdejšímu inspektorátu opis výnosu, jímž jsou školy gymnastiky, rytmiky či uměleckého tance vzaty na vědomí, spolu s jedním stejnopisem kvalifikačních dokladů učebních osnov a organizačního statutu. MŠANO zároveň doporučovalo, „aby i při povolování těchto škol byl důsledně žádán průkaz náležitého všeobecného vzdělání“.³⁴

Tato společná ustanovení byla, jak vyplývá z povolení jednotlivých škol uložených ve fondu *ministerstva školství* často doplňována o individuální připomínky a případné dodatečné požadavky a omezení. Týkalo se to například drobných stavebních úprav, nebo maximálního počtu žáků na lekci, nebo názvu školy.

„Škola nesmí používat názvu úředně povolená neb oprávněná taneční škola poněvadž dle cit zákonného předpisu (paragraf 10 cís. pat. č. 309/1850 ř. z.) nejde o udělení úředního oprávnění – koncese, nýbrž jen o zřízení soukromé školy, jejíž otevření bere úřad podle cit předpisu jednoduše na vědomí. Škola smí

³³ BUZEK, Kamil, HAVELKA, František Josef, ed. a PLACHT, Otto, ed. *Příručka školské a osvětové správy: pro potřebu služby školských a osvětových úřadů a orgánů*. V Praze: Státní nakladatelství, 1934. xxxiv, s. 564-1206. str. 1609

³⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Bedřich Gissubel, (č. 0869)

*proto používat jen takového názvu, který vyznačuje soukromou povahu školy, předmět vyučování, jméno majitele školy a stanoviště školy*³⁵

Rok 1930 byl „zlomový“, neboť do systému povolování tanečních škol vstoupilo MŠANO, jež převzalo úlohu hlavního rozhodčího orgánu v procesu povolování tanečních škol s tím, že ostatní orgány byly žádány o „*vyjádření se k danému aspektu své působnosti*“. MŠANO souhlasilo s ministerstvem vnitra, že názor na umělecký tanec není jednotný a to zejména pokud se jedná o rytmiku. Ministerstvo vnitra konstatovalo, že „*taneční umění rytmické není projevem hudebním*“, což se vztahovalo k problematice dávky ze zábav.³⁶ Nejednotnost názoru vyplývala z různorodosti metod a cílů uměleckého tance (Émile Jacques Dalcroze, Elisabeth Duncanová, Rudolf Laban, Rudolf Bode³⁷). S ohledem na stále vznikající nové a nové školy rytmiky MŠANO konstatovalo, že je třeba této otázce věnovat zvýšenou pozornost. MŠANO v té době nebylo informováno o podstatě těchto vznikajících škol, neboť se o nich do té doby dozvíдалo jen namátkou při „*rekurzu*“.³⁸ Domnívalo se však, že je nutné znát všechny již vzniklé i nově vznikající školy, a to především po stránce školních osnov a kvalifikace učitelů. Do té doby MŠANO nemělo přehled „*ani o tom, kolik těchto škol jest, kde jsou, kdo na nich učí, čemu na nich učí a jak učí a má přec na nich vykonávat dozor.*“ Z toho důvodu žádalo zemské úřady, aby mu napříště oznamovaly všechny případy ohlášení, vzetí na vědomí či zamítnutí ohlášky soukromých uměleckých škol ať již hudebních, malířských, nebo tanečního umění a vůbec všech soukromých škol, jejichž předmětem je některý obor umění. V případě kladného vyřízení ohlášky MŠANO žádalo od zemského úřadu též opis učební osnovy, organizačního statusu a kvalifikačních průkazů.³⁹

U některých škol, o jejichž existenci máme povědomí, víme, že v té době již dlouho vyučovaly, aniž by o nich úřady oficiálně věděly. Například škola Milčí

³⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Karel Šusser, (č. 4143)

³⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Soukromé umělecké školy evidence, (č. 3890-3892)

³⁷ Žák Émile Jaques-Dalcroze, který vytvořil částečně z nesouhlasu s ním vlastní metodu, která např. významně ovlivnila moderní gymnastiku.

³⁸ „*Rekurs, je řádným opravným prostředkem přípustným vůči usnesením, která zásadně nemají odkladný účinek a důvody jehož podání nejsou zákonem omezeny.*“, JUDr. SZALONNÁS, Ondřej. O rekursu. *EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. 2016, 29. 8. 2016 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/o-rekursu-102778.html>

³⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Soukromé umělecké školy evidence, (č. 3890-3892)

Mayerové byla vzata na vědomí v roce 1931⁴⁰ na adrese Štěpánská 59.⁴¹ ⁴² Školu v těchto prostorách přitom inzerovala již v roce 1929.⁴³ U některých se MŠANO o jejich existenci „oficiálně“ dozvědělo až prostřednictvím školou vydaného potvrzení o studiu pro dalšího ohlašovatele, nebo udání.

1.4 Povolování škol společenských tanců tzv. po „školském způsobu“ podle zákona z roku 1850

Pokud chtěl taneční mistr užívat pro svůj ústav název taneční škola a vyučovat po „školském způsobu“, byla jeho žádost, v tomto případě ohlášení, posuzováno také podle zákona ze dne 27. 6. 1850 č. 309 ř. z., a úřady vyžadovaly splnění všech požadavků jako u škol pohybového umění.

Zde bych uvedl ne zcela typický, ale o to zajímavější příklad povolení školy Zdeny Zabylové, protože se jednalo o kombinaci obou způsobů povolování, podle zákona z roku 1836 i z roku 1850.

Sólistka baletu Národního divadla Zdenka Zabylová složila 18. 12. 1924 zkoušku z tance u zemské správy politické v Praze⁴⁴ a od roku 1925 vyučovala tanec na základě jím vydaného povolení⁴⁵, neboť byla držitelkou licence pro Prahu⁴⁶. Pravděpodobně se jednalo o zkoušku pro taneční mistry společenských tanců.

V roce 1926 žádala zemskou správu politickou⁴⁷ o povolení používat název *Škola tanečního umění Zdenky Zabylové*, posléze žádala o mírně upravený název „*Škola tanečního a baletního umění*“.⁴⁸ Není zřejmé, zda na licenci dříve vyučovala (i) společenské tance, ale učební osnova přiložená k ohlášce školy,

⁴⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Milča Mayerová-Fragnerová, (č. 4004)

⁴¹ Na adrese Štěpánská 59 máme doloženo, že vedla školu již od roku 1929, tedy minimálně dva roky před oficiálním vzetím školy na vědomí. (Taneční revue 1929, č. 10, str. 134)

⁴² Do vily na adrese Na zátorce 4, musela svoji školu přestěhovat někdy mezi lety 1934-1939, ve spise však dokumenty o přesídlení školy chybí.

⁴³ Taneční revue, 1929, č. 10, str. 134

⁴⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Zdenka Zabylová, (č. 3647)

⁴⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Zdenka Zabylová, (č. 3655)

⁴⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Zdenka Zabylová, (č. 3644)

⁴⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Zdenka Zabylová, (č. 3655), (1926)

⁴⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Zdenka Zabylová, (č. 3669)

kromě baletu obsahovala i výuku tanců řadových, kolových, charakterních a moderních. („Fox, Blues, Walse-Boston, Charleston, atd.“)⁴⁹

Zdenka Zabylová dále předložila *živnostenskému referátu IIa* Magistrátu hlavního města Prahy domovský list, tři kopie učebního plánu, celkem pět ks vysvědčení od Augustina Bergera a Remislava Remislavského, včetně tří různých licencí od zemské správy politické. K uvedené žádosti se kromě *zemské správy politické* vyjadřoval i *živnostenský referát IIA* a *magistrát HLMP*, dále *policejní ředitelství, stavební úřad – odbor 13* a *hudební oddělení IIIa*. Doklady jsou doplněny vyjádřením *stavebního úřadu*^{50 51} a „*vysvědčením o zachovalosti, bezúhonnosti a spolehlivosti*“ od policejního ředitelství.⁵²

Zřízení soukromé školy společenského tance a výchovy podle císařského nařízení č. 309/1850, jímž se braly na vědomí školy tanců jako oboru umění, nebylo běžné, neboť školy společenského tance byly standardně zřizovány jako živnosti.

MŠANO se na přelomu roku 1922/23 zabývalo na tu dobu nepříliš častou žádostí Otomara Schäfera.^{53 54} O. Schäfer usiloval o zařazení své školy do kategorie „*skutečných škol a ústavů lidově výchovných a užitečných.*“ Z mezirezortní komunikace vyplývá, že Kaskova škola v té době držela vysoký společenský standard; „*do ústavu uchylují se jen žáci a žačky ze vzorných rodin, poněvadž bez dostatečných průkazů o společenské bezúhonnosti nejsou přijímáni.*“⁵⁵ Byla ministerskými úředníky považována za určitou záruku společenské prestiže a kvality výuky: „*Nemůže být tato škola směřována s oněmi tanečními školami, v nichž vyučování taneční jest toliko záminkou k tanečním zábavám ženské a mužské mládeže.*“ O osobě Otomara Schäfera se lze ze spisu dozvědět, že „*vystudoval techniku, mluví plynně 2 jazyky a vyznačuje se vzdělanou*

⁴⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Zdenka Zabylová, (č. 3667)

⁵⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Zdenka Zabylová, (č. 3661), (1927)

⁵¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Zdenka Zabylová, (č. 3659)

⁵² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Zdenka Zabylová, (č. 3665)

⁵³ O. Schäfer školu zdědil po své manželce Zdeně, která byla vnučkou původního zakladatele Konstantina Kasky. ZILVAROVÁ, Daniela. *Profese tanečního mistra v Čechách ve 20. století* Praha, 2012, Diplomová. HAMU. Vedoucí práce Dorota Gremlicová

⁵⁴ Na adrese Vladislavova 20, Praha II škola existovala již od svého založení v roce 1880. ZILVAROVÁ, Daniela. *Profese tanečního mistra v Čechách ve 20. století* Praha, 2012, Diplomová. HAMU. Vedoucí práce Dorota Gremlicová

⁵⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Otomar Schäfer, (č. 4196-97)

*ušlechtilostí, která povyšuje jeho školu na pravou úroveň odborných vzdělávacích škol.*⁵⁶ Stejně tak byla ceněna i jeho druhá manželka Marie Holešovská, provdaná Schäferová.⁵⁷ MŠANO v roce 1923 na základě Schäferovy žádosti⁵⁸ konstatovalo, že je také nutno rozlišovat, zda se jedná o tanec jakožto zábavu, nebo o tanec jakožto vyučování. V tom případě konstatovalo, že povolení (zařazení) doporučuje, ale zároveň věc postupuje zpět *zemské politické správě*, do jejíž kompetence celá věc ve smyslu školy společenského tance spadá.⁵⁹ Je otázkou, nakolik se jednalo o prestižní záležitost a nakolik Schäfer sledoval ještě další cíle. Téměř současně mu bylo vydáno potvrzení o povaze školy, jež sloužilo pro osvobození od daně ze zábav. Otomaru Schafferovi bylo v roce 1923 úředně posvěceno užívání názvu *Kaskova škola tance a společenské výchovy*.⁶⁰

O tom, že stanovisko MŠANO k povolování škol společenského tance a nauky o slušnosti podle zákona z roku 1850, nebylo vždy jednotné, svědčí i případ Augustina Jiráka. O takřka 10 let později, v roce 1932 MŠANO konstatovalo, že pro výuku společenských tanců a slušného chování se školy nezřizují a je k tomu potřeba pouze licence.⁶¹ „*Tím, že by bylo Augustinu Jirákovi vzato na vědomí zřízení školy společenských tanců a společenské výchovy, vytvořil by se pro toto vyučování nebezpečný prejudic. pro budoucnost.*“⁶²

Naopak v roce 1936 ministerstvo konstatovalo, že by nemělo proti tomuto způsobu povolování škol společenského tance námítky. Ohlášené vyučování by mohlo být vzato na vědomí za předpokladu, že by splňovalo „*všechny znaky školského vyučování, to znamená schválený organizační status, učební osnovu a schválené pevné stanoviště*“.⁶³

⁵⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Otomar Schäfer, (č. 4196-4199)

⁵⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Otomar Schäfer, (č. 4196)

⁵⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Otomar Schäfer, (č. 4202)

⁵⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Otomar Schäfer, (č. 4201)

⁶⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3114, složka Otomar Schaffer, (č. 4195)

⁶¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3114, složka Augustin Jiráka, (č. 4037)

⁶² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3114, složka Augustin Jiráka, (č. 4036)

⁶³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Tůma, (č. 3584)

Takto povolená škola (by) musela nést název „*Soukromá škola společenských tanců a společenského chování/výchovy*“.⁶⁴ Zároveň ministerstvo označilo používání slovního spojení „taneční škola“ tanečními mistry vyučujícími na licenci, za nepřipustné, protože by mohl vést u veřejnosti k domněnce, že se jedná o školu uměleckého tance, k němuž neměl zřizovatel takového typu školy oprávnění.⁶⁵ Tento název přesně nevymezoval kvalifikaci, ani schopnosti vyučujícího. Předpokladem k povolení školy „*společenských tanců a slušného chování*“ bylo, aby „představený“ vyhovoval všem podmínkám §3 nařízení č. 309/1850, tj. musel splnit podmínky státního občanství, právní bezúhonnosti a prokázat dostatečnou aprobaci k vyučování.

1.5 Zákon z roku 1922

Ve složce O. Schäfera z roku 1932 je na okraji spisu poznámka administrativního referenta: „*Zřizování většiny soukromých učilišť děje se až dosud podle ustanovení císař. nař. ze dne 27. 6. 1850, ř. z., č. 309. Jen některá učiliště byla vyhrazena ustanovením zákona ze dne 15. 2. 1922, č. 73 Sb. z. a n.*“⁶⁶

Jednalo se o „*Zákon jímž se upravuje vyučování v naukách obchodních, moderních jazycích, krasopise, těsnopise a psaní na stroji.*“⁶⁷

Pro potřebu tanečních škol mohl být aplikován oddíl 2. *O soukromých učilištích obchodních*. Zde se povolování opíralo o řadu paragrafů, §17 hovoří v tom smyslu, že tyto školy/kurzy byly povinny používat označení „*soukromé*“. Podle §18 se k zřízení soukromé školy podle tohoto zákona vyjadřovalo MŠANO s tím, že „*Před povolením nesmí býti ani provisorně prováděn zápis a ohlašováno zřízení učiliště prospekty, novinami a veřejnými vyhláškami. Nezačne-li se na učilišti vyučovati do roka po té, kdy bylo jeho zřízení povoleno, pozbývá povolení platnosti.*“ §19 a §20 se zabývají podmínkami, které musel učitel v takovéto instituci splnit. Tyto podmínky jsou stejné jako v případě škol povolovaných podle zákona č. 309/1850 jen s novelizací s ohledem na nové státoprávní zřízení.

⁶⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Tůma, (č. 3583)

⁶⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Tůma, (č. 3577)

⁶⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka O. Schaffer, (č. 4197)

⁶⁷ Zákon ze dne 15. 2. 1922, jímž se upravuje vyučování v naukách obchodních, v moderních jazycích, v krasopise, v těsnopise a ve psaní na stroji, 15. 2. 1922, č. 73 Sb. z. a n

V případě, že dotyčný neměl československé státní občanství, mohl být podle §20, bod 5 udělen dispens. Jednalo o podmínky československé státní příslušnosti, bezúhonnosti, formální způsobilosti k vyučování daným předmětům. Mimoto §21 říká, že zde mohou vyučovat „učitelští kandidáti“, jestliže je to součástí jejich přípravy ke zkoušce učitelské způsobilosti. §22 ustanovuje činnost, kterou vykonávalo ministerstvo zdravotnictví. *„Místnosti pro soukromý obchodní učiliště vyhlédnuté budtež před zřízením učiliště úřadem ministerstvem školství a národní osvěty k tomu určeným prohlédnuty, zdali jsou vhodné k účelům školským. O každé místnosti, které se má používat jako učebny, budiž výslovně zjištěno, že je v ohledu zdravotním nezávadná a přiměřeně světlá. Současně budiž zjištěno, který nejvyšší počet žáků smí v té které učebně býti společně vyučován.“* Dále zákon v §23 hovoří o povinnosti školy mít od MŠANO schválený organizační statut, *„z něhož jsou zřejmy: vydržovatel školy, organizace ústavu, přijímací podmínky, trvání školního roku a prázdniny, lhůty, ve kterých se zapisuje, školné, zápisné a všechny ostatní poplatky, které se na učilišti vybírají.“*

Stejný byl také mechanismus zakotvený v §26, podle kterého *„Změna školních místností a ustanovení nového odpovědného správce smí se státi jen po předchozím schválení ministerstva školství a národní osvěty. O nových místnostech musí býti před schválením provedeno řízení dle § 22“.*

§ 31 reguluje *„oznámení, vyhlášky a vůbec všechna novinová a jiná veřejná reklama soukromých obchodních učilišť smí obsahovati jen udání o místnostech učiliště, o jeho organizaci, školném a jiných poplatcích a o dnech zápisu. Není dovoleno slibovati, že bude správa učiliště pečovati o to, aby se absolventům dostalo míst. Škole, která by používala nepřiměřeného, obecnostvo v omyl uvádějícího způsobu oznámení zápisu a jiného nepřiměřeného, s povahou vyučovacích ústavů se nesrovnávajícího způsobu reklamy, může býti ministerstvem nařízeno, že všechna veřejná oznámení musí před uveřejněním dáti schváliti inspekčnímu orgánu, kterému je učiliště přiděleno.“*^{68 69}

⁶⁸ Zákon ze dne 15. 2. 1922, jímž se upravuje vyučování v naukách obchodních, v moderních jazycích, v krasopise, v těsnopise a ve psaní na stroji. <https://www.epravo.cz/> [online]. [cit. 2019-02-23]. Dostupné z:

<https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=2863&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

⁶⁹ Zákon obsahuje i řadu dalších vymezujících paragrafů, které ovlivňovaly a regulovaly vznik, chod a provoz škol, ale nejsou zde uvedeny pro jejich nedůležitou roli v tomto případě.

Tento zákon z roku 1922 také obsahuje v hlavě IV. *O domácím vyučování, §38* formulaci, podle které: „*Vyučování v obchodních naukách, v moderních jazycích, v krasopise, v těsnopise a v psaní na stroji, které udílí učitel sám bez cizí pomoci ve vlastním bytě nebo v bytě žáků nejvýše šesti osobám najednou, nepovažuje se za provozování soukromého učiliště, nýbrž za vyučování domácí. K domácímu vyučování není třeba úředního povolení.*“ Další omezení v tomto případě vyplývala z §39, kdy takto provozované „školy“ nesměly vydávat žákům formálních prospěchových vysvědčení, tzn. taková, kde jsou žáci hodnoceni známkou z jednotlivých předmětů. Zároveň inzeráty a jiná reklama, kterou se škola na veřejnosti prezentovala, musela nést výslovné označení „domácí vyučování“.⁷⁰

Bylo vcelku logické, pokud některé soukromé taneční školy začínaly jako *domácí vyučování*; byla to určitá sonda, zda by „škola“ měla dostatek zájemců o vyučování a byla schopná pokrýt vložené náklady.

Helena Vojáčková vedla výuku jako domácí ve svém bytě na Ferdinandově nábřeží na Smíchově⁷¹ a později na Vinohradech.⁷² Zákon z roku 1922 v tomto případě představoval legální možnost provozovat pedagogickou činnost. Vzhledem k tomu, že nebylo nutno takovýto „provoz“ nikde hlásit, je doložení toho, že byl pro otevření školy použit věcí velmi problematickou, nicméně nabízí logické vysvětlení absence dokumentů u některých škol.

⁷⁰ Zákon ze dne 15. 2. 1922, jímž se upravuje vyučování v naukách obchodních, v moderních jazycích, v krasopise, v těsnopise a ve psaní na stroji. <https://www.epravo.cz/> [online]. [cit. 2019-02-23]. Dostupné z:

<https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=2863&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

⁷¹ NEČASOVÁ, Natálie. *Helena Vojáčková* [online]. Praha, 2015 [cit. 2019-02-23]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10318/9055>. Bakalářská práce. Akademie múzických umění. Vedoucí práce Prof. Mgr. Dorota GREMLICOVÁ, Ph.D. str. 38

⁷² NEČASOVÁ, Natálie. *Helena Vojáčková* [online]. Praha, 2015 [cit. 2019-02-23]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10318/9055>. Bakalářská práce. Akademie múzických umění. Vedoucí práce Prof. Mgr. Dorota GREMLICOVÁ, Ph.D. str. 21

2 Požadavky pro vzetí „školy na vědomí“

2.1 Vzetí školy na vědomí – dokumenty

Aby žádost o zřízení školy zasláná na zemský úřad byla „vzata na vědomí“, musel žadatel/žadatelka k ohlášce připojit i následující dokumenty:

1. rodný list
2. vysvědčení o státním občanství
3. kvalifikační doklady o učitelské způsobilosti pro shora uvedené obory v originále, nebo v ověřeném opise a ve třech jednoduchých opisech
4. učební osnova ve 4 exemplářích
5. organizační statut ve 4 exemplářích: vzor bylo možno obdržet u správy pomocných úřadů zemského úřadu v Praze – Smíchově, Zborovská 27.

„Záhlaví každé učební osnovy jest uvést název školy a její stanoviště, číslo popisné i orientační, poschodí a číslo bytu. Osnova musí poskytovat podrobný postup celého vyučování rozvrženého podle jednotlivých stupňů (ročníků), udávajíc zároveň pomůcky (učebnice), kterých se v jednotlivých stupních, bude užívat a konečně musí udávat cíl, který vyučování sleduje. Každá příloha, pokud kolkem již není opatřena, musí být kolkována 1 Kč z archu.“⁷³

Provozovatel školy měl také povinnost ohlašovat zahájení vyučování, jakékoliv personální změny vyučujících nebo změny v umístění sídla školy, případně přerušování, nebo ukončení činnosti příslušnému zemskému úřadu.

Veškeré dokumenty přikládání k žádosti byly úředně ověřené a opatřené kolkem. Správní poplatek za úřední úkony, který se platil zemskému úřadu, činil 1000 Kč. Jeho výše se však na základě určitých výjimek mohla pohybovat oběma směry. Povolení k provozování školy bylo žadatelce vydáno/zasláno, až poté, co zemská správa politická obdržela potvrzení o zaplacení 1000 Kč za úřední úkony.⁷⁴

Většina uchazečů o soukromou taneční školu si podávala a vyřizovala veškerou úřední dokumentaci sama. Někteří však využili služeb advokátního zastoupení.

⁷³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Eliška Steinerová, (č. 3537X, 3538X)

⁷⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Zdenka Zabylová, (č. 3652)

Pověřený právník pomáhal s přípravou dokumentů a podkladů potřebných pro ohlašovací řízení a vyřizoval veškerou korespondenci s ministerstvem. Například Anna Karla Jirsíková-Gurská, Grigorij Vasilijev a Jarmila Kröschlová podávali ohlášku soukromé školy prostřednictvím advokátního zastoupení pravděpodobně proto, že nesplňovali podle §3 odstavec 1 cís. nař. č. 309/1850 ze dne 27. června 1850, podmínku československého státního občanství a žádali o dispens. Jarmilu Kröschlovou zastupoval JUDr. Jan Löwenbach Praha II, Jungmannova 25.⁷⁵ Annu Karlu Jirsíkovou-Gurskou a Grigorije Vasilijeva zastupoval JUDr. Adolf Kocna se sídlem Praha II, Spálená 26.⁷⁶ Stejný právník zastupoval také Jelizavetu Nikolskou, nikoliv však proto, že by nesplňovala podmínku československého občanství, ale při žádostech o subvenci pro připravované představení její školy. Margareth Eppingerovou zastupoval JUDr. Jindřich Eppinger Liberec, Frýdlantská 1; pravděpodobně se jednalo o někoho z rodiny.⁷⁷ Dále se při vyřizování ohlášek soukromé taneční školy nechaly zastupovat právníkem také Marie Engelmanová⁷⁸ ⁷⁹, Amalie Ditrichová⁸⁰, Vally Ornsteinová⁸¹ ⁸² a Eliška Steinerová.⁸³ ⁸⁴

⁷⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Jarmila Kröschlová, (č. 4074)

⁷⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jelizaveta Nikolská (č. 3417)

⁷⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Margareth Eppingerová (č. 3046)

⁷⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Marie Engelmanová (č. 3025)

⁷⁹ JUDr. Antonín Kulhánek advokát v Praze II, Jungmannova 14

⁸⁰ JUDr. Pavel Ganz Vodičkova 22, Praha II.

⁸¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Vally Ornsteinová, (č. 3423)

⁸² JUDr. Jiří Hussler Národní třída 10, Praha II

⁸³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka. Eliška Steinerová, (č. 3537)

⁸⁴ JUDr. Rudolf Oppenheimer – Václavské náměstí 43, Praha II

2.2 Příklady dokumentů předkládaných pro „vzetí školy na vědomí“

Ve spise Josefa Fuksy a Marie Emílie⁸⁵ Košťálové lze v roce 1931 najít kompletní ukázkou dokumentů předkládaných k ohlášení soukromé školy: osvědčení o státním občanství republiky československé, křestní listy, domovský list⁸⁶, vysvědčení mravní zachovalosti a dokumenty prokazující aprobaci k vyučování, organizační statut školy, učební osnovu.⁸⁷

MŠANO požadovalo minimální věk pro otevření školy 21 let, tedy dosažení plnoletosti. Marie Košťálová proto přiložila k ohlášení školy navíc i „*propuštění z otcovské moci*“, kdy „*Marie Košťálová narozená 20. 12. 1911*“⁸⁸, *nabývá doručením této listiny práv zletilé osoby.*“ Vyřízení proběhlo v dubnu 1931. V letech 1919-1950 byla hranice dospělosti zákonem stanovena na 21 let,⁸⁹ Košťálové tedy v době „zplnoletnění“ chybělo bezmála 1,5 roku.

Milča Mayerová přijímala adeptky do svých tříletých pedagogických kurzů až od věku 21 let. Po jejich absolvování by si mohly vlastní školu otevřít nejdříve ve věku 23 let.

2.3 Požadavek všeobecného vzdělání

Při záměru zřídit si soukromou školu v oblasti tance neměli žadatelé problémy jen s dokladováním odborné způsobilosti, ale občas také s doložením alespoň nejnižšího požadovaného všeobecného vzdělání. Šíře a různorodost absolvovaných vzdělávacích ústavů byla značná. MŠANO požadovalo „*náležitě předběžné vzdělání pozůstávající z absolvování tří tříd školy občanské, nebo studia tomuto na roveň postaveného*“⁹⁰

⁸⁵ Podle křestního listu. (otec dělník, děd pekař)

⁸⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Libuše Mašková, (č. 0969)

⁸⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Josef Fuksa a Marie Košťálová, (č. 4166-4174X)

⁸⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Josef Fuksa a Marie Košťálová, (č. 4174)

⁸⁹ MALÝ, Karel, a kol. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-433-1. str. 122–123.

⁹⁰ BUZEK, Kamil, HAVELKA, František Josef, ed. a PLACHT, Otto, ed. *Příručka školské a osvětové správy: pro potřebu služby školských a osvětových úřadů a orgánů.* V Praze: Státní nakladatelství, 1934. xxxiv, s. 564-1206. str. 1608-1609

Laura Hrdinová prokázala všeobecné vzdělání studiem na gymnáziu Elišky Krásnohorské a vysvědčením „na odchodnou“ z městské dívčí rodinné a živnostenské školy.⁹¹

Berta Sommerová-Kalmanová absolvovala tři třídy měšťanské školy, tříletou průmyslovou školu, dvouletou obchodní školu a složila univerzitní zkoušku z francouzštiny.⁹²

Milena Pilátová⁹³ předložila vysvědčení na odchodnou z III. třídy občanské dívčí školy a z veřejné odborné školy pro ženská povolání. Na Filosofické fakultě univerzity Karlovy složila praktickou univerzitní zkoušku z francouzského jazyka.

Pokud se jednalo o všeobecné vzdělání Grigorije Vasilijeva⁹⁴, byl absolventem ruského gymnázia a šesti semestrů přírodovědecké fakulty univerzity v Sofii a na Právnické fakultě univerzity Karlovy v Praze studoval tři semestry právo.⁹⁵

Našli se však i tací, kteří podmínku nesplnili. Soukromá škola stepu Josefa Malce byla vzata na vědomí v roce 1939 a to až na základě odvolání a s podmínkou, že do doby jednoho roku podá průkaz o tom, že se podrobil zkoušce z učiva měšťanské školy⁹⁶ podle vládního nařízení ze dne 26. 10. 1922, č. 336 Sb. z. a n.⁹⁷ Josef Malec odešel ve věku necelých 14 let z první třídy měšťanské školy, kterou patrně před tím již opakoval. Z čtyřleté pokračovací školy dokončil pouze dva ročníky. Tuto skutečnost omlouval tím, že jako syn chudých rodičů „*byl nucen pomáhat v nelehké válečné době shánět živobytí a stát v nekonečných frontách na chléb a jiné základní potraviny.*“ Dále argumentoval, že je ženatým otcem dítěte, „*o které se řádně stará a rád by si zařídil živnost, aby mohl zaopatřit svoji rodinu, protože již dlouho nebude moci aktivně provozovat svoje náročné povolání.*“⁹⁸ Josef Malec svoji žádost květnatě končí: „*Pevně věřím slovům Vůdce našeho národa, státního presidenta Emila Háchy, že nesmí být*

⁹¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Laura Hrdinová, (č. 1035)

⁹² Národní archiv, NAD622, Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, šanon 943, inv. č. 35XX, inv. č. 35XX sign., IX/3/144, (č. 9770)

⁹³ Další informace o dané osobě se nepodařilo dohledat.

⁹⁴ Další informace o dané osobě se nepodařilo dohledat.

⁹⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Grigorij Vasilijev, (č. 3779)

⁹⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Grigorij Vasilijev, (č. 3353)

⁹⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Josef Malec, (č. 3370)

⁹⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Josef Malec, (č. 3380-81)

trpících, hladových, nezaměstnaných a utiskovaných".⁹⁹ Josef (Joe) Malec několikrát¹⁰⁰ žádal o odklad doložení požadovaného vzdělání, nakonec však ve svých 41 letech v roce 1944 získal vysvědčení. Trochu úsměvné je, že kromě známky z českého a německého jazyka a matematiky byla na vysvědčení též známka z krasopisu a chlapeckých ručních prací.¹⁰¹

Svoji taneční aprobaci doložil vysvědčením ze školy Remislava Remislavského a Joe Jarského. Remislavský stvrzuje, že J. Malec navštěvoval jeho školu dva roky a osvědčil se jako „výborný tanečník zvláště v oboru *stapařském*“, zároveň také dodává, že pod jeho vedením působil jako sólový tanečník v divadle Varieté. Jarský pak také potvrzuje, že J. Malec byl zaměstnán v Karlínském divadle Varieté a mimo to působil i v divadle Aréna na Smíchově.¹⁰²

Robert Braun původně žádal o povolení *rytmicko-baletní školy*. Vzhledem k tomu, že předložil pouze vysvědčení o absolvování klasické baletní školy Marie Klimešové-Máchové, kde se též podrobil zkoušce, byl mu schválen název *Baletní škola*, protože „*neprokázal způsobilost pro vyučování rytmice a akrobacií*“. V tomto smyslu mu též bylo nařízeno upravit učební osnovu a statut školy. Robert Braun sice prokázal odbornou způsobilost, ale vzhledem k tomu, že byl vyučený obchodní příručí, podléhalo vydané povolení podmínce, že také on doloží dodatečně všeobecné vzdělání vysvědčením alespoň tři třídy měšťanské školy nebo studium této škoie na roveň postavené.¹⁰³

⁹⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Josef Malec, (č. 3376)

¹⁰⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Josef Malec, (č. 3393,3353),

¹⁰¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Josef Malec, (č. 3341),

¹⁰² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Josef Malec, (č. 3353)

¹⁰³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Robert Braun (č. 0773-0796)

2.4 Požadavek čs. státního občanství -výjimky v zákoně

Podle §3, odstavec 1 cís. nař. ze dne 27. června 1850, č. 309 ř. z. museli uchazeči splňovat požadavek státního občanství. Na základě posledního odstavce citovaného nařízení bylo možno „*v některých případech hodných zvláštního zřetele udělit výjimku*“.¹⁰⁴

Za udělení dispensu byla žadatelům vyměřena dávka za úřední úkon ve výši 100 Kč.¹⁰⁵

O dispens z této podmínky požádala zemský úřad Jarmila Kröschlová-Schürerová, která „*pozbyla sňatkem*“ s německým občanem čs. státního občanství.¹⁰⁶ Při kladném vyřízení její žádosti bylo MŠANO přihlédnuto k tomu, že „*...pochází ze staré pražské rodiny...*“, dále „*její manžel Dr. Oskar Schürer, říšskoněmecký umělecký historik projevil svoji loajalitu k našemu státu tím, že vydal rozsáhlé dílo o Praze a jejích uměleckých krásách, jež došlo ohlasu u nás i v cizině.*“¹⁰⁷

Sňatkem s ruským státním příslušníkem pozbyla čs. státní občanství Nina Jirsíková-Gurská a k žádosti o dispens přiložila usnesení krajského civilního soudu o rozluce manželství.¹⁰⁸ Zároveň v roce 1933 „*předložila pražské obci žádost o příslib domovského práva*“, neboť chtěla zažádat o vrácení československého státního občanství.

Ervína Kupferová vedla svoji *Soukromou školu uměleckého tance a rytmiky* od roku 1925, ale sňatkem se sovětským státním příslušníkem „*pozbyla čs. státní příslušnosti a vzdala se vedení své školy.*“ Po rozluce manželství v roce 1932 tak zůstala bez státní příslušnosti a chtěla se vrátit ke své původní. Kupferová o dispens žádala v souvislosti s žádostí o znovuoobnovení činnosti své školy. I jí byl následně dispens udělen.^{109 110}

¹⁰⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka J. Kröschlová (č. 4074)

¹⁰⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Nina Jirsíková (č. 4055)

¹⁰⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka J. Kröschlová (č. 4074)

¹⁰⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka J. Kröschlová (č. 4074)

¹⁰⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Nina Jirsíková (č. 4053)

V případě Grigorije Evgenijeviče¹¹¹ Vasiljeva¹¹² byl jeho „umělecký význam“¹¹³ uznán za důvod vhodný zřetele pro prominutí průkazu o státním občanství: „lze očekávat, že žactvu jeho školy dostane se dobré umělecké výchovy, což jest velmi žádoucí zvláště v době, kdy zřizují si soukromé školy baletní četné osoby daleko méně kvalifikované (1937)“.¹¹⁴

Berta Sommerová-Kalmanová sňatkem získala rakouské státní občanství. Vzhledem k tomu, že i její manžel se ucházel o státní příslušnost československou a ona byla považována za jednu z nejlepších učitelek rytmiky, uměleckého tance a gymnastiky, nebyly námitky proti udělení výjimky.¹¹⁵

¹¹⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Ervína Kupferová (č. 1090-1092)

¹¹¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka E. Vasiljev, (č. 3781)

¹¹² V archivu Národního divadla je veden jako Gregor Vasiljev. V Národním divadle tančil v inscenacích Coppelia 1934-37, Královna loutek 1937, Pulcinella 1934, Koštana (opera) 1935-36, zdroj: Gregor Vasiljev. [Http://archiv.narodni-divadlo.cz/](http://archiv.narodni-divadlo.cz/) [online]. [cit. 2019-02-14]. Dostupné z: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Umelec.aspx&ju=5851&sz=0&abc=V&pn=356affcc-f301-3000-85ff-c11223344aaa>

¹¹³ Člen souboru Národního divadla

¹¹⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516 složka Grigirij Vasiljev, (č. 3782)

¹¹⁵ ¹¹⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Berta Sommer Kalman, (č. 3514)

2.5 Požadavek právní bezúhonnosti

Jedním z dokumentů, které MŠANO vyžadovalo v rámci ohlašovací povinnosti pro povolení soukromé taneční školy, bylo „vysvědčení zachovalosti“, tedy právní bezúhonnosti, které vydávalo policejní ředitelství. Jednalo se tak o určitou podobu dnešního výpisu z trestního rejstříku. Ministerstvo se při povolování tanečních škol řídilo §10 nařízení č. 309 říšského zákona ze 27. 6. 1850. Povinnost právní bezúhonnosti pak vycházela z §3 odst. 1, číslo 2 výše zmíněného zákona.¹¹⁶ Ve většině případů se jednalo pouze o formalitu a příslušné dokumenty ve spisech scházejí, protože byly ministerstvem vzaty na vědomí, zaprotokolovány a vráceny dotyčnému žadateli. Ve sledovaném období se ale také vyskytlo několik případů, kdy právě z tohoto důvodu nebyly dané školy povoleny.

MŠANO bylo známo, že Josef Linhart byl odsouzen ke dvěma dnům vězení¹¹⁷ pro urážku na cti spáchanou anonymními dopisy mířícími proti svým konkurentům, konkrétně Marii Szynglarské.^{118 119} Rozsudkem trestního soudu zemského mu později byl trest zvýšen na pět dnů a následně změněn na pokutu 200 Kč. Trest mu byl následně vymazán na základě amnestie v říjnu 1919.¹²⁰ Přesto MŠANO navrhlo, aby dodatečně předložil vysvědčení o zachovalosti. Zajímavá je rukou psaná poznámka ve spisu: *„Tím mu bude nepřimo naznačeno, že jeho žádost je velmi smělá a nezasluhuje, aby byl před ostatními dosud zachovalými tanečními mistry nezaslouženě vyznamenáván a odměňován.“*¹²¹ O určité Linhartově neústupnosti svědčí i skutečnost, že ještě v roce 1925 podával odvolání vůči zamítavému rozhodnutí.¹²²

¹¹⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Antonín Soucha, (č. 0243)

¹¹⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Josef Linhart, (č. 4240)

¹¹⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Josef Linhart, (č. 4262)

¹¹⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Josef Linhart, (č. 4240)

¹²⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Josef Linhart, (č. 4240)

¹²¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Josef Linhart, (č. 4242)

¹²² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Josef Linhart, (č. 4243)

Z prostudovaných archivních dokumentů, které jsem měl k dispozici, nevyplývá, že by některá z ohlašovatelek škol pohybového umění, na rozdíl od tanečních mistrů, byla vystavena trestnímu řízení.¹²³ Taneční mistři se „*hašteřili*“ mezi sebou a psali i stížnosti na baletní školy. Mnozí však neoprávněně zasahovali do oboru působnosti škol rytmiky, pro kterou často neměli odbornost. Například Evženie Kolínská předložila v roce 1937 vysvědčení ze školy Václava Holase v souvislosti s ohlášením své vlastní školy rytmiky. Podle tohoto vysvědčení v Holasově škole byla „*zaměstnána jako učitelka rytmiky*“. MŠANO však vysvědčení odmítlo vzít na vědomí, a žádalo o vyšetření na základě „*jakého oprávnění jest na této škole vyučováno rytmice a jsou vydávána vysvědčení pro tento obor pohybového umění*“, protože se jednalo o učiliště zřízené na základě licence tanečního mistra.^{124 125}

Dalším trestně stíhaným tanečním mistrem usilujícím o možnost používat pro svoji výuku název škola, byl Augustin Jiráček. Bylo proti němu vedeno trestní řízení pro zločin „*podvodu*“ a zločin „*krádeže*“ a byl odsouzen „*pro přestupek podvodu dle §197, 461 t. r. z.*“ k trestu vězení na šest dnů a náhradě výdajů trestního řízení.¹²⁶ Na základě amnestie z 5. 10. 1918 ale bylo odsouzení „*prohlášeno za zahlazené*“.¹²⁷ V roce 1931 bylo Jiráčkovi vyučujícímu na základě licence k výuce společenskému tanci a slušenému chování důrazně zakázáno jakékoliv inzerování nebo plakátování a vyvěšování tabulí s použitím slova škola nebo podobného slovního obratu, kterýžto příslušel školám povoleným po „*školském způsobu*“. Z tohoto důvodu proti němu Magistrát HLMP zahájil trestní řízení podle min. nař. č. 198/1857 ř. z. a Augustin Jiráček byl potrestán pokutou 200 Kč.¹²⁸ Současně s tím mu bylo uloženo do osmi dnů odstranit veškerá „*závadná*“ označení.

¹²³ Až na jedinou výjimku, kdy byla Jarmila Lejsková obviněna z pomluvy Marie Brabcové. Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Marie Brabcová, (č. 1314)

¹²⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Evženie Kolínská, (č. 1068)

¹²⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Evženie Kolínská, (č. 1081-82)

¹²⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Augustin Jiráček, (č. 4031)

¹²⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Augustin Jiráček, (č. 4031)

¹²⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Augustin Jiráček, (č. 4032)

Následná ohláška „*školy tance, rytmické gymnastiky a společenské výchovy*“ z roku 1932 mu byla zamítnuta.¹²⁹

Antonín Soucha podal 15. 6. 1931 oznámení o zřízení *soukromé baletní, rytmické a mimické školy*. Zemský úřad mu s odvoláním na §10 nařízení č. 309 říšského zákona ze 27. 6. 1850, zakázal školu provozovat.¹³⁰ Josef Soucha nesplnil náležitosti uvedené v §3 odst. 1, číslo 2 citovaného nařízení, protože byl odsouzen rozsudkem okresního trestního senátu do tuhého vězení na 14 dní.¹³¹

2.6 Organizační statut a učební osnova

Povinnou součástí ohlášky soukromé školy byl její organizační statut a učební osnova. Tyto dva dokumenty měly být trvalou součástí spisu na rozdíl od jiných dokumentů, které mohly být po provedení zápisu vráceny zpět. Bohužel ne ve všech spisech škol se dochovaly. Pokud uvedené osnovy a dokumenty, které jsou k dispozici, porovnáme, byla jejich úroveň po stránce rozsahu i stránce obsahové rozdílná. Například Jarmila Jeřábková¹³² a Robert Braun¹³³ použili předtištěný několikastránkový formulář „*Organizační statut (městské, soukromé) hudební (klavírní, houslové, pěvecké) školy v...*“, který upravili pro potřeby své školy. Některé školy z tohoto formuláře při přípravě pravděpodobně vycházely. Řada ohlašovatelek však k jejich vypracování mnoho péče nevěnovala a ministerstvo v prvních letech povolování nekladlo na jejich obsah příliš velké nároky. Například učební osnova Ervíny Kupferové má rozsah pouze jedné stránky a organizační statut se omezuje na šest řádek!¹³⁴ V případě Věry Händlové z roku 1933 pak ministerstvo uznalo taneční osnovu v rozsahu dvou řádků textu a sedmi baletních termínů.¹³⁵ Při nevzetí školy Magdy Maděrové v roce 1934/35¹³⁶

¹²⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Antonín Jiráček, (č. 4032)

¹³⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Ant soucha, (č. 0243)

¹³¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Ant soucha, (č. 0243)

¹³² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jarmila Jeřábková, (č. 3146)

¹³³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Robert Braun, (č. 1780)

¹³⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Ervína Kupferová (č. 3284 - 3285)

¹³⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Věra Händlová, (č. 0004)

na vědomí byla „učební osnova nedostatečná a kusý organizační řád neposkytoval správný obraz o organizaci školy“¹³⁷.

Někdy žádalo ministerstvo osnovu doplnit, nebo upravit, ale většinou ji akceptovalo bez větších připomínek. Úprava osnovy většinou znamenala vyškrtnutí výuky, pro kterou neměla daná ohlašovatelka aprobaci a nedostala právo ji vyučovat. Otevřít baletní rytmickou a gymnastickou školu zamýšlela v roce 1935 Milena Pilátová. V ohlášce sice uvedla, že byla žačkou rytmické školy Ervíny Kupferové¹³⁸, Milči Mayerové¹³⁹, Anny Gromwellové-Muffové¹⁴⁰, ale fyzicky předložila pouze vysvědčení o šesti letém studiu u Štěpánky Klimešové. Proto jí byla povolena pouze baletní škola.¹⁴¹ Na základě toho ji ministerstvo vyzvalo, aby ze statutu školy a učební osnovy vyškrtla rytmiku a gymnastiku, upravila název školy a zároveň aby statut přepracovala tak, aby z něho byla zřetelná přesná organizace školy.¹⁴² Na přelomu roku 1936/37 na základě dodatečného potvrzení od Ervíny Kupferové žádala rozšíření školy o obor uměleckého tance.¹⁴³ V roce 1940 pak rozšířila svoji školu o vyučování anglickému stepu.¹⁴⁴ Z dokumentů, které při každém rozšíření školy ministerstvu předkládala, vyplývá, že s každým rozšířením musela opakovaně přikládat i nový organizační status a především učební osnovu v požadovaném počtu exemplářů.

¹³⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Magda Maděrová, (č. 0914)

¹³⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Magda Maděrová, (č. 0914)

¹³⁸ 5 let

¹³⁹ 3 roky

¹⁴⁰ 1 rok

¹⁴¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Milena Pilátová, (č. 3462)

¹⁴² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Milena Pilátová, (č. 3464)

¹⁴³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Milena Pilátová, (č. 3448)

¹⁴⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Milena Pilátová, (č. 3439)

2.7 Stanovisko MŠANO k akrobacii ve stanovách škol

„Proti akrobatickým směrům pohybového umění“ se při povolování negativně stavělo jak MŠANO, tak především ministerstvo zdravotnictví, neboť zde panoval názor, že se jedná o „vyučování zdraví ohrožující“. ¹⁴⁵

Klasickému, „akrobatickému baletu“ a rytmice zamýšlela v roce 1936 vyučovat Růžena Gottliebová, členka baletu Národního divadla v Praze ¹⁴⁶. Z výše uvedeného důvodu se MŠANO rozhodlo neověřovat dotazem u velvyslanectví v Paříži platnost vysvědčení Gottliebové ze studia „Ch. Reiss“ v Paříži pro vyučování akrobatických tanců a fyzické kultury. ¹⁴⁷ Jako další kvalifikační vysvědčení předložila potvrzení ze školy Jelizavety Nikolské, kterou navštěvovala po dobu tří let, a kde v době podání žádosti pracovala pod jejím vedením. ¹⁴⁸

Bylo proto doporučeno, aby v organizačním statutu byl změněn název školy a z učební osnovy vyškrtnuto vyučování rytmice, pro kterou nepředložila kvalifikaci, a vyučování akrobacii. ¹⁴⁹

V případě akrobatiky v učební osnově „kurzů pro profesionály“ Milči Mayerové, se MŠANO postavilo na její stranu a vyslovalo se pro výjimečné povolení. Mírnilo tak zamítavý postoj ministerstvo zdravotnictví k výcviku akrobacie, s komentářem, že „při výchově budoucích profesionálních! tanečních umělců nutno započít již v nejútlejším věku“.

MŠANO tím ve své podstatě mínilo, že jestliže je akrobacie součástí, nikoliv hlavní složkou výuky a to u žáků aspirujících na profesionální dráhu, lze její výuku, v takto omezené míře schválit. Co se pak týkalo otázky výuky akrobacie u „laických“ žáků, plně souhlasilo se zamítavým stanoviskem ministerstva zdravotnictví. ¹⁵⁰ Dále referent MŠANO připomíná, že podobný názor „před časem

¹⁴⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Růžena Gottliebová, (č. 0897)

¹⁴⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Růžena Gottliebová, (č. 0899)

¹⁴⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Růžena Gottliebová, (č. 0897)

¹⁴⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Růžena Gottliebová, (č. 0897)

¹⁴⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Růžena Gottliebová, (č. 0900)

¹⁵⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Milča Mayerová, (č. 4002,4003)

připustil i docent Dr. Král referent min. zdravotnictví při své návštěvě oddělení V/4 (míněno oddělení MŠANO).“¹⁵¹

2.8 Rozbor osnovy ministerstvem – příklad školy Viktora Jassika

V roce 1942 ohlásil Viktor Jassik zřízení školy, ve které hodlal vyučovat balet, akrobatiku a step. Podle přiloženého potvrzení absolvoval u Elly Fuchsové Lehotské „italskou baletní školu, jakož i všechny moderní směry taneční.“¹⁵² Taneční způsobilost dokládal také tím, že po dobu osmi let vystupoval jako sólista v divadlech, nebo jako taneční partner Elly Fuchsové.¹⁵³

Od tohoto roku se místo ministerstva zdravotní a sociální správy k ohláškám tanečních škol vyjadřovalo ministerstvo vnitra, které jeho osnovu a organizační statut nechalo podrobit odbornému posudku Joe Jenčíka.¹⁵⁴ Ministerstvo vnitra se v tomto případě navíc nevyjadřovalo pouze ke stránce zdravotní, ale i umělecké, kterou si v té době pro sebe vyhrazovalo MŠANO.

V souladu s názorem oddělení VIII/4 zastával Joe Jenčík názor, že Viktorem Jassikem ohlašované dvouleté studium je pro klasický balet a akrobacii zcela nedostatečné vzhledem k tomu, „že většina vynikajících škol klasického baletu, které disponují znamenitými učiteli a vynikajícími žáky předepisují 4 často však 6ti letou učební dobu. Žáci ve školách akrobatiky jsou pak často nuceni v nich strávit celý dětský věk. V Anglii a Americe, kde step zdomácněl, je délka standardně studia čtyřletá“.¹⁵⁵ Tato konstatování dokazují, že Jenčík měl v té době velmi dobrý přehled o nárocích na výuku tance v okolních zemích.

Jenčík vyslovil přesvědčení, „že není možné vyučovat současně klasický balet, step a akrobacii, protože se jedná o tři zcela rozdílné disciplíny a akrobacie nemá nic společného s tanečním uměním“. „Podstata klasického baletu je vzpřímená vertikála a svalová kontrakce, zatímco podstata výuky stepu je vertikála

¹⁵¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Milča Mayerová, (č. 4003)

¹⁵² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Viktor Jassik, (č. 3117)

¹⁵³ T. BARTKO, Emil. *Stručná encyklopédia tanečného umenia*. 1. Bratislava: VERBUNK, 2018. ISBN 978-80-972203-2-7. str. 241

¹⁵⁴ Národní archiv České republiky, NAD380 ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon:43,inv. č. 27, sign A6221, (č. 9609)

¹⁵⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Viktor Jassik, (č. 3112)

*skloněná dopředu, nebo dozadu a naprosté uvolnění svalů pracující nohy.*¹⁵⁶ „Jako učitele akrobacie by měli být zaměstnáváni pouze akrobaté, kteří prošli skutečnou tuhou školou, a kteří vedou žáka k pozitivním výsledkům akrobatických pohybů, nikoliv k zmrzačení“.¹⁵⁷ „Kategoricky zavrhuji toho, kdo by se pošetile domníval, že stačí současně na taneční umění i akrobacii nebo na klasický balet, step a akrobacii“.¹⁵⁸ Ministerstvo vnitra konstatovalo, že pokud by si dotyčný najal školené asistenty, jež by vyučovali disciplíny, které neovládal, bylo by tím porušeno pravidlo, „že každému má být povolena jen taková škola, na jakou má aprobaci“.¹⁵⁹ To ve své podstatě odporuje určité dosavadní „filosofii“ ministerstva školství, neboť například v případě přípravných kurzů ke státní zkoušce z tanečního umění, bylo žadatelkám umožněno, aby odborné předměty, zejména lékařského zaměření, vyučovali aprobovaní profesionálové. Dalším podobným případem byla *Pražská škola Jacques Dalcroze*, ve které vyučovali čtyři nezávislí pedagogové, každý pak s jinou aprobací. Jako učitele baletu, bylo podle J. Jenčíka „možno použít jen baletní mistry a mistryně, aktivní nebo emeritní, nikoliv však tzv. baletní mistry a mistryně divadel výdělečných bez tradice klasického baletu.“¹⁶⁰ Odborný posudek Joe Jenčíka, který vzalo ministerstvo za svůj, můžeme shrnout následovně: Osnova v předložené podobě byla shledána nedostatečnou, protože „je psána hanebnou hantýrkou, často velmi nesrozumitelně, veskrze nahodile, za žádných okolností metodicky nebo dokonce odborně.“¹⁶¹ ¹⁶² Jenčík si v případě Viktora Jassika dal tu práci, že z učebních osnov vypsál všechny odborné výrazy užívané v baletu, akrobacii a stepu a zkoumal, zda jsou, či nejsou napsané správně gramaticky a opravoval ty, které byly psány foneticky, jiné označil za „čistě pražskou hantýrku z Pražské Arény na Smíchově“.¹⁶³ ¹⁶⁴ Kritickému zkoumání podrobil i formální stránku

¹⁵⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Viktor Jassik, (č. 3112)

¹⁵⁷ Národní archiv České republiky, NAD380 ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon:43,inv. č. 27, sign A6221, (č. 9620)

¹⁵⁸ Národní archiv České republiky, NAD380 ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon:43,inv. č. 27, sign A6221, (č. 9616)

¹⁵⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Viktor Jassik, (č. 3112-3113)

¹⁶⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, (č. 3113)

¹⁶¹ Národní archiv, NAD380 ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon:43,inv. č. 27, sign A6221, (č. 9620)

¹⁶² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, (č. 3113-3114)

¹⁶³ Národní archiv České republiky, NAD380 ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon:43,inv. č. 27, sign A6221, (č. 9620)

osnovy. Dovolují si vyslovit kacířskou myšlenku, že pokud by všechny školy byly podrobeny takto detailnímu a podrobnému zkoumání, nebyl by v Praze problém s jejich nadbytkem, ale naopak.

¹⁶⁴ Národní archiv České republiky, NAD380 ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon:43,inv. č. 27, sign A6221, (č. 9621)

3. Dokument o „vzetí školy na vědomí“

Jestliže žadatel/ka splnil/a veškeré požadavky a její škola byla vzata na vědomí, byl jí vydán dokument, jež ji opravňoval k zahájení výuky. Součástí dokumentu byla i klauzule *„V případě, že obor těchto škol bude upraven zvláštním zákonem nebo vládním nařízením, vyhrazuje si zemský úřad doplnit toto povolení dalšími výhradami nebo omezeními, event. si vyhrazuje právo povolení odejmout.“*¹⁶⁵ Zároveň obsahoval odkazy na příslušné zákony a nařízení, jimiž se každá škola při svém provozu musela řídit. Znovu se zde připomínáno, že takto povolené školy podléhaly podle §12 *„výše uvedeného nařízení“* č. 309/1850 dozoru státní správy vyučovací.¹⁶⁶ Též jsou všichni upozorňováni na *„příslušné daňové předpisy“* bez bližší specifikace.¹⁶⁷

3.1 Zákon z roku 1905 - vyučovací řád pro školy obecné

Pokud byly ve školách pohybového umění vyučovány dospělé osoby a děti školou povinné, ministerstvo požadovalo, aby byly se vyučování dělo v oddělených, podle pohlaví roztríděných skupinách. To v praxi znamenalo oddělení výuky zvláště mužů, žen, chlapců a dívek. V tomto případě se MŠANO opíralo o ustanovení v § 201, č. 159 ř. z., výnosu bývalého ministerstva kultury a vyučování ze dne 29. 9. 1905. Z tohoto hlediska byly školy pohybového umění povinny se řídit definitivním školním a vyučovacím řádem pro školy obecné a měšťanské¹⁶⁸ a podléhaly dozoru státní správy vyučovací.¹⁶⁹ Návštěva soukromé školy tance nesměla být překážkou povinné školní docházce. Dítě nesmělo být

¹⁶⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Bohumila Müllnerová, (č. 0053) Toto znění je součástí povolení Zemského úřadu žadatelům o zřízení taneční školy.

¹⁶⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Robert Braun, (č. 1776)

¹⁶⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Bohumila Müllnerová, (č. 0054)

¹⁶⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Bohumila Müllnerová, (č. 0053)

¹⁶⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Miroslava Častulíková-Holzbachová, (č. 3915)

přetěžováno. Zároveň také docházka do školy tohoto typu neznamenalá oprostění od některých vyučovaných předmětů.^{170 171}

3.2 Zákon z roku 1919 o práci dětí

Zemský úřad majitele škol také upozorňoval na zákon ze dne 17. 7. 1919 č. 420 Sb. zákonů a nařízení *O práci dětí*, §8, odstavec 2. Tento paragraf říká, že: „Zaměstnávání dětí před dokonáním 14. rokem života při veřejných představeních a produkcích je zakázáno s výjimkou stanovenou v tomto odstavci.“ Výjimku mohl povolit příslušný (zemský) úřad, pokud se jednalo o zvláštní zájem výchovný, umělecký, aj. Pokud škola chtěla pořádat jakákoliv veřejná vystoupení, měla povinnost tuto skutečnost předem oznámit příslušnému okresnímu školnímu výboru (zemskému úřadu) a připojit program a vstupenku. V některých dokumentech pak figuruje i jméno konkrétního úředníka.

Toto opatření bylo reakcí na velký nárůst počtu rytmických a gymnastických škol nejen v Praze, ale i na venkově¹⁷² a pravděpodobně vedeno snahou dostat veřejná představení škol pod kontrolu.

Tuto dosavadní praxi MŠANO upravilo oběžníkem ze dne 14. 7.1934, č. j. 2893, kterým nově nařídilo všem okresním a státním policejním úřadům, aby dohlížely na dodržování tohoto zákazu. Výjimku pak byl oprávněn udělovat okresní školní výbor.¹⁷³

Škola Jacques Dalcroze spadala kromě tohoto ještě pod dozor „státní správy vyučovací státního inspektora soukromých hudebních škol.“¹⁷⁴ V důsledku toho měla tuto ohlašovací povinnost ještě navíc ke státnímu inspektorovi hudby. (1932)^{175 176}

¹⁷⁰ BUZEK, Kamil, HAVELKA, František Josef, ed. a PLACHT, Otto, ed. *Příručka školské a osvětové správy: pro potřebu služby školských a osvětových úřadů a orgánů*. V Praze: Státní nakladatelství, 1934. xxxiv, s. 564-1206. str. 1609

¹⁷¹ § 201 výnosu býv. Min. kultury a vyučování ze dne 29. 9. 1905, č. 159 ř. z.

¹⁷² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Milada Lencová, (č. 3589)

¹⁷³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Milada Lencová, (č. 3588-3589)

¹⁷⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka škola Jacques Dalcroze, (č. 0375)

¹⁷⁵ Inspektor V. B. Aim Královské Vinohrady Škrétova ulice Praha

¹⁷⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka škola Jacques Dalcroze, (č. 0375)

3.3 Ohlašovací povinnosti školy při pořádání veřejné produkce

Upozornění na povinnost dopředu hlásit jakákoliv představení a veřejná vystupování, bylo součástí dokumentu, jímž byla škola vzata na vědomí. Bohužel i přes tuto skutečnost se ve spisech ministerstva plnění této povinnosti dochovalo pouze v několika málo případech. Přitom řada škol vystupovala na společenských čajích, pořádala každým rokem pravidelná výroční představení a vystupovala na charitativních akcích různých spolků.¹⁷⁷

Moravská sekce svazu Tanec-Rytmika-Gymnastika (dále TRG) pořádala 9. a 16. 5. 1942 dva umělecké večery, na nichž chtěla „*veřejnosti předvést korporativně výsledky mnohaleté práce svých členů*“. Představitelé sekce se vyjádřili, že jim velmi záleží, aby se ministerstvo seznámilo s jejich prací a „*poznalo vážné snahy, kterými se snažíme řídit tuto tělovýchovnou a uměleckou činnost*“. Zároveň požádali MŠANO o vyslání úředního zástupce k „*této vyhledávací soutěži*“.¹⁷⁸ Uměleckým večerům předcházela soutěž navrhovaných tanců, konaná 26.4 v divadle Reduta v Brně, z nichž byl učiněn výběr pro oba taneční večery. Do soutěže bylo přihlášeno celkem 20 soukromých škol nebo učitelek gymnastiky, rytmiky a uměleckého tance, průměrně se dvěma až třemi čísly. Taneční výkony posuzovala 20 členná porota složená ze zástupců hudby, literatury, výtvarných umění, uměleckého tance a tělesné výchovy. Podle ministerstvem vyslaného odborného referenta¹⁷⁹, který byl též členem poroty, „*předvedené taneční skladby svědčily většinou o vážné přípravě soutěžících, z nichž dobrá čtvrtina dosáhla nadprůměrné úrovně, a jen mizivé procento bylo podprůměrné hodnoty*“.¹⁸⁰ Ministerstvo vnitra následně ve svém dopise zaslaném k rukám předsedkyně Elišky Bláhové projevilo „*uznání za vážný způsob práce v tanečním*

¹⁷⁷ BENEŠ, Ladislav. *Spektrum a síť uměleckých tanečních škol v Praze mezi válkami* [online]. Praha, 2017 [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10318/9839>. Bakalářská. HAMU. Vedoucí práce GREMLICOVÁ, Dorota.

¹⁷⁸ Národní archiv České republiky, NAD 380 ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon:43, inv. č. 27, sign. A6221, (č. 9626)

¹⁷⁹ Ferdinand Horák, který se na ministerstvu vnitra zabýval odbornými otázkami gymnastické, rytmické a taneční výchovy.

¹⁸⁰ Národní archiv České republiky, NAD 380 ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon:43, inv. č. 27, sign. A6221, (č. 9633)

oboru".¹⁸¹ Zároveň s tím ministerstvo vyslovilo dík všem, kdo „při organizování užitečného podniku obětavě spolupracovali“.¹⁸²

Jarmila Jeřábková poskytla ministerstvu vnitra pro referenty oddělení VIII/4 patřičné vstupenky na *Večer slovanských tanců* své školy, pořádaný 26. 2. 1942.¹⁸³ Také na její pozvání reagovalo ministerstvo vstřícně a dokonce jí písemně popřálo mnoho úspěchů.

Běla Friedlanderová zaslala pozvánku a jednu volnou vstupenku na ukázkou své práce¹⁸⁴, která se konala 26. 3. 1944 v divadle Na Poříčí, ministerstvu zdravotnictví. Jednalo se o přestavení „*Gymnastika v pásmu tanečních melodií*“.¹⁸⁵

3.4 Ohlašovací povinnost při změně sídla školy

Pomocí inzerátů a reklam jednotlivých škol v novinách a časopisech lze velice dobře sledovat, kde školy sídlily a jak často se stěhovaly. Z pohledu MŠANO měly školy povinnost ohlašovat jakékoliv změny, jako například pozastavení činnosti školy, stěhování, rozšíření výuky.

V případě změny adresy, muselo znovu následovat kolo schvalování nových prostor a stanovení omezení z nich vyplývajících. V případě fondů MŠANO tyto údaje ve spisech škol až na pár výjimek chybí.

Dne 6. 3. 1933 vzal zemský úřad na vědomí oznámení Marty Aubrechtové, že opět otevřela svoji soukromou baletní školu, jejíž provoz byla nucena pro nemoc dočasně přerušit.¹⁸⁶ Marta Aubrechtová pak v roce 1937 ohlásila změnu sídla z adresy V Jámě č. 1, kde škola působila od roku 1933, na novou adresu Vodičkova 31, Praha II, č. p. 710.

Je tedy otázkou zda se jednalo o liknavost, kdy školy tuto ohlašovací povinnost ignorovaly, nebo zda byly dokumenty skartovány, či byly posléze přesunuty jinam.

¹⁸¹ Národní archiv České republiky, NAD 380 ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon:43, inv. č. 27, sign. A6221, (č. 9636)

¹⁸² Národní archiv České republiky, NAD 380 ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon:43, inv. č. 27, sign. A6221, (č. 9633)

¹⁸³ Národní archiv České republiky, NAD 380 ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon:43, inv. č. 27, sign. A6221, (č. 9221)

¹⁸⁴ od 10:30 hodin dopoledne

¹⁸⁵ Národní archiv České republiky, NAD 380 ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon:43, inv. č. 27, sign. A6221, (č. 9689)

¹⁸⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Marta Aubrechtová, (č. 9973)

Například u Jarmily Kröschlové víme z novinových inzerátů, že škola své sídlo měnila v letech 1931 až 1957 celkem čtyřikrát.¹⁸⁷ Kröschlová současně spolupracovala s ministerstvem školství a národní osvěty jako konzultant a zároveň působila v komisi pro přípravu státních zkoušek. Nelze si tedy dost dobře představit, že by někdo jako ona ignoroval ohlašovací povinnost při změně sídla školy.

Naopak Emilie Geitlerová ohlašovala změny adresy školy na MŠANO více než poctivě. V roce 1930 jí byla povolena *baletní škola* na adrese Anenské náměstí 4, Praha I, sál Jednoty katolických tovaryšů.^{188 189} V roce 1932 přesídlila na adresu Dlouhá třída 41, Praha I, sál Roxy¹⁹⁰. V září 1936 se škola přestěhovala do Štěpánské ulice č. 59.¹⁹¹ Zde jí byl stanoven maximální počet 15 vyučovaných osob. „*Děti školou povinné nechť cvičí v hodinách denních a aby byla zajištěna jejich bezpečnost při docházce ze školy a zpět, nechť je provázejí rodiče nebo jejich zástupci.*“¹⁹²

Z novinových inzerátů¹⁹³ jsem se původně domníval, že v 1936 roce přesídlila na Vítězné náměstí na Praze XIX. Z dokumentů MŠANO ale vyplývá, že v případě Vítězného náměstí se jednalo pouze o povolení vyučování kurzů baletu na této adrese, nikoliv o školu jako takovou, nebo změnu její adresy.¹⁹⁴ Součástí výuky na těchto kurzech byly i přednášky z historie divadelního umění a nauky o slušném chování.¹⁹⁵

¹⁸⁷ 1931 palác Fenux, 1937 Melantrichova č5, 1943 místnosti školy zabrány vermachtem – kurzy přeneseny do dočasně uzavřené vinárny Zrinski v Jungmanově ulici č.5 ,1957 studio ve Štupartské ul., (zdroj: KRÖSCHLOVÁ, Jarmila. *Výrazový tanec: taneční tvorba*. Praha: IPOS ARTAMA, 2002. Pohyb. ISBN 80-7068-106-3. str. 181,188)

¹⁸⁸ Jednota katolických tovaryšů byla katolická nadace založená na křesťanských ideálech. Poskytovala ubytování a stravu pro pracující mládež pocházející z chudých rodin.

¹⁸⁹ časopis Taneční Revue, ročník VI, číslo 12, rubrika Taneční oznamovatel (inzerát), Strana X

¹⁹⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Emilie Geitlerová Braunová (č. 0844)

¹⁹¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Emilie Geitlerová Braunová, (č. 0841)

¹⁹² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Emilie Geitlerová Braunová (č. 0840-0841)

¹⁹³ BENEŠ, Ladislav. *Spektrum a síť uměleckých tanečních škol v Praze mezi válkami* [online]. Praha, 2017 [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10318/9839>. Bakalářská. HAMU. Vedoucí práce GREMLICOVÁ, Dorota.

¹⁹⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Emilie Geitlerová, (č. 0839)

¹⁹⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Emilie Geitlerová Braunová, (č. 0842)

Stěhování škol, adresy jejich sídel a prostory, ve kterých vyučovaly, jsem detailně zmapoval ve své bakalářské práci¹⁹⁶ prostřednictvím inzerátů škol, upoutávek na školní představení a recenzí na ně. Vzhledem k opravdu velkému množství takových materiálů, lze jejich pohyb sledovat s relativně velkou přesností. Naopak bohužel kvůli minimálnímu zastoupení dokumentů týkajících se ohlašovací povinnosti, kterou školy měly, nelze využít fond MŠANO k rozsáhlejšímu doplnění již známých údajů. Řada složek je označena ke skartaci plánované mezi 40. až 60. lety minulého století.

Současně jsem při svém bádání narazil na opakované případy, kdy v různých šanonech se opakovaně objevovala stejná jména škol, ale s dokumenty z různých období. Je tedy otázka, do jaké míry se tento fond zachoval v plném rozsahu, jak velká část byla skartována, případně kolik složek se poztrácelo při jejich neustálém koloběhu mezi jednotlivými ministerstvy, zemským úřadem, Magistrátem HLMP.

3.5 Povinné vybavení prostor školy

Prostory školy musely splňovat následující požadavky, které byly pro všechny školy společné:

1. V prostorách školy platil zákaz kouření a plivání na zem a tento zákaz musel být viditelně vyvěšen.
2. Zároveň musela být umístěn dostatečný množství plivátek.
3. Škola musela být vybavena skříňkou pro první pomoc „s potřebnými látkami obvazovými a prostředky osvěžujícími“.¹⁹⁷
4. Škola musela zajistit důkladné větrání a podlaha cvičební místnosti „vlhkým způsobem čišťena“.

¹⁹⁶ BENEŠ, Ladislav. *Spektrum a síť uměleckých tanečních škol v Praze mezi válkami* [online]. Praha, 2017 [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10318/9839>. Bakalářská. HAMU. Vedoucí práce GREMLICOVÁ, Dorota.

¹⁹⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Bohumila Müllnerová, (č. 0053)

3.6 Protichůdná stanoviska ministerstev

V roce 1932 MŠANO vytýkalo zemskému úřadu v Praze, že v poslední době předkládá spisy týkající se ohlašování soukromých škol rytmicko-gymnastických a pohybového umění k vyjádření o kvalifikaci pouze ministerstvu zdravotnictví. „*Tento postup není správný, poněvadž se jedná v první řadě o soukromé školy uměleckého směru a jest tedy v první řadě tancován¹⁹⁸ zájem zdejšího ministerstva*“. Zemský úřad vycházel v té době při rozhodování ze zamítavých dobrozdání ministerstva zdravotnictví a to „*i v případech, kdy zdejší ministerstvo (MŠANO) by proti zřízení školy nemělo námitek*“.¹⁹⁹ K tomu podotýká, že u všech škol rytmicko-gymnastických a uměleckého tance (baletních) převládá umělecká stránka. Ministerstvo zdravotnictví by se mělo vyjadřovat pouze k otázkám v oblasti znalostí anatomie, fyziologie a hygieny tělesného cvičení, „*kteréžto disciplíny jsou jen mizivým zlomkem učebních osnov těchto škol.*“ Rozhodování o požadavcích na odbornou kvalifikaci tělovýchovných škol by naopak mělo být v kompetenci ministerstva zdravotnictví.²⁰⁰ MŠANO ve svém názoru vycházelo z normy ustanovení §1 zákona 292/1920 Sb. zákonů a nařízení, který navazoval přímo na §120 odst. 2 ústavní listiny a které mu dávaly kompetenci ke správě „*veškerého vychování, vyučování a dozoru k němu*“²⁰¹ Stanoviska jednotlivých úřadů kompetentních pro povolování škol se v mnoha případech rozcházela. Bylo tomu tak například u Olgy Toksteinové, které bylo v roce 1932 zamítnuto zřízení *Soukromé školy taneční, rytmické a gymnastické* v Bělehradské ulici. Ministerstvo zdravotnictví se vyjádřilo zamítavě k výuce rytmiky a gymnastiky a zemský úřad proti výuce moderního tance.²⁰² Vysvědčení ze školy Milči Mayerové označil zemský úřad za „*soukromé, které nesvědčí o podmínkách odborného, zejména však pedagogického a hygienického, čehož všeho vyžaduje řízení a vedení školy*“²⁰³ Na základě odvolání podaného na MŠANO bylo řízení označeno za „*vadné*“ a následně byla povolena škola

¹⁹⁸ Tangovat – týkat se něčeho

¹⁹⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Milča Mayerová, (č. 4100)

²⁰⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Milča Mayerová, (č. 4101)

²⁰¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Milča Mayerová, (č. 4101)

²⁰² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Olga Toksteinová, (č. 4154)

²⁰³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Olga Toksteinová, (č. 4154)

moderního tance s odůvodněním, že „pokud nejsou zavedeny státní zkoušky, jest takové vysvědčení dotud ministerstvem uznávaným průkazem odborné způsobilosti pro vyučování uměleckého tance.“²⁰⁴

Tuto nejednotnost mezi oběma úřady lze ukázat také na případu Milči Mayerové v září 1931. Ministerstvo zdravotnictví neuznalo její absolutorium školy Émile Jacques Dalcroze v Hellerau u Drážďan a studium v taneční škole Rudolfa Labana^{205 206}, kde studovala v období od září do prosince 1923 a od 1. října 1924 do července 1924. Diplom získala v roce 1928.^{207 208} Zemský úřad si ani zpětně nevyžádal vysvědčení o absolvování všeobecného vzdělání a přímo vydal zamítavé stanovisko. Odvoláním se zabývalo MŠANO, které v těchto případech fungovalo též jako odvolací instance. MŠANO v reakci na to vytýkalo ministerstvu zdravotnictví že „dosud není u nás zaveden průkaz kvalifikace nabytý složením státní zkoušky“, tudíž jsou podle něj vysvědčení těchto „renomovaných škol“ dostatečná.²⁰⁹ V případě všeobecného vzdělání Milči Mayerové MŠANO konstatovalo, že si zemský úřad může uvedené doklady zpětně vyžádat, ale že „nelze pochybovat o tom, že Milča Mayerové má předběžné vzdělání nejméně rovnající se vzdělání nabytému na měšťanské škole“.²¹⁰

Ohlašovanou školu rytmiky, gymnastiky a uměleckého tance²¹¹ Berty Sommerové-Kalmanové se rozhodl zemský úřad v roce 1934 rovnou zamítnout, „jelikož podobných škol jest v Praze již nadbytek“ a navíc nesplňovala požadavek státní příslušnosti. Na důkaz své kvalifikace připojila diplom vydaný školou Hellerau-Laxenburg, na základě něhož získala oprávnění vyučovat rytmiku podle Dalcrozeovy metody a potvrzení, že zde složila zkoušku z letních her a plavání. Škola Hellerau-Laxenburg potvrdila, že Kalmanová vedla na lidové vysoké škole Volksheim ve Vídni kurzy rytmiky a ve vychovatelně nadace Stephanie v Bidermannsdorfu vyučovala rytmiku zaostalé děti a „projevila během svých

²⁰⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Olga Toksteinová, (č. 4151)

²⁰⁵ Působila zde i jako jeho asistentka a členka jeho tanečního souboru.

²⁰⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Milča Mayerová-Fragnerová, (č. 4004,4006)

²⁰⁷ Součástí spisu je i opis tohoto diplomu vydaného v květnu 1928.

²⁰⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Milča Mayerová-Fragnerová (č. 4007)

²⁰⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Milča Mayerová, (č. 4101-4004)

²¹⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Milča Mayerová, (č. 4102)

²¹¹ V roce 1934 byla ohlašovaná adresa Praha II, Smečky č30, č.p. 596, III. patro

studii na škole Hellerau-Laxenburg mimořádné pedagogické vlohy". Navíc bylo připojeno frekventační vysvědčení o absolutoriu státních tělovýchovných kurzů z roku 1933.²¹²

MŠANO na základě odvolání vyhovělo žádosti Bertý Sommer-Kalman a školu v roce 1934 povolilo.²¹³

V případě škol gymnastiky zasílalo MŠANO spisy k posouzení ministerstvu zdravotnictví. Pokud žadatelka o výuku gymnastiky byla absolventkou kurzů Milči Mayerové byla jí uznána pouze aprobace k výuce uměleckého tance. Tato skutečnost se opírala o tvrzení ministerstva zdravotnictví, že metoda Labanova jest vlastně „směru gymnastického“, ale „škola Mayerové reprezentuje u nás směr tance uměleckého.“ Tudíž pro výuku gymnastiky by bylo potřeba ještě připojit „speciální doklad o odborném vydělávání“.²¹⁴ Toto se týkalo například Marie Vokounové, které nebylo povoleno vyučovat gymnastiku, ale pouze umělecký tanec.²¹⁵

Obdobná situace nastala i v případě Jarmily Kröschlové, kdy zemský úřad vůbec nebral ohled na její žádost o dispens z čs. občanství a její žádost přímo zamítl, aniž by před tím požádal o stanovisko MŠANO, v jehož výhradní kompetenci bylo o této otázce rozhodovat. Též její škola byla povolena až po následném odvolání na MŠANO.²¹⁶

V případě Milči Mayerové a Jarmily Kröschlové také ministerstvo zdravotnictví nevzalo v potaz skutečnost, že se jednalo o významné představitelky „tohoto druhu pohybového umění“, se kterými mimo jiného i MŠANO spolupracovalo²¹⁷ při povolování dalších škol nebo přípravě státních zkoušek. V tomto případě se mohlo jednat buď o liknavost daného úředníka, nebo jeho neznalost kontextu

²¹² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Berta Sommer Kalman, (č. 3526)

²¹³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Berta Sommer Kalman, (č. 3528)

²¹⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Marie Vokounové (č. 3797)

²¹⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516 složka Marie Vokounové (č. 3798)

²¹⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Jarmila Kröschlová, (č. 4072, 4061)

²¹⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Jarmila Kröschlová, (č. 4073, 4074)

prostřední, o kterém rozhodoval. Paradoxně školy J. Kröschlové i M. Mayerové byly povoleny až po následném odvolání.²¹⁸

²¹⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Jarmila Kröschlová, (č. 4073, 4074)

4. Školy „pohybového umění“

4.1 Specifika povolování jednotlivých druhů škol pohybového umění

Asi nejméně problematickým bývalo povolování škol klasického baletu, kde ohlašovatelé nejčastěji bývali činní, nebo emeritní tanečníci z baletních souborů divadel. Absolventi jejich škol se pak prokazovali jejich vysvědčením v době, kdy si sami zřizovali vlastní školy. Nejčastěji předkládali vysvědčení ze škol Remislava Remislavského, Jaroslava Hladíka, Jelizavety Nikolské, ale i ze zahraničních baletních „škol“, například u ruské tanečnice Ellen Telsové²¹⁹, Grette Führerové²²⁰, Andreje Drozdova²²¹, sólové tanečnice carského baletu Lukaševičové.²²²

V té době panovalo přesvědčení, že balet je schopen vytrénovat tanečníka k ladnosti potřebné právě ve společenském tanci. Taneční mistři, kteří se zabývali výukou společenských tanců a nauky o chování obecně, zastávali názor, že provozovatelé baletních škol „ubírají klienty“ tanečním mistrům „z povolání“ a proto proti baletním školám, které vedl ještě aktivně činný tanečník, důrazně vystupovali. Tento problém byl například předmětem jednání na schůzi vyššího správního výboru *Svazu učitelů tance* v roce 1935, kdy byl proveden následující zápis: *„Vzhledem k tomu, že baletní školy členů Národního divadla zasahují příliš do našeho oboru, bude nejprve vyšetřeno, zda jsou ve svazku Národního divadla E. Geitlerová, B. Müllnerová a Tabulová, K. Pirník a F. Bubla, dále jaké mají platy. Pak bude dopsáno, aby jim nebylo povoleno živnostenské podnikání, aby v dnešní kritické době neubírali chleba těm, kteří nejsou kryti státním příspěvkem a jimž je vyučování jediným povoláním“.*²²³

Určitý zmatek přináší rozhodnutí úředníka z roku 1934, který se zabýval ohlášením B. Gissubela. Bedřich Gissubel ohlašoval školu baletu a společenských

²¹⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, Marieta Vaclíková, (č. 3739)

²²⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, Marieta Vaclíková, (č. 3739)

²²¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, Grigorij Vasiljev, (č. 3777)

²²² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, Marieta Vaclíková, (č. 3739)

²²³ Archiv HLMP, signatura: NAD697, fond: Svaz učitelů tance, složka: Protokoly z let 1931-1935, zápis ze schůze Vyššího správního výboru dne 22. 1. 1935

tanců v Praze Modřanech. Škola, kterou vzalo MŠANO na vědomí však měla nést název *škola uměleckého a společenského tance*. Rozhodnutí se opíralo o konstatování v návrhu ministerských zkoušek, „že dotyčný jest kvalifikován pro vyučování uměleckému tanci“. Označením umělecký tanec byl v návrhu reformy státních zkoušek nahrazen termín balet.

Dotyčný se pro povolení školy prokazuje potvrzením o studiu ve škole baletního mistra Národního divadla Jaroslava Hladíka. Je tedy nesporné, že se v Gissubelově případě mělo jednat o školu baletu a společenského tance.²²⁴

Helena Štěpánková předložila v roce 1929 kvalifikační vysvědčení od Remislava Remislavského. Remislavský Štěpánkovou považoval za talentovanou tanečnickou umělkyni, „*kteřá se pod jeho vedením v baletu Národního divadla osvědčila jako prvotřídní choreografická síla, dokonale znalá klasické baletní techniky a má pedagogické schopnosti v tomto oboru*“. Z potvrzení ředitelství Národního divadla v Praze vyplývá, že v letech 1910-14 navštěvovala baletní školu Národního divadla, od roku 1914 byla angažována jako sboristka a v letech 1919-29 zde působila jako sólová tanečnice. Své pedagogické schopnosti uplatnila v dětské baletní škole Národního divadla, kterou vedla od listopadu 1927.²²⁵

Po skončení války byla na její školu („*firma Helena Štěpánková*“) uvalena nucená národní správa. Podle dokumentů v pozůstalosti Heleny Štěpánkové byla tato nucená správa v roce 1949 zrušena s odůvodněním, že „*u firmy nejsou důvody pro její znárodnění a není veřejný zájem na ponechání národní správy nad podnikem*“.^{226 227}

V pozůstalosti Heleny Štěpánkové je uložen také dokument z roku 1952, v němž *ministerstvo školství věd a umění* dosvědčuje, že dosavadní povolení k jejímu soukromému vyučování „*pohybového umění (rytmika, taneční gymnastika, balet)*“.²²⁸ jsou podle §6 zákona o soukromém vyučování v oboru umění č. 196/1949 Sb. platná. Z uvedeného dále vyplývá, že ministerstvo mělo zájem,

²²⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Bedřich Gissubel (č. 0869)

²²⁵ Národní muzeum, divadelní oddělení, fond př. č. 2/77, H6p2/77, pozůstalost HELENA Štěpánková, šanon č. 1, (č. 5458)

²²⁶Národní muzeum, divadelní oddělení, fond př. č. 2/77, H6p2/77, pozůstalost HELENA Štěpánková, šanon č. 1, (č. 5472)

²²⁷ Národním správcem byl jmenován Sbor národních správců složený z p. Antonín Kadeřábek, Vladimír Stypa, Jindřich Marek.

²²⁸ Národní muzeum, divadelní oddělení, fond př. č. 2/77, H6p2/77, pozůstalost HELENA Štěpánková, šanon č. 1, (č. 5474)

aby soukromé vyučování pohybového umění bylo „jakožto veřejně důležitá potřeba“ zachováno, „protože státní školy, poskytující vyučování pohybovému umění nejsou dosud zcela vybudovány“. Dále se k věci vyjadřoval i Ústřední národní výbor hl. m. Prahy, referát pro školství vědu a umění s tím, že s vydaným stanoviskem souhlasí, „aby možnost soukromému vyučování pohybovému umění, které je dosud nezbytným doplňkem státní péče na tomto úseku nebyla narušena.“ V této době pravděpodobně Štěpánková učila v bytě, neboť ÚNV²²⁹ osvědčil²³⁰, že „místnosti osob soukromě vyučujících patří za daného stavu k místnostem, které osoby soukromě vyučující nezbytně potřebují k výkonu svého zaměstnání“.²³¹ Podle výše uvedeného zákona z roku 1949 obdržela Helena Štěpánková oprávnění k soukromému vyučování „tanečního umění a pohybové výchovy“ v roce 1956.²³² ²³³ Oprávnění jí bylo uděleno na doporučení odboru tanečního umění a pohybové výchovy při ČCVL.²³⁴ ²³⁵

Emilie Geitlerová-Braunová v roce 1930 zřídila Školu klasického baletu. Potřebnou aprobaci dokazovala šestiletým studiem ve škole Remislava Remislavského a členstvím v souboru Národního divadla.²³⁶

Věra Händelová požádala v září 1933 zemský úřad v Praze o povolení zřídit soukromou baletní školu v malém sále U České koruny na Královských Vinohradech. Svoji způsobilost k vyučování doložila vysvědčením ze Školy baletního a rytmického umění Štěpánky Klimešové-Polákové, kterou navštěvovala od roku 1929 do roku 1932.²³⁷

²²⁹ Ústřední národní výbor

²³⁰ Na základě ustanovení odst. 407 vyhlášky býv. Ministerstva sociální péče č. 1152/48 Úč. 1.I

²³¹ Národní muzeum, divadelní oddělení, fond př. č. 2/77, H6p2/77, pozůstalost HELENA Štěpánková, šanon č. 1, (č. 5474)

²³² Národní muzeum, divadelní oddělení, fond př. č. 2/77, H6p2/77, pozůstalost HELENA Štěpánková, šanon č. 1, (č. 5475)

²³³ Sídlo školy v roce 1956 uváděla v Diettrichově ulici č. 9, Praha II.

²³⁴ Národní muzeum, divadelní oddělení, fond př. č. 2/77, H6p2/77, pozůstalost HELENA Štěpánková, šanon č. 1, (č. 5475)

²³⁵ Československé cirkusy, varieté a lunaparky, str. 19, WINTROVÁ, Karin. *Proměny taneční a pohybové výchovy v Karlovarském kraji* [online]. Brno, 2016 [cit. 2019-04-26]. Dostupné z: https://is.jamu.cz/th/dawr9/Bakalarska_prace_Karin_Wintrova.pdf. Bakalářská práce. JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍV BRNĚ. Vedoucí práce Doc. Mgr. Hana Halberstadt.

²³⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Emilie Geitlerová Braunová (č. 0839)

²³⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Věra Händelová (č. 0002-0004)

Aprobaci k otevření soukromé baletní školy doložila v roce 1936 Josefa Knappeová²³⁸ potvrzení o čtyřletém studiu u Jaroslava Hladíka, který ji doporučil jako učitelku klasické baletní školy.²³⁹ Odborný poradce „*pro věci hudební*“, který se v roce 1934 vyjadřoval ke Knappeové, původně doporučil uznat školu „*uměleckého tance, protože balet patřil dříve do tohoto oboru*“. MŠANO však nesouhlasilo, neboť „*nyní jsou však disciplíny odlišovány a v plánovaném budoucím zkušebním řádu by měly být zkoušky z uměleckého tance a baletu oddělené*“²⁴⁰. Z toho vyplývá v té době stále panující nejednotnost v užívané terminologii.²⁴¹ V příložené vyučovací osnově byly zahrnuty i prvky uměleckého tance²⁴², které jí bylo nařízeno vypustit.

Po dvě cvičební sezony (1925 a 1926) navštěvoval František Zelenka školu Remislava Remislavského²⁴³ a Jelizavety Nikolské²⁴⁴. Podle Joe Jenčíka spolupracoval na přípravných choreografických pracích v Osvobozeném divadle a „*jest schopen vyučovati uměleckým tancům jak po stránce technické, tak po stránce invenční a pedagogické.*“²⁴⁵ Součástí ohlášení v roce 1935 byly i novinové kritiky a program jeho tanečního koncertu, což bývalo při ohlašování soukromé školy běžnou praxí. Údajně také studoval u Madame Géorgine Oppalvens v Paříži.^{246 247 248} Sídlo školy ohlásil na adrese Praha VIII, Primátorská

²³⁸ V roce 1936 soukromou baletní školu se sídlem na Praze II, Václavské náměstí č. 12, hotel Zlatá Husa, místnostech zvaných „Galerie“.

²³⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Josefa Knappeová, (č. 1061,1064)

²⁴⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Josefa Knappeová, (č. 1063)

²⁴¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Josefa Knappeová, (č. 1064)

²⁴² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Josefa Knappeová, (č. 1056,1057)

²⁴³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka František Zelenka, (č. 3809)

²⁴⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka František Zelenka, (č. 3810)

²⁴⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka František Zelenka, (č. 3808)

²⁴⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka František Zelenka, (č. 3813)

²⁴⁷ Celé jméno tanečnice - *Archives internationales de la danse* [online]. 1. Paris, 1933 [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: http://mediatheque.cnd.fr/aid/AID33_02/AID33_02.pdf, str. 79

²⁴⁸ Bližší podrobnosti k dané tanečnici se nepodařilo dohledat.

ulice, divadelní sál sokolovna u Deutschů a divadelní sál sokolovny na Praze XIII ve Vršovicích.²⁴⁹

Marie (Marietta) Vaclíková studovala u ruské tanečnice Ellen Telsové²⁵⁰, „*vlastním jménem Jeljena Ivanovna*“, která vedla školu uměleckých tanců v Moskvě a po bolševickém převratu ve Vídni a Paříži. Vaclíková vystupovala jako sólistka v jejím souboru a působila na její škole také jako asistentka. Na základě veřejné artistické zkoušky obdržela v roce 1926 členskou knížku Mezinárodní artistické organizace. Zkoušku skládala ve Vídni před komisí složenou z tanečních a hudební umělců a ředitelů. U sólové tanečnice carského petrohradského baletu Lukaševičové, spolupracovnice Telsové, se naučila klasickému baletu. Ve Vídni studovala ve škole *Baletu, uměleckého tance a rytmické gymnastiky* bývalé baletní mistryně lidové opery ve Vídni Grette Führerové. V mezidobí příležitostně navštěvovala hodiny baletního mistra Jaroslava Hladíka a po návratu do Prahy absolvovala v roce 1934 cca šesti měsíční kurz ve škole Jelizavety Nikolské. Ve studiu na její škole pokračovala i v době podání žádosti, v roce 1935.^{251 252}

V září 1930, kdy Karel Pirník žádal o povolení soukromé školy, kde by vyučoval balet a společenské tance²⁵³, byl sólovým tanečníkem Národního divadla v Praze a zároveň asistoval jako odborný učitel v tanečním ústavu svého otce Tomáše Pirníka. V tomto směru vyznívá i vysvědčení, podepsané Tomášem Pirníkem, že jeho syn „*nabyl za čtyřleté praxe v mém tanečním ústavě naprostého odborného vzdělání ku vyučování tanci a společenské výchově*“. Ředitelství Národního divadla sice potvrzovalo, že Karel Pirník zde byl v té době zaměstnán, ale zemský úřad dodatečně vyžadoval předložení potvrzení, že nemá námitky, aby jejich

²⁴⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka František Zelenka, (č. 3803)

²⁵⁰ Ellen Tels, uměleckým jménem Ellen Rabanek, rakouského původu, narozena roku 1885 v Rusku, zemřela v roce 1944 v Paříži. V mládí se jí dostalo baletního vzdělání u Michaela Mordkina, byla však především přívrženkyní Army Duncan. V letech 1911 až 1914 se svojí skupinou vystupovala v Německu, Rakousku a Anglii. V roce 1919 opustila s čtveřicí členek své skupiny Rusko a odcestovala do Evropy. V roce 1920 se usadila ve Vídni, kde založila školu a skupinu. V roce 1927 se přestěhovala do Paříže. Ve výuce kombinovala základy baletu s duncanovskou rozvláčností a delsartovskými principy expresivity. zdroj:

TOEPFER, Karl Eric. *Empire of ecstasy: nudity and movement in German body culture, 1910-1935*. Berkeley: University of California Press, c1997. ISBN 978-0520206632, str. 180-181.

²⁵¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516 Marie Vaclíková (č. 3739)

²⁵² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516 Marie Vaclíková (č. 3758)

²⁵³ (Vladislavova 20, Praha II)

zaměstnanec provozoval výše zmíněnou soukromou školu.²⁵⁴ Úředně schválený název školy zněl „*Baletní škola a škola moderních tanců Karla Pirníka*“ se sídlem v budově Měšťanské besedy.^{255 256}

V srpnu 1931 vzal zemský úřad na vědomí oznámení Bohumily Müllnerové, že zamýšlí zřídit školu klasického baletu se stanovištěm v Praze XIX v paláci Bajkal na Vítězném náměstí č. p. 684. Ke své žádosti připojila návrh učební osnovy, vysvědčení od Jaroslava Hladíka, baletního mistra Národního divadla v Praze, kterou navštěvovala dva roky, ale již zde nebylo uvedeno, v kterých letech se tak stalo.²⁵⁷ Potvrzení baletního mistra Remislava Remislavského stvrzovalo, že je „*vyučena baletnímu a choreografickému umění a navštěvovala jeho školu v rozmezí let 1924-1927*“. K žádosti bylo přiloženo i potvrzení ředitelství Národního divadla v Praze, že Bohumila Müllnerová, je členkou jeho baletního souboru.²⁵⁸ Žádost dále doplňuje dvoustránkové curriculum vite, v němž Müllnerová uvádí další odborné vzdělání: V letech 1920 až 1922 studium v škole baletního mistra Augustina Bergerera. Během této doby byla s dovolením zemské školní správy soukromě vyučována. Po odchodu Augustina Bergerera pokračovala i nadále ve studiu v baletní škole ND pod vedením sólové tanečnice Luisy Černé²⁵⁹^{260 261} a od roku 1924 pak následně pod vedením Remislava Remislavského.

Fond Ministerstva školství obsahuje také neúplnou složku *Školy baletního umění Vladimíra Pirnikoffa*. Spis samotný pak k jeho osobě obsahuje pouze jeden

²⁵⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Karel Pirník, (č. 3473)

²⁵⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Karel Pirník (č. 0160-0168)

²⁵⁶ (Vladislavova ulice 20, Praha II)

²⁵⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka B. Müllnerová (č. 0044-0064)

²⁵⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka B. Müllnerová (č. 0044-0064)

²⁵⁹ Luisa černá 24. 02. 1888 až 09. 05. 1972. Narodena v Plzni, zemřela v Praze. Taneční průpravu získala v Plzni u baletní mistryně J. Freisingrové. Od 16. 9. 1906 do r. 1917 členka baletního sboru ND, v letech 1918-1929 sólová tanečnice ND.

²⁶⁰ HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001. ISBN 80-7008-112-0. Heslo: Luisa černá

²⁶¹ Luisa Černá. *Národní divadlo: Archiv Národního divadla* [online]. Praha [cit. 2018-11-27]. Dostupné z:

www.archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Umelec.aspx&ju=1425&sz=0&zz=BAL&ob=0&pn=256affcc-f202-2000-85ff-c11223344aaa

propagační plakát, ve kterém Pirnikoff lákal adepty do své baletní školy a nabízel výuku „*baletu klasickému a bravurnímu dle metody ruského carského baletu, plastické a rytmické školy dle metody Isadory Duncanové a Digienowa*“. Zároveň inzeroval, že „*vyučuje hypermoderním pohybům dle metody Rudolf von Laban de Váraljas*“ a je školou „*bravurních moderních přehybů tzv. akrobatických tanečních, graciézních póz.*“ V letáku dále sliboval, že „*jen praktickou metodou Pirnikoffa docílí žáci v krátké době rychlého postupu, skvělých výkonů a velké kariéry u všech světových divadel*“.²⁶² V roce 1928 MŠANO na adresu jeho školy konstatovalo, že toho času Pirnikoff školu nikde neprovozuje, „*neboť je zaměstnán u městského divadla v Plzni*“.²⁶³ Z charakteru, jakým byl plakát psán, je zřejmé, že praktiky Pirnikoffa lze označit minimálně za poněkud podezřelé.

Grigorij Vasilijev ohlašoval v roce 1938 zřízení soukromé baletní školy v Národním domě Zborovská 29 na Smíchově.²⁶⁴ ²⁶⁵ G. Vasilijev předložil potvrzení o absolvování školy Jelizavety Nikolské.²⁶⁶ Z rozsáhlého dvoustránkového dobropisu vyplývá, že Vasilijev nastoupil do její školy v roce 1932 a již ve druhém roce svého studia byl přijat do souboru baletu Národního divadla a zaměření jeho výuky se více posunulo směrem „*k správnému pojetí jevištních výkonů*“.²⁶⁷ Pod vedením Andreje Drozdova absolvoval kurz akrobacie a správného držení těla. V roce 1934-35 byla při jeho výcviku pozornost věnována různým tanečním stylům a rozborům jejich partitur. Ve stejném roce již začal Vasilijev ve škole Nikolské pozvolna vyučovat a posléze mu byl svěřen celý kurz. „*Také jsem mu svěřovala vedení celého kursu, abych mohla pozorovat jeho pedagogické schopnosti a způsob zacházení s dětmi, a i po této stránce byla jsem více než spokojena.*“²⁶⁸ O tom, nakolik byla tato chvála účelová, se můžeme

²⁶² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Vladimír Pirnikoff, (č. 0173, 0174)

²⁶³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Vladimír Pirnikoff, (č. 0172)

²⁶⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, Grigorij Vasilijev (č. 3770)

²⁶⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Grigorij Vasilijev, (č. 3776-3779)

²⁶⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Grigorij Vasilijev, (č. 3777)

²⁶⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Grigorij Vasilijev, (č. 3778)

²⁶⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Grigorij Vasilijev, (č. 3778)

pouze dohadovat. Pravděpodobně v roce 1935 absolvoval studijní pobyty v Anglii a Dánsku. V roce 1937 vedl Nikolské skupinu *Květy Československa* na zájezdech do Cannes a Hamburku.²⁶⁹

Je zajímavé, že velký odpůrce, a kritik²⁷⁰ soukromých škol Joe Jenčík podal v září 1932²⁷¹ ohlášení své soukromé baletní školy, která měla sídlit v Osvobozeném divadle na Praze II, Palác u Nováků Vodičkova 32, čp. 699.²⁷²

Tento fakt navíc podporuje i krátký informativní článek, který se objevil v *Listu české státoprávní demokracie pro východní Čechy* na začátku září 1933.²⁷³ V článku se mimo jiného uvádí, že „baletní mistr a choreograf Osvobozeného divadla hodlá začátkem měsíce otevřít školu tanečního umění při Osvobozeném divadle“. „Mistr Jenčík zmiňuje se v obširném exposé o neodbornosti většiny vychovatelů scénického tance, zvláště necílevědomém přepřehování učilišť platícími žáky a dovozuje z toho nutnost výchovy taneční generace, upotřebitelné u všech vážných divadel, sloužících opravdovému scénickému umění.“. Jeho kurzy měly být zpočátku určeny nejen pro začátečníky, ale i pokročilé a časem měly být rozšířeny i o zvláštní oddělení pro děti. Joe Jenčík školu ohlásil jako soukromá osoba, vedl ji však při Osvobozeném divadle a v jejím provozování pokračoval i po příchodu do Národního divadla. Tuto skutečnost podporuje také jeho smlouva s Národním divadlem z roku 1937²⁷⁴, ve které je mimo jiného konstatováno: „Ředitelství nečiní námitek proti tomu, aby p. Jenčík byl ve volném čase výdělečně činný mimo Národní divadlo, ale je vyloučeno, aby se tak dalo v obvodu „Velké Prahy“. „Vyjimku činí jeho soukromá baletní škola, ve které však nesmí být za plat vyučování členové a čekatelé souboru Národního divadla.“²⁷⁵ I přes rozsáhlé pátrání se mi nepodařilo nalézt žádné další dokumenty upravující právní aspekty škol zřizovaných při divadlech, stejně jako

²⁶⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Grigorij Vasilijev, (č. 3777-78)

²⁷⁰ Viz. kniha Joe Jenčíka *Skoky do prázdna*

²⁷¹ V Osvobozeném divadle působil v letech 1930-1936

²⁷² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Joe Jenčík, (č. 0011)

²⁷³ *List české státoprávní demokracie pro východní Čechy*, ISSN: 1801-2582, roku: 1932, výtisk: 9. 9. 1932, str. 8

²⁷⁴ V letech 1937-1943 ve stálém angažmá v ND (HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001. ISBN 80-7008-112-0, heslo Joe Jenčík, str. 123)

²⁷⁵ BULÍNOVÁ, Karolína. *Profese tanečnicka: mezi obdivem a odsouzením*. V Praze: Akademie múzických umění, 2013. Chorea. ISBN 978-80-7331-241-1. str. 112-113 (obrazová příloha) (Archiv ND, osobní složka Joe Jenčíka)

jejich statut. Proto se domnívám, že školy při divadlech mohly být chápány jako „odborné instituce“ vychovávající nové výkonné umělce pro potřeby divadla.

4.2 Povolování škol gymnastiky a rytmiky

V roce 1930 „začal být na tělesnou výchovu kladen nemalý důraz a zvýšené požadavky proti dřívější době.“²⁷⁶ V souvislosti s tím, byl vysloven požadavek, aby tyto školy podléhaly „bedlivému dozoru“ ze strany školních úřadů zabývajících se vyučováním a výchovou školních dětí. V zájmu zdraví všech občanů bylo považováno za nutné, aby školy, které poskytují „tělocvik, rytmiku a balet“ vedly pouze osoby s důkladným všeobecným a odborným vzděláním, „neboť nesprávně vedený tělocvik a jmenovitě sport působí značné škody nejen na zdraví, ale i mravech. Podle dosud platných nařízení nepodléhaly tyto školy státnímu dozoru na národní školy.“²⁷⁷ Podle názoru ministerstva nebylo možno to odvodit z §202 řádu škol a vyučování, neboť se nejednalo o obecnou školu ani o ústav náležející do oboru obecné školy.

S přihlédnutím k vyjádření zemského odborného inspektora V. Šváchy²⁷⁸, bylo doporučeno, aby MŠANO vydalo nové předpisy o zřizování soukromých škol a gymnastických kurzů. Při jejich přípravě mělo postupovat v součinnosti s ministerstvem vnitra, ministerstvem zdravotnictví a veřejné výchovy. Co se odbornosti týče, měla být do budoucna uznávána aprobace získaná u státní komise a školy zabývající se výukou dětí školou povinných podrobeny státnímu školnímu dozoru.²⁷⁹

K problematice povolování tanečních škol připojil v roce 1934 referent ministerstva tuto poznámku: „Při této příležitosti nutno zde konstatovati, že pro povolování škol jednak rytmiky, jednak uměleckého tance nejsou stanoveny žádné normy. Je tedy úsudek zde velmi těžký, nechci-li říct problematický. Neboť

²⁷⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Elsa Müllnerová, (č. 0403)

²⁷⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Elsa Müllnerová, (č. 0403)

²⁷⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Klára Neumannová, (č. 0433)

²⁷⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Elsa Müllnerová, (č. 0403)

z dvojí konference se slečnou Dubskou²⁸⁰, v mnohých věcech získal jsem sice bezpečný příspěvek pro prohloubení nazírání na tuto věc, seznal jsem však zároveň, že v některých úsecích není věc vůbec zcela vyjasněna. Krom toho nepřesná terminologie a její několikeré užívání zmatek v dosavadní praxi tu ještě zvyšují.(1934)“²⁸¹

4.2.1 „Státní zkoušky z rytmiky a gymnastiky“ v Brně

Poněkud odlišnou cestou se při řešení živelného nárůstu škol pohybového umění a kvalifikace jejich majitelek vydalo Brno. Také v Brně kvalita výuky a úroveň odborné kvalifikace značně kolísala a některé školy vyučovaly bez řádného povolení. Eliška Bláhová stála společně s dirigentem Zdeňkem Chalabalou v roce 1921 u založení „Odborné školy rytmiky spolku Vesna v Brně, Dívčí akademie“.²⁸² Ve svých snahách se E. Bláhová později opírala o jí založený Svaz moravských učitelek²⁸³, který se v roce 1935 spojil se svazem TRG a fungoval jako jeho moravská sekce. Z jejího popudu pak byla v 1925 zavedena „st. zkouška z rytmiky a gymnastiky“ při zemském úřadě v Brně. Eliška Bláhová dokonce měla být první, kdo tuto zkoušku složil a sama pak byla členkou zkušební komise.²⁸⁴

„V Brně u politické správy jest ministerstvem vnitra oprávněná odborná komise, u níž se kandidát musí podrobit zkoušce, chce li získat aprobaci jako učitel rytmiky. Komise jest složena z předsedy, zástupce politické správy, školství, tělocvičného odborníka a odborníka pro rytmiku. Kandidát skládá zkoušku z povšechného vzdělání (nemůže-li se prokázat vysvědčeními ze škol), z občanské nauky a pravovědy (pokud se vztahuje k provozování rytmiky), z anatomie a z rytmiky. Podrobný zkušební řád, jakož i bližší pokyny a informace

²⁸⁰ Zde míněna Anna Dubská. „(27. 5. 1894 – 29. 3. 1966) Učitelka ve Společnosti Jacques-Dalcroze, v letech 1945-60 pedagožka Taneční konzervatoře Praha, 1949-57 Taneční katedra Divadelní akademie múzických umění v Praze, jednatelka svazu Tanec-Rytmika-Gymnastika.“ Zdroj: HOLEŇOVÁ, Jana, ed. Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima. Praha: Divadelní ústav, 2001. ISBN 80-7008-112-0. str. 61-62

²⁸¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jarmila Jeřábková (č. 3191)

²⁸² KLOUBKOVÁ, Ivana. Výrazový tanec v ČSR: Praha, Brno 1918-1945 : určeno pro posl. fak. hudební. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989, str. 42

²⁸³ Zuzana Smugalová Vývoj českého neprofesionálního scénického tance 1945-68, vedoucí Dorota Gremlicová, oponentura Jiří Lössl, Praha 2007, str. 21,

²⁸⁴ Zuzana Smugalová Vývoj českého neprofesionálního scénického tance 1945-68 vedoucí Dorota Gremlicová, oponentura Jiří Lössl, Praha 2007, str. 21,

jest možno získat u politické zprávy“²⁸⁵ Vysvědčením vydaným „státní zkušební komisí pro učitele rytmické gymnastiky při zemském úřadě v Brně“ se prokazovala v roce 1937 například Edita Glattsteinová z Prešova. „Tyto zkoušky zavedeny jsou sice per nefas²⁸⁶, na základě dvorského dekretu z roku 1836, ale pokud nejsou zavedeny jednotné státní zkoušky, uznává MŠANO vysvědčení zmíněnou komisí vydaná za průkaz učitelské způsobilosti k soukromému vyučování rytmice a gymnastice“²⁸⁷

Naopak Jarmila Kröschlová na věc nahlížela zcela opačnou optikou. „Tato dobrá iniciativa (Brno) byla bohužel znehodnocena nepatrnými nároky při zkouškách, nebylo nikoho, kdo by po krátké přípravě s úspěchem neprošel. Tak se vyučování rytmice dostalo na poměrně nízkou úroveň.“²⁸⁸ Její názor je v tomto případě poněkud zaujatý, vzhledem k tomu, že Brno se zejména po organizační a právní stránce dokázalo dostat mnohem dál, než Praha.

V knize *Pohyb, rytmus, výraz – příručka pro učitele rytmiky* se Eliška Bláhová zabývala i zákonem ze dne 27. 6. 1850, č. 309 ř. z. a n. vysvětluje podmínky, za nichž je soukromá škola brána na vědomí, jaké jsou potřeba dokumenty a co musí adeptka splnit.

Podle této příručky vydával zemský úřad v Brně k vyučování rytmiky také licence na dobu jednoho až tří let a to pro několik měst, případně pro oblast celých Čech, Moravy, Slezska, Slovenska a Podkarpatské Rusi a školy mohly být provozovány „kočovným způsobem“. Držitelky „produkčních licencí“ na rytmiku měly za povinnost ohlásit zahájení vyučování u příslušné okresní správy politické (policejního ředitelství, komisařství).²⁸⁹ V tomto případě se pravděpodobně jednalo o povolení/licenci vydanou podle císařského nařízení/dvorského dekretu ze dne 6. 1. 1836, Sb. z. a n., sv. 64 podle níž se vydávala licence tanečním mistrům²⁹⁰.

²⁸⁵ BLÁHOVÁ, Eliška. *Pohyb, rytmus, výraz: příručka pro učitele rytmiky*. 3. dopl. vyd. Praha: Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport, 1949. str. 49

²⁸⁶ *Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. V Praze: J. Otto, 1890. str. 503 Per nefas, v překladu neprávem

²⁸⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Edita Glattsteinová, (č. 3680)

²⁸⁸ KRÖSCHLOVÁ, Jarmila. *Výrazový tanec: taneční tvorba*. Praha: IPOS ARTAMA, 2002. Pohyb. ISBN 80-7068-106-3, str. 68

²⁸⁹ BLÁHOVÁ, Eliška. *Pohyb, rytmus, výraz: příručka pro učitele rytmiky*. 3. dopl. vyd. Praha: Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport, 1949. str. 159

²⁹⁰ Daniela Zilvarová Machová *Profese tan. mistra v Čechách ve 20. století*, vedoucí práce Dorota Gremlicová, Praha 2012, kapitola 4.1 Licence, pověření, živnost str. 32

Zda-li školy rytmiky opravdu působily „kočovným způsobem“, nemůžeme dost dobře posoudit, ale školy uvedené v seznamu zemského úřadu v Brně z roku 1933, mají uvedené pevné stanoviště.²⁹¹

V práci Zuzany Smugalové se nachází seznam „majitelé koncesí k vyučování pohybové výchovy v zemi Moravsko-Slezské v roce 1948“, v němž figuruje také osobnost Elišky Bláhové a škola rytmiky spolku Vesna, Dívčí akademie a škola I. V. Psoty.²⁹² Eliška Bláhová se stavěla proti vydávání „kočující licence“ na vyučování rytmiky a naopak kvitovala s povděkem, že „politický úřad v Brně upouští od dalšího udělování těchto licencí“²⁹³ Proto si dovoluji vyslovit pochybnost, že právě ona by vyučovala na základě licence. Je však jisté, že „Soukromá škola klasického baletního umění I. Psoty v Brně, byla vzata na vědomí 8. 4. 1931 na základě § 10 císařského nařízení ze dne 26. 7. 1850, č. 309 ř. z.“²⁹⁴, tudíž nevyučoval na licenci.

Mezi nezbytnými požadavky na učitele rytmiky Eliška Bláhová zdůrazňovala dokonalou všestrannou odbornou vyškolenost nejen po stránce praktické, ale i teoretické.²⁹⁵ Součástí její příručky *Pohyb, rytmus, výraz* je i doporučený seznam literatury²⁹⁶ s odbornou tematikou pro přípravu „tělocvičnou, rytmickou, plastickou, taneční“, ale i z oblasti pedagogiky, didaktiky, estetiky a psychologie. Z toho vyplývá její požadavek na dokonalou znalost mateřského a státního jazyka, ale i znalost cizích jazyků, protože celá řada odborných publikací byla psána v němčině, angličtině a francouzštině. Příručka obsahuje výňatek ze zákona č. 111 Sb. z. a n. ze dne 15. 7. 1927 o ochraně proti nekalé soutěži.²⁹⁷ Upozorňuje zvláště na §25, §27 a §29²⁹⁸ týkající se přestupků nekalé reklamy, přečinu zlehčování (šíření nepravdivých údajů) a zneužívání podnikových značek.

²⁹¹ Národní archiv České republiky, NAD622, Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, šanon 943, inv. č. 3502, signatura IX/3/130, (č. 9735-9736)

²⁹² Zuzana Smugalová *Vývoj českého neprofesionálního scénického tance 1945-68*, vedoucí Dorota Gremlicová, oponentura Jiří Lössl, str. 39

²⁹³ BLÁHOVÁ, Eliška. *Pohyb, rytmus, výraz: příručka pro učitele rytmiky*. 3. dopl. vyd. Praha: Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport, 1949. str. 160

²⁹⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka I. V. Psota, (č. 0175)

²⁹⁵ BLÁHOVÁ, Eliška. *Pohyb, rytmus, výraz: příručka pro učitele rytmiky*. 3. dopl. vyd. Praha: Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport, 1949. str. 39

²⁹⁶ BLÁHOVÁ, Eliška. *Pohyb, rytmus, výraz: příručka pro učitele rytmiky*. 3. dopl. vyd. Praha: Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport, 1949. str. 163

²⁹⁷ Sb. z. a n. č. 111, vydání 28. 8. 1927

²⁹⁸ BLÁHOVÁ, Eliška. *Pohyb, rytmus, výraz: příručka pro učitele rytmiky*. 3. dopl. vyd. Praha: Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport, 1949. str. 161-162

Dalším rozdílem pak bylo v Praze a Brně odlišné nahlížení na to, jakou funkci by měl tanec plnit. Zatímco v Praze převažovalo především umělecké a abstraktní vnímání tance, kdy jednotlivé majitelky škol působily především jako performerky reflektující ve své umělecké tvorbě aktuální sociální a politické dění, vnímající své školy spíše jako apoštolát hlásání určitého uměleckého směru a náhledu na svět.²⁹⁹ Naproti tomu brněnskou filosofií nebylo, jak poznamenává Anna Dubská, vychovávat profesionální taneční umělce: „*to můžeme jen ve výjimečných případech, kde jde o zvláštní talent, ale chceme, aby si každý člověk od nás odnesl tělo procvičené a oduševnělé*“.³⁰⁰ Ve své knize to nepřímo potvrzuje i Jarmila Kröschlová, která píše: „*Na Moravě šel vývoj výrazového tance poněkud jinou cestou*“.³⁰¹ Celkově lze říci, že školy na Moravě se vyznačovaly především tím, že „*představovaly jednotný typ rytmické výchovy zastupující především výchovný směr hudební rytmiky*“.³⁰²

4.3 Odborná kvalifikace získaná ve škole Ludmily Stejskalové-Rabasové

Ella Březinová absolvovala šestiletý kurz v rytmické škole Ludmily Stejskalové-Rabasové se sídlem v Umělecké besedě. Následně v její škole dva roky působila nejprve jako předcvičitelka a poté další dva roky jako cvičitelka. „*Během této doby projevila vlohy k rytmice i meloplastice a díky svému hudebnímu vzdělání ve hře na klavír dobře řešila všechny etudy a hudební skladby*“³⁰³ Na přelomu roku 1934/35 ohlásila soukromou rytmickou školu v Praze se sídlem v tělocvičně kláštera u svaté Voršily.³⁰⁴

U Ludmily Stejskalové Rabasové získala odbornost i Vlasta Fleischmannová-Slavjanská pro svoji školu *rytmiky, meloplastiky a tělovýchovy*. Jako členka jejího soukromého rytmického kroužku zde studovala celkem po devět zimních kurzů jedenkrát týdně v letech 1919-1923 a 1925-1929. Také ona ve škole

²⁹⁹ KRÖSCHLOVÁ, Jarmila. *Výrazový tanec*. Praha: Orbis, 1964, str. 66-67

³⁰⁰ Kamil Suchý, V pražské škole Jacques Dalcroze. Světozor. r. 33 (1933), č. 38

³⁰¹ KRÖSCHLOVÁ, Jarmila. *Výrazový tanec*. Praha: Orbis, 1964, str. 66-67

³⁰² KLOUBKOVÁ, Ivana. *Výrazový tanec v ČSR: Praha, Brno 1918-1945 : určeno pro posl. fak. hudební*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989, str. 43

³⁰³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515 1 část, složka Ela Březinová, (č. 1333)

³⁰⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515 1 část, složka Ela Březinová, (č. 1330)

Rabasové působila po neupřesněný čas jako výpomoc při výuce.³⁰⁵ K výuce tělovýchovy ji opravňovalo vysvědčení z tělovýchovné školy *Gymnazion* Otakara Havla, kde se věnovala cvičení tělesné výchovy a gymnastiky v rozmezí let 1928-1931.³⁰⁶

4.4 Odborná kvalifikace získaná ve škole Ervíny Kupferové

Hedvice (Hedě) Václavíkové-Knopové byl v roce 1932 udělen souhlas se zřízením soukromé školy baletního a rytmického umění ve vlastním bytě na adrese Mánesova ulice č. 88.^{307 308 309} K vyučování rytmice ji opravňovalo studium v rytmické škole Ervíny Kupferové v letech 1920-21.³¹⁰ Baletní školení absolvovala v sezoně 1922-23 u Štěpánky Klimešové-Polákové³¹¹ a v roce 1928 u Marie Máchové-Klimešové.^{312 313} Dětský kurz ve škole Marie Klimešové-Máchové v té době navštěvovala i její dcera Alena.

4.5 Odborná kvalifikace získaná ve škole Milči Mayerové

Marie Vokounová absolvovala dva ročníky profesionálního oddělení soukromé školy pro umělecký tanec a taneční gymnastiku Milči Mayerové (1934). Závěrečné zkoušky složila v oborech: všeobecná technika, taneční technika, choreografie (prostorová nauka o systému Laban), dynamika, praktická pedagogika, rytmus a užívání bicích nástrojů a skupinová kompozice. Vysvědčení obsahuje i dovětek, že „*neopravňuje k vedení profesionálního semináře a používání jména Rudolfa Labana*“, který je na všech vysvědčeních vydaných

³⁰⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Vlasta Fleischmannová Slavjanská, (č. 0330)

³⁰⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Vlasta Fleischmannová Slavjanská, (č. 0336)

³⁰⁷ Vzhledem k velikosti místnosti smělo být současně vyučováno nejvýše 5 žáků.

³⁰⁸ Mánesova ul. č. 88, 3. p, Praha XII

³⁰⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Heda Václavíková, (č. 0260)

³¹⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Heda Václavíková, (č. 0263)

³¹¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Heda Václavíková, (č. 0265)

³¹² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Hedvika Václavíková-Knopová (č. 0259)

³¹³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Heda Václavíková-Knopová, (č. 0264)

Milčou Mayerovou.³¹⁴ Stejně vysvědčení obdržela v roce 1936 i Marie Skálová³¹⁵³¹⁶. Obě dvě studovaly s výsledkem velmi dobře. Skálová plánovala zřídit školu taneční gymnastiky a uměleckého tance. MŠANO však na základě doloženého vzdělání povolilo oběma pouze školu uměleckého tance.

Na začátku roku 1936 ohlásila Libuše Gottliebová-Mašková svoji *soukromou školu uměleckého tance* v Praze³¹⁷ se stanovištěm Smečky 26, Praha I. V září téhož roku oznámila změnu sídla na novou adresu na Národní třídě č. 25 v paláci Metro, 2. patro, schodiště B.³¹⁸ Současně s tím ministerstvu dala na vědomí, že vstoupila do manželství. Svoji aprobaci dokazovala vysvědčením ze školy Milči Mayerové o způsobilosti k „*vyučování gymnastice a přípravě k uměleckému tanci*“.³¹⁹ V učební osnově se Mašková odkazuje na zkušenosti, které získala jako členka skupiny Milči Mayerové a Stefi Stahl ve Vídni.³²⁰

4.6 Odborná kvalifikace získaná studiem na zahraničních školách

Zřízení školy uměleckého tance³²¹ bylo na podzim roku 1936 povoleno Eugenii Kolínské na základě vysvědčení vydaného Annou Gromwellovou-Muffovou a Hannah Reimerovou-Svennovou, v jejíž škole se po dobu jednoho roku vzdělávala. Dále také doložila jednoroční pobyt ve Tanzschule Loheland,³²² ³²³

³¹⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Marie Vokounová (č. 3794)

³¹⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516 složka Marie Skálová (č. 3705)

³¹⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Marie Skálová (č. 3485)

³¹⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Růžena Gottliebová Mašková, (č. 0878)

³¹⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Růžena Gottliebová Mašková, (č. 0881)

³¹⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Růžena Gottliebová Mašková (č. 0955)

³²⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Růžena Gottliebová Mašková (č. 0960)

³²¹ Hradební ulice 768/11, 1. patro, Praha I

³²² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Evženie Kolínská, (č. 1069)

³²³ Škola Loheland pro tělesnou výchovu, zemědělství a řemesla. Založena 1919 Hedwigem von Rohden (1890-1987) a Louise Langgaardovou (1883-1974). Jednalo se ženskou komunitu, jejíž cílem bylo vychovávat "novou generaci žen". Ty se zde mohly bez omezení rozvíjet a získat školení jako učitelky gymnastiky. 42 hektarů pozemků se skládalo z orné půdy, luk a lesů. Byly zde postaveny obytné domy a dílny. Ženy zde mohly společně žít, pracovat v zahradách a dílnách (včetně fotoateliéru) a pořádat školení. Škola byla během 2. světové války schopna odolat

kteřý ale MŠANO neuznalo, neboť ani v Německu neopravňoval k vyučování gymnastice. To znamená, že MŠANO konzultovalo a bylo obeznámeno s kvalifikačními požadavky na aprobaci a povolování škol v sousedních zemích. Na základě předložených dokumentů následně potvrdilo pouze „*způsobilost k vyučování uměleckému tanci*“.³²⁴

Miroslava Častulíková-Holzbachová³²⁵ byla v letech 1919-1923 posluchačkou dramatického oddělení státní konzervatoře hudby v Praze, kde získala absolutorium. Z opisu absolutorního vysvědčení lze vyčíst, že se podrobila nejen zkouškám z tance, tělocviku, rytmiky, ale také základů psychologie, pedagogiky, dějin divadla a herectví, literatury, estetiky, atd.³²⁶ Během srpna 1929 se zúčastnila letních kurzů na hradě Lauenstein pořádaného choreografickým ústavem Rudolfa Labana.³²⁷ Dále ve své žádosti uvedla, že je také absolventkou rytmicko-gymnastické školy Jacques Dalcroze a školy Mary Wigmannové v Drážďanech. Tuto skutečnost však již nedoložila žádným potvrzením. MŠANO jí na základě těchto dokumentů v roce 1923 povolilo *Školu tělovýchovné a taneční gymnastiky* ve Vodičkově ulici.

K ohlášení *Soukromé školy uměleckého tance* Jarmily Kröschlové-Schürerové došlo na přelomu roku 1932/33. Při své ohlášce předložila i Jarmila Kröschlová potvrzení o studiu ze školy Hellerau, kde byla od září 1921 do července 1923 zaměstnána jako pedagog a „*vedla vynikajícím způsobem na základě svých pedagogických a odborných znalostí oddělení seminárních kurzů pro tělovýchovu*“.³²⁸ MŠANO konstatovalo, že působila na škole v Hellerau, vyučující podle Jacques Dalcrozeovy metody, od níž se ale odchýlila a „*vytvořila vlastní metodu, jež náleží mezi metody uměleckého tance*“.³²⁹ K ohlášce byla přiložena i vysvědčení, jež vydala svým žačkám Sáře Čulokové-Wotoczkové a Naděždě

začlenění do nacistického systému, ale i svému uzavření. Loheland. *Fellowship for International Community* [online]. [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <https://www.ic.org/wiki/loheland/>

³²⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Evženie Kolínská, (č. 1068)

³²⁵ Národní muzeum, divadelní oddělení, fond př. č. 3/85, H6p-3/85, Míra Holzbachová, šanon I-IV

³²⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, Šanon 3318, Složka Miroslava Holzbachová – Častulíková (č. 3918)

³²⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, Složka Miroslava Holzbachová – Častulíková (č. 3918)

³²⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Jarmila Kröschlová, (č. 4068)

³²⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Jarmila Kröschlová, (č. 4073)

Kröschlové, jež navštěvovaly její tříletý odborný kurz pohybové výchovy, „na jehož základě jsou schopny vést kurzy diletantů“ a měly v její škole i vyučovat. Zemský úřad Jarmile Kröschlové vytkl, že vysvědčení jsou psána na blanketech s předtiskem „škola pohybové a taneční kultury“. Z toho jasně vyplývá, že Jarmila Kröschlová vedla školu a vydávala vysvědčení již v době, kdy k tomu neměla oprávnění, neboť tato ještě nebyla úředně vzata na vědomí.³³⁰ Český taneční slovník uvádí, že „v roce 1923 založila v Hellerau u Drážďan svoji skupinu, se kterou v roce 1924 odešla do Prahy“.³³¹ Někdy po této době musela začít vyučovat. Lze předpokládat, že podobným způsobem minimálně do roku 1930 vyučovala celá řada škol, která takto zůstávala v určité ilegalitě, a ministerstvo se o nich dozvíдалo pouze na základě případného udání. MŠANO řadilo Jarmilu Kröschlovou mezi nejvýznamnější pedagogy v oboru uměleckého tance u nás. Výrazem uznání jejího významu pro pohybové umění bylo i pozdější přizvání k poradám ministerstva.³³²

Vally Ornsteinová ohlásila v roce 1938 zřízení školy gymnastiky a uměleckého tance se sídlem ve Štěpánské ulici č. 34, Praha II. MŠANO její žádost zamítlo s odůvodněním, že vysvědčení ze školy Claire Königsfeldové nelze uznat jako dostačující kvalifikaci k vyučování modernímu tanci. Při svém rozhodnutí se odvolávalo na „názor odborných kruhů“, jejichž názor si úřad vyžádal a kterým „není o tomto systému nic známo“. Stejně tak neuznalo pouze tři měsíce trvající kurz ve škole Hellerau. Jediné ministerstvem uznané vzdělání bylo vysvědčení z „gymnastické“ školy Olly Ledererové³³³, jež ji opravňovalo ke zřízení gymnastické školy. V případě Vally Ornsteinové byla její čeština uznána natolik pochybnou, že bylo rozhodnuto se dotyčné dotázat, zda ve své škole zamýšlí vyučovat i české žáky.³³⁴ Podobně „pochybnou“ kvalitou českého jazyka se úřad zabýval i v případě Marie Engelmanové.³³⁵

³³⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Jarmila Kröschlová, (č. 4073)

³³¹ HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001. ISBN 80-7008-112-0. str. 159

³³² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Jarmila Kröschlová, (č. 4073, 4074)

³³³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Vally Ornsteinová, (č. 3420)

³³⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Vally Ornsteinová, (č. 3429)

³³⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Marie Engelmanová, (č. 3030)

4.7 Školy rytmiky, gymnastiky a uměleckého tance

Ervína Kupferová ohlásila soukromou školu rytmiky, jež jí byla vzata v roce 1925 na vědomí.³³⁶ Později se vdala³³⁷ a současně s tím ukončila provoz své školy. Někdy o prázdninách 1927 se přestěhovala do ukrajinského Charkova. V roce 1932 pak došlo k rozluce manželství. Ervína Kupferová se vrátila zpět do vlasti a posléze v roce 1936 žádala zpět své původní občanství. Současně s tím usilovala o znovuoobnovení své školy. V rámci toho pak předložila potvrzení o tom, že od září 1927 do listopadu 1933 pracovala v *Hudebně divadelním ústavu* v Charkově jako pedagog tance a plastiky, zároveň zde působila jako ředitelka choreografického oddělení „*divadla Ševčenkova*“.^{338 339}

Na základě žádosti podané v roce 1936 MŠANO konstatovalo, že „*Kupferová jest v kruzích tanečních umělců dobře známou osobností*“ a že na základě předchozího doloženého vzdělání nemá námitek ke znovuootevření její školy. Současně se pak kladně vyjádřilo v otázce udělení potřebného dispensu z požadavku československého státního občanství. Podle MŠANO zde byly „*otázky hodné zřetele*“ a doporučilo taktéž vzetí školy na vědomí. Od roku 1936 Ervína Kupferová provozovala svoji školu na adrese Modřanská ulice č. p. 206 v Praze-Bráníku.³⁴⁰

Elsa Müllerová otevřela v roce 1930 soukromou školu rytmiky a gymnastiky se stanovištěm v Praze I, na Dlouhé třídě v hotelu Bristol.³⁴¹ Ve své škole měla povolení vyučovat podle metody Hellerau. Ve stejném roce (1930) si otevřela školu rytmiky a gymnastiky také Klára Königsfeldová–Neumannová v paláci Sušický v Praze 47/49 Praha I.³⁴² Jaké doklady o odborném vzdělání Elsa

³³⁶ Ve spise se nedochovaly původní dokumenty, kterými se prokazovala v roce 1925. O některých skutečnostech se dozvídáme nepřímo opisem.

³³⁷ Sňatkem s cizím státním příslušníkem pozbyla ČS státního občanství.

³³⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Ervína Kupferová, (č. 1090-1092)

³³⁹ *Historie divadla Shevchenko* [online]. [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <http://www.theatre-shevchenko.com.ua/about/history.php>

³⁴⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Ervína Kupferová, (č. 3282-3284)

³⁴¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Elsa Müllerová, (č. 0403)

³⁴² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Klára Königsfeldová Neumannová, (č. 0429-0440)

Müllerová a Klára Königsfeldová–Neumannová předložily, nevíme, ale opravňovalo je k provozování školy rytmiky a gymnastiky. Bohužel tyto dokumenty v jejich spisech chybí.

Soukromou školu rytmiky, dánské, švédské a finské gymnastiky ohlásila Helena Müllerová v roce 1932 na adrese Praha 1, Dlouhá třída 47.³⁴³ V roce 1923 pobývala čtyři měsíce jako studentka na „*Vysoké škole ve Vallekilde*“³⁴⁴, kde se věnovala gymnastice.³⁴⁵ Na státním gymnastickém ústavu v Kodani se v roce 1929 podrobila na závěr jednoročního kurzu odborné zkoušce. V teoretické části se jednalo o zkoušku z anatomie, fyziologie a teorie gymnastiky. V praktické části musela dokázat schopnost vyučování gymnastice, praktickou zručnost v gymnastice, lehké atletice, plavání a hře s míčem. Vysvědčení obsahuje i konstatování, že je „*dobře způsobilá k vyučování gymnastice*“.³⁴⁶ H. Müllerová předložila opis vysvědčení o absolvování pěti týdenního kurzu v gymnastické škole v Hadstonu, kde „*prokázala schopnost osvojit si ženskou gymnastiku*“. Překlad dokumentů provedl tlumočník ustanovený dekretem vrchního zemského soudu v Praze,³⁴⁷ který stvrdil, že oba překlady se shodují s originálem v dánštině. V souvislosti se studiem prošla úplným samaritánským kurzem a složila závěrečné zkoušky a tím získala možnost vstoupit do sanitních kolon nebo samaritánských ústavů dánského červeného kříže.³⁴⁸ Helena Müllerová navštěvovala v době od 23. do 28. září 1929 kurzy rytmické gymnastiky pořádané „*Deutscher pädagogischer Verein in Prag*“.³⁴⁹

Kamenářova soukromá škola rytmické gymnastiky se stanovištěm v Bratislavě byla vzata na vědomí v roce 1932. V roce 1935 přesídlila do Prahy a na přelomu roku 1938/39 požádal o rozšíření vyučování společenských tanců³⁵⁰ a zároveň

³⁴³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Helena Müllerová, (č. 0420)

³⁴⁴ Potvrzení stvrdila Sigrin Oyas Frier Hansenová – učitelka TG a Uffe Grosen vr přednosta Vallekilde

³⁴⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Helena Müllerová, (č. 0421)

³⁴⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Helena Müllerová, (č. 0424)

³⁴⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Helena Müllerová, (č. 0422)

³⁴⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Helena Müllerová, (č. 0420)

³⁴⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Helena Müllerová, (č. 0419)

³⁵⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3233, 3243)

předložil učební osnovu. Při schvalování učební osnovy společenských tanců bylo vyžádáno dobrozdání zkušební komise pro taneční učitele. Zkušební komise se však „odmítla vyjádřit a prohlásila svoji nepřislusnost“. Dále pak zemský úřad prokázal svoji bezradnost, neboť se nemohl rozhodnout, zda se má v této věci obrátit na *Svaz učitelů tance v Praze*, „neboť by šlo ve schvalovacím řízení o přibrání instituce, která ani dosud fakultativně se schvalovacího řízení neúčastnila“³⁵¹ Vyučování společenským tancům bylo povoleno podmíněčně složením zkoušky do září 1940³⁵². Po uplynutí této lhůty podal Kamenář žádost o prodloužení³⁵³ a v roce 1941 dokonce o prominutí průkazu způsobilosti k vyučování společenským tancům.³⁵⁴

V letech 1939-1941 prokazatelně pořádal v červenci a srpnu prázdninové kurzy rytmiky a gymnastiky v sokolovně v Kunštátu na Moravě. V roce 1941 pak znovu žádal zemský úřad v Brně o prodloužení schválení těchto kurzů na další tři roky (1942-1944).³⁵⁵

V roce 1929 ohlásila Jarka (Jarmila) Gogelová svoji *soukromou rytmickou školu*. Ve spise je pouze frekventační vysvědčení o absolvování státního tělovýchovného kurzu pro majitelky tělovýchovných škol, který se konal v Praze od 27.6 do 4. 7. 1933.³⁵⁶ Jaké další kvalifikační doklady předložila, není ve spise uvedeno. V roce 1934 zažádala o rozšíření výuky o společenské tance.³⁵⁷

³⁵¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3222)

³⁵² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3243)

³⁵³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3224)

³⁵⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3218)

³⁵⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3213)

³⁵⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Jarka Gogelová, (č. 0846)

³⁵⁷ V roce 1934, kdy škola sídlila v malém sále Ženského klubu v paláci Smečky 20, pak ohlásila rozšíření výuky o společenské tance. (Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Jarmila Gogelová, (č. 0875)) J. Gogelová předložila opis vysvědčení vydaného zemskou politickou správou v Praze v roce 1929. Z něho vyplývá, že složila odbornou teoretickou i praktickou zkoušku z tanců a nauky o slušnosti. (Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Jarmila Gogelová, (č. 0877)) Zkoušku složila před úřední komisí ustanovenou právě při zemské politické zprávě. Vysvědčení bylo pouze dokladem o způsobilosti, ale neopravňovalo k vyučování bez povolení Zemské politické zprávy.

Soukromá škola gymnastiky a uměleckého tance byla Jožce Šaršeové povolena v tělocvičně studentské koleje Budeč na Vinohradech³⁵⁸ s podmínkou, že do dvou let předloží průkaz absolventa státního kurzu pro majitele a cvičitele soukromých tělocvičných a rytmických škol. V letech 1922-23 studovala v Jacques Dalcrozeově škole v Hellerau.³⁵⁹ Na základě vysvědčení Jarmily Kröschlové o absolutoriu dvouletého odborného kurzu její metody pohybové výchovy, měla Jožka (Josefa) Šaršeová-Šebková³⁶⁰ právo od r. 1924 vyučovat laiky.³⁶¹ Po třech letech praxe a dalším půlročním kurzu pak získala právo „*připravovat profesionály ke zkoušce do druhého ročníku odborného kurzu pro pohybovou výchovu metody Kröschlové*“.³⁶²

Z tehdejší praxe povolování tanečních škol se poněkud vymyká ohláška školy Anny Karly (Niny) Jirsíkové-Gurské³⁶³ z roku 1933. Předložila vysvědčení o absolutoriu školy Jelizavety Nikolské v roce 1927³⁶⁴ a o vystupování v jejím baletním souboru. Jako další kvalifikační průkazy předložila potvrzení divadla Varieté³⁶⁵, ředitelství Osvobozeného divadla³⁶⁶ a divadla Rokoko^{367 368}, jak bylo u aktivních umělců v té době zvykem. Anna Karla Jirsíková-Gurská žádala o *soukromou školu uměleckého tance*³⁶⁹, i přes to, že dokladované vzdělání bylo baletního zaměření. MŠANO proti tomu podle dokumentů ve spise nemělo námitek a školu uměleckého tance jí povolilo.

³⁵⁸ Wenzigova 20

³⁵⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka, Josefa Šaršeová, (č. 3567)

³⁶⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, Josefa Šaršeová, (č. 3552)

³⁶¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka, Josefa Šaršeová, (č. 3565)

³⁶² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka, Josefa Šaršeová, (č. 3561)

³⁶³ umělecké jméno Nina

³⁶⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Nina Jirsíková Gurská, (č. 4046)

³⁶⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Nina Jirsíková Gurská, (č. 4049)

³⁶⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Nina Jirsíková Gurská, (č. 4048)

³⁶⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Nina Jirsíková Gurská, (č. 4047)

³⁶⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Nina Jirsíková Gurská, (č. 4042)

³⁶⁹ Se stanovištěm: Praha II, Žitná 563, 1. patro

4.8 Škola současně vyučující společenský tanec, rytmiku a balet

Bronislav Szynglarský se „vyučil“ společenské výchově, rytmice a baletu ve škole své matky Marie Szynglarské.³⁷⁰, kterou po dokončení studií po dobu tří let zastupoval. V té době také v její škole vyučoval všechny vyjmenované předměty. Dále se prokazoval jevištní praxí po dobu tří měsíců v roce 1931, jakožto baletní mistr a sólový tanečník v Tylově divadle v Nuslích, později i jako sólista v Malé operetě. V roce 1925 byl zaměstnán firmou *Svatofil* jako tanečník a choreograf pro černobílý němý film *Josef Kajetán Tyl*³⁷¹, který měl premiéru 29. 1. 1926.³⁷²

4.9 Kombinované školy baletu, gymnastiky, rytmiky

Josef Fuksa a Marie Košťálová ohlásili v 1931 soukromou školu rytmické gymnastiky a baletu na adrese Praha I, Dlouhá třída, palác Roxy, 1. patro.³⁷³ Původně žádali o název *Škola taneční fyzické kultury a taneční akrobatiky*, ale povolen jim byl pouze název *Škola rytmické gymnastiky a baletu*. Josef Fuksa se v roce 1926 zúčastnil čtrnáctidenní cvičitelské školy Československé obce Sokolské.³⁷⁴ Dále také prokazoval svoji aprobaci na základě složení župní³⁷⁵ cvičitelské zkoušky teoretické „o soustavě, metodě a dějinách tělocviku a anatomii lidského těla“ i praktické v roce 1927.³⁷⁶ Toto vysvědčení mu vystavilo předsednictvo župy Barákovy. Aprobaci k výuce baletu dokladoval potvrzením ze školy Remislava Remislavského, ke kterému docházel v letech 1925-1928.³⁷⁷

³⁷⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Bronislav Szynglarský, (č. 4286)

³⁷¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Bronislav Szynglarský, (č. 4287)

³⁷² Josef Kajetán Tyl (1926). *IMDb (Internet Movie Database)* [online]. [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: https://www.imdb.com/title/tt0168906/fullcredits?ref_=tt_cl_sm#cast

³⁷³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Josef Fuksa a Marie Košťálová, (č. 4166)

³⁷⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Josef Fuksa a Marie Košťálová, (č. 4177)

³⁷⁵ Župa je spojnicí mezi ústředím obce sokolské a jednotami. Sokolská župa vytváří a organizuje sportovní a kulturní programy dle spolupráce s jednotami, které jsou k župě sdružené. Župa je pobočný spolek České obce Sokolské a jde o sdružení jednot v území obvodu věcně a místně příslušného kraje, nebo v jeho části. Podrobná organizační struktura žup. *Česká obec sokolská* [online]. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/obsah/5482/podrobna-organizacni-struktura-zup>

³⁷⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Josef Fuksa a Marie Košťálová, (č. 4176)

³⁷⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Josef Fuksa a Marie Košťálová, (č. 4178)

Taktéž Marie Košťálová dokladovala svoji aprobaci docházkou do školy Remislava Remislavského v letech 1925-1928.³⁷⁸ Podobná potvrzení ministerstvo považovalo pouze za důkaz absolvování dané školy, který nemá vypovídací hodnotu o úrovni nabytých znalostí, dovedností a pedagogických schopnostech a není dostatečnou kvalifikací k samostatnému vedení školy. Z toho důvodu spis obsahuje ještě dodatečný dokument, ve kterém Remislavský vydává doplnění k jím již vydanému potvrzení, že „na základě studií konaných v mojí škole jest Josef Fuksa/Marie Košťálová úplně kvalifikován(a) k samostatnému vedení baletu po stránce teoretické i praktické“³⁷⁹

4.10 Povolování škol zřizovaných spolky

Z rámce soukromých tanečních škol se poněkud vymyká *Pražská škola Jacques Dalcroze*, kterou zřídil *Spolek Jacques Dalcroze v Praze* a *Soukromá škola pohybového umění Eurytmie*, protože je zřizoval spolek, nikoliv soukromá osoba. *Spolek Jacques Dalcroze* v rámci své činnosti původně pořádal kurzy rytmiky pro své členy, k čemuž měl podle svých stanov právní kvalifikaci. V průběhu roku 1932 však podle spisu ministerstva začal své kurzy otevírat pro veřejnost a dokonce na jejich základě vydávat vlastní vysvědčení. Protože kurzy pořádal bez předchozího ohlášení, čímž porušil nařízení č. 309/1850 ř. z., bylo proti spolku v této věci vedeno šetření. To však nakonec vyznělo „naprázdno“, protože *Spolek Jacques Dalcroze* si mezitím již podal vlastní ohlašovací žádost o zřízení školy, čímž svoji „veřejnou činnost“ legalizoval a proti němu vedené řízení se tak stalo bezpředmětným.³⁸⁰ Spolkem nově zřízená *Pražská škola Jacques Dalcroze* vyučovala hned na několika místech v Praze, tělocvičně dívčí rodinné školy na Alšově nábřeží a tělocvičnách dvou obecných škol na Smíchově³⁸¹. V době založení školy byli schválenými a aprobovanými učiteli Richard Veselý, MUDr. Antonín Mecl, Anna Dubská, Milada Lencová a Jiřina Krupská.³⁸² O čtyři roky později, v roce 1936 ve škole však vyučovala pouze Anna Dubská a Táňa

³⁷⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Josef Fuksa a Marie Košťálová, (č. 4180)

³⁷⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Josef Fuksa a Marie Košťálová, (č. 4179-81)

³⁸⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Spolek Jacques Dalcroze, (č. 0380-0382)

³⁸¹ Ulice Smetanova a Vltavská

³⁸² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Spolek Jacques Dalcroze, (č. 0375)

Štulcová-Krupská³⁸³ a v listopadu 1940 škola zaměstnávala již jen „*slečnu Dubskou*“.³⁸⁴

Společnost pro pěstování Eurytmie ohlásila v roce 1933 prostřednictvím své předsedkyně Milady Topičové³⁸⁵ *Soukromou školu pohybového umění Eurytmie*.

Předsedkyně spolku Milada Topičová předložila zemskému úřadu podrobné informace o škole eurytmie při Gotheanu v Dornachu³⁸⁶, podrobné informace ze švýcarského úředního pramene, které si vyžádala prostřednictvím velvyslanectví ČSR. v Bernu. Současně byl přiložen i prospekt dané školy a novinářské reference.³⁸⁷ Ve škole měla vyučovat Anna Stránská absolventka školy v Dornachu, která tam byla vyslána na školení přímo společností Eurytmie.

MŠANO konstatovalo, že z obdržených informací vyplývá, že škola v Dornachu byla zřízena doktorem Rudolfem Steinerem „*na vysoké umělecké úrovni, již zajišťují vynikající umělci a učitelské síly*“.³⁸⁸ Studium zde trvalo tři roky a absolventi podnikali od roku 1921 pravidelné umělecké zájezdy do řady větších měst Evropy. Z prospektů bylo ministerstvu zřejmé, že školy Eurytmie byly zřízeny v Dornachu, Berlíně, Hamburku, Paříži, Londýně, Vídni, ale i Bratislavě a kurzy probíhaly nejen v Evropě, ale také Africe a Americe.³⁸⁹

Ministerstvo zdravotnictví a tělovýchovy se postavilo zcela zásadně proti tomu, aby na škole byly vyučovány i děti a vyslovilo obavy z nevhodných psychických vlivů pro nevypělou dětskou duši.³⁹⁰ Své stanovisko zdůvodňovalo tím, že „*v Eurytmii je hodně mystiky a málo veselého, co by dovedlo život učinit*

³⁸³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Spolek Jacques Dalcroze, (č. 1469)

³⁸⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Spolek Jacques Dalcroze, (č. 1424)

³⁸⁵ Milada Topičová byla manželkou Františka Topiče významného pražského nakladatele.

³⁸⁶ Umělecké centrum ve Švýcarském Dornachu, též známe jako Goetheanum. Od roku 1912 začal soubor týdně nabízet treningy rozvíjející umění Marie Steinerové von Silvers. Od roku 1924 pak Steinerová začala nabízet dva intenzivní workshopy rozvíjející odlišné aspekty Eurytmie. Eurythmy. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2019 [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Eurythmy>

³⁸⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Eurytmie, (č. 0311)

³⁸⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Eurytmie, (č. 0312)

³⁸⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Eurytmie, (č. 0312)

³⁹⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Eurytmie, (č. 0317)

snesitelnějším, klidnějším." Ministerstvo postoupilo spis inspektoru Aimovi³⁹¹ s požádáním o prostudování s dovětkem: „...nemám mnoho chuti věřiti na zázraky v Dornachu“. ³⁹² MŠANO tento názor ale nesdílelo a opíralo se o vyjádření profesora Aloise Háby³⁹³, který prohlásil, že s výchovou musí být započato právě u dětí od nejujtějšího věku, tedy již od čtyř let a zdůraznil, že vyučování je přizpůsobeno dětským tělesným i duševním schopnostem. Pokud se tohoto směru týká, zdůraznil, že stejná péče je věnována „oboru vážnému, veselému, ba dokonce humoristickému, ba dokonce grotesknímu a Eurytmie s dětmi pracuje především formou her přizpůsobených dětské vnímavosti a temperamentu a právě v dětském věku přispívá ke zdárnému růstu, protože nepěstuje pouze mechanické pohyby těla“. ³⁹⁴

³⁹¹ Inspektor pro věci hudební

³⁹² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Eurytmie, (č. 325)

³⁹³ Kromě jeho vyjádření obsahuje složka školy Eurytmie i Hábovův článek na toto téma z Českého slova, ve kterém se vyjadřuje k danému problému. (bez data vydání)

³⁹⁴ Kromě jeho vyjádření obsahuje složka školy Eurytmie i Hábovův článek na toto téma z Českého slova, ve kterém se vyjadřuje k danému problému. (bez data vydání)

4.11 Povolení soukromých škol pohybového umění s podmínkou

MŠANO se i v problematických případech snažilo ohlašovatelům vycházet vstříc, zejména tehdy, když ohlašovatel žádal o povolení vyučovat více tanečních technik, ale k některé z nich nemohl dostatečně své vzdělání doložit. Jednou z takových možností bylo udělení časově omezené výjimky, obvykle s platností jednoho školního až kalendářního roku, během kterého měl ohlašovatel čas si chybějící vzdělání doplnit. V těchto případech MŠANO odkazovalo na státní zkoušky, které v té době „ministerstvo připravovalo“.

Že žadatelé neprokazovali svoji odbornou způsobilost pouze vysvědčením o absolutoriu příslušné taneční školy, najdeme u Rudolfa Macharovského, který žádal o otevření baletní školy v roce 1936.³⁹⁵ Rudolf Macharovský jako kvalifikační doklady doložil pouze smlouvy s ředitelstvím *Švandova divadla*, ředitelstvím *Lidového divadla Uranie*, ředitelstvím *Malé operety* a s Járrou Kohoutem. Zemský úřad jej vyzval, aby své podání doplnil o „vysvědčení příslušných učilišť“ a o další průkazy o všeobecném a odborném vzdělání, popřípadě doklady o dosavadní umělecké a pedagogické činnosti, například odbornými kritikami. Na základě této výzvy Rudolf Macharovský doplnil žádost vysvědčením z 5. třídy české státní reálky v Praze XII a jako doklad svého odborného vzdělání zaslal knihu s novinovými kritikami. Zemský úřad ale i nadále trval na tom, že z uvedených dokladů stále není zřejmé, kde konkrétně získal své odborné vzdělání. S přihlédnutím k prokázané umělecké praxi, „ovšem ne na předních scénách“, byl vydán prozatímní souhlas se zřízením soukromé baletní školy do konce školního roku 1938/39. Ve vedení mohl pokračovat po tomto termínu pouze tehdy, podrobí-li se státní zkoušce z baletu.³⁹⁶

Ve své ohlášce v roce 1936 žádala Laura Hrdinová o zřízení *školy gymnastiky, pohybového umění a tance*.³⁹⁷ Předložila diplom školy Hellerau-Laxenburg³⁹⁸, „podle něhož podrobila se zkoušce a prokázala způsobilost k vyučování tělesné

³⁹⁵ Praha I, Hradební ulice 11, 1p,

³⁹⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Rudolf Macharovský (č. 0923-0940)

³⁹⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Laura Hrdinová, (č. 1031)

³⁹⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Laura Hrdinová, (č. 1028, 1029)

výchově (gymnastice)^{399 400} a „potvrzení o absolvování semináře oddělení-tanec“.⁴⁰¹ Jako členka taneční skupiny školy Hellerau se účastnila uměleckých zájezdů a působila například na slavnostních hrách v Syrakusách v Itálii. Asistentkou ve škole „pro rytmiku, gymnastiku a tanec Marie Rosanelly“ ve Štýrském Hradci byla v letech 1928-30⁴⁰², dále získala angažmá v Královské opeře v Janově v letech 1930-31, 1931-34. Vyučovala gymnastiku v College Feminin de Bouffemont u Paříže, v roce 1934-35 nastudovala taneční vložky k prvním operám v Ankaře v Turecku.⁴⁰³ Na základě doložených dokumentů pak uznali Lauře Hrdinové⁴⁰⁴ způsobilost k výuce gymnastiky⁴⁰⁵, ale nikoliv však uměleckého tance, u kterého ji vystavili v roce 1936 dočasné povolení s platností nejdéle do konce školního roku 1937/38.⁴⁰⁶ Ke kvalifikaci k výuce gymnastiky se souhlasně vyslovilo ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy a MŠANO dovolilo dočasně vyučovat uměleckému tanci.

4.11.1 Bohumil Boris Milec

Bohumil Boris Milec⁴⁰⁷ ve svém podání v roce 1937 uváděl, že absolvoval školu Remislava Remislavského, Jelizavety Nikolské a Míry Holzbachové. Údajně také studoval v státním baletním studiu Alexandry Fedorové, lotyšské Rize, litevském Caunas, na „americké škole stepu a excentriky“ a mnoha dalších. Tato tvrzení ale

³⁹⁹ Členy zkušební komise byly mimo jiných i Valerie Kratina a Rosalie Chladek. Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Laura Hrdinová, (č. 1029)

⁴⁰⁰ Zkouška ji opravňovala k vyučování dětí, dospělých „laiků“, nikoli však budoucích pedagogů. Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Laura Hrdinová, (č. 1029)

⁴⁰¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Laura Hrdinová, (č. 1035)

⁴⁰² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Laura Hrdinová, (č. 1027)

⁴⁰³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Laura Hrdinová, (č. 1031)

⁴⁰⁴ soukromá škola gymnastiky a uměleckého tance, Praha II, Václavské náměstí, palác Fenix, I. patro v podnájmu u paní Kröschlové.

⁴⁰⁵ „Ve škole Hellerau-Laxenbourg bylo původně vyučováno rytmice podle metody Dalcrozenovy. Nyní má škola oddělení pro vyučování gymnastice a oddělení pro tanec.“ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Laura Hrdinová, (č. 1032,1035)

⁴⁰⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Laura Hrdinová, (č. 1020, 1031)

⁴⁰⁷ soukromá škola baletu a uměleckého tance, Praha I, Dlouhá třída 47/49, palác Velké operety, 1. schodiště, 4. patro.

nepodložil žádnými oficiálními dokumenty.⁴⁰⁸ Oprávnění k vedení školy mu tak bylo vystaveno pouze na základě jeho dosavadní umělecké činnosti a bylo omezeno na dobu do konce školního roku 1938/39. Po této lhůtě mohl pokračovat ve vedení školy pouze, pokud prokáže, že složil úspěšně státní zkoušku z baletu a uměleckého tance, jejíž organizaci MŠANO v té době dokončovalo.⁴⁰⁹

4.11.2 Otakar Landa

Otakar Landa složil v roce 1925 zkoušku způsobilosti k vyučování tanci a nauce o slušnosti a „*byl uznán způsobilým s vyznamenáním*“. V roce 1931 vzal zemský úřad na vědomí jeho ohlášku *Soukromé školy společenského tance a nauky o slušnosti*⁴¹⁰, protože předložené vysvědčení bylo kvalifikačním průkazem pro licenci tanečního mistra. Z přiložené učební osnovy mu byl úřadem vyškrtnut balet.⁴¹¹

V roce 1937 žádal o zřízení soukromé baletní školy.⁴¹² Vysvědčení z Remislavského školy mu nebylo uznáno za dostatečný důkaz, neboť jeho školu měl navštěvovat pouze jeden rok v sezoně 1928/29 s prospěchem výborným. Jako další podpůrný důkaz dostatečné aproby zaslal Landa v roce 1937 zemskému úřadu svoji teoretickou příručku klasického tance s názvem „*Základy tanečního umění*“. Tato příručka mu měla sloužit při vyučování jako pomůcka a současně měla přesvědčit úředníky. MŠANO konstatovalo, že „*na základě této příručky lze usuzovat, že jmenovaný si osvojil vědomosti pedagogické v oboru vyučování baletu*“.⁴¹³ Jeho škola byla nakonec v roce 1937 prozatímně vzata na vědomí s tím, že do konce školního roku 1938/39 se musí prokázat vysvědčením

⁴⁰⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Bohumil Boris Milec, (č. 1003)

⁴⁰⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Bohumil Boris Milec, (č. 0992)

⁴¹⁰ Jako adresu školy udal Spálená 26, Praha II.

⁴¹¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Otakar Landa, (č. 3330)

⁴¹² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Otakar Landa, (č. 3330)

⁴¹³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Otakar Landa, (č. 3331)

o úspěšně vykonané zkoušce z baletu. Současně s tím jej zemský úřad upozornil, že vyučování baletu a společenským tancům se musí dít naprosto odděleně.⁴¹⁴

Bohužel ze spisu nevyplývá, jak úřady řešily, či zda vůbec řešily další provozování škol povolených s podmínkou složení státní zkoušky, když ještě ani v roce 1942 žádné zkoušky neexistovaly. Pouze Otakar Landa projevil určitou snahu a v roce 1940 předložil potvrzení Jaroslavy Garsové, že spolupůsobil na její baletní škole a byl schopen samostatně vést soukromou baletní školu. Na základě toho MŠANO nemělo po odborné stránce žádné námitky proti dalšímu provozování jeho baletní školy a potvrzení považovalo za splnění jemu uložené podmínky.⁴¹⁵

4.12 Pobočky škol pohybového umění

Řada učitelek rytmiky, gymnastiky, uměleckého tance a baletu, ale i škol společenských tanců a slušného chování zřízených „*po školském způsobu*“ zřizovala pobočky svých škol. Učební osnova a status a případné podmínky a výhrady, s nimiž byla povolena „*kmenová*“ škola, se vždy vztahovaly i na zřizovanou pobočku.

Dalo by se očekávat, že budou majitelé pražských škol zřizovat pobočky v nejbližším okolí, nebo mimo Prahu. Praxe ale byla, zdá se, spíš taková, že majitelé mimopražských škol zřizovali pobočky v Praze.

Pokud tyto školy pořádaly jakoukoliv veřejnou produkci nebo představení vztahovala se na ně oznamovací povinnost vůči zemskému úřadu v Praze, ale program a vstupenky zasílaly okresnímu úřadu podle místa působnosti školy.⁴¹⁶ Posouzení vhodnosti místností, v nichž školy měly vyučovat po stránce bezpečnostní, zdravotní a vyučovací opět příslušelo okresnímu úřadu.

V pobočce soukromé pražské školy baletního a choreografického umění Františka Bubly otevřené v Kladně v Lidovém domě č. 2003 v roce 1930⁴¹⁷, vyučovala Růžena Píšová.^{418 419} Dále také František Bubla provozoval mělnickou pobočku

⁴¹⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Otakar Landa, (č. 3330)

⁴¹⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Otakar Landa, (č. 3316)

⁴¹⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Karel Pirník, (č. 3473)

⁴¹⁷ od 15. Listopadu 1930

⁴¹⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka František Bubla baletní škola, (č. 9980-9981)

školy, ve které ale sám vyučoval a to do února 1941, kdy mu byla uzavřena dle oficiálního zdůvodnění „v důsledku umístění v sále hotelu „U srdíčka“, které bylo hodnoceno, „jakožto politicky potenciálně škodlivé“.⁴²⁰ Skutečným důvodem však byl výnos ze dne 18. 10. 1940, č. 135.382/40-IV/III nařizující zrušení veškerých tanečních škol a poboček zřízeních po 13. 9. 1940.⁴²¹

Anna Mládková⁴²² zřídila v roce 1931 pobočku své⁴²³ *Soukromé školy rytmiky a tanečního umění* v Brandýse nad Labem v hotelu Koruna čp. 55, kde existovala pouze do roku 1933.⁴²⁴ V obou školách vyučovala sama. V Praze v úterý a pátek, v Brandýse ve středu a v sobotu, vždy v odpoledních hodinách.⁴²⁵ V roce 1935 zřídila druhou pobočku své pražské školy v Berouně.⁴²⁶

V roce 1936, kdy Karel Pirník otevřel svoji soukromou školu v Praze, vedl také „soukromé kurzy“ baletu a moderních tanců v hotelu *Pošta* v Roudnici nad Labem.⁴²⁷ Pravděpodobně se nejednalo o stálou pobočku, ale o časově omezené kurzy.

K učitelům, kteří otevřeli svoji soukromou školu nejprve mimo Prahu a později až její pražskou pobočku, patřil například Bronislav Szynglarský a Amalie Dittrichová. Za nejpodnikavějšího co se počtu zřizovaných poboček týká, můžeme bezesporu označit Bronislava Szynglarského. V roce 1932 si zřídil soukromou školu tanečního umění v Říčanech v místnostech hotelu U Labutě.⁴²⁸ Szynglarský měl pobočky své říčanské školy v Modřanech, Nuslích a v roce 1938 žádal o pobočku v Karlově ulici č. 6 v Praze XI.⁴²⁹

⁴¹⁹ Růžena Píšová narozena 18. srpna 1912 v Praze

⁴²⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka František Bubla, (č. 0984-0989)

⁴²¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3114, složka Oběžníky a předpisy, (č. 3887)

⁴²² umělecký pseudonym Nina Gordon

⁴²³ Praha Strašnice, Vinohradská čp584 – „Kramářova síň“

⁴²⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Nina Mládková, (č. 3407)

⁴²⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3114, složka Nina Mládková, (č. 4114)

⁴²⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Nina Mládková, (č. 3407)

⁴²⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Karel Pirník, (č. 3473)

⁴²⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Bronislav Szynglarský, (č. 4283)

⁴²⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Bronislav Szynglarský, (č. 3547)

Z šetření policejního ředitelství v Praze vyplývá, že od září 1938 sám vyučoval společenskému chování a tanci v Baťově škole práce ve Zlíně. Zároveň s tím evidoval zemský úřad v Brně i jeho žádost o „licenci“ k provozování klasického baletu a rytmiky pro okres Zlín.⁴³⁰

V případě Szynglarského bylo doporučeno podrobnější zjištění, kde všude jmenovaný vyučuje, jakým a kterým předmětům a zda vyučuje sám, či zaměstnává kvalifikované pomocné síly, protože bylo zcela zřejmé, že se zde nejednalo o časově omezené kurzy na různých místech, které mohl vést sám.⁴³¹

A. Dubská se pozastavovala nad tím, že „*troufalost některých osob, které se dovolávají ve svém podnikání různých zvučných jmen směru baletu/ Dalcroze/ Duncanové/ Labana – jako např. výše jmenovaný, aniž by měli kvalifikační doklad z jedné z těchto škol*“ Další odborné posuzování kvalifikace Szynglarského se však v té době jevilo bezpředmětné, neboť zemský úřad již vzal jinou jeho školu na vědomí a „*při zřizování většího počtu filiálních škol by bylo příště lepší postupovat s krajní opatrností*“.⁴³²

Pobočku své mariánsko-lázeňské *soukromé rytmické školy* zřídila v roce 1933 Amalie Dittrichová ve Stýblově pasáži na Václavském náměstí č. 22 na Praze II. Ministerstvo zdůrazňovalo, že pro její pražskou pobočku platí stejné podmínky a učební osnova jako pro školu v Mariánských Lázních, pro níž byly schváleny a není proti nim námitek.⁴³³

⁴³⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Bronislav Szynglarský, (č. 3542)

⁴³¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Bronislav Szynglarský, (č. 3551, 3545)

⁴³² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Bronislav Szynglarský, (č. 3551)

⁴³³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Amalie Dittrichová, (č. 0307)

5. Zákony ovlivňující chod škol tanečního umění v období Protektorátu Čechy a Morava

V roce 1938 vešlo v platnost vládní nařízení o dočasných omezeních v živnostenském a jiném výtěžném podnikání ze dne 4. listopadu 1938, č. 265 Sb. z. a n.⁴³⁴, na jehož základě byl vydán zákaz povolování jakýchkoliv „*takových škol*“ ve smyslu škol společenského tance.⁴³⁵

Na podzim roku 1940 vešel v platnost výnos ze dne 18. 10. 1940, č. 135.382/40-IV/III o zřizování, nebo překládání českých škol jakéhokoliv druhu. Ve spisech je přiložen i opis původního dopisu říšského protektora ze dne 9. 9. 1940, č. XIV EIT 1-278/40, podle kterého byl daný výnos vydán.⁴³⁶ Říšský protektor žádal, aby byl „*s ohledem na nutnost celkového plánování školského systému v Protektorátu Čechy a Morava předem informován o jakémkoli zamýšleném obnovení nebo přemístění škol všeho druhu...*“.⁴³⁷

Na jeho základě by vydán zákaz zřizování a překládání českých soukromých škol uměleckého směru a příkaz zrušit všechny školy, které byly vzaty na vědomí po 13. 09. 1940.⁴³⁸ Zemské úřady se dotazovaly, jak mají postupovat a MŠANO hledalo odpověď, jak sdělit, že povolená škola byla zrušena, jak naložit se stávajícími ohláškami a zda se výnos vztahuje i na pobočky. „*Ježto ve shora uvedeném výnose není naznačeno, že by zemský úřad měl se ve svém vyřízení na citovaný výnos resp. na příkaz pana říšského protektora odvolávat, žádám o laskavý pokyn, jak má býti v takových případech postupováno*“⁴³⁹

Pokud jde o ohlášky nových soukromých škol, bylo rozhodnuto žadatelům vydat „*prozatímní vyřízení*“, že žádosti jsou předmětem úředního řízení a to se zřetelem k vládnímu nařízení č. 263/1939 Sb *O dočasných omezeních v živnostenském a*

⁴³⁴ Vládní nařízení ze dne 4. listopadu 1938 o dočasných omezeních v živnostenském a jiném výtěžném podnikání. *noveaspi.sk* [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/7323/1/2>

⁴³⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Tůma, (č. 3572)

⁴³⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3114, složka oběžníky a předpisy, (č. 3887)

⁴³⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3114, složka oběžníky a předpisy, (č. 3889)

⁴³⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3114, složka oběžníky a předpisy, (č. 3886)

⁴³⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3114, složka oběžníky a předpisy, (č. 3887)

jiném výdělečném podnikání a rozhodnutí se z tohoto důvodu odkládá. Ohlašovatelky měly být zároveň upozorněny, že před ukončením řízení a rozhodnutím, zda škola byla, či nebyla vzata na vědomí, nelze „započít s provozem školy, ani provádět přípravné práce k tomu směřující.“ Zemský úřad měl ohlášky posoudit, a pokud by otevření nové školy, (zřízení pobočky, nebo přeložení do jiného místa), doporučoval výhledově ke kladnému vyřízení, měl příslušné spisy a prozatímní vyřízení postoupit MŠANO. „*Ve všech ostatních případech netřeba jednacích spisy a zprávy předkládat*“.⁴⁴⁰ Soukromé školy povolené po 13. 9. 1940, bylo rozhodnuto zakázat s odvoláním na §12 císařského nařízení 27. 6. 1850, č. 309 „*jakožto v ohledu politickém škodlivé*“.⁴⁴¹

V listopadu 1940 zamýšlela Jožka Šaršeová přestěhovat svoji školu z Budče, do Berlínské ulice č. 23 v Praze I (dříve Revoluční) a ptala se, za je to možné. V tomto případě se však nejednalo o zřizování nové školy, ani pobočky, ale nýbrž o přesídlení v „*rámcí obvodu téže politické obce*“ a proto bylo vzato na vědomí.⁴⁴²

Františku Bublovi byla mělnická pobočka školy vzata na vědomí dne 14. 10. 1940. Na základě výše uvedeného nařízení spadalo povolení jeho školy do období, od kterého musely být všechny školy v něm povolené se zpětnou platností zrušeny. Tak se také stalo dne 6. 2. 1941, kdy byla Bublova škola uzavřena a jako důvod bylo uvedeno umístění školy v prostorách hotelu „U Srdíčka“, které měly být hodnoceny jako „*potenciálně politicky škodlivé*“.⁴⁴³

Dne 7. února 1942 vyšlo v platnost vládní nařízení ministerstva vnitra č. A-1319-5/2-42-II/1 o tanečních zábavách ve válce. To bylo v podstatě prodloužením nařízení ze dne 12. 12. 1940 věstníku strana 604, které prodlužovalo a pozměňovalo pouze některá ustanovení ústavního zákona z 15. 12. 1938 č. 330 Sb.⁴⁴⁴ Podle nařízení byly s okamžitou platností zakázány všechny veřejné i neveřejné taneční zábavy, kroužky nebo sdružení pro pořádání tanečních hodin,

⁴⁴⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3114, složka Oběžníky a předpisy, (č. 3870)

⁴⁴¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3114, složka Oběžníky a předpisy, (č. 3871)

⁴⁴² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3114, složka Jožka Šaršeová, (č. 3554)

⁴⁴³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka František Bubla, (č. 0984-0989)

⁴⁴⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Eurytmie, (č. 0742)

„jakož i veškeré produkce tanečních škol.“ s poznámkou, že „vyučování tanci pro osoby do 18ti let, nebo v soukromých hodinách je ze zákazu vyňato“.⁴⁴⁵

5.1 Povolení taneční školy v období protektorátu

Během 2. světové války byli uchazeči v celé řadě povolání povinni dokázat svůj árijský původ. V Protektorátu Čechy a Morava byly tyto principy poprvé uplatněny v nařízení říšského protektora o židovském majetku z 21. 6. 1939.⁴⁴⁶

Také hluchoněmá tanečnice Mobi Urbanová předložila prohlášení o svém rodovém původu.⁴⁴⁷ Jeho součástí jsou i podrobné informace a rodné listy obou rodičů a prarodičů ze strany otce i matky. U každé z osob bylo uváděno křestní jméno, příjmení, povolání, místo, den a měsíc narození/úmrť, náboženské vyznání a datum sňatku. U manželských párů byly stejné údaje požadovány i u manželky/manžela a jejich rodiny.⁴⁴⁸ Ve škole nesměli být zaměstnáváni židé, ale pouze osoby arijského původu. Nesprávné údaje byly trestány podle §30 a §31 zákona 136/1940 Sb. podle příslušných kárných předpisů případně propuštěním ze služby.⁴⁴⁹

5.1.1 Emilie Urbanová-Bublová

Emilie Urbanová Bublová, uměleckým jménem Mobi Urbanová oznámila ministerstvu založení své *Soukromé školy uměleckého tance pro neslyšící* začátkem roku 1940⁴⁵⁰. Finální rozhodnutí o uznání školy na adrese Holečkova 13, Praha XVI, však obdržela až v listopadu 1942.⁴⁵¹ Potvrzení doložila z baletní

⁴⁴⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka praha škola eurytmie, (č. 0740)

⁴⁴⁶ Nařízení Říšského protektora v Čechách a na Moravě o židovském majetku ze dne 21. června 1939. *Holokaust.cz* [online]. 2016, 10. 9. 2016 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/zdroje/dokumenty/protizidovske-zakony-a-narizeni/narizeni-risskeho-protektora-v-cechach-a-na-morave-o-zidovskem-majetku-ze-dne-21-cervna-1939/>

⁴⁴⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Mobi Urbanová, (č. 1372-1375)

⁴⁴⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, Šanon 515, složka mobi Urbanová, (č. 1373 - 1374)

⁴⁴⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, Šanon 515, složka mobi Urbanová, (č. 1372)

⁴⁵⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Mobi Urbanová, (č. 1363)

⁴⁵¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Mobi Urbanová, (č. 1368)

školy Heleny Štěpánkové, jejíž školu navštěvovala od roku 1928 do listopadu 1941.⁴⁵² Ministerstvo zde polemizovalo s faktem, že její vysvědčení ze školy Heleny Štěpánkové by mělo být bráno pouze jako kvalifikační průkaz k vyučování baletu. Vzhledem k tomu, že se v jejím případě jednalo o „*taneční projev svého druhu*“⁴⁵³ a fakt, že zmíněná v té době již aktivně působila jako učitelka tance v ústavu pro hluchoněmé na Praze Smíchově, prokázala podle ministerstva „*nepochybně dostačující kvalifikaci k vyučování a pohybové výchově hluchých a hluchoněmých.*“⁴⁵⁴ To v návaznosti pak souhlasilo se schválením názvu *škola uměleckého tance* s poznámkou, že podobné školy zatím v Praze není. O výjimečnosti tohoto „problému“ svědčí i fakt, že k dané věci byl požádán o stanovisko říšský protektor Konstantin von Neurath.⁴⁵⁵

5.1.2 Povolení židovské taneční školy v době protektorátu

Dosud nepříliš probádanou oblastí bylo fungování tanečních škol vlastněných židy, nebo vyučujících židovské žáky v období protektorátu vzhledem k neustálému zpříšňování rasových zákonů.

Greta Klempfnerová-Wurmová ohlásila školu⁴⁵⁶ gymnastiky a uměleckého tance, která jí byla výnosem MŠANO povolena v září 1935 se sídlem na Václavském náměstí č. 49, dům Avion, Praha II. Později v lednu 1937 došlo k přesunu školy podle výměru ministerstva na novou adresu Štěpánská č. 59, Praha II. Od září 1941 škola sídlila v Melantrichově ulici č. 5, Praha II, jako podnájemnice v prostorách školy Jarmily Kröschlové.⁴⁵⁷

Greta Wurmová doložila osvědčení ze školy Milči Mayerové o absolvování II. ročníku profesionálního oddělení pro umělecký tanec a taneční gymnastiku s výsledky v předmětech taneční technika, choreografie, dynamika, rytmus, pedagogika a skupinové kompozice s hodnocením velmi dobře a dobře.⁴⁵⁸ Dále

⁴⁵² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Mbi Urbanová, (č. 1363)

⁴⁵³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Mbi Urbanová, (č. 1363)

⁴⁵⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Mbi Urbanová, (č. 1363)

⁴⁵⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Mbi Urbanová, (č. 1364)

⁴⁵⁶ Původně v ohlášce figurovalo sídlo školy na adrese Smečky 25, Praha II

⁴⁵⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Greta Wurmová, (č. 3615)

⁴⁵⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Greta Wurmová, (č. 3629, 3633)

vysvědčení o „učitelské způsobilosti pro učitele tělocviku vydané německou komisí pro učitele tělocviku na středních školách a učitelských ústavech“.⁴⁵⁹ Na základě těchto dokumentů jí bylo povoleno vyučování uměleckému tanci, rytmika jí byla zamítnuta.

Jakožto židovka ještě kromě jiných „standardních“ předpisů a nařízení podléhala §6 Říšského zákona ze dne 21. 6. 1939, podle kterého jako židovka mohla vyučovat jen a pouze žáky židovského původu. Provoz školy musel být upraven tak, aby židovští žáci (G. Wurmové) nepřišli do styku s árijským žactvem (míněni žáci Jarmily Kröschlové). Škola musela být zřetelně dvojjazyčně označena jako škola „židovská“ a „budou v ní před a během vyučování umístěny nápisy v obou jazycích, že škola je přístupna výhradně žákům a žákyním židovským“.⁴⁶⁰

Poslední dokumenty, které se zabývají její školou, sahají až do začátku května 1943. Přitom Greta Wurmová byla zařazena do transportu již 16. 7. 1942 s kódovým označením AAr, transportní číslo 391, který směřoval z Prahy do Terezína.^{461 462} Zde pak byla až do konce války internována. Patřila mezi 3800 přeživších.^{463 464} Podle bakalářské práce Jitky Musilové působila Greta Wurmová během svého nedobrovolného pobytu v Terezíně jako vychovatelka.⁴⁶⁵

⁴⁵⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Greta Wurmová, (č. 3625-3627, 3633)

⁴⁶⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Greta Wurmová, (č. 3615)

⁴⁶¹ Památník Terezín: Databáze - Oběti ghetta Terezín a transportů z českých zemí do ghetta Łódź, Minsk a do pracovního tábora Ujazdów. *Památník Terezín* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: http://archive.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/ghetto/detail.php?table=Transport_do_T&col=kod&value=AAr

⁴⁶² Památník Terezín: Databáze - Oběti ghetta Terezín a transportů z českých zemí do ghetta Łódź, Minsk a do pracovního tábora Ujazdów. *Památník Terezín* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: http://archive.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/ghetto/detail.php?table=Transport_do_T&col=kod&value=AAr

⁴⁶³ Koncentrační tábor pro Židy, tzv. ghetto Terezín. *Památník Terezín* [online]. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <https://www.pamatnik-terezin.cz/koncentracni-tabor-pro-zidy-tzv-ghetto-terezin>

⁴⁶⁴ Další záznamy lze najít v kartotéce přeživších Národního archivu. Fond: Národní archiv české republiky, NAD1077, Ka10_36_W_0000201A, 201B, 202A, 202B

⁴⁶⁵ MUSILOVÁ, Jitka. *NACISTICKÁ PROPAGANDA TEREZÍNSKÉHO GHETTA*. Liberec, 2010. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci. Vedoucí práce PhDr. Stanislav TUMIS, M. A., Ph.D. link: <https://dspace.tul.cz/handle/15240/2118>, str. 33

5.2 Problémy fungování tanečních škol v podmínkách Protektorátu

V Protektorátu Čechy a Morava, byl během roku 1939 zaveden přidělový systém. Tento fungoval na principu přímé racionalizace, kdy se jednalo o přímé poukazy na konkrétní zboží, částečně fungovala také tzv. „bodová“ racionalizace. Na různé druhy zboží byly následně zavedeny lístky. Zboží bylo rozděleno do šesti skupin: potraviny, oděvy, mýdlo, tabák, pohonné hmoty, krmivo pro nezemědělská zvířata.

V prosinci roku 1939 byl zaveden přidělový systém na oděvy a obuv, který se odrazil nejen v módě a oblékání běžného člověka, ale nepříznivě ovlivnil i fungování tanečních škol a tanečních skupin. Lístky na oděvy, tzv. „šaténky“ byly nepřenosné a měly platnost jeden rok a každý občan měl k dispozici na oblečení 100 bodů/ústrižků. Lístky byly rozlišeny zvláště pro muže a ženy. Dále byly rozlišeny podle věku a to pro chlapce a dívky ve věku od 3 do 14 až 15 let, dále od 15 do 18 let a dále pro dospělé. K odběru kojeneckého zboží byl určen speciální kojenecký lístek tzv. gäulingskarte a následně lístek pro děti od 1 do 3 let bez rozdílu pohlaví. Ještě je potřeba uvést, že tyto lístky pouze opravňovaly k nákupu zboží, ale nenahrazovaly peníze jako takové. Na ústrižcích bylo uvedeno konkrétní datum, kdy nejdříve mohou být použity pro nákup zboží. Počet bodů, které musel občan při nákupu za daný oděv předložit, se odvíjel od použitého materiálu ale i spotřebované látky. Látky v metráži byly děleny do tří kategorií - A vlna a hedvábí, B umělé hedvábí, C ostatní látky. Na zvláštní odběrní lístky byl vydáván například dekorační textil nebo sezónní zboží. Tyto lístky obsahovaly i speciální ústrižky bez uvedení konkrétního zboží, které na ně může být odebráno.⁴⁶⁶

V období po zavedení přidělového systému se majitelky tanečních škol obracely na ministerstvo s žádostí o mimořádný přiděl textilu na výrobu kostýmu pro připravovaná vystoupení jejich škol a skupin, nebo materiálu na výrobu taneční obuvi. V úředních ministerských spisech jsou uloženy například žádosti Milči Mayerové, Věry Händlové, Laurette Hrdinové. Žádost o mimořádný přiděl textilu na výrobu kostýmů byla zasílána přímo na MŠANO, které ji posoudilo na základě uměleckého přínosu dané školy. Žádost pak musela být opatřena „doporučující doložkou“ ministerstva školství a národní osvěty podle vyhlášky ministerstva

⁴⁶⁶ BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu*. Praha: Národní muzeum, 2013. ISBN 978-80-247-5020-0. str. 28-30

obchodu č. 37.^{467 468}, že „zakoupení je nezbytně nutné“ a na základě této se pak dotyčný žadatel obracel na ministerstvo obchodu.

V roce 1940 předložila Milča Mayerová Kulturní radě Národního souručenství⁴⁶⁹ žádost o přiděl textilního zboží na výrobu kostýmů pro představení *Večer českých tanců*, konaný 21. května 1940. Ministerstvo ve svém dokumentu doporučuje její kladné vyřízení.⁴⁷⁰

Také Laurette Hrdinová žádala o „přidělení textilií“ pro svoji školu gymnastiky a uměleckého tance v Praze v listopadu 1940 v souvislosti s připravovaným vystoupením své školy na společenském večeru Sportovního klubu Rapid, který se konal v Národním domě na Královských Vinohradech.⁴⁷¹ Dále pak žádala o přidělení textilií v březnu a dubnu 1941.⁴⁷²

Věra Händlová Staňková se v roce 1943 obrátila na MŠANO s žádostí o poskytnutí materiálu na výrobu 30 párů bot pro rytmiku a 50 párů baletních střevíců pro žačky své školy:⁴⁷³

- 5kg Chromhalse (kovové výztuhy)
- 5Kg Abfalleder
- 2 a ½ Spanne Ziegleder Glacé (Kozí kůže)
- 16m Leinwand (plátno)
- 8m Klott

Její starší žačky měly obuv již kompletně roztrhanou a neschopnou opravy, ty nově příchozí měly boty nehodící se pro tanec a byly nuceny cvičit v ponožkách, což odporovalo předpisům.⁴⁷⁴ Cvičení v ponožkách nebylo nejlepším řešením, protože v té době musel člověk vystačit s pěti páry ponožek na celý rok, takže se

⁴⁶⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová, (č. 3065)

⁴⁶⁸ Číslo 15.159/40-I/F, zdej exh. Č. 2097/40-přes.

⁴⁶⁹ „Jediná nacisty povolená politická organizace v protektorátu Čechy a Morava, ustavená v r. 1939. V čele byl Emil Hácha. Mělo se stát masovou organizací podpírající pozici protektorátní vlády“, ŘÍMAN, Josef. Malá československá encyklopedie. Praha: Academia, 1986.

⁴⁷⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Milča Mayerová-Fragnerová, (č. 3401)

⁴⁷¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová, (č. 3075)

⁴⁷² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová, (č. 3062-3067)

⁴⁷³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Věra Händlová, (č. 3534)

⁴⁷⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Věra Händlová, (č. 3534)

často dávaly opravovat. Nový pár dívčích ponožek se pohyboval v rozsahu 4 až 6 bodů a při opravě byl účtován 1 bod. Velice módní, oblíbené a dostupné byly i střevíčky firmy Baťa, tzv. dřeváčky s textilním nebo kombinovaným svrškem a dřevěnou podešví. Ty však v žádném případě nebyly vhodné pro použití v taneční škole. Při nákupu bot, bylo třeba předložit odpovídající počet bodů a zároveň zvláštní ústřižky nacházející se po straně lístku. Kůže byla natolik nedostupným zbožím, že ji lidé kupovali na černém trhu za často závratné ceny. Kůže jako taková se stala strategickou surovinou, neboť se z ní šily vojenské holinky.⁴⁷⁵ V případě Milči Mayerové⁴⁷⁶ a Laurette Hrdinové⁴⁷⁷ MŠANO „*doporučilo jejich žádost k příznivému vyřízení*“. Jak byla vyřízena žádost Věry Händelové ze spisu nevyplývá.⁴⁷⁸

⁴⁷⁵ BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu*. Praha: Národní muzeum, 2013. ISBN 978-80-247-5020-0. str. 28-30

⁴⁷⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Milča Mayerová, (č. 3401)

⁴⁷⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová, (č. 3063)

⁴⁷⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, Věra Händelová, (č. 3530)

6. Příklady zamítavých řízení

Důvodem k zamítnutí školy mohlo být nesplnění podmínky např. odborné kvalifikace, všeobecného vzdělání, nebo státního občanství. I přes to však školy mohly být za určitých okolností povoleny; v případě státního občanství na tzv. dispens. Při nedostatečném základním nebo odborném vzdělání se ministerstvo snažilo ohlašovatelům vycházet ve všech ohledech vstřícně. Škola mohla být povolena na omezenou dobu jednoho až dvou školních let s podmínkou jejího trvalého povolení na základě doplnění požadované kvalifikace.

V některých případech bylo ministerstvo ochotno i prodloužit lhůtu, v níž si měl dotyčný dané vzdělání doplnit. Nově vznikající škola často ohlašovala výuku několika směrů jako balet, meloplastika, rytmika, atd. Ministerstvo povolovalo pouze ty ze směrů, ke kterým podle jeho názoru ohlašovatel doložil dostatečné vzdělání, a tam kde nebylo zcela spokojeno s předloženými dokumenty, ale dotyčný již prokázal určité zkušenosti, se rozhodovalo mezi dočasným povolením výuky daného směru s podmínkou doplnění požadovaného vzdělání, a nebo zamítnutím. Ani taková benevolence mnohdy nestačila k tomu, aby ohlašovatelka byla uznána způsobilou k vedení soukromé školy v některém oboru pohybového umění.

Jedním z problematických řízení bylo ohlašování záměru Marie Engelmannové pravděpodobně v roce 1936-zřídit si-v Hořovicích *školu rytmiky*⁴⁷⁹ a od roku 1937 *školu uměleckého tance* se sídlem v Praze na Barrandově.⁴⁸⁰

V roce 1938 obdržela Engelmannová zamítavé rozhodnutí pro zřízení soukromé školy rytmiky. Engelmannová doložila pouze několik potvrzení o návštěvě baletní školy Remislavského, která však ministerstvo označilo jen za „*frekventační, která se na požádání vydávají každému laickému frekventantu, ale neprokazují vůbec odbornou přípravu a schopnost pedagogickou*“.⁴⁸¹

Osvědčení o tom, „*že správně vyučuje rytmice*“ od Remislava Remislavského bylo ale označováno za irelevantní, neboť tento neměl k vyučování rytmiky žádné

⁴⁷⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Marie Engelmannová, (č. 3035)

⁴⁸⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Marie Engelmannová, (č. 3035)

⁴⁸¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Marie Engelmannová, (č. 3025)

oprávnění.⁴⁸² Ani při ohlašování soukromé *školy uměleckého tance* nebyla schopna doložit dostatečný kvalifikační průkaz o tříleté průpravě a pedagogické způsobilosti, ani žádnou vlastní uměleckou činnost.⁴⁸³

Při svém stanovisku ke kvalifikaci pro ministerstvo vycházela Anna Dubská i z rozhovoru s Bertou Sommer-Kalmanovou, jejíž dvouletý seminář ohlašovatelka navštěvovala. Kalmanová považovala případ Engelmanňové za „*velmi problematický*“.⁴⁸⁴ MŠANO však vyhovělo žádosti Engelmanňové, aby jí bylo umožněno předvést své schopnosti před odbornou komisí, v tomto případě složené z Jarmily Kröschlové, Dr. Heleny Vojáčkové a Anny Dubské, která označila svůj dojem z jejího výkonu za „*velmi trapný*“.⁴⁸⁵ Anna Dubská se pozastavila nad faktem, že žadatelka velmi špatně hovoří česky, „*jako německá židovka, nemluvící správně česky, musila by též dříve, než by se mohlo uvažovati o jakékoliv její žádosti za povolení k vyučování, předložiti průkaz o úspěšně vykonané zkoušce z českého jazyka*“.⁴⁸⁶

O nebývalé vstřícnosti ministerstva svědčí věta: „*aby nikomu nebylo ublíženo, bylo by však nejlépe, kdyby ohlašovatelka byla povolána k ústnímu pohovoru*“.⁴⁸⁷

V případě Marie Engelmanňové se jednalo o velmi úpornou snahu o možnost vést školu. I přes pravidelné opakované zamítnutí evidovalo ministerstvo její žádosti ve spise v rozsahu let 1936-1940.⁴⁸⁸

Povolena nebyla v roce 1934/35 například také baletní škola Magdě Maděrové. Potvrzení ředitelství Národního divadla, že Maděrová, členka baletního sboru zůstává od konce roku 1931 v domácím ošetření, bylo hodnoceno jako „*doklad bezcenný*“ a vysvědčení z angažmá jakožto choreografky a baletní mistryně v *Lidové opeře* za doklad „*bezvýznamný*“. Ve svém původním podání prohlašovala, že navštěvovala školu Remislava Remislavského a jednoroční kurz

⁴⁸² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Marie Engelmanňová, (č. 3025)

⁴⁸³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Marie Engelmanňová, (č. 3027)

⁴⁸⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Marie Engelmanňová, (č. 3022)

⁴⁸⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Marie Engelmanňová, (č. 3022)

⁴⁸⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Marie Engelmanňová, (č. 3022,3030-3031)

⁴⁸⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Marie Engelmanňová, (č. 3022)

⁴⁸⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Marie Engelmanňová, (č. 3019-3035)

Jelizavety Nikolské.⁴⁸⁹ Ani po opětovném vyzvání nedodala průkaz o všeobecném vzdělání, ani ostatní kvalifikační průkazy nedoplnila.⁴⁹⁰ Navíc ani nedostatečný a kusý organizační status neposkytoval správný obraz o uspořádání školy.⁴⁹¹ „Z celého řízení vyplývá, že strana se opětně vyhýbá předložit řádné kvalifikační doklady a lze mít za to, že ani její původní údaje nebyly správné.“⁴⁹²

⁴⁸⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Magda Maděrová, (č. 0918)

⁴⁹⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Magda Maděrová, (č. 0920)

⁴⁹¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Magda Maděrová, (č. 0914)

⁴⁹² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Magda Maděrová, (č. 0912)

7. Prostory a jejich zdravotní nezávadnost

Jednou z podmínek k souhlasnému stanovisku MŠANO k otevření školy byly i schválené a upravené prostory, které musely kromě individuálních požadavků splňovat řadu podmínek z hlediska zdravotního, bezpečnostního a hygienického, které byly společné pro všechny školy. Škola také nesměla své okolí obtěžovat „*hlukem a hřmotem*“ spojeným s vyučováním.⁴⁹³

Podlaha musela být vydrhnuta a místnost řádně větrána. Musel zde být vyvěšen zákaz kouření a volného plivání, za tím účelem bylo potřeba obstarat dostatečný počet plivátek. K další povinné výbavě patřila lékárnička s prostředky první pomoci. Další podmínky se pak odvíjely od individuálních připomínek komise, která prostory musela navštívit, vyjádřit své stanovisko a případné dodatečné požadavky odvislé od problematických aspektů posuzovaného prostoru. Teprve až po jejich splnění mohla být ohlašovatelé škola vzata na vědomí a prostory uznány za vhodné. Nejvíce připomínek se týkalo zajištění řádného větrání, zajištění bezpečnosti na schodech a chodbách, sociálního zařízení a jeho příslušenství, vytápění a maximálního počtu žáků na jedné lekci. V případě, že kurzy byly provozovány ve veřejných prostorách, jako sály restaurací a hospod, byla vyžadována jejich oddělenost od restauračních prostor.^{494 495}

V roce 1935 ohlásila Marie Vaclíková záměr otevřít v Krocínově ulici 821 Praha XIX na Hanspaulce školu uměleckého tance a baletu. K posouzení vhodnosti byl vyslán pouze okresní inspektor Pacák a označil je za nevhodné pro „*školské účely*“, protože souvisí s restauračními místnostmi, vykazují zemní vlhkost a mají nedostatečně široké schodiště. Na základě toho bylo Vaclíkové zakázáno školu otevřít.⁴⁹⁶ Vaclíková se proti tomuto zamítnutí odvolala a zdůraznila, že závady budou adaptací odstraněny a místnosti pak budou pro uvedený účel velmi „*způsobilými*“.⁴⁹⁷ Restaurace se sice nacházela v témže domě, ale místnosti školy

⁴⁹³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Josef Malec, (č. 3357)

⁴⁹⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Marie Skálová, (č. 3698)

⁴⁹⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Marie Vaclíková, (č. 3748)

⁴⁹⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Marie Vaclíková, (č. 3751)

⁴⁹⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Marie Vaclíková, (č. 3749)

od nich měly být naprosto odděleny. Protože místnosti byly shledány jako nevhodné, zabývalo se ministerstvo otázkou, zda vláda může zakázat otevření ústavu, nejsou-li splněny i jiné skutečnosti, než ty které jsou obsaženy v §2 a §3⁴⁹⁸ zákona č. 309/1850 Sb. z. a n.⁴⁹⁹ Úředníci provedli rozbor původního německého textu výše zmíněného zákona, ze kterého vyplynulo, že nedostatky ve školních místnostech nemohou být důvodem pro nepovolení ohlášky školy!⁵⁰⁰ „Je zde nesporně mezera v zákonném ustanovení a stav z toho plynoucí jest nežádoucí.“⁵⁰¹

Protože se nejednalo o „kočovní podnik“, trvalo ministerstvo školství na posouzení místnosti z hlediska zdravotního, bezpečnostního a vyučovacího. Toto opatření se pak dělo „per analogiam“⁵⁰² podle předpisů platných pro schvalování živnostenských provozoven. Na základě toho bylo řízení označeno za vadné a věc vrácena k dalšímu projednání,⁵⁰³ protože ohlašovatelce „nebylo možno odpíratí komisionelní posouzení“ příslušných znalců.⁵⁰⁴ V říjnu 1935 bylo Vaclíkové vzato na vědomí otevření školy v ulici *Na Pískách* 68 na Hanspaulce. Zda posléze vyučovala v místnostech, o které se vedl spor, již ze spisu nevyplývá.

V některých specifických případech si MŠANO také vymíňovalo bezpečnostní opatření v místech, kde hrozilo dětem pravděpodobně nějaké nebezpečí. Například Josefa Knappeová měla výuku povolenou pouze v denní době a

⁴⁹⁸ §2 hovoří o tom, že škola musí mít představeného. §3 hovoří o podmínkách, které musí představený dané školy splnit. 1. Podmínka rakouského (později československého) občanství, bezúhonnost v „ohledu právním i politickém“, způsobilost k vyučování danému oboru.

⁴⁹⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Marie Vaclíková, (č. 3750)

⁵⁰⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Marie Vaclíková, (č. 3751)

⁵⁰¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Marie Vaclíková, (č. 3750)

⁵⁰² „Pokud právní předpis výslovně neupravuje určitou skutkovou podstatu, nebo ji upravuje jen z části (neúplně), neznamená to, že takovouto neřešenou nebo neúplně řešenou situaci nelze vyložit. Jednou z výkladových metod je rovněž výklad logický založený na argumentu per analogiam (tj. výklad podle podobnosti) rozlišovaný na argument per analogiam legis a argument per analogiam iuris. Argument per analogiam legis (analogie zákona) spočívá v tom, že se na skutkovou podstatu konkrétním zákonem neřešenou vztáhne analogicky ustanovení tohoto zákona upravujícího skutkovou podstatu podobnou...“ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 1662/2005, ze dne 1. června 2006. cit: -mha-. *K výkladu per analogiam legis a per analogiam iuris*. [Http://profipravo.cz/](http://profipravo.cz/) [online]. 2006, 26. 6. 2006 [cit. 2019-03-14]. Dostupné z: http://profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=11&id_article=241517&csurn=32bd47c7

⁵⁰³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Marie Vaclíková, (č. 3754)

⁵⁰⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Marie Vaclíková, (č. 3753)

zároveň musela dohlédnout, „aby rodiče dětí se postarali o jejich bezpečnost při příchodu a odchodu ze školy“.⁵⁰⁵ Pro toto opatření se úředník rozhodl pravděpodobně proto, že Knappeová vyučovala děti od šesti let a škola byla situována v prostorách hotelu „Zlatá Husa“ na Václavském náměstí.⁵⁰⁶

7.1 Maximální počet vyučovaných osob

Maximální povolený počet naráz vyučovaných osob stanovovalo MŠANO na základě dobrozdání stavebního úřadu⁵⁰⁷, který se vyjadřoval k velikosti, vybavenosti a technickému stavu prostor. Na to, kolik žáků mohlo být vyučováno v jedné hodině současně, měly vliv především rozměry vyučovací místnosti, ale byly ovlivněny i takovou zdánlivě nepodstatnou věcí, jako je šířka dveří.

Amalie Dittrichová směla ve své škole z bezpečnostních důvodů vyučovat pouze 12 osob najednou, protože, podle dobrozdání stavebního úřadu, odpovídala šířka dveří do učební místnosti „maximálně tomuto počtu“.⁵⁰⁸

Hedvika (Heda) Václavíková-Knopková obdržela v roce 1931 souhlas se zřízením soukromé školy baletního a rytmického umění ve vlastním bytě v Mánesově ulici č. 88. Tento byt byl pravděpodobně velmi malý, protože vzhledem k velikosti místnosti zde smělo být současně vyučováno nejvýše pět žáků.⁵⁰⁹

Naopak Miroslava Holzbachová-Častulíková, jejíž škola tělovýchovné a taneční gymnastiky sídlila v jejím bytě ve Vodičkově ulici č. 8/701 na Praze II v 5. patře levého horního křídla, mohla vyučovat v místnosti schválené v roce 1932 zároveň 18 osob.⁵¹⁰

Marie Vaclíková mohla v sále⁵¹¹ současně vyučovat maximálně 10 žáků.⁵¹² Ve škole Josefa Malce⁵¹³ nesměl počet osob přesahovat 20.⁵¹⁴ Podobně na tom byly

⁵⁰⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Josefa Knappeová, (č. 1056)

⁵⁰⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Josefa Knappeová, (č. 1056)

⁵⁰⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Amalie Dittrichová, (č. 0307)

⁵⁰⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Amalie Dittrichová, (č. 0307)

⁵⁰⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Hedvika Václavíková-Knopková, (č. 0259)

⁵¹⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, Miroslava Častulíková, (č. 3915-3916)

⁵¹¹ Na adrese Na Pískách č. 68, č. p. 1274, Hanspalka, Praha XIX

v společných prostorách také sestry Růžena Gottliebová a Libuše Gottliebová-Mašková, které měly omezení⁵¹⁵ stanovené na maximálně 15 dětí.⁵¹⁶

V době, kdy Berta Sommerová-Kalmanová vyučovala ve Smečkách č. 30⁵¹⁷, uváděla v organizačním statutu školy, že její škola má k dispozici taneční sál o rozměrech 8,50 x 5,05 x 3,10m, dvě šatny, dvě sprchy s teplou a studenou vodou a čekárnu.⁵¹⁸ Maximální povolený počet vyučovaných osob se ve spisu nedochoval.

Při zamítavém rozhodnutí pro zřízení baletní školy Magdy Maděrové hrál roli nejen nedostatečný kvalifikační průkaz, ale i výsledek komisionelního řízení konaného v domě 824-II v Praze U Šenfloků. Z něj vyplynulo, že místnosti školy nebyly znalci v oboru zdravotním a pedagogickém a zástupcem osvětového odboru uznány za způsobilé.⁵¹⁹

Běžným postupem bylo, že komisionelní prohlídka probíhala až po ohlášení záměru zřídit školu. Některé žadatelky však již přikládaly úředně-lékařské dobrozdání o vhodnosti příslušných prostor společně s dalšími požadovanými dokumenty.

Například Margita Kathereinová při svém ohlášení školy v Bratislavě předložila takovýto dokument vyhotovený městským hlavním lékařem a zdravotním referentem městského úřadu. „*Místní prohlídkou, provedenou dne... bylo zjištěné, že místnosti jsou dostatečně vzdušné, suché, dobře osvětlené a hygienicky zodpovědně zařízené, takže po stránce zdravotní není námitek, aby dotyčné bylo udělené povolení k vyučování ... v těchto místnostech.*“⁵²⁰ Složení komise odpovídalo váze, jakou MŠANO přikládalo celému povolovacímu řízení a kontroly tedy nebyly brány jako pouhá formalita. V bratislavské ohlášce Elly Fuchsové je

⁵¹² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Marie Vaclíková, (č. 3737)

⁵¹³ Adresa U Myslíků 171, Praha II

⁵¹⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Josef Malec, (č. 3357)

⁵¹⁵ Prostory v Paláci metro v roce 1936.

⁵¹⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Růžena Gottliebová, (č. 0881)

⁵¹⁷ Dokument z roku července 1934

⁵¹⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Berta Sommer Kalmann, (č. 3521)

⁵¹⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Magda Maděrová, (č. 0912)

⁵²⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Margita Kathereinová, (č. 0035)

uložen originál detailního protokolu o provedené revizi se jmény a funkcemi jednotlivých členů komise: zástupce stavebního oddělení městského úřadu, zástupce strojního oddělení okresního úřadu, velitel městského hasičského sboru, policejní ředitel, zdravotní rada, okresní inspektor.⁵²¹ Ve spisech pražských škol se nedochoval žádný takto podrobný posudek, ale většinou pouze konstatování, že došlo ke kontrole.

7.2 Vytápění prostor

Vytápění místností bylo ve většině případů pravděpodobně řešeno kamny na pevná paliva. Pouze v případě školy Zdeny Zabylové stavební úřad, odbor 13, v roce 1927 vzhledem k plynovému vytápění zdůraznil nutnost „*velmi účinné ventilace*“. Východy měly být osvětleny kvůli snadné orientaci a vyznačeny nápisy, také schody do suterénu měly být osvětleny a opatřeny madly.⁵²² Zdravotní rada Reichert z městského fyzikátu schválil místnost, sál v přízemí restaurace U Zlaté Kapličky, jako prostornou a vzdušnou a opatřenou elektrickou ventilací. Prostory se „*hodí k uvedenému účelu, neboť i záchody jsou zvlášť pro každé pohlaví vyčleněny*“.⁵²³

Josef (Joe) Malec chtěl vést školu na adrese *U Myslíků 171* Praha II.⁵²⁴ Aby místnosti vyhověly požadavkům pro vyučování, bylo třeba odstranit topeniště postavené v předsíni těsně u dveří. Topeniště v sále mělo být odbornou firmou zaústěno do komína a zajištěno tak, aby při tanci nedošlo k porušení jeho stability.

Marie Vaclíková^{525 526} byla před zahájením fungování školy povinna zabezpečit topení obložením proti „*nahodilému úrazu spálením*“, odstranit přičku a podat Magistrátu HMLP hlášení o splnění těchto požadavků.⁵²⁷ Zároveň musela zajistit

⁵²¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Ella Fuchsová, (č. 4022)

⁵²² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Zdenka Zabylová, (č. 3661)– (1927)

⁵²³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Zdenka Zabylová, (č. 3659)

⁵²⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Josef Malec, (č. 3356)

⁵²⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Marie Vaclíková, (č. 3736)

⁵²⁶ soukromá škola uměleckého tance a baletu, Praha XII, čp 174, Hanspalka, Na Pískách 68

⁵²⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Marie Vaclíková, (č. 3737)

náležitě větrání ve škole buď otevřením oken, nebo samostatnou ventilací v jejich horní části.⁵²⁸

7.3 Záchody a sociální vybavení

Celá řada připomínek se týkala sociálního vybavení, zejména pokud byla škola provozována v bytě.

Marta Aubrechtová ohlašovala v roce 1937 změnu z adresy V Jámě č. 1, kde měla sídlo školy od roku 1933, na novou adresu Vodičkova 31, Praha II, č. p. 710. Protože škola byla nyní součástí bytu, bylo jí uloženo zřízení ještě jednoho klozetu přístupného z předsíně s ventilací na pavlač.⁵²⁹ Přesto, že Aubrechtová při řízení protokolárně prohlásila, že splní dané podmínky, podala proti tomuto dodatečné odvolání. Stavební úřad se při svém zamítnutí opíral o paragraf §83 odst. 2 stavebního řádu, podle něhož bylo nutné, „*aby počet záchodů se odvíjel od počtu osob, který pak byl odvozen od plochy vyučovací místnosti*“. Maximální počet žáků zde byl stanoven na 20 až 25.

Také Markéta Eppingerová⁵³⁰ měla zřídit ještě jeden záchod v místech, kde se původně nacházela sprcha, neboť stávající záchod byl používán domovníkem a příslušnými ateliéry. Kromě toho byl dosti vzdálen od vyučovací místnosti a mimo „uzavřený celek“. Dále nejméně dvě okna měla být opatřena sklopnou ventilací s táhly s ovládáním od podlahy. Stejně tak měla být opatřena ventilací i šatna, kterou bylo nutno od cvičebního sálu oddělit příčkou⁵³¹. Schváleno bez výslovného omezení na počet najednou vyučovaných dětí.⁵³²

Rudolf Macharovský měl svoji baletní školu na přelomu let 1936/37 v prostorách Praha I, Hradební ulice 11/768, 1. patro⁵³³. Škola měla k dispozici světlý vzdušný baletní sál obklopený přístupným balkonem. Cvičenci měli k dispozici dvě oddělené šatny a koupelny se šesti sprchami a stále tekoucí teplou vodou. V létě

⁵²⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Marie Vaclíková, (č. 3737)

⁵²⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Marta Aubrechtová, (č. 0761)

⁵³⁰ – Revoluční 19, Praha I, rok 1935, škola rytmiky, uměleckého tance a gymnastiky

⁵³¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Markéta Eppingerová, (č. 3047)

⁵³² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Markéta Eppingerová, (č. 3046)

⁵³³ Ulice paralelní s Dlouhou třídou

mělo cvičení probíhat na terase.⁵³⁴ Podle popisu se tedy jednalo o velmi dobře vybavený prostor pravděpodobně tělocvičnu *Soukromé spolkové obchodní a jazykové školy*, která zde v té době sídlila^{535 536}.

Milča Mayerová-Fragnerová⁵³⁷ dostala v roce 1931 v prostorách na adrese Štěpánská 59^{538 539} uloženo splnit následující podmínky⁵⁴⁰:

- Opatřit dostatečné množství „*skříněk pro šaty na cvičení*“
- Do místnosti pro sprchy a vanu přidat ještě jedno umyvadlo s odtokem a obnovit olejový nátěr v této místnosti „*až do výše 2 metrů*“.
- Kancelář nesměla být využívána ke cvičení.

Zřídit šatnu oddělenou od cvičebního sálu bylo nařízeno i pro potřeby baletní školy Emmy Geitlerové. Co se týká sociálního zařízení, vyžadoval zemský úřad doplnění dostatečného množství umyvadel s tekoucí vodou a odpadem a nejméně jednu „*sprchovou lázeň*“. Také okna bylo potřeba upravit v zájmu náležitého větrání.⁵⁴¹

Josef Fuksa a Marie Košťálová měli v prostorách své školy v 1931 povoleno vyučovat současně maximálně 15 osob. Dále měli za povinnost zřídit oddělené záchody a šatny označené zřetelnými tabulkami.⁵⁴²

Stejně tak Elsa Müllerová⁵⁴³ musela v prostorách přiléhajících k cvičebnímu sálu zařídit „*oblékárnu a šatnu*“.⁵⁴⁴

Zemský úřad schválil v roce 1931 umístění školy Bohumily Müllnerové v paláci Bajkal za předpokladu, že z herny, která přiléhá k tanečnímu sálu, bude

⁵³⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Rudolf Macharovský, (č. 0924)

⁵³⁵ Fotoarchiv archivu HLMP, citace 10. 3. 2019, link:

<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=A118705FB67611DF820F00166F1163D4&scan=1#scan1>

⁵³⁶ Dnešní hotel Clarion

⁵³⁷ Soukromá škola taneční gymnastiky a uměleckého tance, Praha II, štěpánská 59

⁵³⁸ Na adrese Štěpánská 59 máme doloženo, že vedla školu již od roku 1929, tedy minimálně dva roky před oficiálním vzetím školy na vědomí. (Taneční revue 1929, č. 10, str. 134)

⁵³⁹ Do vily na adrese Na zátorce 4, musela svoji školu přestěhovat někdy mezi lety 1934-1939, ve spise však dokumenty o přesídlení školy chybí.

⁵⁴⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Milča Mayerová-Fragnerová, (č. 4004)

⁵⁴¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Emma Geitlerová, (č. 9988)

⁵⁴² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Josef Fuksa a Marie Košťálová, (č. 4166)

⁵⁴³ Praha I, Dlouhá třída, Hotel Bristol.

⁵⁴⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Elsa Müllerová, (č. 0405)

vybudována šatna a dodatečně také zřízena umývárna a zajištěna řádná ventilace sklopnými křídly v oknech. Úřad zároveň zakázal používání šaten u kulečnickového sálu.⁵⁴⁵

Marie Vaclíková musela stávající kuchyň přebudovat na šatnu a dlažbu, která se zde nacházela překrýt linoleem, nebo kobercem.⁵⁴⁶

U Otakara Landy⁵⁴⁷ musela být okna v místnosti kromě standardních požadavků opatřena „sklopnými křídly ventilačními s táhly k snadné obsluze“.⁵⁴⁸

V případě Kláry Königsfeldové-Neumannové⁵⁴⁹ byl vznesen požadavek, že „umývárnu se sprchami je nutno opatřit ventilací⁵⁵⁰ s elektrickým pohonem, nebo horní části okenní budiž zařízení na sklápění pomocí táhla lehce přístupného“.⁵⁵¹

7.4 Zajištění bezpečnosti na chodbách a schodech

V některých případech byly vyžadovány i jiné dodatečné bezpečnostní úpravy.

Joe Malec musel v sále, na chodbě a schodišti nainstalovat záložní osvětlení „nezávislé na městském proudu elektrickém“.⁵⁵²

Robert Braun⁵⁵³ mohl vyučovat s omezením na 10 žáků a podmínkou, že vyrovnávací schody do sálu musejí být po obou stranách opatřeny madlem k přidržení⁵⁵⁴; totéž se týkalo spojovacího schodiště ve škole Kláry Königsfeldové-Neumannové.⁵⁵⁵

⁵⁴⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka B. Müllnerová, (č. 0044-0064)

⁵⁴⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Marie Vaclíková, (č. 3737)

⁵⁴⁷ , adresa Spálená ul. č26, I poschodí pravého dvorního křídla, Praha II (1931)

⁵⁴⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Otakar Landa, (č. 4083,4084)

⁵⁴⁹ palác sušický č47/49 Praha I.

⁵⁵⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Klára Königsfeldová Neumannová, (č. 0434)

⁵⁵¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Klára Königsfeldová Neumannová, (č. 0435)

⁵⁵² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Josef Malec, (č. 3357)

⁵⁵³ ohlásil v roce 1935 sídlo své školy v Unitárii, Karlova 8.

⁵⁵⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Robert Braun, (č. 0775)

⁵⁵⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Klára Königsfeldová Neumannová, (č. 0435)

Otakar Landa musel navíc opatřit stěny šipkami směřujícími k východu a na vhodném místě měl být umístěn „*samočinně působící hasící přístroj značky „extinkteur“*“.⁵⁵⁶

7.5 Prostory bez připomínek

V případě veřejných prostor, jako byly sály restaurací, tělocvičen, bylo ministerstvem přihlíženo k tomu, že se jednalo o veřejné prostory navržené podle příslušných norem a až na výjimky nemívало k ohlášeným prostorům námítky. Například u školy Anny Karly (Niny) Jirsíkové-Gurské, nebyly v roce 1933 v otázce úprav prostor na adrese Žitná 363 na Praze II, žádné připomínky.⁵⁵⁷

Libuše Gottliebová-Mašková učila ve Smečkách v prostorách Ženského klubu českého. Vzhledem k tomu, že v uvedených místnostech v té době již vyučovaly Š. Klimešová a J. Gogelová, úřad neměl proti prostorám žádných námitek.⁵⁵⁸

Marie Vokounová vyučovala od roku 1935 v tělocvičně v Budči na *Koleji vysokoškolských studentek* Wenzigova 20. Jelikož v uvedených prostorách vyučovala již Irena Lexová, Jožka Šaršeová, Niké Honsová a Monika Kindlová, tyto plně vyhovovaly zdravotním požadavkům.⁵⁵⁹ Irena Lexová rytmické gymnastice vyučovala na uvedené adrese už roku 1930.⁵⁶⁰

V tělocvičně vyučovala též Ella Březinová. V případě její soukromé rytmické školy se však jednalo o tělocvičnu v klášteře Sv. Voršily, nikoliv místnost ve školském, nebo sokolském zařízení.⁵⁶¹

Bohuslav Zelenka ve své baletní škole od roku 1935 vyučoval současně na dvou místech. V divadelním sále u „Deutschů“v Primátorské ulici a ve cvičebním sále Sokolovny v Praze XIII Vršovicích.⁵⁶²

⁵⁵⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Otakar Landa, (č. 4083,4084)

⁵⁵⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Nina Jirsíková, (č. 4050)

⁵⁵⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Libuše Gottliebová Mašková, (č. 0960)

⁵⁵⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Marie Vokounová, (č. 3789-91)

⁵⁶⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Irena Lexová, (č. 0388-0399)

⁵⁶¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515 1 část, složka Ella Březinová, (č. 1329)

Marie Skálová si v roce 1936 zřídila *Soukromou školu uměleckého tance* v tělocvičně měšťanské dívčí školy v Praze-Smíchově U Santošky. Ministerstvo nemělo k tomuto námitek, ale doporučovalo ještě zažádat o kladné stanovisko příslušný školní úřad.⁵⁶³ Marie Skálová také vedla školu uměleckého tance v Hradci Králové. Bohužel není zcela zřejmé, zda zde škola zřídila pobočku, či škola jako taková z Prahy do Hradce přesídlila.⁵⁶⁴

7.6 Revize existujících tanečních škol v Praze

Z mezirezortní korespondence vyplývá, že určitá revize počtu soukromých škol rytmiky, tělovýchovy a tanečního umění proběhla v roce 1933.⁵⁶⁵

Zemský úřad v Praze v roce 1933 evidoval v Čechách 81 soukromých škol, z toho 62 škol v Praze.⁵⁶⁶ V seznamu soukromých škol bývalé zemské vlády slezské ale nebyla „žádná soukromá škola uvedeného druhu zanesena“.⁵⁶⁷ Naproti tomu jiný dokument ve spise obsahuje „*Seznam povolených škol tělesné výchovy, rytmiky a tanečního umění v zemi Moravskoslezské*“, který obsahuje seznam 16 škol, z nichž 9 mělo své sídlo v Brně.⁵⁶⁸

Na počátku roku 1934 bylo v Praze evidováno 39 škol zabývajících se především výukou gymnastiky a rytmiky.⁵⁶⁹ Pouze pět z těchto škol na seznamu vyučovalo kromě rytmiky a gymnastiky také baletu a pouze jedna také umělecký tanec. Tento seznam neobsahuje ostatní školy baletu a uměleckého tance.

V roce 1938 vyvstala potřeba tento seznam doplnit a opravit a na základě toho byl vyžádán ministerstvem zdravotnictví a tělesné výchovy od zemských úřadů

⁵⁶² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, Bohuslav Zelenka, (č. 3807)

⁵⁶³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Marie Skálová (č. 3701-3702)

⁵⁶⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Marie Skálová (č. 3698)

⁵⁶⁵ Národní archiv České republiky, NAD622, Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, šanon 943, inv. č. 3502, signatura IX/3/130, (č. 9709)

⁵⁶⁶ Národní archiv České republiky, NAD622, Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, šanon 943, inv. č. 3502, signatura IX/3/130, (č. 9726-9733)

⁵⁶⁷ Národní archiv České republiky, NAD622, Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, šanon 943, inv. č. 3502, signatura IX/3/130, (č. 9734)

⁵⁶⁸ Národní archiv České republiky, NAD622, Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, šanon 943, inv. č. 3502, signatura IX/3/130, (č. 9735-9736)

⁵⁶⁹ Národní archiv České republiky, NAD622, Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, šanon 943, inv. č. 3502, signatura IX/3/130, (č. 9738-9743)

v Praze a Brně, a „*krajinských*“ úřadů v Bratislavě a Užhorodě⁵⁷⁰, seznam těchto dosud povolených škol.⁵⁷¹ Zemský úřad v Brně zaslal v červenci 1938 ministerstvu školství a národní osvěty v Praze a ministerstvu veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy seznam soukromých škol tělesné výchovy, rytmiky a tanečního umění, „*kteřý čítá celkem 44 soukromých škol*“.⁵⁷² Následně bylo MVZATV⁵⁷³ odkázáno na referát ministerstva školství v Bratislavě, protože krajský úřad žádnou evidenci těchto škol nevedl.⁵⁷⁴

Nařízením protektorátního ministra obchodu a živností z 9. září 1940 č. 386 Sb. z. a n. byl vytvořen „*Ústřední svaz pro cizinecký ruch v Čechách a na Moravě*“. Svaz se dělil na dvě samostatné hospodářské skupiny a to „*skupinu hostinských živností a skupinu lázní a sportovních míst*“.⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ V roce 1940 ve svém oběžníku upozornila „*Hospodářská skupina lázní a sportovních míst*“ všechny majitelky škol tance, rytmiky a gymnastiky, které byly v této skupině sdruženy na podmínky, za nichž mohou zaměstnávat asistentky. Asistentky nesměly vyučovat, ani učitele zastupovat pokud nebyly absolventkami profesionálních kurzů a nedosáhly věku nejméně 20 let. *Hospodářská skupina lázní a sportovních míst*⁵⁷⁷ zaslala ministerstvu seznam škol se jmenným seznamem asistentek a jimi udávanou kvalifikací. Zároveň požádala ministerstvo, aby tyto údaje laskavě přezkoumalo.⁵⁷⁸ Podobná revize proběhla v roce 1942 na základě oběžníku

⁵⁷⁰ V roce 1933 nebyla podle Zemského úřadu pro zemi podkarpatskoruskou v Podkarpatské Rusi evidována žádná z těchto škol. Národní archiv České republiky, NAD622, Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, šanon 943, inv. č. 3502, signatura IX/3/130, (č. 9723)

⁵⁷¹ Národní archiv České republiky, NAD622, Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, šanon 943, inv. č. 3502, signatura IX/3/130, (č. 9705-9708)

⁵⁷² Národní archiv České republiky, NAD622, Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, šanon 943, inv. č. 3502, signatura IX/3/130, (č. 9703-9708)

⁵⁷³ ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy

⁵⁷⁴ Národní archiv České republiky, NAD622, Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, šanon 943, inv. č. 3502, signatura IX/3/130, (č. 9714)

⁵⁷⁵ ŠTEMBERK, Jan. Cestovní ruch v protektorátní legislativě. *PRÁVNĚHISTORICKÉ STUDIE* [online]. 2018, 2018(1), 47-68 [cit. 2019-04-18]. DOI: 10.14712/2464689X.2018.23. ISSN 2464-689X. Dostupné z: <http://www.karolinum.cz/doi/10.14712/2464689X.2018.23> str. 50

⁵⁷⁶ Nařízení ministra průmyslu, obchodu a živností ze dne 9. září 1940, *Nové aspi* [online]. [cit. 2019-04-18]. Dostupné z: <https://www.noveaspi.cz/products/lawText/1/8970/1/2/narizeni-c-386-1940-sb-kterym-se-vydavaji-provade-ci-predpisy-k-vladnimu-narizeni-ze-dne-23-cervna-1939-c-168-sb-o-organicke-vystavbe-hospodarstvi/narizeni-c-386-1940-sb-kterym-se-vydavaji-provade-ci-predpisy-k-vladnimu-narizeni-ze-dne-23-cervna-1939-c-168-sb-o-organicke-vystavbe-hospodarstvi>

⁵⁷⁷ Se sídlem Viktoria 4, Praha II.

⁵⁷⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Tanec A až H, (č. 0619)

Hospodářské skupiny lázní a sportovních míst č. 25 s upozorněním, že asistentky nenahlášené do 31. 10. 1942 nebudou smět vyučovat, ani učitele zastupovat.⁵⁷⁹

Z rozhodnutí primátora hlavního města Prahy z roku 1940 provedl magistrát v lednu 1942 zdravotní revizi rytmických a gymnastických škol v Praze. Revize, na níž se podílel „zdravotní referát“ v součinnosti s fysikátem⁵⁸⁰ hlavního města Prahy, byla provedena celkem ve 20 školách, které „vyučují výhradně nebo převážně rytmy, gymnastice, nebo tělovýchově“. Zároveň zpráva konstatuje, že ve školách nebyly zjištěny po zdravotní stránce žádné závady.⁵⁸¹

Seznam⁵⁸²:

Praha I Johanna Beswald, Berlínská třída 21, Greta Eppinger, Berlínská třída 21, Laurette Hrdinová, Melantrychova 5, Jarmila Kröschlová, Melantrichova 5, Zdenka Podhajská, Karolíny Světlé 40, Jožka Šaršeová, Berlínská 23, Antonín Veselý, Berlínská 1

Praha II Anita Denková, Žitná 34, Marta Fričová, Karlovo náměstí 19, Běla Frielandrová, Poříč 32, Jarka Gogelová, Ve Smečkách 25, Jiří Hojer, Václavské náměstí 7, MUDr. Miroslav Kavalír, Václavské náměstí 23

Praha VII František Kamenář, Veletržní 6

Praha XII Anna Gromwellová-Muffová, Říšské náměstí 820, Anna Mládková, Stifterova 34

Praha XVI Jaroslava Grünerová-Němečková, Braunova třída- Národní dům

Praha XIX Milča Mayerová, Yorkova 4, Marie Pazderová, Gdaňská třída 6, Vlasta Slavjanská, Jiráskova třída

⁵⁷⁹ Národní archiv České republiky, NAD380 ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon:43,inv. č. 27, sign A6221, (č 9652), Oběžník *Hospodářské skupiny lázní a sportovních míst* č. 25

⁵⁸⁰ Fysikát – fyzikus- dříve běžné označení lékaře – původně tak byl označován každý praktický lékař, později úřední lékař, obvodní, městský, krajský, zemský, a podobně... S určitými pravomocemi – dnes příslušejících hygienikovi. Pojem fyzikus. *Velký lékařský slovník* [online]. [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <http://lekarske.slovniky.cz/pojem/fyzikus>

Fyzikus – představený městské zdravotní služby po stránce odborné a vedoucí městského zdravotního personálu. Fyzikát je předchůdcem hygienicko epidemiologické stanice. (Zpráva o činnosti HSHMP 2013

Zpráva o činnosti Hygienické stanice hlavního města Prahy 2013 [online]. 2013 [cit. 2019-04-27]. Dostupné z:

http://hygp Praha.cz/Soubor.ashx?souborID=1200&typ=application/pdf&nazev=Zpr%C3%A1va%20o%20%C4%8Dinnosti_2013_HSHMP_na%20web.pdf) str. 2

⁵⁸¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Tanec A až H (č. 0609-0610)

⁵⁸² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Tanec A až H (č. 0609)

Ministerstvo vnitra vzalo v roce 1942 zprávu o revizi na vědomí, upozornilo však magistrát, že v Praze není jen 20, nýbrž 34 takovýchto škol a jeho informace o počtu jsou chybné. Zároveň vyzvalo magistrát, aby si vyžádal adresy ostatních škol u *Hospodářské skupiny lázní a sportovních míst*, která evidenci těchto škol má.⁵⁸³

Struktura jednotlivých seznamů škol se však výrazně liší co do preciznosti a detailnosti:

- Rok 1933 Brno (země Moravskoslezská) – Jméno, příjmení, bydliště majitele školy, přesný název školy pod jakým byla povolena, adresa školy a jednacím číslo, pod kterým byla schválena.⁵⁸⁴, (celkem 16 škol)
- Rok 1933 Celé Čechy – jméno, příjmení, město, (přesná adresa – sporadicky uváděna), datum vzetí školy na vědomí, vyučovaný obor, volitelná poznámka (přesídlení, prominutí dávky za úřední úkon)⁵⁸⁵, (celkem 98 škol)
- Rok 1934 Praha – seznam soukromých škol gymnastiky a rytmiky – jméno, příjmení, co škola vyučuje, sídlo školy.⁵⁸⁶ (celkem 39 škol)
- Rok 1938 země Moravskoslezská – jméno, příjmení, přesný název školy pod jakým byla povolena, adresa školy, (v tomto počtu zde jsou zahrnuty i prázdninové kurzy: rytmiky a gymnastiky v Kunštátu (Kamenář), Letní kurz uměleckého tance a rytmiky ve Velkých Opatovicích (Jarmila Jeřábková)⁵⁸⁷, (celkem 44 škol)

⁵⁸³ Národní archiv České republiky, NAD380, ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon:43, inv. č. 27, sign A6221, (č. 9588-9589)

⁵⁸⁴ Národní archiv České republiky, NAD622, Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, šanon 943, inv. č. 3502, signatura IX/3/130, (č. 9735, 9736)

⁵⁸⁵ Národní archiv České republiky, NAD622, Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, šanon 943, inv. č. 3502, signatura IX/3/130, (č. 9726, 9728, 9729, 9730-9732)

⁵⁸⁶ Národní archiv České republiky, NAD622, Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, šanon 943, inv. č. 3502, signatura IX/3/130, (č. č. 9738, 9740, 9742)

⁵⁸⁷ Národní archiv České republiky, NAD622, Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, šanon 943, inv. č. 3502, signatura IX/3/130, (č. 9702, 9703, 9706, 9707, 9708)

7.7 Soukromé budovy škol

Většina soukromých škol v té době fungovala buď v bytech, nebo pronajímaných prostorách, jako byly sály restaurací, sály spolků, tělocvičny, aj. Výjimku tvořila trojice škol.

Milča Mayerová vyučovala od roku 1939 ve „vlastních“ prostorách na adrese Na Zátorce 4, ve vile svého strýce malíře Hugo Boettingera.^{588 589}

Škola Remislava Remislavského přesídlila v průběhu roku 1934 z předchozích prostor⁵⁹⁰, kde působila v letech 1932-33 do Remislavského nové rodinné vily tzv. „Studia Žižkov“⁵⁹¹, kde sídlili od 1. 9. 1934 do 14. 8. 1964. Remislavský zde nechal zřídit zvláštní cvičební místnosti a sál s jevištěm. Společně s manželkou Irmou Stomeovou zde vyučovali třikrát týdně klasický balet, charakterní tance, rytmiku, plastiku, akrobatiku a excentriku.⁵⁹²

Stejně velkoryse pojala prostory pro svoji baletní školu Štěpánka Klimešová. V roce 1927 inzerovala na stránkách Taneční revue otevření baletní školy ve vile v Břevnově na adrese Šultysova 613.⁵⁹³ Součástí inzerátu je i fotografie budovy, kdy je přes celou čelní stěnu vyveden nápis „*Akademie baletního a rytmického umění*“ a menšími písmeny pak „*postaveno léta páně 1926 majitelka prof. Štěpánka Klimešová, bývalý člen Národního divadla v Praze*“.⁵⁹⁴

Podle stavební dokumentace vila disponovala v přízemí místností o rozměrech 10x5,5m ve stavebních plánech označenou jako "taneční sál školy tance" s poznámkou, že podlaha byla tvořena dubovými vlisy. Na tom samém patře se pak kromě předsíně nacházelo několik šaten.

V roce 1926 podala matka Štěpánky Klimešové, Josefa Klimešová, žádost o podporu na stavbu budovy „*pro výchovu v rytmickém tělocviku*“ své dcery. Celkové náklady byly v přiloženém architektonickém projektu z konce roku 1925

⁵⁸⁸ Hugo Boettinger. Wikipedia.org [online]. [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Hugo_Boettinger

⁵⁸⁹ Hugo Boettinger 30. 4. 1880-9. 12. 1934 český malíř, grafik, karikaturista a ilustrátor. Známé jsou jeho studie tanečnic a dívčích aktů například Mayerové. Jeho kresby se mj. objevily i na taneční výstavě v Mánesu v roce 1936

⁵⁹⁰ Palác Umělecká beseda na Praze 3, Besední 5.

⁵⁹¹ Dnes Na Parukářce 1774/16 (Jedná se o roh ulic Na parukářce a U Zásobní zahrady.)

⁵⁹² KOPŘIVOVÁ, Anastasie. Polozapomenuté příběhy: (Osud ruských emigrantů spjatých s Národním divadlem) [online]. [cit. 2018-09-22]. Dostupné z: http://host.divadlo.cz/gfx/attachments/hq4641_044062_koprivova.pdf, str. 46.

⁵⁹³ Taneční revue 1927, ročník III, č. 7

⁵⁹⁴ Taneční revue 1927, ročník III, č. 7

vyčísleny na 423 918.27 Kč.⁵⁹⁵ Štěpánka Klimešová v té době bydlela v Břevnově pouhých několik ulic od své nové školy a ze stavebních plánů vyplývá, že si nechala vilu postavit takřka „na klíč“.

V obdobném smyslu vyznívá i další suplika ministerstvu ze září 1926, ve které opětovně Josefa Klimešová žádala o přiznání dotace nově vzniklé škole, neboť po úhradě veškerých nákladů na stavbu budovy byla tato stále zatížena dosud nezaplacenou částkou 62 918 Kč a pravidelnými splátkami I. a II. hypotéky ve výši 176 Kč měsíčně.⁵⁹⁶

Ministerstvo konstatovalo, že v případě budovy tanečního ústavu Štěpánky Klimešové se jedná o poměrně velký objekt rodinné vily a dlužná částka není v poměru k celkové ceně vily nikterak vysoká. Zároveň podotýká, že *„přispěti státními penězi na soukromý majetek aby byl prost dluhů není v úkolech MŠANO.“* Z dalších přípisů ve spise vyplývá, že ministerstvo se rozhodlo projevit dobrou vůli a pomoci ulehčit Štěpánce Klimešové její situaci tím, že za částku 3000 Kč by si ministerstvo dopředu zakoupilo *„několik předních míst na tato ústavní vystoupení.“* V důsledku vyčerpání presidiálních fondů ale k tomuto nedošlo a uvažovalo se posléze o vzetí úvěru z titulu poskytnutí finanční podpory, která by umožnila do školy přijmout i některé chudší žákyně.⁵⁹⁷ Tuto částku ve výši 3000 Kč, pak posléze opravdu obdržela.

Nabízí se otázka, jak dlouho v Břevnově Štěpánka Klimešová vyučovala. Je možné, že nákladnou stavbou vyčerpala své finanční prostředky, což by naznačovaly dopisy mezi ní a ministerstvem a výnos ze školného a představení nestačil k pokrytí dalších pohledávek a hypotéky.

Podle výpisu z Katastru nemovitostí Štěpánka Klimešová provedla kolaudaci budovy 8. 9. 1926. Výše zmíněná reklama⁵⁹⁸ vyšla v květnovém čísle časopisu Taneční revue, lze tedy předpokládat, že v sezoně 1926/27 zde zřejmě učila, ale danou skutečnost úřadům neohlásila. Je pravděpodobně, že budovu vily poté následně pronajímala. Ve stavebním plánu je zakreslena čtveřice menších bytů.

⁵⁹⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Štěpánka Klimešová, (č. 4228)

⁵⁹⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Štěpánka Klimešová, (č. 4227)

⁵⁹⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Štěpánka Klimešová, (č. 4224)

⁵⁹⁸ Taneční revue 1927, ročník III, č. 7

Budovu prokazatelně rodina vlastnila ještě k 14. 4. 1932, ze kdy je v katastru nemovitostí záznam o stavbě garáže se jménem její matky⁵⁹⁹, na kterou byla vila napsána. V dalším záznamu z roku 1934 je však již uveden jako nový majitel jistý p. Grünvald. Domnívám se tedy, že v důsledku toho již rodina nebyla schopna splácet pohledávky a byla nucena někdy v tomto období vilu prodat.

Pravděpodobně s rozsáhlejšími stavebními úpravami počítala v Davídkově ulici č. 73 v Libni i Marie Javorská. K ohlášce soukromé školy baletu a uměleckého tance předložila v roce 1935 čtyři plány schválené stavebním úřadem, podle kterých hodlala v tomto činžovním domě zřídit na základě adaptace vlastní baletní sál s příslušným zázemím.⁶⁰⁰

⁵⁹⁹ Josefa Klimešová

⁶⁰⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Marie Javorská (č. 1317)

8. Problematika přípravy státních tanečních zkoušek

8.1 Návrh Svazu TRG na řešení odborné kvalifikace škol pohybového umění v roce 1931

Již v roce 1931 obdrželo ministerstvo dopis, ve kterém Milča Mayerová, Jarmila Kröschlová, Anna Dubská a Richard Veselý⁶⁰¹ volají po změně tehdejší nevhodně nastavené situace v oblasti kvalifikace a povolování škol pohybového umění. V něm se přímo hovoří o tom, že zemský úřad, potažmo dříve zemská správa politická, jednal ve svém přístupu k povolování soukromých tanečních škol až doposud značně benevolentně a při ohlášení škol se příliš nezabýval otázkou, zda je dotyčným majitelem školy doložena dostatečná odborná aprobace. V tehdejší praxi to pak znamenalo, že v některých případech bylo uděleno vzetí na vědomí i ne zcela kvalifikovaným osobám. Zároveň s tím pak připojili autoři k dopisu několik doporučení, která by měla nastalou situaci do určité míry řešit.

Žádali, aby povolení byla udělována pouze profesionálům s náležitou kvalifikací, například absolutoriem na některé z uznávaných tanečních škol (Hellerau,...) a několikaletou uměleckou a pedagogickou praxí v naší republice. Ve sporných případech doporučovali konzultovat s uznávanými profesionály v oboru. Za nezbytné považovali provedení dodatečné revize všech dosud existujících škol a kurzů a zakázat tanečním mistrům a školám společenského tance užívat označení škola „rytmiky“, „uměleckého tance“, „taneční gymnastiky“, apod.⁶⁰²

Důvody proti udělování povolení jednotlivcům z laických kruhů, kteří chtěli zřizovat školy, byly především „výchovné a umělecké“, ale i „stavovské“. Posláním „seriozních“ škol měla být především snaha o vyšší úroveň tělesné výchovy, zvyšování úrovně uměleckého projevu a třibení vkusu veřejnosti v oblasti pohybového umění. „V té době panující situace vedla ke znehodnocování tělesné i umělecko-pohybové výchovy, k povrchnosti v oblasti výchovné a kulturní, k úpadku vkusu, honbě za lacinými efekty a často i ohrožení po stránce zdravotní.“⁶⁰³ Cítili se dotčeni i po stránce stavovské, protože svoji

⁶⁰¹ Hudební spisovatel nar. 8. 3. 1880 - 24. 7. 1933. Věnoval se jednatelské funkci v českém spolku Jacques-Dalcroze, který po studiích na Dalcrozově škole v Hellerau pomáhal zakládat a kde potom působil jako profesor dalcrozovské rytmiky.(český hudební slovník osob a institucí)

⁶⁰² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0545-0547)

⁶⁰³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0545-0547)

kvalifikaci získali mnohaletým studiem, mnohdy za těžkých finančních obětí a byli na ní i hmotně závislí.⁶⁰⁴

8.2 Stanovisko MŠANO k návrhům Svazu TRG roku 1931

Ministerstvo ve své zprávě na výše uvedený dopis reagovalo, že tanečním mistrům a školám společenského tance není dovoleno používat výše zmíněná označení a dodržování toho, aby se tak nedělo, měly mít na starost zemské úřady, v Praze pak potažmo Magistrát HLMP.⁶⁰⁵

Zemský úřad také rozporoval tvrzení, že tento aspekt řešil pouze v rovině živnostenského řádu a školy baletu, gymnastiky a rytmiky aj. tak stavěl na roveň „škol“ společenského tance.

Agenda zřizování soukromých škol spadala podle zákona §309 ř. z. z 27. 6. 1850 do kompetence Zemských úřadů v Praze, Brně a Opavě. Rozhodující slovo v otázce, kdy mohl být udělen dispens, však příslušelo od roku 1930 ministerstvu školství.⁶⁰⁶ Díky tomu byly ministerstvu mimo jiných postupovány i všechny sporné případy. Již v té době ministerstvo školství a národní osvěty považovalo povolování škol za problematické a přiznávalo nutnost zavedení státních zkoušek z „pohybových umění“ a jmenování příslušné zkušební komise. Přípravu konceptu mělo na starost ministerské oddělení V/4, které první přípravné kroky podniklo ještě v průběhu roku 1931.⁶⁰⁷

Čtveřici signatářů výše zmíněného dopisu ministerstvo přizvalo k poradám při vypracování zkušebního řádu a jejich připomínky označilo „v podstatě za správné“. Zdůraznilo, že při sporných otázkách postupuje shodně s předloženým návrhem a již dávno využívá možnost odborných konzultací. Navrhovanou dodatečnou revizi již existujících škol a kurzů však považovalo za velmi obtížně proveditelnou, protože školám úředně vzatým na vědomí již nebylo možné

⁶⁰⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0546)

⁶⁰⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0544)

⁶⁰⁶ To si tuto pravomoc vyhradilo výnosem č 126.058/30V zaslaným zemskému úřadu 19. 9. 1930.

⁶⁰⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0542)

„odejmout nabytého práva“. Navíc se z jeho pohledu „přece nemůže jednat o osoby naprosto nekvalifikované“. ⁶⁰⁸

Ministerstvo i nadále povolovalo některé školy na základě podmínky, že se dotyčný podrobí v dané lhůtě státním zkouškám „které ministerstvo připravuje“, při pochybnosti o kvalifikaci konzultovalo převážně s Annou Dubskou, ale i s vedoucími představitelkami hlavních směrů. Úředníci hledali odpovědi v literatuře, případně se dotazovali na odbornost a kvalitu zahraničních škol prostřednictvím zastupitelských úřadů.

8.3 Návrh Svazu TRG na řešení odborné kvalifikace škol pohybového umění v roce 1933

O tom že i po této výměně názor mezi ministerstvem a představiteli soukromého tanečního školství uvázla jednání a snahy o nápravu na mrtvém bodě, svědčí dopis z roku 1933.⁶⁰⁹ Jeho signatáři jsou opět Mayerová, Dubská, Kröschlová, Veselý stejně jako v roce 1931. Zdůrazňují, že nekontrolovaný nárůst škol a kurzů „tzv. *rytmických, rytmicko-gymnastických, gymnasticko-rytmických, meloplastických a umělecko-tanečních*“ je díky tehdejší „blahovůli“ ministerstva neúnosný. Upozorňují že „ve všech evropských státech je rytmické a umělecko-pohybové složce při výchově mládeže věnována velká péče. Též je uznávána jako důležitý kulturně-pedagogický faktor.“ Důvody tohoto dopisu a následné řešení pak jsou téměř totožné, jako v roce 1931. Navíc zde doporučují, aby „pro nynější dobu bylo krajně omezeno povolování nových škol a kurzů, protože jmenovitě naše hlavní město jest jimi přeplněno.“ Trochu nacionálně pak zní požadavek, aby „nebylo povoleno učitelům cizích národností usazovati se v republice a poškozovati tak profesionály domácích“. ⁶¹⁰

Tato poslední věta by poukazovala na to, že pisatelé dostatečně neznali znění zákona č. 309/1850, podle kterého byly běžně školy uměleckého tance brány na vědomí a který jasně v §3 stanovuje jako jednu z podmínek, požadavek rakousko-uherského, respektive československého občanství. Ministerstvo mělo

⁶⁰⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0543-0544)

⁶⁰⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371 šanon 3317, složka: Tanec A, (č. 0537)

⁶¹⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371 šanon 3317, složka: Tanec A, (č. 0539)

právo z tohoto požadavku udělit dispens, ale při jeho udělování především přihlíželo k dosavadnímu uměleckému přínosu dotyčného žadatele.

Zde bych také chtěl věnovat pozornost následující pasáži z dopisu: „*U nás udílením licencí osobám nekvalifikovaným povážlivě se tato úroveň snižuje. Zemský úřad řeší toto povolování pouze v rámci živnostenského a staví tím školy takové na úroveň obyčejných škol společenského tance, jež ostatně na plakátech mohou ohlašovati kurzy rytmiky.*“⁶¹¹ V případě výše uvedeného tvrzení se nabízejí dvě vysvětlení:

A: Tvrzení o udělování licencí a povolování škol v rámci živnostenského řádu se objevilo v dopise ministerstvu již v roce 1931. Ministerstvo toto tvrzení rozporovalo a prohlašovalo, že se nezakládá na pravdě. V tomto případě by pak opakované upozornění na tuto skutečnost znamenalo, že pisatelé sami nevěděli, na jakém zákonném podkladě (ohláška/licence) jsou školy uměleckého tance brány na vědomí, což se mi ale jeví, pokud se nejedná ovšem pouze o nešťastnou formulaci, jako nepravděpodobné.

B: Zemský úřad v Praze opravdu uděloval licence k vyučování rytmiky, stejně jako zemský úřad v Brně, tak jak o tom hovoří Eliška Bláhová.

8.3.1 Situace škol pohybového umění na Slovensku v roce 1934

O tom, že obdobná situace panovala v roce 1934 i na Slovensku, vypovídá memorandum skupiny pěti majitelů „*soukromých rytmických škol gymnastických*“ v Bratislavě.

Stěžovatelé upozorňují na neutěšenou situaci řádně povolených škol gymnastiky, rytmiky a tance, které poctivě platí daně a musí plnit všechny zákonné požadavky. Poukazují také na neuspořádaný stav ohledně škol nepovolených a jejich „*svobody vyučovat*“ a důrazně žádají, aby proti takovým školám bylo neprodleně zakročeno. V dopise je dále uvedeno na 14 škol i se jmény a adresami majitelů, o kterých panovalo přesvědčení, že vyučují neoprávněně.⁶¹²

⁶¹¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371 šanon 3317, složka: Tanec A, (č. 0537)

⁶¹² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, (č. 0746, 0749-751)

8.4 Spolupráce Svazu TRG a MŠANO při přípravě státních zkoušek v roce 1940

Obdobná situace jako v roce 1931, se v Čechách opakovala o téměř 10 let později. Nepřehlednost situace se pravděpodobně zhoršila po roce 1938, kdy došlo v Protektorátu Čechy a Morava k reorganizaci státní správy a na místo ministerstva zdravotnictví a tělovýchovy se ke školám rytmiky a tělovýchovy vyjadřovalo ministerstvo zdravotní a státní správy. Řada českých úředníků na ministerstvech byla vystřídána úředníky německými, kteří se v dané problematice pravděpodobně neorientovali.

Ministerstvo v roce 1940 obdrželo dopis od Svazu *Tanec Rytmika, Gymnastika*, v němž výbor svazu žádal o podporu ve věci „*státních zkoušek zřízených za účelem vydávání vysvědčení opravňujícího k otevření školy uměleckého tance a rytmiky*“. Dále žádal o projednání jím předložených návrhů zkušebních osnov pro umělecký tanec a rytmiku. Podle svazu TRG bylo potřeba vyjasnit otázku, které školy uměleckého tance a rytmiky jsou oprávněny zřizovat kromě kurzů pro laickou veřejnost také speciálně zaměřené semináře pro budoucí pedagogy. Současně svaz TRG navrhoval, aby byla provedena revize škol ohlášených během „*posledních pěti let*“, tedy škol vzatých na vědomí po 1. 1. 1935 z hlediska dostatečné teoretické, praktické a pedagogické průpravy.

MŠANO přijalo nabídku ke spolupráci danou svazem TRG.⁶¹³ V období kolem března 1940 byla po jednání ustanovena „*6ti členná čestná⁶¹⁴ poradní komise*“, se kterou ministerstvo spolupracovalo.⁶¹⁵ Zatímco v písemném styku volily představitelky TRG umírněnou a diplomatickou cestu, osobní jednání pravděpodobně probíhala v emotivně vypjatější rovině. Tehdy MŠANO vyslovilo obavu, že „*nelze vždy očekávat klidnou spolupráci*“⁶¹⁶.

Jednání, které předcházelo ustanovení komise, bylo pravděpodobně bouřlivé, neboť ministerstvo požadovalo mužské a ženské zastoupení v komisi v rovnocenném poměru a omezením na šest členů. Svaz TRG kontroval tvrzením,

⁶¹³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0532-0533)

⁶¹⁴ Čestná v praxi znamenalo, že funkce není placená

⁶¹⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0531)

⁶¹⁶ Čestná v praxi znamenalo, že funkce není placená

⁶¹⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0522)

že 99% tanečních pedagogů jsou ženy a navrhol složení komise ve znění: Anna Dubská, Jarmila Jeřábková, Jarmila Kröschlová, Milča Mayerová, Loreta Hrdinová, Niké J. Honsová.⁶¹⁷ Ministerstvo poté sice přistoupilo na kompromis, ale žádalo vyškrtnutí jedné členky komise s nejkratší pedagogickou činností a její nahrazení mužem, který nadto nebude členem svazu TRG⁶¹⁸; „nelze tedy již na začátku dovolit, aby takovou měrou nebylo respektováno přání MŠANO“.⁶¹⁹ V červnu 1940 pak došlo k nahrazení Laury (Lorety) Hrdinové v komisi hudebním skladatelem Janem Seehákem.^{620 621}

Ve spisech je také uloženo vyrozumění ze závěrů schůze konané výborem TRG ohledně státních zkoušek 18. 4. 1940. Výbor zde ministerstvu předložil návrh, aby státní zkouška z uměleckého tance byla rozdělena na dvě části: odborná gymnastika a umělecký tanec (novodobý). Zkouška z odborné gymnastiky by zahrnovala přípravu výstavby těla a pohybu, to vše z hlediska fyziologie, anatomie a estetiky.⁶²² K jejich návrhu se nebylo ministerstvo schopno vyjádřit z důvodu, že „kompetence pro vyučování gymnastice vyhrazuje si ministerstvo sociální a zdravotní správy“ a musí se nejprve počkat na jeho vyjádření.⁶²³ MŠANO považovalo tento návrh za předčasný a podotklo, že svaz TRG „nebyl zmocněn“ k návrhu vypracování státní zkoušky a proto nebude jednat se svazem, nýbrž s poradní komisí, i když písemný styk se bude konat skrze svaz TRG.⁶²⁴

⁶¹⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0523)

⁶¹⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0522)

⁶¹⁹ Čestná v praxi znamenalo, že funkce není placená

⁶¹⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0522)

⁶²⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0515)

⁶²¹ „Seehák Jan (1910-1978), hudební skladatel, odborník a pedagog pohybové výchovy, pianista, doprovodný klavírista a učitel. Jeden z nejpřednějších českých skladatelů hudby k pohybovým a tanečním cvičením, zvláště pro sokolská a spartakiádní vystoupení. Jako skladatel a klavírní doprovod míval výrazný podíl i na úspěších reprezentačních družstev československých gymnastek při nejvyšších mezinárodních soutěžích“ Národní museum, archiv tělesné výchovy a sportu, fond 206, Jan Seehák <http://badatelna.eu/fond/165613/>

⁶²² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0528)

⁶²³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0527)

⁶²⁴ Čestná v praxi znamenalo, že funkce není placená

⁶²⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0527)

Na základě iniciativy *Tělovýchovné komise Národního souručenství* se problematikou soukromých tanečních škol zabýval v červnu 1940 *Poradní sbor pro tělesnou výchovu při ministerstvu zdravotní a sociální správy*, v němž byl delegován Dr. Fiala jako zástupce MŠANO. Přímou dohodu a spolupráci mezi referentem MŠANO Dr. Fialou a přednostou 22. odd. *ministerstva sociální a zdravotní správy* Dr. Widinským⁶²⁵ považovalo ministerstvo za nejkratší a nejúčelnější z hlediska řešení výše uvedené problematiky.

8.5 Stanovisko Anny Dubské k přípravě státních zkoušek z roku 1940

Podle zasvěceného názoru konzultantky Anny Dubské z roku 1940 v žádném jiném oboru soukromé individuální výchovy nevládla taková „nevědomost, chaotičnost a ubohost“ jako při vzdělávání příštích tanečních odborníků a předkládání právoplatných dokumentů potřebných k ohlášce soukromé taneční školy. Učitelé ani žáci v té době nevěděli, jaké kvalifikační doklady je k ohlášce potřeba přiložit, často byli „ukolébáni bývalou snadností“ s níž byly školy povolovány a domnívali se, stačí jakékoliv „krátkodobé přivzdělání a jakýkoliv papír“. „*Tak se stává, že po nákladném ročním studiu je odmítnut žák, který neznalostí nynějších podmínek byl sveden k domněnce, že roční návštěva nějakého kurzu stačí k ohlášce školy*“. Anna Dubská poukazovala na to, že pokud nebudou pevně nastavena pravidla, nesvědomitý učitel může zlákat žáka slibem, že ho za rok vyučí a později se odvolávat na neznalost podmínek, podle nichž se ohlášky berou na vědomí. Dávala k uvážení, zda by bylo možné do doby, než budou zkoušky zavedeny, uveřejnit alespoň podmínky týkající se odborného vzdělání. „*Podle mého názoru dalo by se tímto zakročením upravit a vyjasnit mnohé, vymýtit šarlatánství a neschopnou naivitu a předejít tomu, aby úprava tohoto školství nebyla diktována z jiných míst*“.⁶²⁶

Ohlašovatel školy by měl podle Dubské prokázat nejméně tříletou, řádnou odbornou přípravu v jedné a téže škole a předkládaný dokument by měl mít formu vysvědčení a obsahovat klauzuli, že je žák „*nadále sám schopn*

⁶²⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0499-0500, 498)

⁶²⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0501-0502)

vyučovat". Vydávání vysvědčení by mělo být v kompetenci škol vedených zkušenými odborníky známými svoji výchovnou a uměleckou činností. Zřizování přípravných seminářů a kurzů by mělo být svěřeno školám až po několikaleté ověřené působnosti, nikoliv podle libovůle každému začátečníkovi, jakmile si otevře školu. Nově otevřeným školám navrhovala povolovat pouze vyučování laiků. Anna Dubská dokonce doporučila zřídit pro potřeby soukromých škol zvláštní oddělení, které by se zabývalo přípravou otázek státních zkoušek. Úřední kontrole tohoto oddělení by všechny stávající školy podléhaly a byly by povinny informovat o své činnosti⁶²⁷

O tom, že situace ohledně požadavků při povolování soukromých škol pohybového umění nebyla ohlašovatelům, ale někdy ani úředníkům, jasná, svědčí případ z roku 1940. Ministerstvu školství a národní osvěty byl zemským úřadem postoupen dotaz Josefa Bauma z Nové Paky, jaké jsou požadované znalosti a jaké je potřeba předložit kvalifikační doklady, aby mu bylo uděleno povolení k provozování soukromé školy rytmiky. Z mezirezortní písemné úřední komunikace vyplývá „že stále neexistují žádné přesné směrnice pro posuzování odborné způsobilosti k provozování soukromých škol.“ Stanovisko, jak dále postupovat měl zemský úřad sám vyvodit z vyjádření vydaných v jednotlivých případech žádostí o povolení soukromých škol pohybového umění.⁶²⁸

8.6 Stanovisko MŠANO k přípravě státních zkoušek z roku 1941

„Zpráva odboru IV. o soukromých školách pohybového umění“ z roku 1941 dokladuje, že ani v této době stále neexistovaly předpisy o soukromých „tělovýchovných“ školách a MŠANO i nadále vycházelo z dosud platného císařského nařízení č. 309/1850 Sb. z. a n., z interních směrnic, které si vytvořilo z neúplných ustanovení citovaného císařského nařízení. Tato nedostatečnost se odrážela především při posuzování odborné kvalifikace, protože nebylo možné použít předpisu tohoto nařízení, který *„od představeného soukromé školy žádá takovou odbornou kvalifikaci., jakou musejí vykazovat představení analogické školy veřejné, protože není vůbec veřejné školy, na níž se vyučuje pohybové umění“*. Konečnou úpravu soukromých škol pohybového umění pravděpodobně

⁶²⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0501-0502)

⁶²⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Josef Baum Nová Paka, (č 1012)

oddalovaly také kompetenční spory mezi ministerstvem školství a ministerstvem sociální a zdravotní správy. MŠANO se například cítilo dotčeno, že ministerstvo zdravotní a sociální správy překročilo obor své působnosti a „samo povolilo“ tělocvičnou školu Běly Friedländerové v Praze⁶²⁹ a pravděpodobně bylo takových více. MŠANO zdůrazňovalo, že považuje za nezbytně nutné, aby veškerá úprava pohybového umění patřila tak, jako doposud do jeho výlučné kompetence. Názor ministerstva sociální a zdravotní správy byl požadován, pokud se jednalo o obor gymnastiky či obor tělocvičný a to pak zaujímalo především stanovisko odborně lékařské. V otázkách týkajících se „škol a školení jiného druhu (gymnastických) považovalo spolupráci za nadále vhodnou“⁶³⁰

Ve fondu ministerstva státní a zdravotní správy je uložen návrh „na praktickou zkoušku směr E. Duncanová“⁶³¹ ⁶³² a „státní zkoušku z rytmiky“⁶³³ ⁶³⁴, oba z dubna 1942. Domnívám se, že v prvním případě je autorkou Jarmila Jeřábková, ve druhém pak Anna Dubská. Stejně tak však mohly být pouze požádány o vyjádření k podaným návrhům podle oboru své působnosti.

V roce 1942 se pak Eliška Bláhová z pověření svazu TRG dostavila na oddělení ministerstva sociální a zdravotní správy, aby se zde „informovala o stavu chystaných výnosů, týkajících se nové úpravy vzdělání soukromých učitelek gymnastiky, rytmiky a uměleckého tance.“ Zástupci ministerstva bylo Elišce Bláhové sděleno, že „zdejší návrh byl již vypracován a postoupen MŠANO“ a zároveň, ale že není možné „prozrazovat“ jeho podrobnosti, dokud nebudou dokončena meziministerská jednání a návrh nebude úředně vyhlášen. Dále bylo Bláhové pouze sděleno, že její náměty již byly do návrhu zapracovány.⁶³⁵

⁶²⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Tanec A, (č. 0494)

⁶³⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Tanec A, (č. 0493-0495)

⁶³¹ Národní archiv České republiky, NAD 380 ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon:43,inv. č. 27, sign. A6221, (č. 9602)

⁶³² V pravém dolním rohu dokumentu je tužkou psané jméno Jarmila Jeřábková

⁶³³ Národní archiv České republiky, NAD 380 ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon:43,inv. č. 27, sign A6221, (č. 9603)

⁶³⁴ Součástí spisu je i kromě dokumentu i k němu přiložená obálka, na které je uvedena jako odesílatel A. Dubská, dále také dokument samotný obsahuje její jméno psané tužkou.

⁶³⁵ Národní archiv České republiky, NAD 380 ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon:43,inv. č. 27, sign A6221, (č. 9628)

Díky Elišce Bláhové se podařilo v Brně v roce 1925 prosadit „státní zkoušky z rytmiky a gymnastiky“, jejichž výsledek byl uznáván. Jednání s ministerstvem v Praze, naopak vyzněla do ztracena.

Ve spisech ministerstev jsou založeny návrhy znění připravovaných zkoušek pro školy uměleckého tance. Vzhledem k tomu, že fondy byly určeny ke skartaci a část byla zřejmě opravdu skartována, nejsou tyto fondy patrně kompletní a není jasné, do jaké míry se (ne)jedná o pracovní znění připravovaných dokumentů:

„Státní zkoušky pro soukromé školy tělovýchové a umělecké“ z roku 1940 z dílny TRG.⁶³⁶

„Státní zkouška z tanečního umění“ z roku 1941.⁶³⁷

„Rámcový návrh zkušebních otázek z pohybové výchovy pro zkoušku písemnou, ústní i praktickou škol 4., 5. a 6. druhu“ z roku 1941.⁶³⁸

„Návrh na praktickou zkoušku směr E. Duncanové“ ze dne 9. 4. 1942.⁶³⁹

„Státní zkouška z rytmiky“ ze 17. 3. 1942.⁶⁴⁰

⁶³⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0505-0506)

⁶³⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0487-0488)

⁶³⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0492)

⁶³⁹ Národní archiv České republiky, fond: NAD380 ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon 43, inv. č. 27, sign. A6221, (č. 9602)

⁶⁴⁰ Národní archiv České republiky, fond: NAD380 ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon 43, inv. č. 27, sign. A6221, (č. 9603,9605)

9. Přípravné kurzy ke státní zkoušce z tanečního umění

Tuzemské absolventky zahraničních škol gymnastiky, rytmiky a meloplastiky si u nás otevíraly školy a vychovávaly další následovníky. Jimi pořádané kurzy však cílily především na „laiky“, kteří si nedělali ambice v oblasti profesionálního tance. Z nejschopnějších absolventek vychovávaly členky svých tanečních skupin. Absolventkám svých kurzů vydávaly frekventační vysvědčení, které potvrzovalo absolvování kurzu, nikoliv však schopnosti a technickou úroveň žaček. Z frekventačních vysvědčení nevyplýval obsah kurzů a rozsah vyučované látky. Začala tak živelně vznikat celá řada škol, které nebyly nijak regulovány a kontrolována jejich technická úroveň. Z toho důvodu se věc po čase začala řešit na ministerské a úřední úrovni a fungování škol začalo být pozvolna právně regulováno. Ze začátku byly školy pouze brány na vědomí, často aniž by byla zkoumána úroveň kvalifikace.

Při povolování baletních škol byla akceptována studia v baletních školách výkonných nebo bývalých tanečníků, studia ve škole Národního divadla a bylo přihlíženo i k aktivní kariéře ať již na pozici sólisty nebo v baletním souboru. Při povolování škol rytmiky, gymnastiky a uměleckého tance již tak jednoduchá situace nebyla. Adeptky předkládaly vysvědčení o absolvování kurzů ze škol, často zahraničních, například Rudolfa Labana, Emile Jacques Dalcroze, Elisabeth Duncanové, občas ze škol, o kterých alespoň ze začátku nebylo úřadu nic známo. Ministerstvo se na dotyčnou školu pak informovalo například prostřednictvím velvyslanectví v dané zemi. Při dokazování odborného vzdělání hrála roli i délka studia na dané škole a bylo přihlíženo i k aktivní umělecké nebo pedagogické činnosti žadatele.

Již v roce 1933 rozšířila Milča Mayerová výuku laiků ve své škole *Uměleckého tance* o „Profesionální oddělení pro umělecký tanec a pro budoucí učitelky“. Studium bylo rozděleno do dvou ročníků.⁶⁴¹ Výuka v prvním ročníku probíhala pro obě kategorie budoucích profesionálů společně⁶⁴² (výcvik celého těla, vývin svalstva, eukinetika, choreografie, rytmická cvičení, rytmická cvičení na hudební

⁶⁴¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD37,1Šanon 3318 složka Milča Mayerová, (č. 4009)

⁶⁴² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Milča Mayerová, (č. 4009)

nástroje, výuka Labanovy notace, aj.), od druhého ročníku byla rozdělena na dvě oddělení:

A: pro budoucí pedagogy. Zde byl kladen důraz na dráhu budoucího pedagoga. Frekventant musel absolvovat řadu odborných přednášek, cvičné pedagogické hodiny na dané i volné téma pod odbornou supervizí a vypracovat písemné práce týkající se jednotlivých předmětů.⁶⁴³

B: Pro budoucí tanečníky Cílem byl rozvoj budoucích interpretů. Byli vedeni po výtvarné stránce s důrazem na nastudování sólových a skupinových choreografií a jejich následné uvádění do praxe.

Stejně tak ve 2. ročníku se posluchači dále vzdělávali v otázce dějin tance a tehdejších nových směrů tanečního umění.

Také Jarmila Kröschlová-Schürerová ve svých osnovách z roku 1933 uváděla provozování tříletého semináře určeného žačkám připravujícím se „*k učitelské činnosti ve všeobecné pohybové výchově*“. V kurzu byly vyučovány: všeobecná pohybová výchova, taneční technika, umělecký tanec, nauka o pohybu, atd.⁶⁴⁴ Předměty jako anatomie, fyziologie, hygiena byly přednášeny a zkoušeny lékaři, klasické a moderní hudební formy pak hudebníkem.⁶⁴⁵ V roce 1935 pověřila vedením letních „*seminárních kurzů pohybové výchovy a uměleckého tance*“ v Nové Huti u Nižboru, svoji spolupracovnici Sáru (Šarlotu) Wotocskovou⁶⁴⁶, absolventkou školy Hellerau Luxemburg.⁶⁴⁷ Navíc navštěvovala do roku 1923 kurzy Jarmily Kröschlové a dokončila zde „*prakticky i teoreticky svá odborná studia*“.

Také Berta Sommer-Kalmanová v roce 1937 oznámila, že připravuje rozšíření výuky laiků ve své škole o dva zvláštní přípravné kurzy ke státním zkouškám pro učitele gymnastiky a učitele rytmiky a gymnastiky.⁶⁴⁸

⁶⁴³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Milča Mayerová (č. 4009)

⁶⁴⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Jarmila Kröschlová (č. 4064-4068)

⁶⁴⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Jarmila Kröschlová (č. 4067)

⁶⁴⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Jarmila Kröschlová (č. 3694)

⁶⁴⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Jarmila Kröschlová (č. 3695)

⁶⁴⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Berta Sommer Kalman (č. 3517)

Zemský úřad ale nevzal její ohlášku na vědomí, protože z jeho pohledu neprokázala způsobilost k vyučování „*anatomie, fyziologie, bicím nástrojům, cvičení sluchu, masáži, improvizaci na piáně, nauce o harmonii a hře na klavír*“.⁶⁴⁹ MŠANO ale na základě odvolání tuto skutečnost rozporovalo, neboť „*uvedené předměty jsou nebytnou součástí výchovy gymnastické, jednak rytmické na podkladě metody Jacques Dalcrozovy*“ a tudíž je Kalmanová na základě svého průkazu odborné kvalifikace oprávněna tyto předměty vyučovat.⁶⁵⁰ Zemský úřad podání navíc chybně interpretoval, protože přehlédl, že tyto odborné předměty budou vyučovány přizvanými odborníky mimo školu.^{651 652} MŠANO vytklo zemskému úřadu, že podání Kalmanové zamítl, aniž by s ním konzultoval tak, jak bylo doposavad zvykem a posléze rozšíření kurzů pro přípravné profesionální zkoušky v rámci školy povolilo.⁶⁵³

Ministerstvo schválilo předloženou osnovu v následujícím znění:

Kurs **a/ pro učitelky gymnastiky** sestával z hlavních předmětů: gymnastiky a pohybové výchovy. Jednotlivé předměty pak byly zastoupeny podle této hodinové dotace:

Hlavní předměty:

- gymnastika a (pohybová výchova) 6 – 8 hod./týden
- gymnastická metodika 2h
- dětská gymnastika 2h
- fysiologie 4h

Vedlejší předměty:

- rytmika 2h
- taneční technika 2h
- hra na bicí nástroje 1h
- cvičení sluchu 1h

⁶⁴⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Berta Sommer Kalman, (č. 3510)

⁶⁵⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Berta Sommer Kalman, (č. 3506)

⁶⁵¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Berta Sommer Kalman, (č. 3500)

⁶⁵² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Berta Sommer Kalman, (č. 3506)

⁶⁵³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Berta Sommer Kalman, (č. 3508)

masáže 1h

Kurs **b/ pro učitelky rytmiky a gymnastiky** již byl obsáhlejší s většími požadavky na studenty.

Hlavní předměty:

rytmika 4 h./ týden

gymnastika 4h

rytmická metodika 1h

anatomie a fyziologie 4h

dětská rytmika 1h

dětská gymnastika 1h

improvizace na klavíru 2h

bicí nástroje 2h

Vedlejší předměty:

nauka o harmonii 2h

cvičení sluchu 1h

hra na klavír 2h

taneční technika 2h⁶⁵⁴

Anatomii a fyziologii měly žákyně navštěvovat jako mimořádné posluchačky na univerzitě. Ministerstvo počítalo s tím, že tyto obory budou v budoucnu přednášet lékaři a další odborníci.⁶⁵⁵

Sama Kalmanová byla vynikající klavíristka, ale výuku nauky o harmonii a hry na klavír učil státně zkoušený pedagog hudby. Žákyně obou kurzů zároveň navštěvovaly všechny kurzy gymnastiky a rytmiky „laiků“ v její škole, což činilo dalších šest až osm hodin týdně. Kurzovné bylo 300 Kč za měsíc výuky.

Ministerstvo Kalmanovou ve své povolovací zprávě hodnotilo: *„Jest jedna z našich nejpřednějších učitelek rytmiky, uměleckého tance a gymnastiky a její*

⁶⁵⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Berta Sommer Kalman (č. 3517)

⁶⁵⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Berta Sommer Kalman (č. 3501)

soukromá škola vykazuje pozoruhodné výsledky. Zvláště úspěšná je její metoda vyučovací u nejmenších dětí, dosud školou nepovinných."⁶⁵⁶

K této žádosti se kromě *ministerstva školství a národní osvěty a zemského úřadu*, vyjadřovalo i *ministerstvo zdravotnictví a tělesné výchovy*.⁶⁵⁷

Též Eugenie Kolínská žádala kromě školy o zřízení tříletých kurzů „*v denních skupinových hodinách*“, jako průpravu pro taneční povolání nebo učitelky gymnastiky a uměleckého tance. Kurzy pro profesionály jí však byly zakázány s odvoláním na skutečnost, že předložené kvalifikační doklady neposkytují záruku, že budou na dostatečně odborné výši. Navíc žadatelka nevedla jména odborníků, kteří by zde vyučovali dalším předmětům tak, jak bylo při povolování profesionálních kurzů požadováno.⁶⁵⁸

Obdobné kurzy údajně probíhaly nějaký čas také při *Pražské škole Spolku Jacques Dalcroze*.^{659 660}

Dále bylo možné navštěvovat tříleté profesionální kurzy ve škole Jarmily Jeřábkové. Ve fondu ministerstva školství se ve složce Jarmily Jeřábkové zachovaly učební osnovy její školy z roku 1937, ze kterých vyplývá, že tento kurz byl zakončen absolutoriem před zkušební komisí skládající se z majitelky školy a dvou zástupců společnosti Elisabeth Duncanové, nebo Elisabeth Duncanové osobně.⁶⁶¹ Výsledky zkoušky byly klasifikovány na stupnici výborně, velmi dobře, dobře. Jarmila Jeřábková také pořádala v létě roku 1936 ve dnech 1.7 až 15.8 letní kurz své soukromé školy uměleckého tance na zámku ve Velkých Opatovicích na Moravě. Současně s ním zde probíhal i kurz tělocvičné a rytmické

⁶⁵⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Berta Sommer Kalman (č. 3514)

⁶⁵⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Berta Sommer Kalman (č. 3515)

⁶⁵⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Eugenie Kolínská, (č. 1068, 1069)

⁶⁵⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Berta Sommer Kalman (č. 3515)

⁶⁶⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Berta Sommer Kalman (č. 3502)

⁶⁶¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jarmila Jeřábková (č. 3150)

školy A. Volmutové z Klatov.⁶⁶² Stejný kurz pořádala Jarmila Jeřábková i v roce 1937.⁶⁶³

Přípravné profesionální kurzy měla povoleno pořádat i **Marie Holešovská-Schäferová**. V roce 1929 požádala o sloučení své *školy rytmické gymnastiky*^{664 665 666} s *Kaskovou školou tance a společenské výchovy* do jedné. Marie Schäferová současně ohlásila, že kromě dosavadní výuky zde budou probíhat přednášky o společenské výchově za účasti kvalifikovaných sil středoškolských profesorů. Dále také přípravné kurzy ke zkouškám pro učitele tanečních a rytmických škol a kurzy společenské výchovy pro kandidáty na učitelství, vychovatele a pěstouny.⁶⁶⁷ Na tyto kurzy, zejména pak na výuku gymnastiky škola lákala prostřednictvím reklam v novinách a časopisech.⁶⁶⁸

⁶⁶² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jarmila Jeřábková (č. 3164)

⁶⁶³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jarmila Jeřábková (č. 3141)

⁶⁶⁴ Škola sídlila s Kaskovou školou tance a společenské výchovy na společné adrese na Praze II, Vladislavova 20

⁶⁶⁵ Školu provozovala již od roku 1920. Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Marie Schäferová, (č. 0453)

⁶⁶⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Marie Schäferová, (č. 0453)

⁶⁶⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Marie Schäferová, (č. 0453)

⁶⁶⁸ BENEŠ, Ladislav. *Spektrum a síť uměleckých tanečních škol v Praze mezi válkami*, Praha, 2017, Bakalářská. HAMU. Vedoucí práce GREMLICOVÁ, Dorota.

9.1 Poradci ministerstva v oblasti tance a taneční problematiky

MŠANO spolupracovalo s řadou uznávaných českých představitelů jednotlivých oborů pohybového umění, na které se obracelo s žádostí o posouzení problematických ohlášení nebo jejich odborný názor v dané věci. Je zřejmé, že Helena Štěpánková spolupracovala jako konzultantka s ministerstvem, které se na ni příležitostně obracelo s žádostí o názor v oblasti škol klasického tance. Například ve spise Miroslavy Figarové z Brna se měla vyjadřovat k povolení její školy.⁶⁶⁹ Nejčastěji se pak ministerstvo obracelo právě na Annu Dubskou, s níž konzultovalo především školy rytmiky.

Např. v případě Viktora Jassika byla v roce 1942 Anna Dubská požádána o vyjádření k jeho kvalifikaci, učební osnově a organizačním statutu zamýšlené školy.⁶⁷⁰ V tomto případě se Anna Dubská omluvila, že není oprávněna jej posuzovat, protože nezná jeho osobnost, „ani jeho taneční kreace“, protože se nikdy nezajímala o tento druh kabaretního tance.⁶⁷¹ Kritický rozbor osnov jeho školy pak provedl Joe Jenčík.⁶⁷²

Vzhledem ke kladnému vyjádření Anny Dubské byla v roce 1938 na Národní třídě č. 25 povolena baletní škola Marii Bílé, absolventce šestiletého studia u Heleny Štěpánkové-Žižlavské.⁶⁷³

Milča Mayerová byla vzhledem ke svým odborným pedagogickým znalostem zvána též k poradám při zpracovávání zkušebního řádu pro státní zkoušky z pohybového umění⁶⁷⁴, a společně s Annou Dubskou, Jarmilou Jeřábkovou, Jarmilou Kröschlovou a Niké J. Honsovou⁶⁷⁵, byla členkou přípravné komise.

Jarmilu Kröschlovou, Dr. Helenu Vojáčkovou a Annu Dubskou ministerstvo například požádalo o posudek přímé pedagogické práce „*problematické*

⁶⁶⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Miroslava Figarová, Brno, (č. 0797)

⁶⁷⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Viktor Jassik, (č. 3137)

⁶⁷¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Viktor Jassik, (č. 3134)

⁶⁷² Národní archiv České republiky, NAD ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon:43,inv. č. 27, sign A6221, (č. 9609)

⁶⁷³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Marie Bílá, (č. 1270-1285)

⁶⁷⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Milča Mayerová, (č. 4003)

⁶⁷⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka: úprava zkoušek pro povolování soukromých tanečních škol, (č. 0523)

ohlašovatelky" Marie Engelmannové⁶⁷⁶, naopak na jejich kladné dobrozdání se odvolávala Laura Hrdinová při žádosti o finanční podporu.

Ve prospěch odboru VIII/4 ministerstva vnitra, který měl na starosti školy pohybového umění, hovoří i fakt, že si od Heleny Vojáčkové vyžádal vypůjčení časopisů s odbornými kritikami o tanečním umění.⁶⁷⁷ V dubnu 1942 byly s díky vráceny Dr. Heleně Vojáčkové zapůjčené časopisy.

V některých případech se však také mezi majiteli tanečních škol vyskytli jedinci, kteří se ministerstvu podbízelí a vnucovali svoji nechtěnou pomoc s očekáváním vlastního prospěchu. V roce 1919 Josef Linhart nabízel ministerstvu pomoc v oblasti tanečních škol a zároveň žádal, aby jej jmenovalo expertem „*ve věcech vyučování tance a slušných způsobů, jakožto i společenského chování*“.⁶⁷⁸

Proti tomuto se důrazně ohradila *Organizace koncesovaných tanečních mistrů* a podala oficiální protest proti jeho jmenování s odůvodněním, že výše jmenovaný byl z jejich organizace vyloučen. Ve svém dopise poukazují na jeho odsouzení za urážku na cti a nekalé jednání vůči svým konkurentům.⁶⁷⁹ Svaz naopak v dopise neváhal nabídnout ministerstvu hned trojici⁶⁸⁰ svých kandidátů na tento důležitý post.⁶⁸¹ Ministerstvo však nemělo v úmyslu Josefa Linharta jmenovat „expertem“, ani tuto funkci v nejbližší době zavést.

Zdá se, že neúspěch s „*expertem*“ Josefa Linharta neodradil od snahy ovlivňovat oblast tanečních škol a škol společenského tance.

V roce 1920 se dotazoval na výsledky svých jednání, jež měl na Ministerstvu osvěty v zastoupení pana ministra⁶⁸² s panem ministerským radou Vodákem. Na základě tohoto vypracoval a předložil určité návrhy na zlepšení a úpravu vyučování. Dále se dotazoval „*jak se mám dále zařídit a zda mohu očekávat dalších rozkazů a pokynů ministerských*“. Na konci dopisu je připsána žádost o

⁶⁷⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Marie Engelmannová, (č. 3022)

⁶⁷⁷ Národní archiv České republiky, NAD 380 ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon:43,inv. č. 27, sign A6221, (č. 9613)

⁶⁷⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Josef Linhart, (č. 4266-67)

⁶⁷⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Josef Linhart, (č. 4262)

⁶⁸⁰ Kandidáti: Josef Bouša, A. Bobek, Otakar Svátka

⁶⁸¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Josef Linhart, (č. 4262)

⁶⁸² Vzhledem k tomu, že pisatel dokumentu používá ohledně jednání formulaci „před časem“ a v září 1920 došlo ke střídání ministrů, nelze určit, zda se jednalo o Gustava Habrmana, nebo nově přichozícího Josefa Šustu.

„prohlášení a uznání všeobecné prospěšnosti“ jeho školy, kterou potřebuje na obnovení své licence pro Prahu a Čechy⁶⁸³ a sám sebe označoval za nejpřednějšího činitele v tomto oboru. Ve své žádosti se odvolával na bezplatné vyučování nemajetných studentů z univerzitních kolejí⁶⁸⁴ a při všech pražských národních slavnostech pořádaných ve prospěch národních a osvětových účelů.⁶⁸⁵

Podobnými návrhy zásoboval ministerstvo v roce 1940 také František Kamenář, zdůrazňoval svůj zájem o věci odborné a odvolával se na „své dostatečně známé odborné a literární práce“. Ve svém dopise ministerstvu se neopomněl několikrát zdůraznit své kvality a mimo jiného tvrdil, že „Byl jsem jedním z prvních, kdo začal pracovat o uskutečnění organizace našich škol,... ..již na jaře 1934 přinesl tisk zprávu, že školy stojí též před vlastní organizací, ku které přípravné práce započal F. Kamenář,... ..Též svaz TRG v loni utvořený, by mohl mnoho vykonat pro tento náš jediný směr tohoto druhu, směr světového významu.“ Dále se odvolával na slovenský tisk, ve kterém se měl v listopadu 1935 objevit názor, že „by bylo krásným činem státních činitelů uvést Kamenářův styl do škol“.⁶⁸⁶ Na závěr dopisu Kamenář napsal: „Budete-li potřebovati mých různých zkušeností, velice rád dle možnosti vyhovím.“⁶⁸⁷

V příloze zaslal „definice pohybové výchovy“, které vypracoval v roce 1936 údajně na požádání svazu TRG.⁶⁸⁸

Gymnastika	je pohybová výchova tělesná.
Tanec	je pohybová výchova duševní.
Rytmika	je pohybová výchova hudební. ⁶⁸⁹

⁶⁸³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Josef Linhart, (č. 4252)

⁶⁸⁴ Hlávková studentská kolej, Kolej Arnošta z Pardubic, Masarykova kolej.

⁶⁸⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Josef Linhart, (č. 4253)

⁶⁸⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3228)

⁶⁸⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3228)

⁶⁸⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3228)

⁶⁸⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3228)

10. Stížnosti

Zemský úřad měl také v popisu práce vyřizování stížností na porušování předpisů a zákonů spadajících do jeho kompetence. V některých případech byly stížnosti zneužívány k nekalému konkurenčnímu boji. Častou stěžovatelkou byla Štěpánka Klimešová, také Svaz TRG dohlížel, aby majitelky neporušovaly dané předpisy. Často se však jednalo o anonymní stížnosti na neoprávněné provozování školy bez licence, bez příslušného povolení, bez řádné kvalifikace, atd. Běžnou praxí bylo interní šetření ministerstva na základě stížnosti, kdy úřad rozhodl o její (ne)oprávněnosti a na základě toho pak rozhodl o dalším postupu.

10.1 Stížnosti na neoprávněné užívání titulu akademie v názvu školy

MŠANO nevyhovělo žádosti Josefa Linharta z 20. 5. 1923 o povolení školy s názvem „*První československá taneční akademie v Praze*“, neboť uznalo dosavadní název *Soukromý taneční ústav a baletní škola*, za dostatečně vhodný. V této souvislosti poukazyval živnostenský referát pražského magistrátu na „*neblahý konkurenční vliv na jiné taneční školy, které by takové povolení mělo*“, a že žadatel přes své odborné kvality neprokazuje náležitě pedagogické schopnosti potřebné k výchově. Dalším důvodem pak byla skutečnost, že titul akademie byl udělen pouze *Německé akademii hudby*, která byla stavěna na úroveň *Pražské konzervatoře*, a tímto by došlo k znehodnocení titulu akademie.⁶⁹⁰

Také Štěpánka Klimešová označovala svoji soukromou školu povolenou v září 1923 jako *Akademii baletního a rytmického umění*. Tento název byl vyveden i na fasádě její školy, kterou si nechala postavit v roce 1926 v Praze Břevnově. Na základě intervence zemské politické správy v roce 1927⁶⁹¹ se zavázala slovo akademie neužívat v názvu své školy a odstranit jej i z fasády, „*jakmile počasí a technické překážky tomu dovolí*“.⁶⁹²

⁶⁹⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Josef Linhart, (č. 4238)

⁶⁹¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Štěpánka Klimešová, (č. 4206)

⁶⁹² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Štěpánka Klimešová, (č. 4211)

Pro vydávání zákazu užívání titulu akademie v názvu školy byly směrodatné výnosy několika institucí. Zemská politická správa postupně vydala výnosy ze 12. 11. 1923 číslo 133.540/23 a 25. 8. 1926 číslo 110.287-V-26, ministerstvo vnitra pak výnos ze 12. 11. 1924 číslo 75.955/6 1924, kterými regulovaly užívání názvu akademie.⁶⁹³ Můžeme zde hovořit o precedentu v určitém slova smyslu.

10.2 Stížnosti na užívání neschváleného názvu školy

Při povolování názvů vždy platila zásada, že název školy musí být nejen výstižný, ale také stručný a roztržštěnosti a chaosu se snažily úřady čelit dělením na tři kategorie: rytmiku, umělecký tanec a balet. Po zavedení zkušebních řádů, jimiž měla být zavedena jednotná organizace všech oborů, se počítalo, že zmizí rozdíl mezi jednotlivými metodami, které budou zařazeny pod pojem umělecký tanec. Toto označení bylo vždy schváleno v organizačním statutu a učební osnově a bylo proto nepřipustné je svévolně měnit.⁶⁹⁴

Na základě předložených vysvědčení byla v říjnu 1934 Jarmila Jeřábkové uznána způsobilost k vyučování uměleckému tanci. Předložila potvrzení o návštěvě školy Elisabeth Duncanové, vysvědčení státních tělovýchovných kurzů v Nymburce a Praze v roce 1933.⁶⁹⁵ Všeobecné vzdělání prokázala vysvědčením z reformního dívčího gymnázia. Na základě toho bylo v roce 1935 vzato na vědomí zřízení její „*Soukromé školy uměleckého tance*“.

O rok později řešil zemský úřad, že Jarmila Jeřábková užívá označení „*škola tanečního umění Elisabeth Duncanové*“ s dodatkem „*majitelka J. Jeřábková*“.⁶⁹⁶ Užívání tohoto názvu bylo Jeřábkové následně zakázáno s tím, že zmíněné učiliště smí používat pouze název „*Soukromá škola uměleckého tance v Praze*“.⁶⁹⁷ Na základě intervence *Společnosti Elisabeth Duncanové* bylo požádáno o název „*Škola uměleckého tance Jarmily Jeřábkové, dříve L. Duncanové v*

⁶⁹³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Štěpánka Klimešová, (č. 4206)

⁶⁹⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jarmila Jeřábková, (č. 3167)

⁶⁹⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Jarmila Jeřábková, (č. 3199)

⁶⁹⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jarmila Jeřábková, (č. 3156)

⁶⁹⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jarmila Jeřábková, (č. 3156)

Praze".⁶⁹⁸ Podle stanoviska ministerstva „nebylo Elisabeth Duncanové nikdy zřízení soukromé školy úředně vzato na vědomí a škola tudíž u nás nikdy právně neexistovala“⁶⁹⁹ a proto nemohla nikdy být zakladatelkou školy neexistující.⁷⁰⁰ Na základě intervence společnosti *Elisabeth Duncanové v Praze* a ústně přednesené žádosti Dr. Ladislava Vavrucha⁷⁰¹ byl povolen název „Škola uměleckého tance Jarmily Jeřábkové, založená za osobního řízení Elisabeth Duncanové.“⁷⁰² Ve spisech zemského úřadu bylo uloženo prohlášení *Společnosti Elisabeth Duncanové*, že na základě ústní dohody mezi Elisabeth Duncanovou a Jarmilou Jeřábkovou bylo dáno Jeřábkové oprávnění užívat výše zmíněný název.⁷⁰³ Je velmi pravděpodobné, že pouze díky tomu, že za Jeřábkovou stála *Společnost Elisabeth Duncanové*, bylo ministerstvo ochotno s ní o názvu školy diskutovat.

V roce 1937 se Helena Štěpánková osobně dostavila na MŠANO k projednání stížnosti, podané přímo živnostenským referátem Magistrátu HLMP s tím, že dotyčná neoprávněně inzeruje vlastnictví gymnastické a baletní školy.⁷⁰⁴ Helena Štěpánková se bránila, že gymnastickou školu neinzerovala. Používala prý pouze plakáty, na kterých označovala svoji školu jako „baletní a gymnastiky“, což jak sama dodává, byla v Praze v té době běžná praxe u všech baletních škol. Podepsala, že bere na vědomí, že je povinna používat pouze označení shodné s obsahem povolení zemského úřadu a současně se rozhodla, že požádá o rozšíření povolení i na školu gymnastickou.⁷⁰⁵

Františku Kamenářovi bylo v roce 1940 úředně zakázáno, aby při inzerování své školy používal označení, že se jedná o „školu pod dozorem ministerstva školství a

⁶⁹⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jarmila Jeřábková, (č. 3156)

⁶⁹⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jarmila Jeřábková, (č. 3157)

⁷⁰⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jarmila Jeřábková, (č. 3165)

⁷⁰¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jarmila Jeřábková, (č. 3158)

⁷⁰² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jarmila Jeřábková, (č. 3157)

⁷⁰³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jarmila Jeřábková, (č. 3165)

⁷⁰⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Helena Štěpánková, (č. 3711-3712)

⁷⁰⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 516, složka Helena Štěpánková, (č. 3713)

národní osvěty".⁷⁰⁶ Toto označení používal nejen v reklamě ale i na hlavičkových papírech školy. Bylo mu přikázáno, aby toto závadné označení odstranil nejdéle do jednoho měsíce, neboť by tak svoji školu povyšoval na ústav ministerstvem chráněný.⁷⁰⁷ Podle spisu se měl Kamenář v placené reklamě své školy dopouštět leckdy praktik na hraně, některé jeho reklamní slogany „*Kamenářův směr světového významu*“, nebo „*směr, který slaví úspěchy na předních scénách a školách*“⁷⁰⁸ působí více než neseriozně. Součástí Kamenářova spisu je také plakát⁷⁰⁹ a kritika z dětského vystoupení *Cirkus* jeho školy 12. 5. 1939 v divadle Uránie, jehož autorkou je Niké J. Honsová.^{710 711} Z kritiky vyplývá, že mělo jít o „*metodu světového významu*“, ale ve skutečnosti se jednalo o „*náramné programní prohlášení a nehoráznou skutečnost zároveň. To, co jsme v tomhle Cirkuse na vlastní oči spatřili, bylo velmi zarmucující a nepochopitelné obzvláště dnes., kdy se hlásá: pro děti jen to nejlepší. Bylo by nadmíru záhodno, aby se censurovalo na generální zkoušce a občasnými návštěvami ve škole Kamenářova směru a jemu podobných. Není to bohužel ojedinělý případ.*“.⁷¹² Niké J. Honsová v kritice dále navrhovala, že by bylo třeba sestavit objektivní odbornou komisi, která by podobné programy před jejich veřejným uvedením zkoumala po stránce výchovné, estetické a morální. Podle poštovní obálky plakát na toto představení odeslal sám Kamenář na adresu svazu Tanec-Rytmika-Gymnastika k rukám Lidky Schmidtové. Ta pak pravděpodobně dotyčné dokumenty i s příloženou kritikou odevzdala jako součást udání na MŠANO, které se jím muselo zabývat. Podobně nelichotivé hodnocení podle spisu obdržel František Kamenář i za vystoupení žáků své školy na představení svazu Tanec-Rytmika-Gymnastika dne 8. 2. 1942 ve Smetanově síni, kde škola prý předvedla „velmi

⁷⁰⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3213)

⁷⁰⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3240)

⁷⁰⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3213)

⁷⁰⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3254)

⁷¹⁰ Národní listy, 20. 5. 1939, č. 79, výtisk 138, str. 3, 3. vydání

⁷¹¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3255-3256)

⁷¹² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3255)

slabý výkon".⁷¹³ Na základě těchto stížností byl dán podnět k „zevrubné inspekci“ školy. Výsledky však, ale již nejsou součástí spisu.

Zemský úřad v Praze, byl v roce 1936 vyzván, aby vyšetřil, že Zdeňka Langrová⁷¹⁴ ohlašuje vývěskami vyučování tanci a gymnastice ve „Vysokoškolském sportu“, zároveň si měl vyžádat seznam vyučovaných žáků a žákyň a zjistit zda jsou či nejsou zapsáni na univerzitě.⁷¹⁵ Dr. František Smotlacha⁷¹⁶ ministerstvu sdělil, že Zdeňka Langrová žádné vlastní žáky nemá. V tomto případě se jednalo o posluchačky Karlovy Univerzity zapsané do jeho hodin a přidělené do oddělení jeho demonstrátorky Zdeňky Langrové.

Obdobně inzerovala v témže roce i Marie Dagmar Ladmannová, tentokrát vyučování rytmice a gymnastice. I v tomto případě bylo třeba vyšetřit v jakém poměru je Ladmannová k *Vysokoškolskému sportu* a především zdali zažádala o přesídlení své školy z Českých Budějovic⁷¹⁷ do Prahy. V obou případech si ministerstvo *zdravotnictví a veřejné výchovy* kladlo dotaz, zda je vůbec vhodné, aby univerzitní ústav jakým je *Vysokoškolský sport*, oznamoval vyučování pomocí plakátů na ulicích.⁷¹⁸ Dříve než byly výše uvedené případy dořešeny, byly výnosem říšského protektora Konstantina von Neuratha všechny vysoké školy dne 17. 11. 1939 uzavřeny. K této skutečnosti se vztahuje poznámka, na okraji spisu z března 1940: „Věc zastarala a nyní, kdy *Vysokoškolský sport* jakožto ústav byl uzavřen, je bezpředmětná...“⁷¹⁹

⁷¹³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3213)

⁷¹⁴ Ph.C. Zdenka Langrová, narozena 7.1.1910, od roku 1928/29 posluchačka FFUK Praha, provdána 23.12.1936 za kanoistu a vítěze olympijských her v Berlíně Vladimíra Russa-Syrovátku, (š 514, složka Zdenka Langerová, (č. 1179-80) Bohužel ji nelze s určitostí ztotožnit se členkou skupiny Milči Mayerové.

⁷¹⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Zdenka Langerová, (č. 1184)

⁷¹⁶ „*Soukromý docent metodiky a systematiky tělesné výchovy na Karlově univerzitě a přednosta Ústavu pro tělocvik a sport na českých vysokých školách pražských.*“ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Zdenka Langerová, (č. 1174)

⁷¹⁷ Ladmannová do té doby bydlela v Českých Budějovicích, ale ohláška její školy se vztahuje do Tábora

⁷¹⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514 složka Marie Ladmannová, (č. 1097)

⁷¹⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514 složka Marie Ladmannová, (č. 1097)

10.3 Stížnosti na nekalé praktiky

V roce 1928 Štěpánka Klimešová telefonicky oznámila⁷²⁰, že Remislavský vyučuje bez povolení a navíc v nevyhovujících prostorách. Později stížnost osobně opakovala⁷²¹ a posléze se i telefonicky informovala na výsledky šetření. Byla vyslovena domněnka, že zde užívá názvu *škola baletního umění* bez oprávnění. Z informací podaných „zemskou správou politickou“ nebyla celá situace ministerstvu školství a národní osvěty zcela jasná a opakovaně vracelo spis k doplnění. Na základě toho byla zemská správa politická pověřena vyšetřit aktuální stav a podat zprávu o tom, kdo v kurzech vyučuje, kterým předmětům a tancům, podle které metody a osnovy, jaká je věková hranice žáků, jaký je rozvrh vyučovacích hodin, atd. Celkem se jednalo o 13 bodů, jimiž se bylo třeba řídit při následném přezkoumání stížnosti.^{722 723} Odpovědi na tyto otázky lze shrnout následovně:

Remislav Remislavský ve své „Škole klasického baletního a choreografického umění“ vyučoval „baletnímu a choreografickému umění pro potřeby divadelní podle metody bývalých státních ruských škol baletních, zřízených při velkých státních divadlech.“ V roce 1931 absolvoval státní baletní školu ve Varšavě. Posléze působil jako baletní mistr u carského státního divadla v Oděse.⁷²⁴

Ze zprávy vyplývá, že výuka probíhala v pondělí, úterý a čtvrtek v době 15-17 hodin odpoledne v tanečním sále na Střeleckém ostrově. „Žáci se vyučují dle potřeby odděleně i hromadně, dle pohlaví odděleně, po dosažení jisté dokonalosti i společně“. Ve škole nebyli vyučováni žáci a žačky mladší 16 let. Taneční sál na Střeleckém ostrově byl také schválen pro pořádání tanečních zábav a koncertů.⁷²⁵ Ve složce Remislavského se nachází kromě výše uvedené stížnosti

⁷²⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Remislav Remislavský, (č. 0196)

⁷²¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Remislav Remislavský, (č. 0226)

⁷²² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Remislav Remislavský, (č. 0230)

⁷²³ Zemská správa politická byla v roce 1927 zrušena, v tomto případě se tak jedná o zemský úřad.

⁷²⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Remislav Remislavský, (č. 0189)

⁷²⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Remislav Remislavský, (č. 0189)

pouze několik plakátů na představení a sešitková brožura z roku 1925 s informacemi o škole.⁷²⁶

Podle seznamu škol vypracovanému při revizi v roce 1933, byla Remislavskému povolena „Škola klasického baletního a choreografického umění Remislava Remislavského“ výnosem zemské správy politické 12. 1. 1924⁷²⁷ a podruhé 22. 9. 1928.^{728 729} Skutečnost, že MŠANO nemělo až do roku 1928 téměř žádné povědomí o této jedné z největších a nejznámějších pražských tanečních škol a zemská správa politická nebyla schopna o ní předložit konkrétnější informace, svědčí o tom, jaký chaos panoval v evidenci škol pohybového umění.

V květnu 1928 se MŠANO zabývalo oznámením, že koncertní tanečnice Vlasta Rafaela Černohorská vyučuje bez oprávnění rytmickému tanci a baletnímu umění. I tentokrát byla stěžovatelkou Štěpánka Klimešová. Úřední obsílkou byla Černohorská vyzvána, aby se osobně dostavila na živnostenské oddělení Magistrátu HLMP k podání vysvětlení.⁷³⁰ Černohorská přiznala, že uvedené kurzy, na kterých vyučovala, byly pořádány v režii spolku Beseda na „Vořechovce“ a to po dobu 14 dnů dvakrát týdně, vždy v úterý a pátek od čtyř do šesti hodin odpoledne. Honorář za vyučovací hodinu obnášel 75 Kč, který ale ještě zahrnoval plat klavíristce, která její hodiny doprovázela. Čistý její měsíční honorář pak činil 250-300 Kč. Své konání omlouvala tím, že se domnívala, že žádné potvrzení nepotřebuje, protože „*pí. Stejskalová Rabasová bytem v Praze XVI, Smíchově, Na Santošce, vyučuje taktéž rytmice a nemá povolení žádného, taktéž slečna Karenová*“.⁷³¹ Na základě tohoto řízení si Černohorská v roce 1929 zažádala o povolení školy gymnastiky, rytmiky a baletu se sídlem na adrese Národní třída 13, Praha II „Národní kavárna“. Tato jí byla následně po splnění všech podmínek

⁷²⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Remislav Remislavský, (č. 0198-0223)

⁷²⁷ Národní archiv České republiky, NAD622, Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, šanon 943, inv. č. 3502, signatura IX/3/130, (č. 9727-9729)

⁷²⁸ Národní archiv České republiky, NAD622, Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, šanon 943, inv. č. 3502, signatura IX/3/130, (č. 9727-9729)

⁷²⁹ Je zřejmé, že datum „druhého“ povolení jeho školy nějakým způsobem souviselo s šetřením, které proběhlo v daném roce na popud Š. Klimešové.

⁷³⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka černohorská, (č. 3934)

⁷³¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka černohorská, (č. 3931)

vzata na vědomí v srpnu 1930.⁷³² ⁷³³ Škola figuruje i na ministerském seznamu pražských škol z roku 1934.⁷³⁴

Tvrzení, že Ludmila Stejskalová-Rabasová vyučovala bez povolení nelze ověřit, neboť mnou zkoumané fondy její složku neobsahují. Faktem však je, že na základě vysvědčení vydaných Ludmilou Stejskalovou-Rabasovou, byly v dalších letech povoleny minimálně školy Elly Březinové⁷³⁵ a Vlasty Fleischmannové-Slavjanské.⁷³⁶ Z vysvědčení vydaných Rabasovou pak můžeme doložit, že ve své škole vyučovala nejméně od roku 1919.

Na základě stížnosti Emanuela Siblíka z listopadu 1936, který si stěžoval během osobní návštěvy u referenta ministerstva zdravotnictví⁷³⁷, prošetřoval současně Magistrát HLMP a zemský úřad oznámení ministerstva zdravotnictví, že Libuše Gottliebová neoprávněně vyučuje rytmiku a na plakátě na vstupních dveřích do baletní místnosti nabízí odtučňovací kurzy.

Z kontroly, kterou provedl Magistrát HLMP vyplývá, že na dané adrese v Paláci Metro⁷³⁸ jsou na plakátě na dveřích školy inzerovány odtučňovací kurzy, ale slečnou Růženou Gottliebovou, nikoliv Libuší Gottliebovou-Maškovou.⁷³⁹

V dalším dokumentu bylo konstatováno, že podle plakátu na dveřích do učebních prostor vyučuje Růžena Gottliebová rytmiku, kterou jí bylo následně důrazně zakázáno vyučovat, protože na ni nemá povolení. Stejně tak jí bylo zakázáno „*veřejně ohlašovat a plakátovat takovéto kurzy*“.⁷⁴⁰ Tento zákaz se vztahoval k pořádání „odtučňovacích“ kurzů.

⁷³² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka černoohorská, (č. 3926) vzetí školy na vědomí v roce 1930 na adrese Národní třída 13, Praha II

⁷³³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka černoohorská, (č. 3927) škola rytmiky, gymnastiky a baletu. - Národní kavárna

⁷³⁴ Národní archiv České republiky, fond ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, NAD622, šanon 943, inv č. 3502 sign IX lomeno 3 lomeno 130, (č. 9740)

⁷³⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Ela Březinová, (č. 1330)

⁷³⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Vlasta Fleischmannová Slavjanská, (č. 0330 a 0336)

⁷³⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Růžena Gottliebová (č. 0956)

⁷³⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Růžena Gottliebová (č. 0958)

⁷³⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Růžena Gottliebová (č. 0951)

⁷⁴⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Růžena Gottliebová (č. 0956)

První kontrola magistrátu HLMP v listopadu 1936 konstatovala, že Libuše Gottliebová provdaná Mašková provozovala školu uměleckého tance pro dívky a pro dospělé. Růžena Gottliebová byla na této adrese u své sestry Libuše Gottliebové-Maškové v podnájmu a vyučovala rytmiku a inkriminované odtučňovací kurzy. Zároveň ve zprávě dotyčný úředník konstatoval, že má u ministerstva podanou žádost o povolení baletní školy a nyní žádá o komisionální prohlídku místností.⁷⁴¹ Růžena Gottliebová byla upozorněna, že v případě přestoupení tohoto zákazu inzerovat odtučňovací kurzy, jí bude odňato povolení k vedení soukromé baletní školy.^{742 743} Je zřejmé, že na místě proběhla další osobní kontrola stavu, tentokrát z popudu zemského úřadu a dotyčný úředník v únoru 1937 konstatoval, že se toto obvinění již nezakládá na pravdě, neboť Růžena Gottliebová neinzeruje vyučování odtučňovacím kurzům.⁷⁴⁴

*„Je naprosto absurdní, aby soukromým uměleckým učilištěm ohlašovány byly kurzy odtučňovací. Zvláště zavrženíhodno jest, že se podobným ohlašováním snižuje úroveň a pověst školství pohybového umění“.*⁷⁴⁵

Podobné udání MŠANO obdrželo na adresu Emmy Geitlerové v roce 1936. Stěžovatelka v několikastránkovém ručně psaném dopisu ministerstvu Geitlerovou obviňuje z „kupčení“ s dětmi školou povinnými. V dobových inzerátech měla slibovat vystupování všech dětí v divadlech a varieté. Já jsem však v dobových inzerátech našel většinou jen určitou zmínku, jistý příslib vystupování v divadle pro nejtalentovanější žáky. Děti (hoši i dívky od šesti let) se měly podle pisatelky pravidelně účastnit úterních čajů časopisu Pražanka ve Varieté. Děti v tyto úterky neměly kvůli dopolední „zkoušce“ vůbec jít do školy. Odpoledne pak měly být celou dobu o hladu a žízni. Poté večer v sedm hodin údajně odcházely z Varieté zpět do Roxy, kde ještě cvičily do 10 večer, aby pak druhý den šly tančit do „Tylového divadla“.⁷⁴⁶

⁷⁴¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Růžena Gottliebová (č. 0951)

⁷⁴² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Růžena Gottliebová (č. 0887)

⁷⁴³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Růžena Gottliebová (č. 0950)

⁷⁴⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Růžena Gottliebová (č. 0885)

⁷⁴⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Růžena Gottliebová (č. 0955)

⁷⁴⁶ Tylovo divadlo v Nuslích, otevřeno 5. 11. 1921, dnes Divadlo Na Fidlovačce v pražských Nuslích.

Měl se také udát případ, kdy děti jely se školou na zájezd a vrátily se zpět v pondělí ve čtyři hodiny ráno. Geitlerová prý měla za každý „čaj“ inkasovat cca 300 Kč až 500 Kč s tím, že děti, kterých zde údajně vystupovalo 30 až 40, neměly obdržet nic.

Nejvíce pak detailně obeznámenou pisatelku pobuřoval fakt, že „*všechno se tam líbá a mluví se nejopzlejší řeči. Paní mistryně (míněna Geitlerová) se tam líbá s režisérem a ředitelem a děti na to vše hledí. Při představení pak mají společnou šatnu s baletkami a manekýnama, které se svlékají úplně donaha.*“ Další akcí, na které měly děti ze školy Geitlerové vystupovat, byly nedělní čaje v kavárně u Choděry.⁷⁴⁷ Pod udáním je podepsána údajná Marie Vávrová choť ředitele ***⁷⁴⁸ ve výslužbě.⁷⁴⁹ Vzhledem ke gramatickým chybám v textu a stylu, jakým je dopis celkově psán se nabízí otázka, kdo byl skutečný autor. Zároveň je k dopisu přiložen i arch s vystřiženými články.⁷⁵⁰ Dva výstřižky ze tří se nepodařilo blíže dohledat. Třetí s názvem *Obchod se školními dětmi* vyšel v Poledních listech.⁷⁵¹ Bohužel další informace o tom, jak v této věci ministerstvo postupovalo, nejsou součástí spisu.

V jednom případě v roce 1938 byl konkurenční boj řešen soukromou žalobou na úrovni Krajského trestního soudu Praha - Pankrác. Majitelka taneční školy Jarmila Lejsková křivě nařkla Marii Brabcovou, majitelku baletní školy v Praze Libni, z neoprávněného vyučování baletu. Tím poškodila její pověst i její školy, což mohlo mít přímý dopad na její podnikání. Jarmila Lejsková se tak měla dopustit přečinu podle § 29 zákona o nekalé soutěži. Bohužel výsledek trestního řízení se ve spisech MŠANO nenachází.⁷⁵²

MŠANO se zabývalo v roce 1941 stížností *Jednoty soukromých zaměstnanců ve svobodných povoláních* na baletní školy Františka Bubly (Praha II, Václavské náměstí 4) a Antonína Souchy (Praha II, Jeruzalémská 6, pension „Star“) a

⁷⁴⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Emma Geitlerová, (č. 0850-0853)

⁷⁴⁸ Text nečitelný

⁷⁴⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Emma Geitlerová, (č. 0850-0853)

⁷⁵⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Emma Geitlerová, (č. 0854)

⁷⁵¹ Článek: *Obchod se školními dětmi* – noviny Polední listy 1934, str. 8, výtisk 307, datum 4. 11. 1934

⁷⁵² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Marie Brabcová, (č. 1314)

žádostí o zastavení jejich činnosti.⁷⁵³ Je zcela zřejmé, že pisatelé stížnosti podnikání Františka Bubly a Antonína Souchy vnímali jako nekalou konkurenci a ohrožení svého existenčního postavení na trhu práce v oblasti umění.⁷⁵⁴

Ve stížnosti je Fr. Bublovi kladeno za vinu, že sestavil z mladých a „nevyškolených“ děvčat „baletní“ skupiny s názvy jako *Gloria balet*, *Viktoria balet*, *Bubla balet*, které pak měly vystupovat v různých barech a tabarínech a tím dělat „ostudu českému baletnímu umění“. Dívky byly honorovány částkou 30 Kč na den. Z hlediska „mravopověstnosti“ nebylo v té době vhodné, „aby takto mladá děvčata zůstávala v podniku po představení v sále a bavila hosty“.⁷⁵⁵ Stejně prohřešky stížnost vyčítala i Františku Souchovi, který navíc měl být známý svoji hrubostí k žačkám a tím, že je za jakékoliv prohřešky finančně pokutoval. Zároveň se objevilo podezření, že Soucha provozuje svoji školu neoprávněně. Zatímco František Bubla si s pověstí svých žaček hlavu nelámal, něco podobného u *Jenčkových Girls* nepřicházelo v úvahu. Nina Jirsíková, ve svých pamětech vzpomíná na své vystupování v kabaretu Lucerna. Ten byl otevřen v roce 1928 a od roku 1929 Joe Jenčík zastával funkci uměleckého ředitele. „Pro Jenčíka bylo charakteristické, že nás po našem vystoupení, když jsme měly zájem o další program, nechal v podniku, ale jen v doprovodu někoho z rodiny. Samotné nás v baru nenechal ani na chvíli.“⁷⁵⁶

V roce 1938 řešily úřady stížnost podanou na Markétu⁷⁵⁷ (Margareth) Eppingerovou⁷⁵⁸, která označovala svoji soukromou školu nápisem pouze ve francouzštině a němčině.

Zemskému úřadu nebyl znám žádný předpis, který by přesně stanovil jazykovou úpravu v označování soukromých škol. Do kompetence policejního ředitelství pak

⁷⁵³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Bubla, (č. 1353)

⁷⁵⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Bubla, (č. 1353)

⁷⁵⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Bubla, (č. 1353)

⁷⁵⁶ JIRSÍKOVÁ, Nina, HRONKOVÁ, Libuše, ed. *Vzpomínky tanečnice*. Praha: Národní muzeum, 2013. ISBN 978-80-7036-392-8. str. 122

⁷⁵⁷ V úředních dokumentech je Margareth Eppingerová vedena pod českým ekvivalentem křestního jména Markéta. Originální dokumenty, které předkládala ohlašovatelka, nejsou součástí spisu.

⁷⁵⁸ Uměleckým jménem Gretta Eppinger

příslušelo posouzení, zda veřejně umístěný nápis „*neohrožuje veřejný pořádek, klid, bezpečnost a veřejnou mravnost*“.⁷⁵⁹

Zemský úřad se odvolával na obdobný spis, jež projednával žádost *Německé hudební a dramatické akademie v Praze* o povolení používat za českým označením, označení v německém jazyce. Presidium interně sdělilo, že „*jest ve věci počkati vývoje a spis byl tedy uložen ad acta*“. Podobným způsobem nebyla vyřešena ani otázka M. Eppingerové.⁷⁶⁰

Policejní ředitelství v Praze evidovalo v roce 1938 stížnost *Svazu učitelů tance*, který učinil udání na Bronislava Szynglarského pro nedodržování úředních nařízení.⁷⁶¹ Szynglarský měl zneužívat své licence ke krytí podnikání neoprávněných osob. V tomto případě se jednalo o podnik v Celetné ulici č. 3 označovaný titulem „Taneční škola“, na jehož provozování na této lokaci neměl povolení. Svým jménem měl kryt jistého ing. Kohoutka, toho času majitele inzertní kanceláře, který měl pro „školu“ najímat další nekvalifikované „vyučovací síly“.⁷⁶² Podle inzerátů z denních listů se mělo jednat o trojici dívek.⁷⁶³ Dále byl *Svazu učitelů tance* trnem v oku i fakt, že Szynglarský je zaměstnán jako sólový tanečník v divadle a „*nemá vůbec čas k osobnímu vyučování*...“⁷⁶⁴ V tomto smyslu se v roce 1926 na stranách *Taneční revue* vyjádřila i taneční a baletní mistryně Růžena Semanová, že: „*skutečný taneční mistr by se především měl věnovat pouze svému oboru a opustit jiná vedlejší zaměstnání*“.⁷⁶⁵

10.4 Stížnosti na neoprávněné používání titulu profesor

V roce 1924 MŠANO upozornilo na neoprávněné používání titulu profesor některými tanečními mistry a užívání označení škola a taneční ústav. Někteří zároveň ohlašovali taneční hodiny akademické nebo úřednické, „*ač před tím se*

⁷⁵⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Markéta Eppingerová, (č. 3044)

⁷⁶⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Markéta Eppingerová, (č. 3039)

⁷⁶¹ Archiv HLMP, NAD 697, fond svaz učitelů tance, karton č. 4, složka sut spisový materiál 1919 až 1934, (č. 0350)

⁷⁶² Archiv HLMP, NAD 697, fond svaz učitelů tance, karton č4, složka sut spisový materiál 1919 až 1934, (č. 0349)

⁷⁶³ Archiv HLMP, NAD 697, fond svaz učitelů tance, karton č4, složka sut spisový materiál 1919 až 1934, (č. 0349)

⁷⁶⁴ Archiv HLMP, NAD 697, fond svaz učitelů tance, karton č4, složka sut spisový materiál 1919 až 1934, (č. 0349)

⁷⁶⁵ *Taneční revue* 1926, prosinec, č. 12, str. 123, Autor: Růžena Semanová, článek: Povinnosti tanečního mistra

žádnou korporací a akademickou nebo úřednickou nejednali a při zápisu se na příslušníky těchto stavu nikterak neomezuji".⁷⁶⁶ V příloze byly i výstřižky z novin, z nichž je patrné, že těchto neoprávněných označení užívali bratři Linhartové⁷⁶⁷, Karel Šusser⁷⁶⁸ a Růžena. Semanová. Ministerstvo vnitra následně pověřilo zemskou správu politickou, aby věnovala této nesprávné reklamě, „jíž je obecenstvo uváděno v omyl“, zvýšenou pozornost a podobné praktiky netrpěla.⁷⁶⁹

⁷⁶⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Tanec A až H, (č. 0619)

⁷⁶⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Tanec A až H, (č. 0622)

⁷⁶⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Tanec A až H, (č. 0626)

⁷⁶⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Tanec A až H, (č. 0619)

11. Další úřední aspekty související se školami pohybového umění

11.1 Vysvědčení chudoby

Za úřední úkony spojené s ohláškou školy vyměřoval zemský úřad dávku ve výši 1000 Kč. Některé ohlašovatelky pak kromě povinně vyžadovaných dokumentů překládaly i tzv. vysvědčení chudoby, které vystavoval Magistrát HLMP.

Při svém rozhodování se zemský úřad opíral o §6 zákona z 3. 4. 1925 č. 53 Sb. z. a n. *O dávkách za úřední úkony ve věcech správních* a přihlížel k majetkovému a sociálnímu postavení žadatele.: *„kdo by bez zkrácení nutné výživy potřebné pro sebe a svou rodinu nemohl dávky zaplatit, má nárok aby úřad k vyměření dávky příslušný od vyměření upustil, nebo dávku prominul“*.

Tento zákon pak upřesňovalo vládní nařízení ze 4. 9. 1925 a 18. 6. 1925 č. 163, na základě kterého bylo *„vydáváno právo chudých“* za účelem prominutí dávky za úřední úkony ve věcech správních.^{770 771}

Vzhledem k tomu, že Bohumila Müllnerová v roce 1931 předložila úřední vysvědčení chudoby, *„že nemůže bez zkrácení nutné výživy, potřebné pro sebe a svoji rodinu úřední poplatek uhradit“*, byla jí prominuta dávka z úředních úkonů.⁷⁷²

Stejně vysvědčení chudoby předložila i Hedvika (Heda) Václavíková (1932)⁷⁷³, Jarmila Jeřábková (1935)⁷⁷⁴, Jožka Šaršeová(1935)⁷⁷⁵, Josefa Knappová (1936)⁷⁷⁶, Ervína Kupferová (1936)⁷⁷⁷, Josef Malec (1939).⁷⁷⁸

⁷⁷⁰ Vládní nařízení ze dne 4. 9. 1925, kterým se provádí zákon ze dne 3. dubna 1925, č. 53 Sb. z. a n., o dávkách za úřední úkony ve věcech správních (dávkové řády). *Právo.cz* [online]. [cit. 2019-04-26]. Dostupné z:

<https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=3985&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

⁷⁷¹ Thein Bedřich: Vysvědčení chudoby. *Holocaust.cz* [online]. Praha [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-dokumentu/dokument/126544-thein-bedrich-vysvedceni-chudoby/> (uložení: Národní archiv Praha > Policejní ředitelství v Praze > 1931-1940 > T > Thein Bedřich (signatura T 271/1)

⁷⁷² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka B. Müllnerová, (č. 0044-0064)

⁷⁷³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317 složka Heda Václavíková, (č. 0261)

⁷⁷⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jarmila Jeřábková, (č. 3188)

⁷⁷⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jožka Šaršeová, (č. 3562)

Také *Pražské škoie Jacques Dalcroze*⁷⁷⁹ byla dávka za úřední úkon prominuta a to vzhledem k její nevýdělečnosti a z toho plynoucích dlouhodobých finančních problémů.(1932).⁷⁸⁰

Není bez zajímavosti, že Ella Fuchsová, majitelka taneční školy v Bratislavě, požádala, aby jí bylo laskavě „*poshověno*“ s placením dávky 1000K z úředních úkonů, neboť se v roce 1933 nacházela v rekonvalescenci po nemoci, která „*veškeré úspory úplně pohltila*“.⁷⁸¹ Dávku ani následně nezaplatila a poté co odešla do Prahy a školu zrušila, ji MŠANO označilo za nemajetnou a doporučilo „*dávku odepsati pro nedobytnost*“.⁷⁸²

Trochu jiným případem pak byl v roce 1937/38 Václav Holas, který se proti vyměřené dávce odvolal. Jeho odvolání však Anna Dubská doporučila ministerstvu dodatečně zamítnout s poznámkou, že „*Vypůjčil-li si jmenovaný Kč 90 000,- na zavedení taneční školy, jak sám udává, musil také počítati s dávkou, která mu zaručuje otevření živnosti.*“^{783 784}

Helena Štěpánková sice v roce 1929 nežádala o prominutí dávky, ale po dohodě se zemským úřadem zaplatila 1000 Kč složenkami v pěti splátkách.⁷⁸⁵

⁷⁷⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Josefa Knappová, (č. 1058)

⁷⁷⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Ervína Kupferová, (č. 3283)

⁷⁷⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Josef Malec, (č.3358)

⁷⁷⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka spolek Jacques-Dalcroze, (č. 0379)

⁷⁸⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka škola Jacques-Dalcroze, (č. 0375)

⁷⁸¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Ella Fuchsová, (č. 0861)

⁷⁸² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Ella Fuchsová, (č. 4018 cca)

⁷⁸³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Václav Holas (č. 4193)

⁷⁸⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Václav Holas, (č. 3059)

⁷⁸⁵ Národní muzeum, divadelní oddělení, fond př. č. 2/77, H6p2/77, Helena Štěpánková, šanon č. 1, (č. 5464)

11.2 Náklady na otevření a provoz školy pohybového umění

V případě, že si pedagog či pedagožka otevřeli školu v bytě, museli počítat s vyššími prvotními náklady na případné úpravy tak, aby prostory splňovaly požadované nároky ministerstva zdravotnictví. Na druhou stranu ale v pozdější době ušetřili na nájemném a poplatcích s ním spojených. Mohlo by se zdát, že taneční škola provozovaná v bytě byla výrazně omezena povoleným počtem žáků, kteří mohli být vyučováni současně. Průměrně povolovaný počet současně vyučovaných žáků v rámci jedné lekce se pohyboval v počtu 10, ale častěji 15 žáků. Výjimkou pak byla škola Marty Aubrechtové, která vyučovala ve svém, zřejmě rozlehlém bytě, a limit jí byl stanoven až na 25 žáků.

Ale ani školy provozované v jiných objektech, než v bytech se často nevyhnuly určitým stavebním úpravám. Nejvýhodnější z tohoto pohledu proto mohlo být otevření školy ve školních tělocvičnách, které společně s přilehlými prostory již byly navrhované podle tehdejších hygienických předpisů. O tyto prostory se pak často dělilo i několik tanečních škol a tudíž se společně podílely na nájemném.

František Kamenář ve svém dopise adresovaném zemskému úřadu uváděl, že jeho celkový příjem ze školy v Praze a letních „kurzů“ v Kunštátu byl v roce 1939 „cca 13 000 Kč hrubého“.⁷⁸⁶ V roce 1938 činil jeho „hrubý obrát z provozu školy 16 000 Kč, při čistém zisku 8516,4 Kč před zdaněním“.⁷⁸⁷ V předcházejícím roce dosáhl obrátu 14 000 Kč, při 6000 Kč čistého zisku před zdaněním.⁷⁸⁸ Ze spisu skrze nepřímé indicie vyplývá, že Kamenář školu provozoval doma u své matky, kde bydlel a kde také za školu platil roční nájem ve výši 5478 Kč.⁷⁸⁹

Například *Spolek Jacques Dalcroze* si pro svoji činnost pronajímal až tři tělocvičny a v roce 1932 zaplatil roční nájemné za dvě smíchovské tělocvičny ve výši

⁷⁸⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3234)

⁷⁸⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3250)

⁷⁸⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3250)

⁷⁸⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3234)

1748 Kč.⁷⁹⁰ O rok později pak nájmy za prostory na Smíchově činily 1784 Kč. V případě školy na Alšově nábřeží 720 Kč.⁷⁹¹

Laurette Hrdinová sídlila v období 1938-40 na adrese Melantrichova č. 5, Praha I. V roce 1938 se náklady na provoz její školy pohybovaly v následující výši: nájemné 14 000 Kč, domovník 120 Kč, elektřina, plyn, úklid 2500 Kč, klavírní doprovod 2500 Kč, nájem klavíru 960 Kč. Celkem tedy náklady za rok 1938 dosáhly 20 880 Kč.⁷⁹²

Náklady na provoz její školy za rok 1939 pohybovaly takto: nájemné 14 000 Kč, domovník 120 Kč, elektřina, plyn, úklid 3000 Kč, gramofonové desky 800 Kč, klavírní doprovod 2500 Kč, nájem klavíru 960 Kč. Celkem tedy náklady za rok 1939 dosáhly 21 380 Kč.⁷⁹³ ⁷⁹⁴ V letech 1938 a 1939 se měl počet žáků její školy pohybovat mezi 30 až 40. Hrdinová zde vyučovala devět měsíců v roce a školné činilo 50 Kč za měsíc při docházce na dvě vyučovací hodiny týdně.⁷⁹⁵

Celkové příjmy L. Hrdinové činily za listopad 1939 1770 Kč. Podle dokumentů ve spise vyučovala 22 žáků á 50 Kč tj. 1100 Kč, 11 žáků á 30 Kč tj. 330 Kč, dále příjem za první podnájem 240 Kč, druhý podnájem 100 Kč. Za prosinec pak vykazovala příjem 1310 Kč - 18 žáků á 50 Kč, tj. 900 Kč, žáků 9 á 30 Kč tj. 270 Kč a příjem za jeden podnájem 240 Kč.⁷⁹⁶ Z těchto údajů vyplývá, že příjmy školy nedokázaly pokrýt ani provozní náklady školy. Uvedené vyúčtování předkládala ministerstvu školství a národní osvěty při žádosti o finanční podporu, neboť příjmy školy nedokázaly pokrýt náklady na její provoz a reálně hrozilo, že by byla nucena školu uzavřít.

Nájemné *Pražské školy Jacques Dalcroze* a školy Laurette Hrdinové, nelze srovnávat, neboť v jednom případě se jednalo o nájemní dům, ve druhém o tělocvičnu. Navíc *Pražské škole Jacques Dalcroze* se mohlo podařit vzhledem

⁷⁹⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Jacques-Dalcroze, (č. 0369-0372)

⁷⁹¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Jacques-Dalcroze, (č. 0369-0372)

⁷⁹² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová (č. 3093-3094)

⁷⁹³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová (č. 3087-3088)

⁷⁹⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová (č. 3104)

⁷⁹⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová (č. 3093)

⁷⁹⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová (č. 3093)

k osobnostem zainteresovaným ve vedení spolku vyjednat výhodnější podmínky pronájmu. Určitou roli také mohl hrát fakt, že spolek byl neziskový a zaměřoval se na výuku nemajetných a jinak znevýhodněných dětí.

Nahlédneme-li do vyúčtování Státních tělovýchovných kurzů, konkrétně kurzů rytmiky, dalo by se očekávat, že si uděláme určitou představu, kolik stál nájem sokolovny na několik dnů. Daná čísla se však natolik liší, že bez znalosti bližších podrobností nemůžeme vyvodit žádné relevantní závěry.

Propůjčení místnosti v Národním domě v Praze pro kurz rytmického tělocviku 22. - 24. 1. 1933, stálo 1050 Kč + 50 Kč „sokolníkovi“.⁷⁹⁷

Za pronájem tělocvičny pro kurz 9. - 11. 4. 1933 v Národním domě v Praze bylo účtováno 660 Kč + 80 Kč topení + 25 Kč úklid.⁷⁹⁸ Pravděpodobně se jednalo o dvě různě velké místnosti, opět v Národním domě.⁷⁹⁹

Další pražský kurz rytmiky, u kterého se nám zachovalo účetnictví, se konal 25. - 27. 3. 1934 a náklady za propůjčení tělocvičny činily 700 Kč + 150 Kč „sokolníkovi“.⁸⁰⁰ Dalším pak byl čtyřdenní kurz ve Vršovicích, který se konal ve dnech 14. - 17. 4. 1935. Nájemné za zapůjčení tělocvičny činilo 400 Kč + „sokolník“ 50 Kč.⁸⁰¹ Na těchto dvou kurzech, kdy bylo nájemné v prvním případě za tři dny 700 Kč a v druhém případě 400 Kč za čtyři dny, můžeme vidět, v jak rozdílných cenových relacích se jednotlivé pronájmy pohybovaly. Za třídní propůjčení sokolovny⁸⁰² zaplatily Státní tělovýchovné kurzy v Nymburce v roce 1931 90 Kč⁸⁰³ a Hrušovanech⁸⁰⁴ v roce 1933 200 Kč.⁸⁰⁵ Pronájem sokolovny na čtyřdenní *Kurz rytmického tělocviku a národních tanců* v Nymburce v roce 1933 stál⁸⁰⁶ 1035 Kč + úklid 100 Kč.⁸⁰⁷ V roce 1932 bylo za třídní kurz⁸⁰⁸ proplaceno

⁷⁹⁷Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, šanon č. 1-2, (č. 7074)

⁷⁹⁸Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, šanon č. 1-2, (č. 7079)

⁷⁹⁹ Není jasné, zda se jednalo o národní dům na vinohradech, nebo národní dům na Smíchově, vzhledem k dostupným informacím se jeví pravděpodobněji Národní dům Vinohradech.

⁸⁰⁰Národní Muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, šanon č. 1-2, (č. 7082)

⁸⁰¹Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, šanon č. 1-2, (č. 7086)

⁸⁰² Rytmický kurz 25-27. 8. 1931

⁸⁰³Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, šanon č. 1-2, (č. 7072X)

⁸⁰⁴ Rytmický kurz 7-9. 5. 1933

⁸⁰⁵ Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, šanon č. 1-2, (č. 7080)

⁸⁰⁶ Kurz rytmického tělocviku a národních tanců 26 - 29. 8. 1933

tělocvičné jednotě Sokol v Nymburce za nocležné, propůjčení letní sokolovny, cvičiště a propůjčení pianina celkem 436 Kč, plus „sokolník“ 100 Kč.⁸⁰⁹

Pokud si tanečník či tanečnice chtěla otevřít soukromou školu, museli disponovat určitým vstupním kapitálem. Za správní úkony spojené s ohlášením školy museli zaplatit dávku z úředního úkonu ve výši 1000 Kč. Museli počítat s náklady na adaptaci prostorů, ve kterých škola vyučovala a jejich vybavení. Některé ohlašovatelky, například Laurette Hrdinová toto řešily půjčkou na zařízení školy pro gymnastiku a umělecký tanec.⁸¹⁰ Majitelé škol nejčastěji platili určitou částku za pronájem klavíru, která se ve 40. letech pohybovala kolem 800 Kč za rok, některé si dokonce platily i pianistu. Například *Spolek Jacques Dalcroze* platil za pronájem pravděpodobně tří klavírů v letech 1932 a 1933 celkem 1800 Kč za rok.⁸¹¹ Jiné řešily hudební doprovod pomocí gramofonu. Například Laurette Hrdinová zaplatila v roce 1938 800 Kč za gramofonové desky.⁸¹²

Finančně nezanedbatelnou položkou byly také různé rytmické pomůcky. Milča Mayerová při svých cvičeních využívala „čínský buben, tamburínu, činely, gong a exotické nástroje“⁸¹³ Také Berta Sommerová-Kalmanová⁸¹⁴ a Jarmila Jeřábková ve svých učebních osnovách zdůrazňovaly používání bicích nástrojů.

Spolek Jacques Dalcroze v roce 1936 nakoupil za blíže neupřesněnou částku z podpory MŠANO množství „not, bicích nástrojů a dalších pomůcek k vyučování rytmu u dětí“.⁸¹⁵ Stejně tak nákup klavíru nebyl levnou záležitostí, spolek jej v roce 1938 zakoupil za 3960 Kč.^{816 817}

⁸⁰⁷ Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, šanon č. 1-2, (č. 7079)

⁸⁰⁸ Kurz rytmického tělocviku 17 – 19. 7. 1932

⁸⁰⁹ Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, šanon č. 1-2, (č. 7073)

⁸¹⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová (č. 3093, 3105)

⁸¹¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Jacques Dalcroze, (č. 0369, 0371)

⁸¹² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová (č. 3093-3094)

⁸¹³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon, 3318, složka Milča Mayerová, (č. 4009)

⁸¹⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Berta Sommer Kalman, (č. 3517)

⁸¹⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques Dalcroze, (č. 1466 a 1471)

⁸¹⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques Dalcroze, (č. 1451)

⁸¹⁷ Z finanční podpory, kterou spolku poskytl MŠANO

Provoz škol pak obnášel i další výdaje. Například pražský *Spolek Jacques Dalcroze* v roce 1932 zaplatil školníkovi 1620 Kč, za „*plakátovací podniky*“ 1104 Kč a inzerci 700 Kč.⁸¹⁸ O rok později bylo školníkovi zapláceno 1845 Kč, inzerce v tisku stála 664 Kč a plakáty 1104 Kč.⁸¹⁹

O tom, že oblast financí v taneční sféře nebyla nijak růžová, svědčí výše gáží tanečníků například Německého divadla v Praze. Baletní mistryně a balerína Mizzi Zamara pobírala po 20ti letém angažmá 1500 Kč měsíčně. V případě platu pedagogů víme, že Marie Lenzová pobírala v roce 1933 za výuku ve škole *Spolku Jacques Dalcroze* prázdninovou gáží⁸²⁰ ve výši 1200 Kč měsíčně⁸²¹ a Anna Dubská 1839 Kč měsíčně.⁸²² ⁸²³ Sólová tanečnice Sussi Thellen dostávala v sezoně 1934/35 700 Kč měsíčně a Hilde Lederer 750 Kč měsíčně. Plat začátečnice Vlasty Knappové činil v sezoně 1932/33 pouze 220 Kč. Karel Hořica coby tanečník s povinností sóla byl v sezoně 1932/33 honorován 600 Kč měsíčně a baletní mistr a sólista Alois Bisom dostával v sezoně 1935/36 1800 Kč měsíčně.⁸²⁴ V roce 1933, kdy byla Helena Štěpánková nedobrovolně z úsporných důvodů „přeložena na odpočinek“, ředitelství Národního divadla přijalo její nabídku, že je ochotna „*i po rozvázání členského poměru účinkovat v jednotlivých představeních jako host podle potřeby divadla*“. Ředitelství Národního divadla za tato pohostinská vystoupení nabídlo honorář 300 Kč za baletní představení a 150 Kč za účinkování v opeře.⁸²⁵ Naděžda Sobotková brala v roce 1939 jako elévka baletního sboru Národního divadla 650 Kč měsíčně, z čehož 50 Kč byl paušál na střevíce, punčochy a spodní prádlo.⁸²⁶ ⁸²⁷

⁸¹⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Jacques Dalcroze, (č. 0371)

⁸¹⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Jacques Dalcroze, (č. 0369)

⁸²⁰ červenec až srpen

⁸²¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka JD (č. 0369)

⁸²² červenec až září

⁸²³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka JD, (č. 0369)

⁸²⁴ GREMLICOVÁ, Dorota. *Taneční umění na scénách Nového německého divadla v Praze, (1888-1938)*. Praha: Státní opera, 2002. ISBN 80-238-8488-3. str. 101

⁸²⁵ Národní muzeum, divadelní oddělení, fond př. č. 2/77, H6p2/77, Helena Štěpánková, šanon I-IV, (č. 5431)

⁸²⁶ SOBOTKOVÁ, Naděžda a Alena ŠLOUFOVÁ. *Národní divadlo? Alfa i omega mého života!*. V Praze: Sabongui Production, 2013. ISBN 978-80-260-4371-3. str. 28

⁸²⁷ Touto problematikou se podrobně zabývá kapitola *Sociální a ekonomické postavení členů baletních souborů v Praze do roku 1945* Karolíny Bulínové v publikaci *Profese tanečníka: mezi*

Platy tanečníků a tanečních umělců nebyly nijak vysoké a doba aktivní taneční kariéry byla značně omezená. Všudypřítomnou byla také možnost vážného úrazu a ne vždy se tanečník mohl po rekonvalescenci vrátit zpět do divadla. Vznik a budování školy nebylo krátkodobou záležitostí, počínaje vyřizováním ohlášení s průměrnou délkou řízení kolem 12 měsíců, adaptací prostor a vybudováním širší žákovské základny, což nebylo jednoduchou ani levnou záležitostí. Je tedy věcí logickou, že členové baletních souborů předjímalí penzionování, na které měli nárok již ve věku 34 let^{828 829} a ještě v době svého aktivního uměleckého působení zakládali vlastní baletní a jiné školy. Školy tak měly možnost si v dostatečném předstihu získat klientelu, aby mohly posléze své majitele po odchodu z divadla finančně zajistit. Atraktivní zajisté byla také skutečnost, že žák, nebo zájemce o návštěvu taneční školy viděl majitele školy, do které chodil, coby aktivního umělce na plakátech divadla. Takto svoji školu provozovali například Remislav Remislavský, Karel Pirník, František Bubla, Jelizaveta Nikolská, Bohumila Müllnerová, Helena Štěpánková, Zdenka Zabylová, Nina Jirsíková.

obdivem a odsouzením. BULÍNOVÁ, Karolína. *Profese tanečníka: mezi obdivem a odsouzením*. V Praze: Akademie múzických umění, 2013. Chorea. ISBN 978-80-7331-241-1. str. 47-114

⁸²⁸ BULÍNOVÁ, Karolína. *Profese tanečníka: mezi obdivem a odsouzením*. V Praze: Akademie múzických umění, 2013. Chorea. ISBN 978-80-7331-241-1. str.

⁸²⁹ Národní muzeum, divadelní oddělení, fond př. č. 2/77, H6p2/77, Helena Štěpánková, šanon I-IV, (č. 5431), (narozena 1899, na odpočinek odešla 1933)

11.3 Státní tělovýchovné kurzy

Některé ohlašovatelky, např. Jarmila Jeřábková⁸³⁰ a Jarka Gogelová⁸³¹, předkládaly mezi kvalifikačními doklady i vysvědčení vydaná státními tělovýchovnými kursy. Z tohoto důvodu se zemský úřad obrátil na ředitelství Státních tělovýchovných kurzů, jmenovitě prof. Dra. K. Weignera⁸³² s žádostí o podrobnější vysvětlení, kým byly kurzy zřízeny, kdo kurzy může navštěvovat, jakou hodnotu mají daná vysvědčení a zda postačují k vzetí školy tělovýchovy a rytmiky na vědomí.

Státní tělovýchovné kurzy byly zřízeny v roce 1922, původně se jednalo o mimořádné kurzy zřízené pro učitele občanských a měšťanských škol. Později byly tyto mimořádné kurzy transformovány v kurzy stálé a stále častěji je začali navštěvovat „i cvičitelé tělovýchovných organizací všeho druhu.“. Ředitelství státních tělovýchovných kurzů sídlilo v Praze II, Kateřinská ulice, č. 1660. Kurzy byly pořádány za subvence ministerstva veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, ministerstva školství a národní osvěty několik let. Tyto kurzy dotovalo také ministerstvo zemědělství. Rámcový program kurzů byl přímo určován meziministerskou radou složenou ze zástupců výše zmíněných ministerstev a také zástupce ministerstva obrany. Hlavním cílem kurzů bylo seznámení účastníků s metodickým nácvikem. Každý účastník získal vysvědčení, které ale mělo povahu pouze vysvědčení frekventačního. „Svědčí o tom, že účastník, nebo účastnice navštěvovali přednášky i praktická cvičení“. O způsobilosti, nebo o praktickém výcviku se vysvědčení nevydávala.⁸³³

Trvalým kritikem dosavadního neutěšeného stavu kvalifikace v oblasti tanečního školství byl zejména Emanuel Siblík, který dlouhodobě volal po zavedení nového vzdělávacího a zkušebního systému pro majitele tanečních škol. Proto uvítal Státní kurz pro majitele a cvičitele soukromých gymnastických a rytmických škol, ke kterému vzešla iniciativa právě od *Státních tělovýchovných kurzů*. Tento kurz se konal od 25.6 do 4. 7. 1932 a skládal se z celkem 66 teoretických a 22

⁸³⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Bubla, (č. 3171)

⁸³¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Jarka Gogelová, (č. 0846)

⁸³² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Zdeňka Podhajská, (č. 4134)

⁸³³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Zdeňka Podhajská, (č. 4135)

praktických hodin. V prvním roce mělo kurz absolvovat 50 uchazečů z řad majitelek škol a dalších odbornic.⁸³⁴

Kurzy rytmiky však byly součástí programu Státních tělovýchovných kurzů, včetně například kurzů lehké atletiky, plavání, atd., již od roku 1923.

Pravděpodobně první kurz rytmiky se konal od 27. do 31. srpna 1923 v Nymburce a těšil se velkému zájmu. Proto bylo doporučeno, „*aby zůstal trvale zařazen do programu mimořádných kurzů tělovýchovných.*“⁸³⁵

Kurzy rytmiky vedl Augustin Otčenášek, který vyučoval teorii, ale často také praktická cvičení. Dále zde vyučoval hudební teorii hudební skladatel Karel Matějovec. Mezi předcvičitelkami pak byla Božena Holečková-Matějovcová a Ludmila Mordová, které byly obě účastnicemi výpravy do Klessheimu pořádané v roce 1929 Státními tělovýchovnými kurzy.

Na základě dochovaného vyúčtování víme, že 23. 2. 1930 proběhla v rámci některého z kurzů ukázka rytmických tanců školy E. Duncanové, za což Max Merz⁸³⁶ obdržel 2000 Kč. V souvislosti s ukázkou pak ještě seznam obsahoval položky jako úklid tělocvičny, nebo zhotovení dvou říz.⁸³⁷ Další vystoupení školy E. Duncanové v rámci kurzů, které se mi podařilo dohledat, se uskutečnilo v roce 1927 a byl za něj vyplacen honorář 3498,80 Kč.⁸³⁸

Na základě vyúčtování také víme, že na kurzu v Nymburce konaném ve dnech 25. - 27. 8. 1931 učila i Jarmila Jeřábková, které za svoji práci obdržela 300 Kč.⁸³⁹

Kurzy se většinou pohybovaly v délce tří, pěti až deseti dnů. Jejich součástí kromě praktické výuky a ukázek byly také teoretické přednášky.

⁸³⁴ SIBLÍK, Emanuel. *Tanec mimo nás i v nás: historické poznatky a estetické soudy*. Praha: Václav Petr, 1937. str. 155

⁸³⁵ Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, karton I-IV, š1-2, str. 7036, dokument: 1923 – Povšechní zpráva a zprávy podrobné o státních kursech tělovýchovných. str. 41

⁸³⁶ Max Merz (1874-1964), hudební skladatel, ředitel školy Elisabeth Duncanové.

⁸³⁷ Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, karton I-IV, (č. 7062)

⁸³⁸ Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, karton I-IV, (č. 7052)

⁸³⁹ Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, karton I-IV, (č. 7070)

Jméno Joe Jenčíka se objevilo například ve vyúčtování rytmického kurzu, který probíhal ve dnech 18. - 28. 8. 1938 v Nymburce. Jenčík obdržel za svoji přednášku na téma český tanec - Polka⁸⁴⁰ honorář ve výši 250 Kč.

Dalo by se říct, že tento kurz byl výjimečný i tím, že nebyl probírán pouze sokolský rytmický tělocvik, ale také „*národní tance, základy tance podle Labana a rytmický tělocvik podle Dalcroze*“. Díky rozšíření a obohacení kurzu po stránce obsahové se do něj přihlásilo „*značné množství majitelek rytmických škol*“. Poprvé se také jednalo o rytmický kurz v délce 10,5 dne, neboť do té doby byly pořádány pouze kurzy v délce do 3 dnů. Celkem se tohoto kurzu v daném roce zúčastnilo 36 osob. Vyučování, během něhož se střídaly teoretické a praktické hodiny trvalo od 8 do 18 hodin s dvouhodinovou polední pauzou.

Kurz vedl Dr. Eduard Riedl, základům rytmiky a rytmice podle Dalcroze vyučoval Jan Seehák, rytmický tělocvik sokolský Drahuna Očenášková, základy tance podle Labana Helena Kavalírová, národní tance prakticky nacvičoval p. Klán⁸⁴¹, hudební doprovod obstarával Prof. Seehák a Ing. Vl. Vrtílek a přednášku *O českém tanci* přednesl Joe Jenčík. Firma Petroff pro potřeby kurzu zdarma zapůjčila koncertní křídlo. Není bez zajímavosti, že frekventanti kurzu mezi sebou uspořádali sbírku na *Jubilejní fond na obranu státu*, která vynesla 260 Kč.⁸⁴² Kurz byl pořádán v tělocvičně nymburského Sokola, a protože během kurzu přšelo, nebylo bohužel možno učit venku. Účastníci byli ubytováni ve společných noclehárnách cukrovaru, které byly nejen velmi studené, ale také „*špatně chráněné proti zimě a proti dešti*“. Zranění sice nebyla žádná, ale studené počasí „*působilo velmi špatně na tělesnou zdatnost cvičenek*“.⁸⁴³

Jak vyplývá z výroční zprávy Státních tělovýchovných kurzů⁸⁴⁴, v roce 1929 bylo za přispění ministerstva zdravotnictví v rámci státních tělovýchovných kurzů vysláno 24 účastnic do školy Duncanové v Klessheimu, kterou vedla Elisabeth

⁸⁴⁰ Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, karton I-IV, (č. 7196-7208)

⁸⁴¹ Další informace se o dotyčném nepodařilo zjistit.

⁸⁴² Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, šanon č. 4, (č. 7219)

⁸⁴³ Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, šanon č. 4, (č. 7219)

⁸⁴⁴ Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, šanon č. 5, str. 7372, 1929 – Zpráva povšechná a zprávy podrobné o státních kursech tělovýchovných v roce 1929, str. 8

Duncanová.⁸⁴⁵ V té době probíhaly oslavy 25 výročí „práce v tělesné, duševní a umělecké výchově“.⁸⁴⁶ Poslední dva dny byla těmto oslavám přítomna 40 členná československá delegace, která se před tím účastnila světového vychovatelského sjezdu⁸⁴⁷ v Ženevě. Součástí oslav byla i výstava obrazů a ručních prací žákyň Klessheimské školy.⁸⁴⁸ Přednáškový týden, na němž zazněl i příspěvek Maxe Merze Rytmus a jeho tělesný projev, zakončil doc. Jiří Klíma přednáškou „o tvůrčích silách dítěte a jejich vlivu na tváření života dětského“.⁸⁴⁹

Program sjezdu byl prokládán ukázkami celkem 120 žaček školy E. Duncanové z 12 národností, včetně dívek z československé výpravy. „Vysokou uměleckou úroveň školy ED demonstrovala závěrečná slavnostní scéna *Ifigenie na Tauridě*“.⁸⁵⁰

23 února 1930 dopoledne prezentovalyžačky ve velkém sále Národního domu na Vinohradech, čemu se za 6 týdnů v Klessheimu naučily. V případě skupiny 24 žaček, které se kurzu zúčastnily, se jednalo o tři menší skupiny:

7 žaček ED: Dvě sestry Jarešové, Kantová, Vilímkovská, Schaffelhoferová, Koňáková, Mojžíšová.

6 dorostenek: Drah. Otčenášková, B. Matějovcová, Lišková, Vávrová, Halmanová, Jeřábková

5 cvičitelek: L. Mordová, L. Masáková, Denelová, Barbieri⁸⁵¹, Dostálová.

Z uvedeného seznamu, je tedy zřejmé, že zde nevystoupily úplně všechny účastnice kurzu.

Nácvik vystoupení probíhal v tělocvičně v obecné škole na náměstí Jiřího a vedl jej Max Merz a Gertruda Drucková, kteří kvůli tomu přijeli do Prahy o týden

⁸⁴⁵ LAJNEROVÁ, Marta. *Odkaz Isadory Duncanové v Čechách* [online]. Praha, 1997 [cit. 2019-04-28]. Diplomová práce. HAMU. Vedoucí práce Prof. Mgr. Dorota GREMLICOVÁ, Ph.D.

⁸⁴⁶ Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, šanon č. 5, str. 7372, 1929 – Zpráva povšechná a zprávy podrobné o státních kursech tělovýchovných v roce 1929

⁸⁴⁷ Ve dnech 26.7-4.8

⁸⁴⁸ Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, šanon č. 5, str. 7372, 1929 – Zpráva povšechná a zprávy podrobné o státních kursech tělovýchovných v roce 1929, (č. 7372) str. 8

⁸⁴⁹ Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, šanon č. 5, str. 7374-75, 1929 – Zpráva povšechná a zprávy podrobné o státních kursech tělovýchovných v roce 1929

⁸⁵⁰ Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, šanon č. 5, str. 7374-75, 1929 – Zpráva povšechná a zprávy podrobné o státních kursech tělovýchovných v roce 1929, (č. 7376), str. 8

⁸⁵¹ Známa sokolská lyžařka

dříve. Jako zajímavost bych uvedl, že dívky cvičily na velkém plstěném koberci o rozměrech 11x11m, který byl pro tuto příležitost dopraven do Prahy z drážďanského sídla školy ED.⁸⁵² Představení bylo přítomno 800 účastníků, většinou z odborných a spolkových kruhů, včetně velvyslance Rakouska. Tomuto představení byla věnována velká pozornost i v tisku a poměrně obsáhlé články a recenze se objevily v Národních listech⁸⁵³, Národní osvobození⁸⁵⁴, časopis Cvičitelka⁸⁵⁵.

Podruhé vyslali Státní tělovýchovné kurzy dívky na letní školu na kurz rytmického tělocviku a uměleckého tance v Klessheimu konaném 1 - 31. 7. 1931. Vedení výpravy, kterou do Klessheimu doprovodil A. Otčenášek, bylo svěřeno cvičitelce Přerovského Sokola Bertě Jemelkové. Do kurzu byly pečlivě vybrány cvičitelky a nadané dívky a děti „*kteří slibují do budoucnosti být vynikajícími v oboru rytmického tělocviku a uměleckého tance*“. Celkem se jednalo 7 dospělých dívek a 6 dětí od 8 do 14 let. Mezi 6 dospělými byla jedna profesorka, jedna úřednice, jedna učitelka a 3 studující: všechny se věnovaly zejména rytmice, z toho 3 byly cvičitelkami Sokola. Ve zprávě pak nechyběl i velmi zevrubný a vyčerpávající popis průběhu výuky, její náplně a rozložení učeben v rámci areálu.⁸⁵⁶

Podpora na jízdě kursistkám činila celkem 1883 Kč. Jízdné z Prahy do Klessheimu a zpět Otčenáškově 302 Kč, autobus pro výpravu Salzburg-Klessheim 100 Kč, Klessheim- Salzburg 100 Kč, diety na 2 dny Otčenášek 100 Kč, školné kursistek 5000 Kč, společná vydání a přilepšení žačkám po čas pobytu v Klessheimu 400 Kč, drobná vydání s organizací výpravy 124 Kč.⁸⁵⁷

Frekvenční vysvědčení o absolvování státních tělovýchovných kurzů nebylo bráno za dostatečnou kvalifikaci pro otevření soukromé školy rytmiky. MŠANO však tyto kurzy považovalo za možnost dalšího vzdělávání a zvyšování odborné kvalifikace. Zdeňce Podhajské, majitelce soukromé školy rytmicko-

⁸⁵² Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, šanon č. 5, str. 7384, 1929 – Zpráva povšechná a zprávy podrobné o státních kursech tělovýchovných v roce 1929 str. 7

⁸⁵³ Národní Listy, 24. 2. 1930, večerní vydání, č. 54

⁸⁵⁴ Národní Osvobození, 27. 2. 1930,

⁸⁵⁵ časopis Cvičitelka, 27. 2. 1930, č. 2

⁸⁵⁶ Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, šanon č. 5, str. 7399-7400, 1929 – povšechná zpráva a zprávy podrobné o státních kursech tělovýchovných, str. 14-15

⁸⁵⁷ Národní muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, šanon č. 1, (č. 7069)

gymnastické⁸⁵⁸, která získala kvalifikaci studiem v baletní a rytmické škole Jaroslava Hladíka⁸⁵⁹, bylo ještě doporučeno absolvování těchto kurzů, aby „se seznámila s rytmickým tělocvikem domácím“. Nejbližší doporučovaný kurz se konal v srpnu 1932 v Nymburce a o jeho absolvování měla dotyčná podat MŠANO zprávu do konce roku.⁸⁶⁰

Jarmila (Jarka) Gogelová úspěšně absolvovala státní tělovýchovný kurz (pro majitelky tělovýchovných škol), který se konal v Praze od 27.6 do 4. 7. 1933 a úspěšně jej zakončila zkouškou 3. 11. 1933.⁸⁶¹

Také Jarmila Jeřábková v souvislosti s přesídlením⁸⁶² své školy v roce 1936 předložila zemskému úřadu dvě frekventační vysvědčení státních tělovýchovných kurzů.⁸⁶³ Ze spisu však není jasné kdy, kde a v jakém rozsahu se jí absolvované kurzy konaly.

⁸⁵⁸ ulice Karolíny světlé čp 197, č. 48, 1. patro, Praha I

⁸⁵⁹ Navštěvovala ji v letech 1920-23 a 1925-27, mezitím studovala ve Francii. Národní archiv české republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Zdeňka Podhajská, (č. 4128)

⁸⁶⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Zdeňka Podhajská, (č. 4131)

⁸⁶¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Jarka Gogelová, (č. 0846)

⁸⁶² Na novou adresu Náměstí Petra Osvoboditele, Štefanikův dům, Praha II.

⁸⁶³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jarmila Jeřábková, (č. 3171)

12. Žádosti škol pohybového umění o finanční podporu

12.1 Žádost o existenční podporu

V roce 1939 byla Laurette Hrdinová nucena si pronajmout celou školu (Melantrichova 5), v níž byla do té doby v podnájmu u Jarmily Kröschlové pro sebe.⁸⁶⁴ V souvislosti s tím si musela vzít u Vzájemné záložny v Praze půjčku 12 000 Kč na zařízení školy.⁸⁶⁵ Celkové výlohy spojené s pronájmem sálu byly za rok 1939 20 880 Kč⁸⁶⁶ a režie posledního tanečního vystoupení 9 000 Kč včetně kostýmů a reklamy.⁸⁶⁷ Svoji uměleckou činnost pak dokladovala prostřednictvím přiložených výstřížků kritik z denních listů a programů.⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ L. Hrdinová se zároveň odvolávala na Helenu Vojáčkovou, Jarmilu Kröschlovou a Annu Dubskou, které mohly podat reference o její dosavadní umělecké a pedagogické činnosti.⁸⁷⁰ Vzhledem k poklesu počtu žáků v roce 1939 a omezenému vyučování se Laurette Hrdinová dostala do finančních problémů, protože finanční příjmy plynoucí z provozu školy nebyly schopny pokrýt režii. Hrdinová se obávala, že bude muset v nejbližší době zrušit svoji taneční školu i taneční skupinu. Členky skupiny Zdena Bašeová, Jiřina Fišerová, Pinka Gollová, Jarča Klírová, Beatrice Pokorná, Libuše Stefanová⁸⁷¹, Věra Buttrová, Olga Buttrová, Věra Lojková, Slávka Scheibalová ⁸⁷² doposud vystupovaly zdarma, ale Hrdinová si byla vědoma toho, že po dosažení určitého stupně dokonalosti je bude muset honorovat. Z tohoto důvodu se

⁸⁶⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová, (č. 3086)

⁸⁶⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová, (č. 3093)

⁸⁶⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová, (č. 3093)

⁸⁶⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová, (č. 3093)

⁸⁶⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová, (č. 3085, 3093)

⁸⁶⁹ Opera studio – Prodaná nevěsta, tančí skupina L. Hrdinové (slavnostní otevření divadla v Kolíně 3. 12. 1939), Umělecká beseda – Večer komorního tance Laurette Hrdinové s tanečním studiem (6. 4. 1938), Legiobanka - Večer komorního tance Laurette Hrdinové s tanečním studiem (27. 4. 1938)

⁸⁷⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová, (č. 3095)

⁸⁷¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová, (č. 3096), (6. 4. 1938)

⁸⁷² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová, (č. 3098), (26. 4. 1938)

obrátila na MŠANO se žádostí o finanční podporu.⁸⁷³ V roce 1939 jí nebyla podpora z důvodu „rozpočtové nouze“ přiznána.⁸⁷⁴

V únoru 1940 opět žádala o udělení podpory za účelem udržení školy gymnastiky a uměleckého tance. Při posuzování žádosti Laurette Hrdinové o podporu v roce 1940 si vzal vyřizující úředník na pomoc odbornou publikaci Emanuela Siblíka „*o současných tanečních umělcích*“⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶, kde však o Hrdinové nic nenalezl. „*Vzhledem k tomu, že zdejšímu oddělení není známa činnost žadatelčina a její význam*“, snažil se získat informace alespoň telefonickým dotazem u „*některých výkonných umělců opery Studio*“.⁸⁷⁷ „*Protože jde o seriózní školu, jejíž majitelka dosáhla při veřejných svých vystoupeních pěkného úspěchu uměleckého, chce jí zdejší úřad (MŠANO) udělením podpory umožnit další pedagogickou i uměleckou činnost v oboru pohybového umění.*“⁸⁷⁸ Podpora jí byla přiznána ve výši 2000 Kč. Hrdinová v návaznosti na to ministerstvu poděkovala: „*Tato podpora je mi v nynější době velkou pomocí a vynasnažím se, abych plíí a dobrou uměleckou prací projevené mi důvěry si plně zasloužila.*“⁸⁷⁹

12.2 Žádosti o finanční podporu uměleckou

V roce 1931 byl Milče Mayerové ministerstvem školství a národní osvěty udělen finanční příspěvek na zájezd jejího tanečního souboru na mezinárodní hudební festival v Oxfordu ve výši 10 000 Kč.⁸⁸⁰ Její účast na tanečním kongresu v Mnichově v roce 1930 dotovalo ministerstvo zahraničních věcí 4000 Kč.⁸⁸¹

⁸⁷³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová, (č. 3091)

⁸⁷⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová, (č. 3106)

⁸⁷⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová, (č. 3090)

⁸⁷⁶ Domnívám se, že se jednalo o publikaci *Tanec mimo nás i v nás*.

⁸⁷⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová, (č. 3090)

⁸⁷⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová, (č. 3071)

⁸⁷⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Laurette Hrdinová, (č. 3067)

⁸⁸⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Milča Mayerová-Fragnerová (č. 4103)

⁸⁸¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Milča Mayerová-Fragnerová (č. 4103-4104)

Z rozpočtu MŠANO byla v roce 1941 Milče Mayerové vyplacena částkou 5000 Kč a Jarmile Jeřábkové 2000 Kč na „podporu činnosti pohybového umění“.⁸⁸²

12.3 Žádost Jelizavety Nikolské o finanční podporu na představení

V roce 1938 se **Jelizaveta Nikolská** obrátila s prosbou o finanční podporu připravovaného představení ve Stavovském divadle v rámci X. všesokolského sletu, na celou řadu osob a institucí: kancelář presidenta republiky, ministerského předsedu p. Dra Milana Hodži, primátora Dra P. Zenkla, dále ministerstvo zahraničí, ministerstvo školství a národní osvěty, ministerstvo obchodu, ministerstvo vnitra, zemský úřad.⁸⁸³

Na základě žádosti udělilo ministerstvo obchodu Jelizavetě Nikolské pro skupinu *Československý balet* veřejnou podporu v částce 5000 Kč. Poskytnutí subvence bylo vázáno na splnění podmínky, že kostýmy a ostatní věci pořízené z veřejných prostředků budou vedeny ve zvláštním inventáři a na požádání zapůjčeny i pro další podniky, na nichž mělo ministerstvo propagační zájem. Nikolská se zároveň zavázala, že bude „*spolupracovat se zdejším úřadem na propagačním využití čs. folkloru a domlouvat se s ním pravidelně o programu tohoto využití.*“⁸⁸⁴

Ministerstvo školství a národní osvěty uvolnilo 6000 Kč⁸⁸⁵, ministerstvo zahraničních věcí 8000 Kč.⁸⁸⁶ Prezidium ministerské rady vyplatilo Nikolské příspěvek 10 000 Kč⁸⁸⁷ a *prezidiální kancelář rady magistrátu HLMP* ji podpořila částkou dalších 5000 Kč.⁸⁸⁸

Celkem tedy Jelizaveta Nikolská získala od různých ministerstev a institucí v roce 1938 34 000 Kč, což byla na tehdejší dobu opravdu vysoká částka. Vyúčtování je

⁸⁸² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, Podpory v oboru pohybového umění v roce 1941 (č. 0574)

⁸⁸³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka jelizaveta Nikolská, (č. 0109)

⁸⁸⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka jelizaveta Nikolská, (č. 091, 0124, 0129)

⁸⁸⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka jelizaveta Nikolská, (č. 0115, 0145)

⁸⁸⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka jelizaveta Nikolská, (č. 0115)

⁸⁸⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Jelizaveta Nikolská, (č. 092)

⁸⁸⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Jelizaveta Nikolská, (č. 094, 0132)

pro nás zajímavé z hlediska toho, jaké byly v té době náklady na představení, nájem sálu, výrobu kostýmů...

Pronájem Stavovského divadla vyšel Nikolskou na 6000 Kč.⁸⁸⁹ Nikolská dále předkládala detailní výčet nákladů: 24 členný orchestr dostal zapláceno 5000 Kč za představení a dvě zkoušky, zatímco 20 členný balet byl placen pouze za představení částkou 100Kč na hlavu. Klavírista obdržel za nácvik jednotlivých čísel se souborem během 27 zkoušek celkem 1200 Kč.

Dalšími náklady pak bylo zapůjčení hudebního materiálu a jeho orchestrace cca za 3000 Kč⁸⁹⁰, fotografie 3000 Kč, letáčky 2000 Kč a plakáty na představení 3000 Kč⁸⁹¹ Spis obsahuje i řadu dalších vyúčtování, například za stěhování kostýmů, jejich převoz, atd.⁸⁹² Do samostatné kategorie patřily náklady na kostýmy tanečníků s podrobným rozpisem jednotlivých položek, jejich množství a ceny. Jelizaveta Nikolská je doložila rozepsané po jednotlivých choreografiích. Vesna 6000 Kč, Stará Praha 7000 Kč⁸⁹³, Ruce 1500 Kč⁸⁹⁴, Síla 6100 Kč⁸⁹⁵, Čechy 2600 Kč⁸⁹⁶, Morava - Námluvy 700 Kč⁸⁹⁷, Slovensko Jánošík 8200 Kč.⁸⁹⁸

Jako příklad vyúčtování uvádím náklady na kostýmy pro slovenskou choreografii Jánošík, ve které účinkovala Jelizaveta Nikolská, František Karhánek a šest dalších párů tanečníků⁸⁹⁹:

„závoje - scéna 2000 Kč

pozadí 500 Kč

⁸⁸⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Jelizaveta Nikolská, (č. 0113)

⁸⁹⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Jelizaveta Nikolská, (č. 0105)

⁸⁹¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Jelizaveta Nikolská, (č. 0106)

⁸⁹² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Jelizaveta Nikolská, (č. 0110-0114)

⁸⁹³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Jelizaveta Nikolská, (č. 099)

⁸⁹⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Jelizaveta Nikolská, (č. 0100)

⁸⁹⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Jelizaveta Nikolská, (č. 0101)

⁸⁹⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Jelizaveta Nikolská, (č. 0102)

⁸⁹⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Jelizaveta Nikolská, (č. 0103)

⁸⁹⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Jelizaveta Nikolská, (č. 0104)

⁸⁹⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Jelizaveta Nikolská, (č. 0104)

ohěň 500Kč

7 klobouků á 100

7 výšivek á 20 Kč

7 košil á 50 Kč

7 pásů á 50 Kč

7 čakanů á 20 Kč

7 dámských čičmanských krojů á 500 Kč

Úhrnem 8180 Kč

Zaokrouhleno na 8200 Kč"

Nikolská se zavázala, že pokud představení bude aktivní a docílí hrubý příjem 16000 Kč, vrátí po odečtení režie zbytek příslušným ministerstvům podle dohody.⁹⁰⁰ Informace, zda se tak stalo, již nejsou součástí spisu.

⁹⁰⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Jelizaveta Nikolská, (č. 0114)

12.4 Subvence pro činnost svazu TRG

Na každý rok mělo MŠANO ve svém rozpočtu určitou finanční částku určenou na podporu rozvoje tance. V roce 1941 nemělo ministerstvo financí námitky proti uvolnění částky 10 000 Kč⁹⁰¹ na zamýšlené podpory pod podmínkou, že budou uděleny pouze jednotlivcům sledujícím „cíle ryze umělecké“ a popřípadě potřebujícím podporu z důvodů existenčních. Výše jednotlivých podpor měla být omezena částkou nejvýše 2 000 Kč.⁹⁰² O rozhodnutí zaslalo ministerstvo zprávu nejvyššímu kontrolnímu úřadu.

Při rozhodování o udělení podpor MŠANO důsledně postupovalo podle pokynů ministerstva vnitra s tím, že vyloučilo všechny, „kteří tuto činnost provozují toliko z důvodů výdělečných“ a zároveň počítalo s možností „literární subvence autorům hodnotných spisů tohoto oboru.“⁹⁰³

V té době (1941) ministerstvo evidovalo žádost Milči Mayerové o podporu „na další uměleckou činnost“⁹⁰⁴ a prof. Miloslava Richtera na dokončení II. dílu rukopisu *Gymnastika*.⁹⁰⁵

MŠANO bralo svaz Tanec-Rytmika-Gymnastika jako rovnocenného partnera v oblasti tanečního školství a probíhala mezi nimi aktivní spolupráce. Ministerstvo se často na svaz obracelo s žádostí o konzultace nebo doporučení ve sporných případech. V roce 1942 byla svazem TRG podána žádost na udělení podpory pro uměleckou činnost Jožky Šaršeové⁹⁰⁶ a Libuše Falberové z Prahy⁹⁰⁷, Stazi Levé-Volmutové z Nové Paky⁹⁰⁸ a Ludmily Hyprové⁹⁰⁹ z Brna.⁹¹⁰ Dotyčné obdržely

⁹⁰¹ Tato dotace šla z fondu na podporu literatury a umění.

⁹⁰² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317 part2, složka Tanec A až H, (č. 0611)

⁹⁰³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317 part2, složka Tanec A až H, (č. 0612)

⁹⁰⁴ Viz žádost Milči Mayerové o podporu v chudobě

⁹⁰⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317 part2, složka Tanec A až H, (č. 0614)

⁹⁰⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Tanec A až H (č. 0588)

⁹⁰⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Tanec A až H, (č. 0587), Falberová neměla vlastní školu, ale byla členkou TRG a věnovala se uměleckému tanci. Podpora jí byla přiznána na rozvoj umělecké činnosti.

⁹⁰⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Tanec A až H (č. 0590)

⁹⁰⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Tanec A až H, (č. 0586)

⁹¹⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Tanec A až H, (č. 0585)

každá po 4000 Kč podpory. Také svaz TRG společně s nimi obdržel částku 4000 Kč⁹¹¹

V prosinci 1943 doporučil svaz Tanec-Rytmika-Gymnastika ministerstvu lidové osvěty udělení podpory v oboru uměleckého tance pro své členky: Boženu Matějovcovou, Zdeňku Jarešovou a Elvíru Mařatkovou z Prahy, Boženu Dolanskou z Pardubic a Andu Šartovou z Brna.⁹¹² K dobrozdání svazu TRG byly přiloženy i žádosti jednotlivých učitelek se stručným shrnutím jejich činnosti a působení.⁹¹³ Celkem jim byla dohromady přiznána podpora 5000Kč.⁹¹⁴

Pro svoji činnost v roce 1943 svaz obdržel podporu na pořádání různých tanečních, kulturních a osvětových aktivit v oblasti tance ve výši 13 000 Kč.⁹¹⁵

V roce 1943 svaz TRG pořádal „za účelem povznesení uměleckého tance“ taneční soutěž v Praze a Brně. Soutěž se konala ve dvou kategoriích – nižší a vyšší. Veřejnosti se nejlépe hodnocené účastnice představily na dvou matiné v pražském Radiopaláci.⁹¹⁶ Součástí byla i dvě „výměnná“ matiné, kdy se pražské školy představily v Brně a naopak. Příjmy za vstupenky a prodané programy byly 8337 Kč, vydání však činila 22 156,40 Kč. Nejvyšší položka 9570 Kč byla tvořena cenou jízdného „Moravankám do Prahy a jízdné Čech do Brna“ Rozpočtový schodek činil 13 819,40 Kč⁹¹⁷ Vzhledem k této skutečnosti se TRG obrátil na MŠANO s žádostí o „udělení podpory k úhradě velikých vydání soutěží vzniklých“.⁹¹⁸

V roce 1944 připravoval svaz TRG u příležitosti 10. výročí svého založení třídní sjezd s programem obsahujícím pedagogické přednášky a taneční vystoupení. Svaz počítal i s vydáním sborníku mapujícího jeho desetiletou činnost. Již v předstihu, v září 1943 informoval ministerstvo o výši předpokládaného

⁹¹¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Tanec A až H, (č. 0579)

⁹¹² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317 part 2, složka Tanec A až H, (č. 0597)

⁹¹³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka různé – žádost B. Matějovcová-Holečková, (č. 0601)

⁹¹⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Tanec A, (č. 0477)

⁹¹⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Tanec A, (č. 0476)

⁹¹⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Tanec A až H, (č. 0598)

⁹¹⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Tanec A až H, (č. 0599)

⁹¹⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Tanec A až H, (č. 0598)

rozpočtu s žádostí o podporu této akce. Svaz TRG předpokládal pravděpodobný schodek ve výši 60 000 Kč a žádal MŠANO o finanční pomoc při jeho krytí.⁹¹⁹

12.5 Subvence pro Pražskou školu Jacques Dalcroze

Téměř pravidelným příjemcem státních dotací byla škola *Spolku Jacques Dalcroze*. Jednalo se výhradně o příspěvky na podporu udržení existence školy.

Předseda *Spolku Jacques Dalcroze* Václav Talich označil školu spolku za nevýdělečnou a za jediného spolkového reprezentanta hodnotné Jacques Dalcrozeovy rytmiky v republice. Kromě členských příspěvků bylo školné jediným příjmem a nestačilo ani na pokrytí honorářů pedagogů a běžnou režii (1934). Škola již nemohla přijímat další pedagogy a naopak musela uvažovat o snížení již tak nízkých honorářů stávajících učitelů.⁹²⁰ Propagační představení, která škola pořádala za účelem rozšíření Dalcrozeovy metody mezi nejširší veřejnost, nemohla být z finančních důvodů během let 1932-34 pořádána, což mělo vliv na značný úbytek žáků. Vzhledem k neutěšeným hospodářským poměrům se škola bez státní podpory neobešla a musela uvažovat o likvidaci.⁹²¹ Na základě nevýdělečnosti vyučování byla škola počínaje rokem 1938 osvobozena od daně z obratu.⁹²²

Součástí spisu je i rukou psaný přípis Anny Dubské, která se vyslovila, že „učitelky školy uvolily se čekati s nároky na splacení dlužných jim částek, jen aby školu udržely v provozu a zajistily si tak alespoň minimální životní existenci“.⁹²³

Aby škola nemusela rušit nebo omezovat výuku, snažila se ušetřit především na platech pedagogů, jejichž počet v průběhu lety 1932-40 snížila z šesti na jediného a to Annu Dubskou. Pedagogům také dlouhodobě zůstávala dlužna část honorářů.

⁹¹⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3317, složka Tanec A až H, (č. 0600)

⁹²⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 1484)

⁹²¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 1485)

⁹²² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 1459)

⁹²³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 1485)

Podle rozpočtu školy na rok 1935 škola dlužila na nevyplacených učitelských honorářích v rozmezí let 1930-1933 22 808 Kč.⁹²⁴ V roce 1940 stále ještě dosahoval dluh na učitelských honorářích výše 10 124 Kč.⁹²⁵

Dotace škola využívala k částečnému uhrazení dluhů na učitelských platech a částečně jej věnovala na nákup not, bicích nástrojů a dalších pomůcek k vyučování rytmu u dětí.⁹²⁶ V jiných letech pak celá výše subvence putovala na nákup vybavení. Například v roce 1938 za podporu MŠANO ve výši 3 960 Kč škola zakoupila piano.⁹²⁷

V roce 1934 školu navštěvovali ponejvíce žáci ze středních a nemajetných vrstev, jímž se snažila vycházet vstříc. Žáci ze zámožnějších rodin platily 50 Kč za měsíc, méně majetným škola poskytovala slevy až do výše školného 20 Kč za měsíc, například studentům a žákům Masarykova lidového ústavu.⁹²⁸

V roce 1935 Státní konzervatoř hudby z úsporných důvodů zrušila výuku pohybové výchovy podle směru Jacques Dalcroze pro studenty pěveckého a dramatického oddělení. *Spolek Jacques Dalcroze* se nabídl tento předmět na konzervatoři zdarma vyučovat, což rektorát přijal.⁹²⁹

V roce 1940 sice došlo k úpravě cen školného, ale finanční situace školy se nijak nezlepšila. Zámožnější platili 60 a 50 Kč za měsíc, méně zámožnější 40 a 30 Kč, nezámožní 20 Kč. V případě dvou žákyň jim bylo školné v plné výši prominuto.⁹³⁰

V roce 1940 se situace změnila a spolek nuceně přesídlil z prostor⁹³¹, ve kterých vyučoval a které v té době byly zabrány pro potřeby armády. Škola v důsledku toho musela najímat soukromé prostory, což samozřejmě zvyšovalo náklady na otop a světlo a celkový provoz.⁹³² V té době částečně vyučovala ve škole

⁹²⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 1478)

⁹²⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 1432, 1439, 1441)

⁹²⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 1466 a 1471)

⁹²⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 1451)

⁹²⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 1484)

⁹²⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 1476)

⁹³⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 1432)

⁹³¹ Veřejná škola Alšovo nábřeží, škola Sv. Vojtěcha

⁹³² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 1439-1440)

uměleckého tance Laurette Hrdinové.⁹³³ V roce 1939 mělo na chod školy vliv i několikeré přerušení výuky z důvodu opakovaných uhelných prázdnin.⁹³⁴

Spolek ve své žádosti o poskytnutí mimořádné dotace od MŠANO mimo jiného argumentoval, „že soukromé vyučování žáků se v této době stále častěji stává určitou náhražkou veřejného vyučování.“, neboť veřejné školy byly z nutných důvodů v období protektorátu uzavírány.⁹³⁵

Žádost o podporu podával *Spolek Jacques Dalcroze* pravidelně v rozmezí let 1929-40 a současně předkládal předběžný rozpočet na rok následující. Do února následujícího roku pak byl povinen předložit celkové vyúčtování hospodaření školy za předchozí rok a uvést nač byla využita dotace.

Škola *Spolku Jacques Dalcroze* měla jediné příjmy plynoucí z členských příspěvků, kurzovního a poskytnuté subvence MŠANO.

V roce 1929 jim byla přiznána ministerská dotace ve výši 3000 Kč, v roce 1930 a 1931 4000 Kč.⁹³⁶ V roce 1932 sice nebyla spolku udělena ministerská subvence, ale v jejich vyúčtování je uvedena částka 3000 Kč jako dar od „*Kl. z Lobkovic*“.⁹³⁷

Původně navrhovaná částka 3500 Kč přislíbená na rok 1933 však nemohla být z rozpočtových důvodů vyplacena.⁹³⁸ *Spolek Jacques Dalcroze* dostal v roce 1935 zpětně od ministerstva financí finanční podporu na rok 1934 určenou „*na udržení školy*“ ve výši 2000 Kč.⁹³⁹ V roce 1936 obdržel spolek částku na provoz ve výši 3500 Kč⁹⁴⁰, v roce 1937 4000 Kč.⁹⁴¹, 1938 3960 Kč⁹⁴², 1939⁹⁴³ a 1940 4000 Kč.⁹⁴⁴

⁹³³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 1436)

⁹³⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 1432)

⁹³⁵ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 1439)

⁹³⁶ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroze, (č. 0360)

⁹³⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroze, (č. 0371)

⁹³⁸ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 0372)

⁹³⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 1483)

⁹⁴⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 1466 a 1471)

⁹⁴¹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 1448)

Závěr

Nejvíce škol bylo „úředně vzato na vědomí“ v rozmezí let 1929-1932, je zcela zřejmé, že řada škol působila již v době před tím, než byla úředně vzata na vědomí. Co bylo podnětem, aby se školy náhle začaly „úředně registrovat“, se můžeme pouze dohadovat. Škol bylo značné množství, kvalita vzdělání učitelů značně proměnlivá a tanečníci, kteří měli odborné taneční vzdělání, byť jejich škola úředně nebyla evidována, mohli toto zcela dobře chápat jako určitou „nekalou“ konkurenci.

Pro provoz soukromých škol pohybového umění úřady vycházely ze zákonů z poloviny 19. století a ty sloužily jako základ pro povolování škol pohybového umění až do 50. let 20. století.

Zákon č. 309/1850 byl použit pouze jako právní rámec, na základě kterého bylo možno povolit soukromou školu pohybového umění, byť v zákoně samotném nebyla o tanečních školách žádná zmínka. Zákon upravoval podmínky, které musel ohlašovatel splnit, aby mu škola byla povolena. Problém představoval požadavek na vzdělání, které muselo být na stejné úrovni, jako na analogické škole státní. Pro tanec v té době neexistovala žádná vzdělávací instituce obdobná k hudební konzervatoři. Protože nebyly zavedeny jednotné kvalifikační průkazy, museli ministerští úředníci posuzovat každou ohlášku individuálně. Z toho důvodu muselo ministerstvo při ohlašování škol v otázce kvalifikace vycházet z vysvědčení a osvědčení ze zahraničních a pozdější době domácích škol pohybového umění. Bylo vyžadováno nejméně tříleté studium daného oboru, pedagogická praxe a přihlíženo se i k dosavadní umělecké činnosti žadatele. Opisy kvalifikačních dokladů byly opatřeny kolkem, a pokud žadatel dosáhl vzdělání v neněmecky hovořících zemích, byl k dokumentu přiložen i úřední překlad jeho znění doplněný o místopřísežné prohlášení překladatele, že překlad se hoduje s originálem.

Teprve *slovník veřejného práva československého* z roku 1929 odkazující k zákonu z roku 1850 hovoří o školách pro výchovu uměleckou a objevuje se zde

⁹⁴² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 1451)

⁹⁴³ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 1457)

⁹⁴⁴ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jacques-Dalcroz, (č. 1423)

termín „*pohybové umění*“, jakožto „*souhrnné označení školy gymnastiky, rytmiky a baletu.*“

Lze se domnívat, že školy pohybového umění byly povolované podle zákona z roku 1850 po tzv. školském způsobu z důvodu, že v nich byly vyučovány i děti školou povinné.

Ohláška školy se zasílala na zemský úřad a nejpozději od roku 1930 se k umělecké stránce vyjadřovalo MŠANO a v případě gymnastiky ministerstvo zdravotní a sociální správy.

Podmínky pro vzetí školy pohybového umění na vědomí shrnuje *Příručka školské a osvětové správy* z roku 1936⁹⁴⁵, ze které se lze dozvědět, jaké podmínky musel ohlašovatel školy splnit a které doklady k ohlášce přiložit: školní statut a učební osnovu s jasně a zřetelně formulovaným metodickým vyučovacím plánem vztahujícím se k doložené aprobaci a doklad o mravní bezúhonnosti, všeobecném a odborném vzdělání, státním občanství.

Badatelsky zajímavé bylo studium složek jednotlivých tanečních škol, které obsahují ohlášky a dokumenty vztahující se k běžnému provozu školy. Opisy kvalifikačních vysvědčení, opisy vysvědčení ze zahraničních ale i domácích škol a studií, osnovy, učební statut, potvrzení o mravní bezúhonnosti a další dokumenty vázané k povolení a následnému provozu školy uměleckého tance. Aspekty povolovacího řízení a jeho problematikou se zabývám v jednotlivých kapitolách své diplomové práce.

V oblasti odborné taneční kvalifikace uváděli ohlašovatelé absolvování celé řady školení, seminářů, odborných kurzů a škol, angažmá v domácích i zahraničních divadlech i vlastní uměleckou činnost. Pouze část z toho však byli obvykle schopni doložit písemným potvrzením ředitelství divadla, smlouvou o angažmá, vysvědčením z kurzů a škol. Z tohoto důvodu se často stávalo, že ministerstvo povolilo výuku pouze těch tanečních stylů, jejichž aprobaci daný ohlašovatel dostatečně doložil. Zejména v případě škol klasického tance byly některé povoleny výkonným umělcům na základě jejich dosavadní umělecké činnosti.

MŠANO a ministerstvo zdravotnictví se stavěly proti výuce akrobatiky ve školách pohybového umění odmítavě a považovaly akrobatiku za „*zdraví ohrožující*“. Ministerstvo zdravotnictví se obávalo, jaký dopad by mohlo mít nesprávné

⁹⁴⁵ Příručka školské a osvětové správy, Dr. Otto Placht, Dr. František Havelka, Praha, 1936, str. 1608-1610

provádění akrobatických cviků pod neodborným vedením nezkušených a nekvalifikovaných pedagogů. Z tohoto důvodu se stavělo proti výuce akrobatiky dětí a dospělých laiků. Ministerstvo zdravotnictví sice mělo řadu výhrad proti výuce akrobatiky i v kurzech pro budoucí profesionály, ale nakonec uznalo, že akrobatika je součástí komplexní výuky budoucích profesionálů.⁹⁴⁶ Za problematický však považovala výcvik akrobacie i část učitelek soukromých škol, obzvláště pokud byl veden neodborným způsobem. Tohoto názoru byla také Niké J. Honsová: *„Ne každé dětské tělo s výhodou snáší akrobatický trening, který nemírně provozován, může v době růstu a vývoje organismu napáchat mnoho nenapravitelných škod. Dispozice akrobatické je možno tělesnou výchovou vhodně podchytit, není však záhodno na nich tělesnou výchovu založit.“*⁹⁴⁷ Stejný názor na výuku akrobacie ve školách pohybového umění měl i Joe Jenčík.⁹⁴⁸

Některé školy byly dočasně povoleny s podmínkou, že si žadatel doplní všeobecné vzdělání, protože ani bez něho nemohla být škola vzata na vědomí. Jiné byly povoleny s podmínkou, že si žadatel musel doplnit požadované odborné vzdělání složením státní odborné zkoušky, kterou ministerstvo připravovalo. Za důležitou proto považuji kapitolu, která zachycuje více než desetileté období příprav státní zkoušky, na které se kromě ministerstev podílel i Svaz Tanec Rytmika Gymnastika. Zajímavá je i část věnovaná přípravným kurzům ke státním zkouškám pro budoucí pedagogy, které se svolením ministerstev vedla Milča Mayerová, Jarmila Kröschlová a Berta Sommerová-Kalmanová. Z přiložených osnov těchto kurzů vyplývá, že laťka byla po stránce obsahové, finanční i časové nastavena poměrně vysoko.

Úřady vyžadovaly také „komisionelní“ prohlídku prostor, ve kterých měla škola sídlit a potvrzení o jejich nezávadnosti po stránce stavební, hygienické, zdravotní a bezpečnostní. Další dokumenty ve spisech se vztahují k rozšiřování výuky o další styl. Současně měly školy za povinnost hlásit MŠANO také jakékoliv změny osnov, sídla školy a veřejná vystoupení. Tyto údaje však velmi často ve spisech chybí. Ne vždy jsou k dispozici veškeré dokumenty předkládané žadatelem

⁹⁴⁶ Národní archiv české republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 3318, složka Milča Mayerová, (č. 4002,4003)

⁹⁴⁷ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka František Kamenář, (č. 3255)

⁹⁴⁸ Národní archiv České republiky, NAD380, ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, šanon 43, inv. č. 27, sign. A6221, (č. 9620)

v opisech. O některých víme ze spisů jen nepřímo na základě zápisu vyřizujícího úředníka a shrnujícího jejich znění. V jiných případech chybí však celé dílčí části, nebo celé spisy, popřípadě fond na jejich místě obsahuje jen list kartonu s názvem školy a spisu. Vzhledem k tomu, že takřka veškeré spisy ve fondu ministerstva školství nesou označení, že jsou určeny k likvidaci, je otázkou, zda a do jaké míry tato proběhla. Dalším důvodem „zmizení/absence“ některých spisů může být i to, že během povolovacího řízení, ale i následného provozu školy, spisy putovaly mezi ministerstvy, která se vyjadřovala k jednotlivým záležitostem školy spadajícím do jejich příslušnosti. Zajímavá byla také písemná komunikace mezi úřady, která dokresluje situaci v oblasti soukromého tanečního školství a mnohdy i kompetenční spory a nejednotnost názorů jednotlivých zainteresovaných úřadů, vyplývající z neexistence jednotných státních zkoušek z tanečního umění. Z tohoto důvodu byly některé školy povoleny až na základě odvolání.

Nové požadavky a omezení přineslo do povolování soukromých uměleckých škol období protektorátu Böhmen und Mähren. Provozovatelé již existujících škol i ohlašovatelé nových byli povinni prokázat svůj arijský původ, ale i všech zaměstnanců ve škole vyučujících. V roce 1940 bylo zakázáno překládat a povolovat jakékoliv české školy, tedy i školy pohybového umění, což bylo součástí systematického plánu na potlačování českého školství.

Během svého bádání jsem byl také postaven před otázku, zda byly soukromé taneční školy povolovány opravdu jen podle školského zákona z roku 1850 či také na licenci podle zákona z roku 1836. Eliška Bláhová v příručce *Pohyb, rytmus, výraz*, uvádí, že školy rytmiky byly povolovány i na licenci. I přes značné množství prostudovaného materiálu se mi však nepodařilo nalézt hmatatelný důkaz, že tomu tak opravdu bylo, více světla by mohly přinést materiály Zemského archivu v Brně. Samy majitelky škol zacházely s výrazem licence, nebo koncese značně benevolentně a nepřesně. Ať už z neznalosti, nebo proto, že konstatování „mám na školu koncesi“, znělo lépe a úředněji, než, že škola byla vzata na vědomí. Například Jožka Šebková-Šaršeová v písemné korespondenci s MŠANO v roce 1940 udává, že její vyučování je „koncesované podle výnosu zemského úřadu z 27. 2. 1935, č. 3405/3 ai 1935 odd. 11“.⁹⁴⁹ Pod tímto číslem jednacím, ale byla podle příslušného dokumentu její *Soukromá škola*

⁹⁴⁹ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jožka Šaršeová, (č. 3554)

gymnastiky a uměleckého tance úředně vzata na vědomí dle zákona č. 309/1850⁹⁵⁰, nikoliv na licenci. Dokonce i Taneční slovník chybně uvádí, že Robert Braun měl koncesi na *soukromou baletní školu*⁹⁵¹, kterou si otevřel v roce 1938. Jeho škola však byla prokazatelně vzata na vědomí podle zákona č. 309/1850.⁹⁵² Také zástupci TRG v komunikaci s MŠANO uváděli, že povolování škol pohybového umění se děje na základě licence, což ministerstvo rozporovalo jako nepravdivé.

⁹⁵⁰ Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 515, složka Jožka Šaršeová, (č. 3560)

⁹⁵¹ HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001. ISBN 80-7008-112-0, str. 27

⁹⁵² Národní archiv České republiky, fond: Ministerstvo školství, NAD371, šanon 514, složka Robert Braun, (č. 0775)

15 Prameny a literatura:

Prameny:

Archiv hlavního města prahy

Fond archiv Svaz učitelů tance v Praze, NAD 697, Archiv hlavního města Prahy

Fond archiv Svaz Tanec Rytmika Gymnastika, SK XI/1036 , Archiv hlavního města Prahy

Fond archiv školy Elizabeth Duncanové, NAD 1078, Archiv hlavního města Prahy

Národní archiv České republiky

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo školství, Praha, NAD 371, šanon 491

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo školství, Praha, NAD 371, šanon 514

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo školství, Praha, NAD 371, šanon 515

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo školství, Praha, NAD 371, šanon 516

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo školství, Praha, NAD 371, šanon2818

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo školství, Praha, NAD 371, šanon 3114

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo školství, Praha, NAD 371, šanon 3115

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo školství, Praha, NAD 371, šanon 3116

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo školství, Praha, NAD 371, šanon 3117

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo školství, Praha, NAD 371, šanon 3118

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo školství, Praha, NAD 371, šanon3317

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo školství, Praha, NAD 371, šanon3318

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo školství, Praha, NAD 371, šanon3319

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo školství, Praha, NAD 371, šanon 3320

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo školství, Praha, NAD 371, šanon 3321

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo školství, Praha, NAD 371, šanon 3322

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo školství, Praha, NAD 371, šanon 3323

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo školství, Praha, NAD 371, šanon 3324

Národní archiv České republiky, fond ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, NAD380, šanon: 43, inv. č. 31, sign. A6225

Národní archiv České republiky, fond ministerstvo sociální a zdravotní správy Praha, NAD380, šanon: 31, inv. č. 27, sign. A6221

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, Praha, NAD622, šanon: 940, inv. č. 3481, sign, IX/3/81

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, Praha, NAD622, šanon: 940, inv. č. 3484, sign, IX/3/88

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, Praha, NAD622, šanon: 943, inv. č. 3502, sign, IX/3/130

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, Praha, NAD622, šanon: 143, inv. č. 3505, sign, IX/3/144

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, Praha, NAD622, šanon: 891, inv. č. 3335-3337, sign. VIII/5/146

Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, Praha, NAD622, šanon: 894, inv. č. 3378, sign, VIII/5/275

Národní archiv České republiky, fond NAD1077, Ka10_36_W_0000201A, 201B, 202A, 202B

Archiv Národního muzea

Národní Muzeum, Archiv Tělesné výchovy a sportu, NAD228, Státní tělovýchovné kurzy, karton I-IV

Národní Muzeum, divadelní oddělení, fond př. č. 3/85, H6p-3/85, Míra Holzbachová, šanon I-IV

Národní Muzeum, divadelní oddělení, fond př. č. 2/77, H6p2/77, Helena Štěpánková, šanon I-IV

Archiv Památníku národního písemnictví

Literární archiv Památníku národního písemnictví, číslo sbírky 1513, 30/E/13, fond Emanuel Siblík, šanon I-IV.

Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Míra Holzbachová 1901-1982, 2.17/13/32, šanon I-IV

Literatura:

BLÁHOVÁ, Eliška. *Pohyb, rytmus, výraz: příručka pro učitele rytmiky*. 3. dopl. vyd. V Praze: Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport, 1949.

BULÍNOVÁ, Karolína. *Profese tanečnicka: mezi obdivem a odsouzením*. V Praze: Akademie múzických umění, 2013. Chorea. ISBN 978-80-7331-241-1.

BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu*. Praha: Národní muzeum, 2013. ISBN 978-80-247-5020-0.

BUZEK, Kamil, HAVELKA, František Josef, ed. a PLACHT, Otto, ed. *Příručka školské a osvětové správy: pro potřebu služby školských a osvětových úřadů a orgánů*. V Praze: Státní nakladatelství, 1934. xxxiv, s. 564-1206

CVEKLOVÁ, Bohumíra. *Vzpomínky na Jarmilu Kröschlovou: jedenáct dopisů Libuše*. Praha: NIPOS-ARTAMA Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2008. Pohyb. ISBN 978-80-7068-218-0.

GREMLICOVÁ, Dorota. *Taneční umění na scénách Nového německého divadla v Praze, (1888-1938)*. Praha: Státní opera, 2002. ISBN 80-238-8488-3.

HÁCHA, Emil, Jiří HOETZEL, František WEYR a Karel LAŠTOVKA, ed. *Slovník veřejného práva československého*. Brno: Polygrafia, 1938

HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001. ISBN 80-7008-112-0.

JIRSÍKOVÁ, Nina, HRONKOVÁ, Libuše, ed. *Vzpomínky tanečnice*. Praha: Národní muzeum, 2013. ISBN 978-80-7036-392-8.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Praha: Libri, 2000. Dějiny českých zemí. ISBN 80-7277-027-6. I. díl

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Praha: Libri, 2002. Dějiny českých zemí. ISBN 80-7277-031-4. II. díl

KLOUBKOVÁ, Ivana. *Výrazový tanec v ČSR: Praha, Brno 1918-1945 : určeno pro posl. fak. hudební*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989.

KRÖSCHLOVÁ, Jarmila. *Výrazový tanec*. Praha: Orbis, 1964.

KRÖSCHLOVÁ, Jarmila. *Výrazový tanec: taneční tvorba*. Praha: IPOS ARTAMA, 2002. Pohyb. ISBN 80-7068-106-3.

MALÝ, Karel, a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-433-1.

Příručka školské a osvětové správy, Dr. Otto Placht, Dr. František Havelka, Praha, 1936

SIBLÍK, Emanuel. *Tanec mimo nás i v nás: historické poznatky a estetické soudy*. Praha: Václav Petr, 1937.

SOBOTKOVÁ, Naděžda a Alena ŠLOUFOVÁ. *Národní divadlo? Alfa i omega mého života!*. V Praze: Sabongui Production, 2013. ISBN 978-80-260-4371-3.

ŠTAIF, Jiří. *Obezřetná elita: česká společnost mezi tradicí a revolucí 1830-1851*. Praha: Dokořán, 2005. Bod (Dokořán). ISBN 80-7363-014-1.

T. BARTKO, Emil. *Stručná encyklopédia tanečného umenia*. 2018. Bratislava: Verbunk, 2018. ISBN 978-80-972203-7.

TOEPFER, Karl Eric. *Empire of ecstasy: nudity and movement in German body culture, 1910-1935*. Berkeley: University of California Press, c1997. ISBN 978-0520206632

Vysokoškolské kvalifikační práce:

BENEŠ, Ladislav. *Spektrum a síť uměleckých tanečních škol v Praze mezi válkami* [online]. Praha, 2017 [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10318/9839>. Bakalářská. HAMU. Vedoucí práce GREMLICOVÁ, Dorota.

LAJNEROVÁ, Marta. *Odkaz Isadory Duncanové v Čechách* [online]. Praha, 1997 [cit. 2019-04-28]. Diplomová práce. HAMU. Vedoucí práce Prof. Mgr. Dorota GREMLICOVÁ, Ph.D.

MUSILOVÁ, Jitka. *NACISTICKÁ PROPAGANDA TEREZÍNSKÉHO GHETTA*. Liberec, 2010. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci. Vedoucí práce PhDr. Stanislav TUMIS, M. A., Ph.D. link: <https://dspace.tul.cz/handle/15240/2118>

NEČASOVÁ, Natalie. *Helena Vojáčková* [online]. Praha, 2015. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10318/9055>. Bakalářská práce. Akademie múzických umění. Vedoucí práce Prof. Mgr. Dorota GREMLICOVÁ, Ph.D.

SMUGALOVÁ, Zuzana. *Vývoj českého neprofesionálního scénického tance 1945-68*, vedoucí Dorota Gremlicová, oponentura Jiří Lössl, Praha 2007

ŠPANIHELOVÁ, Magda. *Naše (krásné, zdravé, moderní a národní) tělo: vizuální reprezentace fyzické kultury a sportu v kontextu formování národní identity v meziválečném Československu* [online]. Praha, 2017 Dostupné z: <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-371281>. Disertační práce. Filozofická fakulta (FF) - Filmová věda (XFV). Vedoucí práce PhDr. Kateřina Svatoňová, Ph.D.

WINTROVÁ, Karin. *Proměny taneční a pohybové výchovy v Karlovarském kraji* [online]. Brno, 2016. Dostupné z: https://is.jamu.cz/th/dawr9/Bakalarska_prace_Karin_Wintrova.pdf. Bakalářská práce. JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍV BRNĚ. Vedoucí práce Doc. Mgr. Hana Halberstadt.

ZILVAROVÁ, Daniela. *Profese tanečního mistra v Čechách 19. století* [online]. Praha, 2009 [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10318/4289>. Bakalářská. HAMU. Vedoucí práce GREMLICOVÁ, Dorota.

ZILVAROVÁ, Daniela. *Profese tanečního mistra v Čechách ve 20. století* [online]. Praha, 2012 [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10318/7953>. Diplomová. HAMU. Vedoucí práce GREMLICOVÁ, Dorota.

Periodika, sborníky

Ottův slovník naučný: Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. V Praze: J. Otto, 1890. str. 503 Per nefas, v překladu neprávem

ŘÍMAN, Josef. Malá československá encyklopedie. Praha: Academia, 1986.

ŠTEMBERK, Jan. Cestovní ruch v protektorátní legislativě. *PRÁVNĚHISTORICKÉ STUDIE* [online]. 2018, 2018(1), 47-68 [cit. 2019-04-18]. DOI: 10.14712/2464689X.2018.23. ISSN 2464-689X. Dostupné z: https://www.cupress.cuni.cz/ink2_stat/dload.jsp?prezMat=117953

Časopis Cvičitelka 1930, Národní knihovna České republiky

Humoristické listy 1889, Národní knihovna České republiky

Národní listy 1868, Národní knihovna České republiky

Národní listy 1905,1909,1930, Národní knihovna České republiky

Národní osvobození 1930, Národní knihovna České republiky

Národní politika 1908, 1909, 1916, Národní knihovna České republiky

Plzeňské listy 1902, Národní knihovna České republiky

Taneční revue 1927, Národní knihovna České republiky

Elektronické dostupné zdroje

Fotoarchiv archivu hlavního města Prahy:

Fotoarchiv archivu HLMP, citace 10. 3. 2019, link:

<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=A118705FB67611DF820F00166F1163D4&scan=1#scan1>

Národní divadlo:

Gregor Vasiljev. *Http://archiv.narodni-divadlo.cz/* [online]. [cit. 2019-02-14].

Dostupné z: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Umelec.aspx&ju=5851&sz=0&abc=V&pn=356affcc-f301-3000-85ff-c11223344aaa>

Luisa Černá. *Národní divadlo: Archiv Národního divadla* [online]. Praha [cit. 2018-11-27]. Dostupné z:

www.archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Umelec.aspx&ju=1425&sz=0&zz=BAL&ob=0&pn=256affcc-f202-2000-85ff-c11223344aaa

Protektorát Čechy a Morava:

Koncentrační tábor pro Židy, tzv. ghetto Terezín. *Památník Terezín* [online]. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <https://www.pamatnik-terezin.cz/koncentracni-tabor-pro-zidy-tzv-ghetto-terezin>

Památník Terezín: Databáze - Oběti ghetta Terezín a transportů z českých zemí do ghett Łódź, Minsk a do pracovního tábora Ujazdów. *Památník Terezín* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné z:

http://archive.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/ghetto/detail.php?table=Transport_do_T&col=kod&value=AAR

Thein Bedřich: Vysvědčení chudoby. *Holokaust.cz* [online]. Praha [cit. 2019-04-27]. Dostupné z:

<https://www.holocaust.cz/databaze-dokumentu/dokument/126544-thein-bedrich-vysvedceni-chudoby/> (uložení: Národní archiv Praha > Policejní ředitelství v Praze > 1931-1940 > T > Thein Bedřich (signatura T 271/1))

Právo:

Nařízení ministra průmyslu, obchodu a živností ze dne 9. září 1940, *Nové aspi* [online]. [cit. 2019-04-18]. Dostupné z:

<https://www.noveaspi.cz/products/lawText/1/8970/1/2/narizeni-c-386-1940-sb-kterym-se-vydavaji-provadeci-predpisy-k-vladnimu-narizeni-ze-dne-23-cervna-1939-c-168-sb-o-organicke-vystavbe-hospodarstvi/>

Nařízení Říšského protektora v Čechách a na Moravě o židovském majetku ze dne 21. června 1939. *Holokaust.cz* [online]. 2016, 10. 9. 2016 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/zdroje/dokumenty/protizidovske-zakony-a-narizeni/narizeni-risskeho-protektora-v-cechach-a-na-morave-o-zidovskem-majetku-ze-dne-21-cervna-1939/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 1662/2005, ze dne 1. června 2006. cit: -mha-. *K výkladu per analogiam legis a per analogiam iuris*. [Http://profipravo.cz/](http://profipravo.cz/) [online]. 2006, 26. 6. 2006 [cit. 2019-03-14]. Dostupné z: http://profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=11&id_article=241517&csum=32bd47c7

Vládní nařízení ze dne 4. 9. 1925, kterým se provádí zákon ze dne 3. dubna 1925, č. 53 Sb. z. a n., o dávkách za úřední úkony ve věcech správních (dávkové řády). *Právo.cz* [online]. [cit. 2019-04-26]. Dostupné z:

<https://www.epravo.cz/vyhledavani.aspx/?Id=3985&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

Vládní nařízení ze dne 4. listopadu 1938 o dočasných omezeních v živnostenském a jiném výdělečném podnikání. *noveaspi.sk* [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z:

<https://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/7323/1/2/narizeni-c-386-1940-sb-kterym-se-vydavaji-provadeci-predpisy-k-vladnimu-narizeni-ze-dne-23-cervna-1939-c-168-sb-o-organicke-vystavbe-hospodarstvi>

Zákon ze dne 15. 2. 1922, jímž se upravuje vyučování v naukách obchodních, v moderních jazycích, v krasopise, v těsnopise a ve psaní na stroji. <https://www.epravo.cz/> [online]. [cit. 2019-02-23]. Dostupné z:

<https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=2863&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

Různé:

Archives internationals de la danse [online]. 1. Paris, 1933 [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: http://mediatheque.cnd.fr/aid/AID33_02/AID33_02.pdf

Fellowship for International Community [online]. [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <https://www.ic.org/wiki/loheland/>

Historie divadla Shevchenkova [online]. [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <http://www.theatre-shevchenko.com.ua/about/history.php>

Josef Kajetán Tyl (1926). *IMDb (Internet Movie Database)* [online]. [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: https://www.imdb.com/title/tt0168906/fullcredits?ref=tt_cl_sm#cast

KOPŘIVOVÁ, Anastasie. Polozapomenuté příběhy: (Osud ruských emigrantů spjatých s Národním divadlem) [online]. [cit. 2018-09-22]. Dostupné z: http://host.divadlo.cz/gfx/attachments/hq4641_044062_koprivova.pdf

Podrobná organizační struktura žup. *Česká obec sokolská* [online]. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <https://www.sokol.eu/obsah/5482/podrobna-organizacni-struktura-zup>

Pojem fyzikus. *Velký lékařský slovník* [online]. [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <http://lekarske.slovniky.cz/pojem/fyzikus>

Zpráva o činnosti Hygienické stanice hlavního města Prahy 2013 [online]. 2013 [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: http://hygp Praha.cz/Soubor.ashx?souborID=1200&typ=application/pdf&nazev=Zpr%C3%A1va%20o%20%C4%8Dinnosti_2013_HSHMP__na%20web.pdf

Wikipedie:

Eurythmy. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2019 [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Eurythmy>

Hugo Boettinger. Wikipedia.org [online]. [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Hugo_Boettinger

KRÁL, Lukáš. Země Československé republiky. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2019, 19. 11. 2018 [cit. 2019-01-19]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Zem%C4%9B_%C4%8Ceskoslovensk%C3%A9_republiky

Rejstřík:

A

Aubrechtová Marta 38, 95, 143

B

Berger Augustin 5, 13, 50

Beswald Johanna 102

Bílá Marie 123

Bláhová Eliška 6, 4, 37, 54, 56, 57, 110, 116, 169

Brabcová Marie 28, 136, 137

Braun Robert 23, 24, 29, 35, 98, 170

Březinová Ella 58, 99, 134

Bubla František 45, 76, 80, 137, 148, 149

Č

Častulíková – Holzbachová Miroslava 35, 61, 92

Černohorská Vlasta Rafaela 1, 133

D

Denková Anita 102

Dubská Anna . 10, 6, 54, 57, 69, 77, 88, 107, 109, 112, 113, 114, 115, 123,
124, 141, 147, 155, 163

E

Engelmannová Marie 63, 87, 88, 124

Eppingerová Markéta - Margareth – Gréta 20, 95, 96, 102, 138

Eurytmie 69, 70, 71, 80

F

Falberová Libuše 160

Figarová Miroslava 123

Fleischmannová-Slavjanská Vlasta 134

Fričová Marta 102

Frieladerová Běla 102

Fuchsová -Lehotská Ella 32, 94, 141

Fuksa Josef 21, 67, 68, 97

G

Garsová Jaroslava 75

Geitlerová -Braunová Emilie 39, 45, 47, 96, 97, 135, 136

Gissubel Bedřich 10, 46

Glattsteinová Edita 55

Gogelová Jarmila – Jarka 65, 66, 99, 102, 149, 154

Gottliebová Růžena 31, 60, 93, 134, 135

Gottliebová-Mašková Libuše 60, 93, 98, 99, 134, 135

Gromwellová - Muffová Anna 30, 60, 102

Grünerová-Němečková Jaroslava 102

H

Händelová - Staňková Věra	85
Händlová Věra	30, 85, 86
Hladík Jaroslav	45, 46, 48, 49, 50, 154
Hojer Jiří	102
Holas Václav	28, 141
Holzbachová-Častulíkková Miroslava – Míra	3, 35, 61, 74, 92, 174
Honsová Niké	99, 112, 124, 130, 168
Hrdinová Laura – Laurette – Loreta .	1, 22, 72, 73, 85, 86, 102, 112, 124, 144, 145, 146, 155, 156, 164

J

Jassik Viktor	9, 32, 33, 34, 123
Javorská Marie	106
Jenčík Josef – Joe	3, 32, 33, 48, 52, 53, 123, 137, 151, 168
Jeřábková Jarmila .	29, 38, 54, 103, 112, 115, 121, 122, 124, 128, 129, 140, 146, 149, 150, 152, 154, 157
Jirsíková - Gurská Anna Karla – Nina	1, 20, 25, 66, 67, 98, 137, 148

K

Kamenář František	65, 102, 103, 125, 126, 130, 131, 143, 168
Kaska Konstantin	13, 122
Kathereinová Margita	93, 94
Kavalír Miroslav	102
Kindlová Monika	99
Klempfnerová - Wurmová Greta	82, 83
Klimešová - Poláková Štěpánka	48, 59
Klimešová Štěpánka .	23, 30, 48, 59, 98, 104, 105, 106, 127, 128, 132, 133
Knappeová Josefa	48, 91, 92, 141
Kolínská Evženie - Eugenie	28, 60, 61, 121
Königsfeldová - Neumannová Klára .	62, 64, 97, 98
Košťálová Marie Emilie	21, 67, 68, 97
Kröschlová Schürerová Jarmila	6, 20, 25, 39, 43, 44, 55, 57, 61, 62, 66, 73, 82, 83, 88, 102, 107, 109, 112, 118, 155, 168
Kröschlová Schürerová Jarmila	20, 25, 61, 118, 124, 155, 175
Kupferová Ervína	9, 25, 26, 30, 59, 63, 141

L

Landa Otakar	10, 74, 75, 97, 98
Langrová Zdena	131
Ledererová Olly	62
Lejsková Jarmila	28, 136
Lencová Milada	36, 69
Lenzová Marie	147
Lexová Irena	99
Linhart Josef	6, 27, 28, 124, 125, 127, 139

M

Maděrová Magda	30, 88, 93
Malec Josef - Joe	1, 22, 23, 90, 93, 94, 98, 141

Mayerová-Fragnerová Milada – Milča .10, 1, 12, 21, 30, 31, 32, 41, 42, 43, 59, 60, 83, 85, 86, 96, 102, 104, 107, 109, 112, 117, 118, 123, 131, 146, 157, 160, 168

Milec Bohumil Boris 10, 74

Mládková Anna 76, 102

Müllerová Elsa..... 63, 64, 97

Müllnerová Bohumila 35, 40, 45, 50, 53, 54, 64, 97, 140, 148

N

Nikolská Jelizaveta 11, 20, 31, 45, 48, 49, 51, 66, 74, 89, 148, 157, 158, 159

O

Ornsteinová Vally 20, 62, 63

P

Pazderová Marie.....102

Pilátová Milena..... 22, 30, 31

Pirnikoff Vladimír..... 51

Podhajská Zdeňka 102, 149, 154

Pražská škola Jacques Dalcroze 11, 2, 33, 36, 57, 61, 69, 141, 145, 162

Psota Ivo Váňa..... 56

R

Remislav Remislavský.....13, 23, 45, 46, 47, 48, 50, 68, 74, 87, 89, 104, 133

S

Semanová Růžena.....5, 139

Schäfer Otomar..... 13, 14, 15

Skálová Marie59, 60, 90, 99

Slavjanská Vlasta58, 102, 134

Sommerová - Kalmanová Berta22, 26, 42, 43, 88, 93, 119, 120, 146, 168

Soucha Antonín..... 27, 29, 137

Stejskalová - Rabasová Ludmila 9, 58, 133, 134

Stomeová Irma.....104

Stránská Anna 70

Szynglarský Bronislav 67, 77, 78, 138

Š

Šaršeová Šebková Jožka66, 80, 99, 102, 140, 141, 160, 169, 170

Štěpánková - Žižlavská Helena 3, 46, 47, 82, 123, 129, 130, 142, 147, 148, 174

Šusser Karel 11, 139

T

Toksteinová Olga..... 41

TRG – svaz Tanec Rytmika Gymnastika .6, 10, 11, 37, 55, 107, 108, 109, 111, 112, 116, 125, 126, 127, 160, 161, 162, 168, 170, 171

U

Urbanová - Bublová Emilie - Mobi..... 10, 81, 82

V

Václavíková -Knoppová Hedvika - Heda.....	49, 59, 92, 140
Vasiljev Grigorij Evgenijevič.....	20, 22, 26, 51, 52
Veselý Antonín	102
Vesna - spolek	55, 56, 158
Vojáčková Helena.....	17, 18, 88, 124, 155, 177
Vokounová Marie.....	43, 59, 99
Volková Marie	6
Volmutová - Stazi Levá	161
Volmutová A.....	122

Z

Zabylová Zdenka.....	6, 12, 13, 19, 94, 148
Zelenka František.....	48, 49
Zelenka Bohuslav	99